
Rapport till styrelsen i TeliaSonera AB

Har TeliaSoneras investering i en 3G-licens tillsammans med frekvenser och nummerserier i Uzbekistan år 2007 och därefter inneburit att företrädare för TeliaSonera gjort sig skyldig till korruptionsbrott eller penningtvätt?

Stockholm den 31 januari 2013

Sammanfattning

Utredningen omfattar en bedömning enligt svensk rätt om företrädare för TeliaSonera gjort sig skyldig till korruptionsbrott eller penningtvätt och de frågor som hänger samman med en sådan bedömning. Denna utredning behandlar inte frågan om det är lämpligt eller inte att verka i ett land med ett korrupt system; inte heller behandlas frågan om TeliaSonera bort etablera verksamhet i Uzbekistan eller inte.

Någon enhetlig definition av korruptionsbegreppet finns inte. En svensk översättning av Transparency Internationals definition lyder "korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egens eller annans vinning".¹ I dagligt tal avses med korruption ofta mutor, men begreppet är vidare än så. Även om andra korruptionsbrott kommenteras i rapporten, har utredningen koncentrerats till den givande sidan i ett mutbrott, dvs. vad som, enligt den under aktuell tid tillämpliga lagstiftningen, betecknades som bestickning.

Såvida inte annat framgår av sammanhanget, används fortsättningsvis i denna rapport begreppen korruptionsbrott, korruptionslagstiftning och liknande som samlingsbegrepp för de straffrättsliga bestämmelserna om bestickning och mutbrott som gällde före den 1 juli 2012 samt bestämmelserna om givande och tagande av muta, handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott som gäller från och med den 1 juli 2012. Utredningen har koncentrerats till den givande sidan i ett mutbrott, dvs. vad som, enligt den under aktuell tid tillämpliga lagstiftningen, betecknades som bestickning. Utredningen omfattar även en bedömning av om TeliaSonera kan anses ha följt sina egna vid var tid gällande etiska regler.

¹ <http://www.transparency-se.org/Korruption>.

Uzbekistan anses vara ett av världens mest korrupta länder enligt index upprättade av Transparency International.² Det beskrivs som ett land med ett korrupt system där etableringar och internationella investeringar i princip inte kan genomföras utan inblandning av den styrande regimen.

En rad anmärkningsvärda förhållanden och oklarheter med koppling till TeliaSoneras investering i Uzbekistan har noterats såväl i rapporten som i media. En del av de frågetecken som finns har inte heller kunnat rätas ut av denna utredning. Oavsett vilken uppfattning man kan ha om dessa förhållanden, så behöver de dock inte i sig innebära att bestickning eller mutbrott förekommit eller att de är straffbara eller på annat sätt olagliga i Sverige eller Uzbekistan.

Även om den information som behandlats i den andra delen av rapporten, avsnitten 2 - 7 inte enkelt låter sig sammanfattas kort, kan ändå ett samlat intryck förmedlas enligt följande.

År 2007 bedrev TeliaSonera verksamhet i Centralasien genom Fintur Holdings som delägs tillsammans med Turkcell. Denna verksamhet hade inletts redan innan Telia och Sonera gick samman och bildade en gemensam koncern. Medan övriga operatörer under en tid hade investerat i olika länder i regionen, hade inte TeliaSonera eller Fintur gjort detta. När en möjlighet uppstod att förvärva MCT med verksamhet i Uzbekistan, Tadzjikistan och Afghanistan framstod detta därför som mycket intressant, kanske rent av som den sista möjligheten, för Fintur inom denna region. Uzbekistan ansågs ha den största potentialen. År 2007 var mobiltelefonpenetrationen i Uzbekistan mycket låg. Marknaden har sedan dess vuxit kraftigt. Efter TeliaSoneras förvärv har Coscoms verksamhet i Uzbekistan utvecklats från ca 500 000 till drygt 7 miljoner mobilabonnemang. Idag kontrollerar de ryska operatörerna MTS genom Uzdunrobita, Vimpelcom genom Unitel och TeliaSonera genom Coscom/Ucell, tillsammans cirka 95 procent av den uzbekiska marknaden för mobiltelefoni.

Det finns en övergripande lagstiftning på telekommunikationsområdet i Uzbekistan, men bilden av vad som utgör gällande regelverk kring licenser, frekvenser och nummerserier samt hur det tillämpas i praktiken är inte helt tydlig. Uppfattningen är lokalt att regelverket i vissa hänseenden är tvetydigt och att en del frågor är oreglerade med diskretionära inslag i beslutsfattandet. Licensmyndigheten har på olika sätt, bl.a. till utredningen, gjort gällande att beslut om licenser, frekvenser och nummerserier i förhållande till Coscom fattats i enlighet med gällande lagar samt att någon korruption inte har förekommit. Från officiellt håll i Uzbekistan har vid olika tillfällen framhållits detsamma.

TeliaSoneras etablering i Uzbekistan skedde år 2007 i två steg som gjordes beroende av varandra. Först genomfördes ett förvärv av MCT som redan bedrev telekomverksamhet i Uzbekistan, liksom i Tadzjikistan och Afghanistan. Därefter etablerades ett samarbete med en lokal partner som år 2007 innefattade förvärv av frekvenser och nummerserie liksom assistans lokalt i Uzbekistan vid exempelvis licensförlängningar och andra

² <http://www.transparency.org/cpi2012/>.

kontakter med myndigheter. Förvärvet av MCT var enligt det beslut som TeliaSonerass styrelse fattade villkorat av att avtal samtidigt ingicks med den lokala partnern.

TeliaSonerass förvärv av MCT föregicks av omfattande due diligence och planering av hur det bäst skulle struktureras. Förvärvet involverade ett stort antal personer från Finturs och TeliaSonerass egen organisation liksom ett betydande antal externa konsulter. Ursprungligen avsågs förvärvet ske genom Fintur som då ledde förvärvsprojektet. TeliaSonerass roll var då att bidra med sin proportionella del av investeringskostnaden. Sedan den andra ägaren i Fintur, Turkcell, beslutat att inte delta, tog TeliaSonera över ansvaret för hela projektet. Sammantaget uppfattades förvärvet av aktierna i MCT i sig som ett tämligen ordinärt företagsförvärv, låt vara med en något komplicerad struktur som involverar komplicerade länder.

I samband med etableringen i Uzbekistan behandlades de politiska och kommersiella riskerna. Fokus var då inte riktat på de historiska förhållandena bakom och kring den lokala partnern som skulle kunna vara riskfyllda ur olika perspektiv. Det var riskerna med att bedriva verksamheten i framtiden som diskuterades.

För etableringen av ett samarbete med den lokala partnern ingicks under sommaren år 2007 ett samarbetsavtal med den person som genomgående har företrätt den lokala partnern i förhållande till TeliaSonera, Bekhzod Akhmedov. Under hösten år 2007 introducerades bolaget Takilant som formaliserade den lokala partnern. Takilant företräds av Gayane Avakyan som också är dess enda registrerade ägare. De målsättningar som fastställdes i samarbetsavtalet med den lokala partnern realiserades genom de avtal som sedermera ingicks med Takilant i december år 2007. Genom dessa avtal förvärvades frekvenser och nummerserie samt etablerades ett delägarskap i det holländska bolag som TeliaSonera bildat för att äga verksamheten i Uzbekistan, TeliaSonera Uzbek Telcom Holding B.V. (i det följande JV-bolaget). JV-bolaget ägdes därefter av TeliaSonera UTA Holding B.V. (74 procent) och Takilant (26 procent). Innehållet i de avtal som ingåtts av dessa båda TeliaSonera-bolag och Takilant år 2007 framstår i sig inte som anmärkningsvärt. Avtalen reglerar i princip de frågor som kan förväntas och innehåller garantier om anti-korruption från Takilant.

Det övergripande investeringsbeslutet togs på styrelsemöte i juni 2007 av TeliaSonerass styrelse, kompletterat med beslut att genomföra transaktionerna självständigt utan Fintur i juli 2007. I vissa avseenden var styrelseunderlaget detaljerat, bl.a. beträffande det tämligen svårnavigerade politiska systemet i Uzbekistan där en lokal partner med goda politiska kontakter inom näringslivet ansågs vara av avgörande betydelse.

I en intern promemoria upprättad inom projektet i maj 2007 ges en nulägesbeskrivning av diskussionerna med den potentiella lokala partnern där Bekhzod Akhmedov beskrivs som "*Chief Executive for Gulnara Karimova's investment group*". I en efterföljande promemoria till Finturs styrelse i maj 2007 uppges att det finns en preliminär principöverenskommelse ("*preliminary hand-shake*") för ett eventuellt partnerskap med Goulnara Karimovas *investment team*. Sådana uppgifter förekommer även i intern mailkorrespondens. Denna information togs dock inte upp i TeliaSonerass styrelse. Därutöver har det förekommit uppgifter i media om att Gayane Avakyan står Goulnara Karimova nära och att Bekhzod Akhmedov vid olika tillfällen har förhandlat för Goulnara Karimovas räkning.

I ett officiellt brev från Uzbekistan har det tillbakavisats att Goulmara Karimova skulle ha någon som helst koppling eller intresse i Takilant. Gayane Avakyan har uppgett till utredningen att det inte finns några s.k. *beneficial owners* bakom Takilant och att ingen utöver hon själv är mottagare av utdelning från bolaget.³ TeliaSonera har gett uttryck för att det förekom olika rykten angående den lokala partnern år 2007 och att den information som bolaget fick under förhandlingarna var att det bakom den lokala partnern fanns en grupp lokala affärsmän, men att någon annan person än Gayane Avakyan aldrig kunde verifieras. I underlaget till TeliaSoneras styrelse inför det första investeringsbeslutet anges att en lokal partner har identifierats. Någon närmare beskrivning eller underlag för detta förekom inte, utöver att en stark lokal grupp som ägde den Uzbekiska banken Bank Credit Standard och som hade intressen i olika branscher i landet utgjorde den lokala partnern. Styrelsen har följaktligen inte haft någon kunskap om den lokala partnerns identitet. De personer inom TeliaSonera som slutförde förhandlingarna med Bekhzod Akhmedov hade likaså en mycket begränsad kunskap om den lokala partnerns identitet.

Då förhållandet uppfattades som oklart, ska frågor ha ställts till Bekhzod Akhmedov om vilka som ingick i den lokala gruppen i Uzbekistan, utan att man erhöll något klagörande svar. På detta tidiga stadium ställdes inte den uttryckliga frågan om en koppling fanns till Goulmara Karimova eller någon annan företrädare för regimen. Inte heller ställdes den av TeliaSoneras styrelse när frågan om investeringen i Uzbekistan och de andra länderna behandlades där. Frågan om vem eller vilka som de facto utgjorde och utgör den lokala partnern förblir än i dag oklar.

Även om det fanns en avsikt att ingå avtal med Goulmara Karimovas investeringsgrupp, har utredningen inte med säkerhet kunnat fastställa att det finns en juridisk eller ekonomisk koppling mellan Takilant och Goulmara Karimova.

Genom analys av den föreliggande informationen har sammanfattningsvis följande kunnat konstateras:

- Ambitionsnivån när det gäller att skaffa sig kunskap om den lokala partnern har varit mycket låg. Det stod tidigt klart att en lokal partner skulle finnas i Uzbekistan. Det gjordes även till en formell förutsättning för förvärvet av MCT och därmed etableringen i landet. Med utgångspunkten att det fanns uppgifter om en avsikt att inledningsvis i projektet ingå avtal med Goulmara Karimovas investeringsgrupp och att etableringen skett i ett land som Uzbekistan där inblandning av någon del av regimen på något sätt inte går att utesluta, hade detta bort leda till en fördjupad diskussion och ett strategiskt val för TeliaSonera huruvida verksamhet ska bedrivas i landet eller inte och, om så ska ske, vilka mått och steg som bör vidtas för att minska riskerna att involveras i förfaranden som strider mot antagna interna och/eller externa regler och lagar. Någon sådan diskussion fördes inte i samband med att etableringen genomfördes eller därefter.

³ Brev från Gayane Avakyan ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013.

- När de olika avtalen om förvärv av frekvenser och nummerserier ingicks, var det okänt för TeliaSonera hur den lokala partnern och sedermera Takilant och dess dotterbolag Teleson Mobile anskaffade dessa. Även med TeliaSoneras utgångspunkt, att den metod som utarbetats av Bekhzod Akhmedov var ett effektivt, fullt gångbart och lagligt sätt att överföra rättigheterna till Coscom, borde ytterligare kontroller ha gjorts kring detta; särskilt i ljuset av de oklara förhållanden som förelåg, och alltså föreligger, kring vem den lokala partnern var och förhållandena i allmänhet i Uzbekistan.
- Kontinuiteten i projektet har varit svag och vissa delar har präglats av otydlig eller ofullständig informationsgivning utan att någon uppmärksammat denna brist. Detta har lett till att en missvisande bild av förhållandena bakom den lokala partnern, och därmed ägarförhållandena till Takilant, har etablerats inom styrelsen. Den bilden har sedan inte justerats när ytterligare information förelåg. Det borde ha skett. Styrelsen informerades först i underlag till styrelsemöte i januari år 2010 om att Takilant var det bolag som formaliserade den lokala partnern, men då utan uppgifter om ägarförhållandet. De transaktioner som har företagits rör sammantaget betydande belopp. Värderingen av de rättigheter som förvärvats har inte alltid konkret dokumenterats.

Ytterligare undersökningar beträffande den lokala partnern och dess intressenter⁴ samt de rättigheter som skulle tillfalla Coscom borde ha skett för att komma till rätta med dessa förhållanden.

Har TeliaSonera brutit mot sina vid tiden gällande etiska regler?

Om man inte vet vem som är motpart eller hur en motpart kommit över tillgångar som förvärvats, förefaller det svårt att säkerställa att korruption inte förekommer i något led.

Även om det vid tidpunkten för Takilant-affären under år 2007 saknades konkreta interna riktlinjer för undersökningar och riskbedömningar med avseende på affärspartners, får det utifrån TeliaSoneras etiska riktlinjer och CSR-arbete i övrigt anses som anmärkningsvärt att inte en mer djupgående analys gjorts av vare sig den lokala partnern i Uzbekistan som sådan eller av hur den lokala partnern kunde förfoga över de rättigheter som sedermera överfördes. Slutsatsen blir då att de interna etiska riktlinjerna inte följts fullt ut.

Mot bakgrund av vad som framkommit inom ramen för utredningen är bedömningen att allvarlig kritik kan riktas mot den bristfälliga beredningen av transaktionerna med först den lokala partnern i Uzbekistan och sedan genomförandet av dessa och efterföljande transaktioner med Takilant, av projektledningen samt vid var tid utsedd verkställande direktör och styrelse.

- Anledningen till kritiken mot projektledningen⁵ är de brister som föreligger med avseende på informationen om den lokala partnerns identitet och Takilant med

⁴ Se avsnitt 14.2 om ”Know Your Counterparty” (KYC).

⁵ Se avsnitt 7.3.

dess ägarförhållande liksom beträffande de närmare omständigheterna kring förfogandet över frekvenser och nummerserier från år 2007 och framåt.

- Anledningen till kritiken under den första etableringsfasen år 2007 mot vid var tid utsedd verkställande direktör⁶ är den okritiska hållningen till den information som projektledningen presenterat som föranlett brister i underlaget till styrelsen.
- Anledningen till kritiken mot nuvarande verkställande direktör⁷ är den okritiska hållning som upprätthållits trots förekomsten av fortsatta oklarheter i samband med och efter transaktionerna år 2007.
- Anledningen till kritiken mot TeliaSoneras vid respektive tidpunkt utsedd styrelse⁸ är den bristfälliga hanteringen, främst såvitt avser lokal partner, vid etableringen i Uzbekistan år 2007 samt i vart fall vid återköpet av aktier från Takilant år 2010.

Har någon företrädare för TeliaSonera gjort sig skyldig till bestickning eller penningtvätt?

Frågan om brott har begåtts ska prövas mot vid tidpunkten aktuell lagstiftning utifrån att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att aktuella rekvisit uppfyllts.⁹ Såvitt avser den straffrättsliga bedömningen har utredningen funnit följande.

Bestämmelserna om mutbrott och bestickning¹⁰ reglerar två sidor av samma handling där mutbrott beskriver den mottagande sidan och bestickning beskriver den givande sidan av den kriminaliserade handlingen. Båda bestämmelserna är uppbyggda av de centrala objektiva rekvisiten (i) förmån, (ii) personkrets, (iii) tjänsteutövning och (iv) förmånens otillbörlighet.¹¹ Straffbuden är utformade på så sätt att bestämmelsen om bestickning måste läsas korsvis mot bestämmelsen om mutbrott eftersom endast de som uttryckligen omfattas av mutbrottsbestämmelsen är sådana personer som går att besticka. Samtliga objektiva rekvisit ska vara täckta av uppsåt för att handlingen ska utgöra ett brott. Vid en analys prövas först om de objektiva rekvisiten är uppfyllda och sedan om så är fallet, huruvida de täcks av uppsåt.

När det gäller det första objektiva rekvisitet, förmån, kan det inte fastslås att de transaktioner som förevarit har innehållit ett förmånsmoment enligt tillämpliga bestämmelser om bestickning och mutbrott. Ett förmånsmoment kan därför inte heller uteslutas. Beloppen har varit betydande och marknadsvärdet av de rättigheter och tjänster som har erhållits i gengäld låter sig inte enkelt uppskattas. Det finns därför anledning att analysera det andra och tredje objektiva rekvisiten, personkrets och tjänsteutövning och därmed pröva om eventuella förmåner lämnats, utlovats eller

⁶ Se avsnitt 7.2.

⁷ Se avsnitt 7.2.

⁸ Se avsnitt 7.1.

⁹ Se avsnitt 12.

¹⁰ Se avsnitt 9.2.2.

¹¹ Se figur i avsnitt 9.2.2.5.

erbjudits någon som omfattas av bestämmelsen om mutbrott och om svaret är ja, om förmånen kan anses lämnad för mottagarens tjänsteutövning.

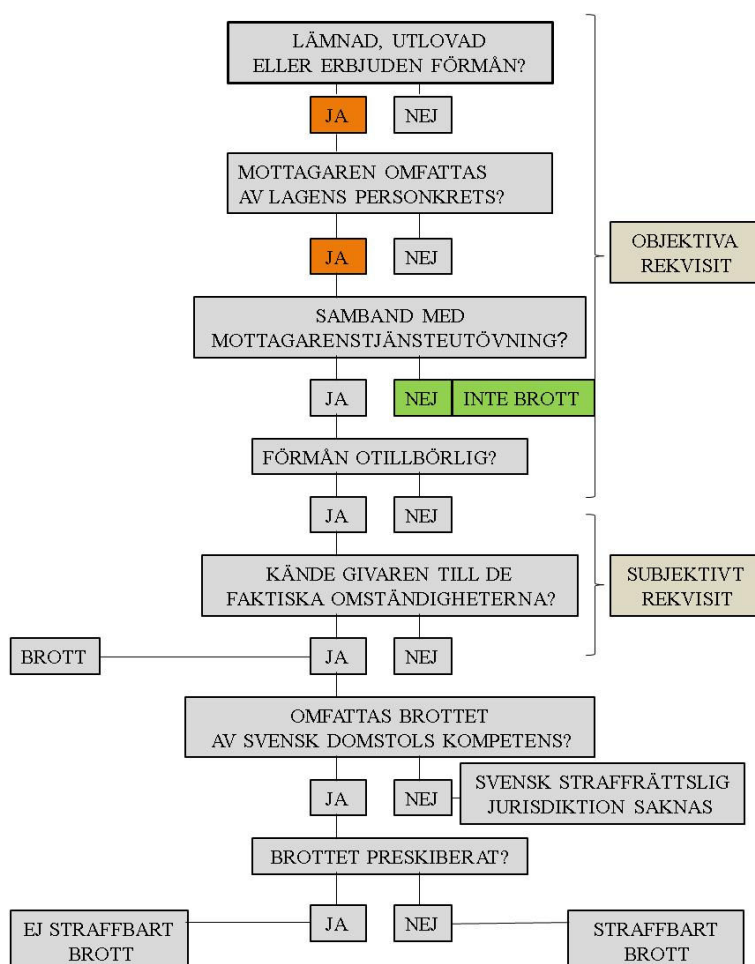
Utredningen har endast kunnat fastställa två personer som, direkt eller indirekt, kan ha erhållit eventuella förmåner. Den ena personen, Gayane Avakyan, är den person som med säkerhet har koppling till den direkta mottagaren av eventuella förmåner, Takilant. Gayane Avakyan ingår visserligen i egenskap av styrelseledamot (*sole director*) i Takilant i den personkrets som kan bestickas, men en eventuell förmån tillställd henne kan inte anses ha samband med hennes tjänsteutövning som legal företrädare för Takilant varför kravet på tjänstesamband inte är uppfyllt. Den andra personen som kan ha mottagit en eventuell förmån, Bekhzod Akhmedov, var visserligen vid aktuella tidpunkter CEO för operatörsbolaget Uzdurobita och omfattas som sådan av den personkrets som går att besticka, men en eventuell förmån tillställd honom kan inte anses ha samband med hans tjänsteutövning som CEO, varför kravet på tjänstesamband inte är uppfyllt. Det har av utredningen inte framkommit några uppgifter som tyder på att Gayane Avakyan eller Bekhzod Akhmedov vid aktuella tidpunkter haft någon formell anknytning till den uzbekiska Licensmyndigheten eller på grund av anställning eller uppdrag någon möjlighet att, inom ramen för sin tjänsteutövning, direkt eller indirekt påverka utfärdandet av licenser, frekvenser och nummerserier i Uzbekistan.

Även om det, som ovan nämnts, fanns en avsikt att ingå avtal med Goulmara Karimovas investeringsgrupp, har utredningen inte med säkerhet kunnat fastställa att det finns en juridisk eller ekonomisk koppling mellan Takilant och Goulmara Karimova. Utredningen har ändå för fullständighetens skull belyst frågan om Goulmara Karimova, för det fall hon trots allt skulle vara att anse som mottagare av en eventuell förmån, skulle kunna omfattas av bestämmelsen om bestickning. Det har därvid inom ramen för utredningen inte kunnat fastslås att hon innehar en sådan anställning eller sådant uppdrag som kan uppfylla kravet på tjänstesamband. Detsamma gäller övriga personer som förekommit i utredningen. Antingen ingår de inte i den personkrets som tekniskt kan bestickas eller så har det inte kunnat konstateras att de mottagit en eventuell förmån i samband med sin tjänsteutövning. Vid sådant förhållande kan inte nästa objektiva rekvisit, otillbörlighet, prövas. Inte heller kan det prövas om någon eller några tänkbara gärningsmän haft uppsåt som täcker de objektiva rekvisiten.

Det har av utredningen inte heller framkommit uppgifter som visar att den lokala partnern eller någon av dess representanter lämnat, utlovat eller erbjudit någon en förmån i samband med eller med anledning av aktuella transaktioner, vilket skulle kunna aktualisera medverkansansvar för företrädare för TeliaSonera.

En schematisk sammanfattning av om bestickning begåtts i samband med investeringen i Uzbekistan kan då göras på följande sätt.

Figur 1 – Har bestickning begåtts i samband med investeringen i Uzbekistan?

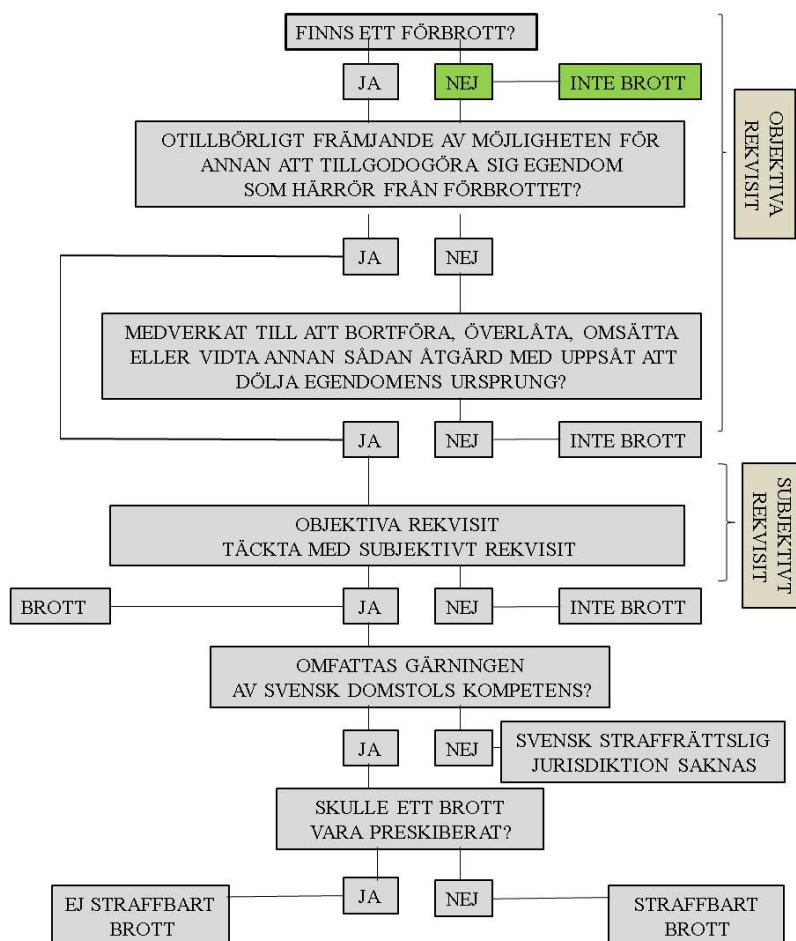
Sammantaget har det inte genom utredningen kunnat fastställas att de personer som har mottagit eventuella förmåner också har haft sådana anställningar eller uppdrag som har givit dem formell möjlighet att, direkt eller indirekt, påverka utfärdandet av licenser, frekvenser eller nummerserier i Uzbekistan. Med nuvarande information har något bestickningsbrott således inte kunnat påvisas inom ramen för utredningen. Utgångspunkten inom TeliaSonera har dock sedan år 2007 varit, och är alltså, att det bakom Takilant finns ytterligare intressenter utöver Gayane Avakyan i form av en grupp lokala affärsmän. Om sådan(a) person(er) formellt skulle kunna påverka tilldelningen av t.ex. frekvenser och nummerserier i Uzbekistan, skulle en förmån som tillförs dem kunna utgöra en muta om den är otillbörlig. Det har dock inte hittills kunnat konstateras vilka denna grupp lokala affärsmän i så fall skulle vara.

Om det inte finns ett konstaterat förbrott är det första rekvisitet för penninghäleri liksom penninghäleriförseelse inte heller uppfyllt. Sammantaget är det av den information som utredningen förfogar över inte fastslaget att bestickning har förekommit. Någon annan grund för att hävda att de medel eller rättigheter som bolag inom TeliaSonera-koncernen förfogat över genom de granskade transaktionerna skulle härröra från brottsligt

förfarande finns såvitt känt heller inte. Det finns då inte någon egendom som härrör från ett förbrott att tillgodogöra sig. Slutsatsen är att utredningen då inte heller har funnit stöd för att penninghäleri eller penninghäleriförseelse har begåtts.

En schematisk sammanfattning av om penninghäleri begåtts i samband med investeringen i Uzbekistan kan göras på följande sätt.

Figur 2 – Har penninghäleri begåtts i samband med investeringarna i Uzbekistan?

Sammantaget är det av den information som utredningen förfogar över inte fastslaget att bestickning eller penningtvätt förekommit.

De brister som föreligger med avseende på information om den lokala partnerns identitet och Takilants bakomliggande intresser liksom beträffande de närmare omständigheterna kring förfogandet över frekvenser och nummerserier som utredningen kritiserat, leder dock i praktiken till att de misstankar om brott som framförts i media och av den svenska Åklagarmyndigheten inte heller kan avföras genom denna utredning.

Innehållsförteckning**FÖRSTA DELEN - INLEDNING**

1.	Uppdragets innehåll och utförande samt rapportens struktur och innehåll.....	18
1.1	Uppdragets innehåll.....	18
1.2	Uppdragets utförande.....	18
1.3	Rapportens struktur och innehåll.....	21

ANDRA DELEN - FÖRELIGGANDE INFORMATION

2.	Inledning och bakgrund	23
2.1	Uzbekistan	23
2.2	Telekomsektorn i Uzbekistan	24
2.3	Regelverk och tillsyn över telekomoperatörer i Uzbekistan.....	25
2.3.1	Tilldelning av licenser.....	25
2.3.2	Tilldelning av frekvenser	26
2.3.3	Tilldelning av nummerserier	27
2.4	TeliaSoneras etablering i Uzbekistan	27
2.5	TeliaSoneras nuvarande verksamhet i Uzbekistan	27
2.6	TeliaSoneras verksamhet i Centralasien	28
2.6.1	Fintur Holdings B.V.....	28
2.6.2	Sammanslagningen av Telia och Sonera.....	29
2.7	Bakgrunden till TeliaSoneras investering i Uzbekistan.....	30
2.8	Av TeliaSonera offentliggjord information	31
3.	Förvärvet av MCT.....	33
3.1	Förberedelsearbetet under våren och sommaren år 2007	33
3.2	Förvärvsstrukturen för aktierna i MCT.....	34
4.	Lokal partner i Uzbekistan.....	34
4.1	Samarbete med en lokal partner i Uzbekistan	35
4.1.1	Översiktligt om transaktionerna med den lokala partnern år 2007	35
4.2	Närmare om Samarbetsavtalet med den lokala partnern den 4 juli 2007	36
4.2.1	Ett framåtriktat avsiktsavtal	36
4.2.2	Frekvenser och nummerserie	36
4.2.3	Överföring av frekvenser och nummerserie till Coscom	37
4.2.4	Vem var lokal partner enligt Samarbetsavtalet?.....	38
4.3	Närmare om den lokala partnern i Uzbekistan	39
4.3.1	Inledning	39
4.3.2	Uppgiften att den lokala partnern skulle äga en bank i Uzbekistan	40
4.3.3	Bolagsstruktur med s.k. offshore bolag.....	40

4.3.4	TeliaSoneras representanter vid kontakterna med den lokala partnern.....	40
4.4	Närmare om vissa personer i Uzbekistan	42
4.4.1	Bekhzod Akhmedov	42
4.4.2	Gayane Avakyan	43
4.4.3	Abdulla Aripov.....	44
4.5	Takilant.....	45
4.5.1	Allmänt om bolaget.....	45
4.5.2	Takilants olika företrädare	45
4.5.3	Aktieägare och förekomsten av s.k. <i>beneficial owners</i>	46
4.5.4	Takilants roll	46
4.6	Teleson Mobile – Takilants dotterbolag i Uzbekistan	47
4.7	Uppgifter om Goulmara Karimova.....	49
4.8	Licensmyndigheten.....	50
4.9	Pågående brottsundersökningar	51
4.9.1	Brottsutredningar och domstolsprocesser i Sverige	51
4.9.2	Brottsutredning i Schweiz	52
4.9.3	Invändningar från Republiken Uzbekistan.....	53
5.	Avtalen med Takilant i december 2007	53
5.1	Inledning.....	53
5.2	Avtal 1: ”3G-avtalet” angående överföring av frekvenser och nummerserie.....	54
5.2.1	Huvudsakligt innehåll och avtalsparter	54
5.2.2	Tillvägagångssättet för överföring av frekvenserna och övriga rättigheter..	54
5.2.3	Pris och betalning enligt 3G-avtalet	54
5.2.4	3G-avtalet i övrigt, avtalsgarantier m.m.....	55
5.2.5	TeliaSoneras begränsade insyn och medverkan i myndighetshanteringen ..	55
5.2.6	Utlåtande från uzbekisk advokat	56
5.2.7	Rätt till granskning av Takilants bokföring.....	57
5.3	Avtal 2: ”Överlåtelseavtalet” - Överlåtelseavtal avseende 26 procent av aktierna i TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V.	57
5.3.1	Huvudsakligt innehåll och avtalsparter	57
5.3.2	Takilants köp av aktier	57
5.4	Avtal 3: ”Aktieägaravtalet” – aktieägaravtal avseende det gemensamma ägandet i TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V.	58
5.4.1	Huvudsakligt innehåll och avtalsparter	58
5.4.2	Återbetalning av lån på USD 30 miljoner	58
5.4.3	Takilants säljoption	59

5.5	Tilldelning av frekvenser och nummerserie år 2007	59
5.6	Betalningsströmmar år 2007.....	60
6.	Övriga transaktioner med den lokala partnern efter år 2007.....	61
6.1	”2008-avtalet” - Köp av nummerserie och nätverkskod i augusti 2008	62
6.1.1	Huvudsakligt innehåll och avtalsparter	62
6.1.2	Den interna hanteringen	63
6.2	”Återköpsavtalet”- Återköp av aktier i januari 2010	63
6.2.1	Huvudsakligt innehåll och avtalsparter	63
6.2.2	Ändring i Aktieägaravtalet p.g.a. ändrad ägarstruktur	64
6.2.3	Den interna hanteringen	65
6.3	”4G-avtalen” – Anskaffning av 4G-frekvenser i maj 2010	65
6.3.1	Huvudsakligt innehåll och avtalsparter	65
6.3.2	”Trepartsavtalet” – ett trepartsavtal mellan JV-bolaget, Zeromax och Huawei	66
6.3.3	”Zeromax-avtalet” – ett avtal mellan JV-bolaget och Zeromax om tjänsteuppdrag	66
6.3.4	”Fordringsöverlåtelseavtalet” – ett avtal mellan JV-bolaget och Huawei om köp av fordran	67
6.3.5	”Tilläggsavtalet” – ett avtal om ändring av Aktieägaravtalet	67
6.3.6	Frekvenshanteringen	67
6.3.7	Något om Zeromax GmbH.....	67
6.3.8	Den interna hanteringen	68
6.4	”Novemberavtalet” - Anskaffning av ytterligare frekvenser och investering i fibrer i november 2010	68
6.4.1	Huvudsakligt innehåll och avtalsparter	68
6.4.2	Ersättning och betalning.....	69
6.4.3	Annan struktur där Takilant agerar uppdragstagare istället för försäljningsmotpart.....	69
6.4.4	Frekvenstilldelningen	70
6.4.5	Den interna hanteringen	70
7.	Beslutsprocessen inom TeliaSonera.....	70
7.1	Styrelsen	70
7.1.1	Styrelsemötet den 13 mars 2007	71
7.1.2	Styrelsemötet den 11 juni 2007	71
7.1.3	Styrelsemötet den 3 juli 2007.....	73
7.1.4	Styrelsemötet den 26 juli 2007.....	74
7.1.5	Styrelsemötet den 11-12 september 2007	74

7.1.6	Styrelsemötet den 25 oktober 2007	74
7.1.7	Styrelsemötet den 22 januari 2010	75
7.1.8	Styrelsemötet den 22 oktober 2010	75
7.1.9	Styrelsemedlemmarnas uppfattning om transaktionen med den lokala partnern i Uzbekistan	76
7.1.10	En översikt av mandat och gjorda utbetalningar	77
7.2	Verkställande direktörer	78
7.3	Projektledningen	79

TREDJE DELEN - TILLÄMPLIGA REGLER

8.	Korruptionsbrott – Allmän bakgrund och internationell utblick.....	81
8.1	Inledning	81
8.2	OECD	81
8.2.1	Kort historik	81
8.2.2	OECD:s riktlinjer för multinationella företag	82
8.2.3	Bakgrund	82
8.3	Internationella handelskammaren	83
8.4	Institutet mot mutor	83
8.5	Foreign Corrupt Practices Act	83
9.	Den svenska straffrättsliga regleringen av korruptionsbrott och penningtvätt	84
9.1	Några straffrättsliga utgångspunkter.....	84
9.1.1	Objektiva och subjektiva förutsättningar för straffansvar	84
9.1.2	Det subjektiva brottsrekvisitetet uppsåt	85
9.1.3	Tillämpligheten av svensk lag.....	86
9.1.4	Försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott	87
9.1.5	Företagaransvar	88
9.1.6	Åtalsregler och åtalspreskription.....	88
9.2	Svenska korruptionsregler	89
9.2.1	Bakgrund	89
9.2.2	Gällande rätt före den 1 juli 2012.....	90
9.3	Penningtvätt	96
9.3.1	Inledning	96
9.3.2	Administrativa regler i penningtvättilagen.....	97
9.3.3	Penninghäleri.....	97
9.3.4	Penninghäleriförseelse	102
10.	TeliaSoneras interna riktlinjer och policys för anti-korruption.....	103
10.1	Inledning.....	103

10.2	TeliaSoneras etiska riktlinjer	103
10.2.1	Bakgrund	103
10.2.2	De etiska riktlinjerna före år 2009.....	104
10.2.3	De etiska riktlinjerna efter år 2009.....	105
10.2.4	Övriga riktlinjer.....	105
10.3	TeliaSoneras CSR-arbete.....	106
10.3.1	Inledning	106
10.3.2	Åren 2007-2008.....	107
10.3.3	Åren 2009-2011.....	108

FJÄRDE DELEN - ANALYS

11.	TeliaSoneras interna hantering.....	110
11.1	Uzbekistan	110
11.2	Behovet av och kunskapen om en lokal partner	111
11.2.1	Vem initierade att en lokal partner skulle finnas?.....	111
11.2.2	Den okända lokala gruppen i Uzbekistan.....	111
11.2.3	Takilants roll	112
11.2.4	Innebar Takilants inträde hösten 2007 en förändring avseende den lokala partnern?.....	112
11.2.5	Goulnara Karimova	113
11.3	Rättigheternas tillkomst och överföring samt handläggningen hos Licensmyndigheten.....	114
11.3.1	Frekvenser och övriga rättigheter har ofta gjorts tillgängliga av annan operatör	114
11.3.2	Var det känt inom TeliaSonera att frekvenserna och nummerserien inte var i den lokala partnerns besittning när Samarbetsavtalet ingicks i juli 2007?.....	116
11.3.3	Handläggningstiden hos Licensmyndigheten.....	117
11.3.4	Licensmyndighetens inställning till de aktuella frågorna.....	117
11.3.5	Hade det varit ett alternativ att ansöka direkt hos Licensmyndigheten?....	118
11.4	Den interna beredningen och hanteringen inom TeliaSonera.....	118
11.4.1	Kunskapen om den lokala partnern.....	118
11.4.2	Kunskapen om de formella förutsättningarna för tilldelning av rättigheter	120
11.4.3	Ansvarsfördelningen mellan styrelse, verkställande direktör och projektledning	121
12.	Har företrädare för TeliaSonera begått bestickningsbrott?	125
12.1	Grundläggande förutsättningar	125
12.2	Vad kan ha utgjort en förmån som skulle kunna utgöra en muta eller otillbörlig belöning?	126

12.2.1	Transaktionerna med den lokala partnern år 2007	127
12.2.2	Köp av nummerserie m.m. i augusti 2008.....	129
12.2.3	Återköp av aktier i januari 2010.....	131
12.2.4	Anskaffning av 4G-frekvenser i maj 2010	131
12.2.5	Anskaffning av ytterligare frekvenser och investering i fibrer i november 2010.....	133
12.2.6	Andra förmåner	134
12.2.7	Konklusion	134
12.3	Vem kan ha mottagit en eventuell muta eller otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning?.....	134
12.3.1	Transaktionerna med den lokala partnern år 2007	135
12.3.2	Köp av nummerserier m.m. i augusti 2008 och återköp av aktier i januari 2010.....	137
12.3.3	Anskaffning av 4G-frekvenser i maj 2010	137
12.3.4	Anskaffning av ytterligare frekvenser och investering i fibrer i november 2010.....	138
12.3.5	Särskilt om andra personer som utpekats i media som tänkbara mottagare av en förmån.....	138
12.4	Återstående objektivet rekvisit och eventuellt ansvar inom TeliaSonera.....	141
12.5	Brottets subjektiva rekvisit, svensk domstols kompetens och frågan om eventuell preskription.....	142
12.6	Konklusion ifråga om bestickning.....	143
12.7	Något om Takilants option att sälja återstående aktieinnehav i JV-bolaget	143
13.	Har någon företrädare för TeliaSonera gjort sig skyldig till penningtvätt?	144
13.1	Penningtvättlagen	144
13.2	Penninghäleri och penninghäleriförseelse	145
13.3	Konklusion ifråga om penninghäleri och penninghäleriförseelse	146
14.	Den nya korruptionslagstiftningen från den 1 juli 2012	147
14.1	Nya förändrade korruptionsregler.....	147
14.1.1	Inledning	147
14.1.2	Tagande och givande av muta.....	147
14.1.3	Handel med inflytande	149
14.1.4	Vårdslös finansiering av mutbrott.....	150
14.2	De nya reglerna medför högre krav för att undgå brott	151

BILAGOR

- Bilaga 1 Dokumentation
- Bilaga 2 Intervjuade personer
- Bilaga 3 Styrelsens sammansättning under åren 2007-2012
- Bilaga 4 Gayane Avakyans bolagsstruktur
- Bilaga 5 Takilants koncernstruktur
- Bilaga 6 Summary in English

FIGURER

- Figur 1 Har bestickning begåtts i samband med investeringen i Uzbekistan?
- Figur 2 Har penninghäleri begåtts i samband med investeringarna i Uzbekistan?
- Figur 3 Ägarstrukturen för TeliaSoneras verksamhet i Uzbekistan.
- Figur 4 TeliaSoneras koncernstruktur över verksamheten i Centralasien.
- Figur 5 De huvudsakliga stegen för etableringen i Uzbekistan och transaktionerna med den lokala partnern år 2007.
- Figur 6 Transaktioner med den lokala partnern åren 2008-2010.
- Figur 7 En översikt av mandat och gjorda utbetalningar.
- Figur 8 Mutbrott och bestickning kan sammanfattas schematisk på följande sätt.
- Figur 9 En schematisk sammanfattning av regelsystemet för bestickning i brottsbalken.
- Figur 10 En schematisk sammanfattning av regelsystemet för penninghäleri i brottsbalken.
- Figur 11 En översikt över förvärv.
- Figur 12 Tagande och givande av muta kan sammanfattas schematiskt på följande sätt.
- Figur 13 Handel med inflytande kan sammanfattas schematiskt på följande sätt.
- Figur 14 Vårdslös finansiering av mutbrott kan sammanfattas schematiskt på följande sätt.

FÖRSTA DELEN - INLEDNING

1. Uppdragets innehåll och utförande samt rapportens struktur och innehåll

1.1 Uppdragets innehåll

Styrelsen i TeliaSonera (TeliaSonera) AB har den 3 oktober 2012 uppdragit åt Mannheimer Swartling att under ledning av Biörn Riese utreda om TeliaSoneras investering i en 3G-licens tillsammans med frekvenser och nummerserier i Uzbekistan år 2007 har inneburit att företrädare för TeliaSonera gjort sig skyldig till korruptionsbrott eller penningtvätt. Uppdraget omfattar även alla transaktioner mellan TeliaSonera och den lokala partnern Takilant därefter.

1.2 Uppdragets utförande

Någon enhetlig definition av korruptionsbegreppet finns inte. En svensk översättning av Transparency Internationals definition lyder "korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egens eller annans vinning".¹² I dagligt tal avses med korruption ofta mutor, men begreppet ges ibland också en vidare betydelse.

Såvida inte annat framgår av sammanhanget, används fortsättningsvis i denna rapport begreppen korruptionsbrott, korruptionslagstiftning och liknande som samlingsbegrepp för de straffrättsliga bestämmelserna om bestickning och mutbrott som gällde före den 1 juli 2012 samt bestämmelserna om givande och tagande av muta, handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott som gäller från och med den 1 juli 2012. Utredningen har koncentrerats till den givande sidan i ett mutbrott, dvs. vad som, enligt den under aktuell tid tillämpliga lagstiftningen, betecknades som bestickning. Utredningen omfattar även en bedömning av om TeliaSonera kan anses ha följt sina egna vid var tid gällande etiska regler.

Tidsmässigt omfattar utredningen händelser under åren 2007 fram till och med 2012. En ännu inte utnyttjad option som ger Takilant rätt begära att TeliaSonera indirekt förvärvar resterande aktier i det gemensamma bolaget kommenteras kort då den följer av ingångna avtal även om någon transaktion i anledning av optionen vid denna rapports avlämnande inte ägt rum.

Rapportens faktadel bygger framförallt på information som utredningen tagit del av vid genomgång av skriftlig dokumentation och genom intervjuer. All information som framkommit under utredningen har behandlats i rapporten om den bedömts vara av något intresse.

¹² <http://www.transparency-se.org/Korruption>.

Utredningen har gått igenom ett omfattande skriftligt material.¹³ Det har främst bestått i underlag till TeliaSoneras styrelse, annat internt beslutsunderlag, aktuella avtal och betalningsunderlag samt viss mailkommunikation. TeliaSonera har biträtt utredningen med att ta fram skriftligt underlag och mailkorrespondens som utredningen begärt. Vidare har TeliaSonera på uppdrag av utredningen genomfört sökningar av mail i vissa datorer hos TeliaSonera samt överlämnat resultatet därav för utredningens vidare genomgång.¹⁴ De dokument som tillställts den svenska Åklagarmyndigheten, Riksenheten mot korruption, av TeliaSonera har enligt uppgift av bolaget även tillställts denna utredning. Utredningen har även tagit del av annat underlag som Åklagarmyndigheten tillställt domstolar i Sverige i det mål om kvarstad på Takilants tillgångar som pågår.¹⁵ Vidare har utredningen erhållit skriftliga svar från The State Committee for Communication, Information and Telecommunication Technologies of Uzbekistan och tagit del av officiella noter från Republiken Uzbekistan via Utrikesdepartementet i Sverige.

Inom ramen för utredningen har ett stort antal personer intervjuats.¹⁶ Kontaktuppgifter för flertalet av dessa personer har tagits fram av TeliaSonera. Intervjuerna har varit av varierande omfattning. Flertalet av intervjuerna har ägt rum vid personliga möten. I några fall har intervjuer skett per telefon eller genom skriftliga frågor och svar. Vissa personer har intervjuats vid flera tillfällen. Intervjuer har hållits med i princip alla de personer som varit styrelseledamöter under den aktuella tiden. Intervjuer har även hållits med de personer som varit verkställande direktörer för TeliaSonera under samma tid. Vidare har intervjuer hållits med ett antal personer som på olika sätt, bl.a. anställda eller utomstående konsulter till TeliaSonera, deltagit inför och vid genomförandet av TeliaSoneras affärer i Uzbekistan.

En medverkan från de involverade personerna i en utredning av det förevarande slaget bygger med nödvändighet på frivillighet. Utredningen förfogar, till skillnad från polis och åklagare inte över några tvångsmedel. Med några undantag har de personer som utredningen fått kontakt med accepterat att bli intervjuade. TeliaSonera har i de fall intervjuade personer så önskat bekräftat att TeliaSonera önskar att information ska lämnas till utredningen.

Utredningen har inte haft kontakt med Abdulla Aripov som enligt uppgifter i media är arresterad i Uzbekistan. Utredningen har sökt, men inte fått kontakt med Bekhzod Akhmedov som enligt uppgift är efterspanad av åklagarmyndigheten i Uzbekistan och befinner sig på okänd ort. Utredningen har vidare sökt, men inte fått kontakt med, Sokhidjon Sokhibjonov som företrädde Takilant vid öppnandet av det konto på Nordea

¹³ I bilaga 1 förtecknas den typ av dokumentation som genomgått.

¹⁴ Sökningarna har genomförts på för utredningen relevanta begrepp i e-postmeddelanden under perioden 2007-2010 och har omfattat Tero Kivisaaris och Olli Tuohimaas tjänstedatorer. Utredningen har därmed mottagit och gått igenom cirka 40.000 e-postmeddelanden. TeliaSonera har upplyst om att e-postmeddelanden i inkorgen som inte särskilt sparats raderas efter tre månader och att e-postmeddelanden i skickat-korgen raderas efter en månad enligt gällande rutiner. Därvid har konstaterats att e-postmeddelanden som skickats från Tero Kivisaari endast har återfunnits avseende åren 2009-2010.

¹⁵ Se avsnitt 4.9.1.

¹⁶ De personer som intervjuats har i huvudsak angetts i Bilaga 2.

som omfattas av kvarstadsmålet.¹⁷ De svenska offentliga försvarare som i det målet utsetts för Alisher Ergashev, Gayane Avakyan och Bekhzod Akhmedov har till utredningen uppgett att de inte kan förmedla någon kontakt med dessa personer. Utredningen har haft kontakt med Gayane Avakyan genom hennes schweiziska ombud i det brottmål som pågår i Schweiz.

Även om utredningen sker utifrån svensk rätt, har kontakter förevarit med lokala jurister i framförallt Uzbekistan och Gibraltar för att i erforderlig omfattning förstå om regelsystemet i dessa länder. Utifrån den information som inhämtats från dessa personer och övriga i rapporten redovisade kontakter i Uzbekistan och Gibraltar, har utredningen bedömt att det inte funnits behov att besöka dessa länder.

I rapporten hänvisas i vissa fall till uppgifter som förekommit i media, bl.a. i Uzbekistan. Det kan inte uteslutas att sådana uppgifter ursprungligen byggts på rykten som kan vara sanna eller osanna, eller t.o.m. lämnats till media i syfte att vilseleda. På motsvarande sätt kan innehållet i och fullständigheten av annan information som har erhållits i samband med utredningen inte alltid okritiskt accepteras. All information, måste med nödvändighet värderas. Inom ramen för utredningen har det inte varit möjligt att självständigt till alla delar kunna verifiera de uppgifter som erhållits från olika håll. I de fall så har bedömts väsentligt, har utredningen sökt följa upp föreliggande uppgifter på flera sätt.

Organisationen *Organized Crime and Corruption Reporting Project* har till utredningen uppgett att all information som de haft tillgång till redan överlämnas till svensk media. Utredningen utgår från att sådan information redan gjorts känd. Genom Mannheimer Swartlings hemsida har personer som ansett sig ha information av intresse för utredningen uppmanats att låta avhöra sig.

Arbetet med utredningen har letts av Advokat Biörn Riese assisterad av Advokat Andreas Steen med bistånd av jurister från främst Mannheimer Swartlings grupper för Corporate Compliance & Investigations, Tvistlösning samt Publik M&A och aktiemarknad. Arbetets fortskridande har rapporterats till media och på Mannheimer Swartlings hemsida.

Denna rapport är ställd till styrelsen för TeliaSonera. Mannheimer Swartling ansvarar inte gentemot annan än TeliaSonera för innehållet i denna rapport eller för annan användning av rapporten än i samband med det aktuella uppdraget. De allmänna villkoren för Mannheimer Swartlings tjänster finns tillgängliga på Mannheimer Swartlings hemsida.

Avsikten var att rapporten skulle kunna lämnas till styrelsen i TeliaSonera före utgången av år 2012. I avvaktan på information från bl.a. myndigheter i Uzbekistan och vissa intervjuer, bedömdes det dock inte lämpligt av utredningen. Sådan information föreligger nu. Det har bedömts att övriga personer som kontaktats under hand inom ramen för utredningen, men som ännu inte alls låtit sig avhöra inte heller kommer att göra det; i vart fall inte inom en rimlig tid. Därtill kommer att de av åklagarmyndigheter

¹⁷ Se avsnitt 4.9.1.

i Sverige, Schweiz och Uzbekistan¹⁸ initierade utredningarna fortgår med möjlighet att där väga in eventuell tillkommande information.

I ett utredningsuppdrag av detta slag kan ytterligare information nästan alltid vara intressant och ge upphov till ytterligare överväganden. En avvägning av intresset att kunna lämna denna rapport inom en rimligt kort tid mot en möjlighet att eventuellt kunna erhålla ytterligare information inom ramen för en utredning i närtid, har dock utmynnat i att arbetet nu bör avslutas. Rapporten överlämnas därför baserad på den information som nu finns tillgänglig.

Slutsatserna i rapporten kommuniceras i samband med överlämnandet av denna rapport till styrelsen i TeliaSonera.

Genom avlämnandet av denna rapport är uppdraget härmed slutfört.

1.3 Rapportens struktur och innehåll

Rapporten är utöver denna första inledande del, indelad i tre huvuddelar. I den andra delen – Föreliggande Information – (som omfattar avsnitt 2 till och med avsnitt 7) beskrivs, utifrån den information som erhållits i samband med utredningen, utredningens uppfattning om de bakomliggande omständigheterna, inblandade personer, företagna transaktioner och ingångna avtal samt TeliaSoneras beslutsprocess. I en tredje del – Tillämpliga Regler – (som omfattar avsnitt 8, 9 och 10) beskrivs nationella och internationella regelsystem, de straffrättsliga reglerna samt TeliaSoneras egna etiska riktlinjer. I den fjärde avslutande delen - Analysen – (som omfattar avsnitt 11 till och med avsnitt 14) analyseras den föreliggande informationen utifrån TeliaSoneras beslutsordning samt de tillämpliga etiska och straffrättsliga reglerna.

I avsnitt 2 ges först en inledning och bakgrund till de händelser som rapporten omfattar. Avsnitt 3 beskriver TeliaSoneras förvärv av MCT samt avsnitt 4 kontakterna och transaktionerna med den lokala partnern i Uzbekistan år 2007. I avsnitt 5 beskrivs sedan närmare innehållet i de avtal som ingåtts mellan TeliaSonera-koncernen och den lokala partnern i december 2007 samt de åtgärder och penningtransaktioner som skett enligt dessa avtal. I avsnitt 6 beskrivs de övriga transaktioner som förevarit med den lokala partnern efter de initiala avtalen år 2007 fram till och med år 2012. Avsnitt 7 redogör närmare för den beslutsprocess som föregick TeliaSoneras investering i Uzbekistan och hur till investeringen relaterade ärenden hanterats av de olika verkställande direktörer som varit verksamma under aktuell tid liksom av projektledningen inom TeliaSonera. I avsnitt 8 ges först en sammanfattande beskrivning över de nationella och internationella regelsystem som finns i syfte att motverka korruption, för att därefter i avsnitt 9 redogöra för den straffrättsliga reglering som under i utredningen aktuell tid gällt i Sverige med avseende på korruptionsbrott och penningtvätt. Avsnittet inleds med genomgång av en del allmänna straffrättsliga principer. I avsnitt 10 behandlas de etiska riktlinjer och policys som vid aktuella tidpunkter gällt inom TeliaSonera. I avsnitt 11

¹⁸ Enligt uppgift pågår även en brottsutredning i Uzbekistan rörande den konkurrerande operatören Uzdunrobita, som involverar f.d. telekomministern och Licensmyndighetens tidigare företrädare, Abdulla Aripov.

behandlas TeliaSoneras interna hantering av etableringen i Uzbekistan och förhållandet till den lokala partnern med utgångspunkt från de interna de etiska riktlinjerna och policys som behandlats. Den straffrättsliga bedömningen av huruvida företrädare för TeliaSonera har gjort sig skyldiga till korruptionsbrott eller penningtvätt görs i avsnitt 12 respektive avsnitt 13. I avsnitt 14 redogörs för de bestämmelser om korruptionsbrott som trätt i kraft den 1 juli 2012 med en reflektion över vad en prövning enligt dessa regler skulle inneburi.

ANDRA DELEN – FÖRELIGGANDE INFORMATION

2. Inledning och bakgrund

I detta avsnitt beskrivs inledningsvis landet Uzbekistan och dess telekomsektor. Vidare beskrivs bakgrunden till TeliaSoneras etablering i Uzbekistan och hur TeliaSonera organiserat sin Eurasia-verksamhet. Avsnittet avslutas med en redogörelse över vilken information TeliaSonera offentliggjort med avseende på etableringen och affärerna i Uzbekistan.

2.1 Uzbekistan

Republiken Uzbekistan är en kustlös stat i Centralasien som gränsar mot Kazakstan i väst och i norr, mot Kirgizistan och Tadjikistan i öst och mot Afghanistan och Turkmenistan i söder. Uzbekistan är Centralasiens mest folkrika land med en folkmängd om drygt 29 miljoner människor. En övervägande del av befolkningen är bosatt utanför landets tätorter och är i stor omfattning beroende av jordbruk. Landets huvudstad är Tashkent. Officiellt språk är uzbekistanska, även om ryska ofta används i officiella sammanhang.¹⁹

Uzbekistan utgjorde tidigare en del av Sovjet Unionen, men förklarades självständigt av landets president Islam Karimov år 1991. Konstitutionellt är landet en republik baserad på maktfördelningsprincipen, yttrandefrihet och representativt styre. Landet bedöms dock i realiteten, under president Karimovs styre, ha utvecklats till en auktoritär stat. Regimen kritiserar regelbundet av internationella organisationer för bristande respekt för mänskliga rättigheter.²⁰ Uzbekistan har rankats som ett av världens tio mest förtryckande länder.²¹ Förekomsten av straffrihet, dvs. underlåtenhet från statens sida att beivra och bestraffa brott, särskilt brott begångna av statens representanter, anses vara ett stort problem i Uzbekistan.²² Den dömande makten anses inte vara självständig i förhållande till den styrande makten och lagstiftande organ uppges ha liten möjlighet till faktisk påverkan då lag stiftas. Någon betydande politisk opposition existerar inte.²³ Uzbekistan anses vidare vara ett av världens mest korrupta länder enligt index upprättade av Transparency International.²⁴

Uzbekistans ekonomi är i stor utsträckning beroende av jordbruk samt landets naturresurser. Landet är en av världens ledande producenter av bomull samt en stor exportör av naturgas, guld och uran. Regimen har sedan landets

¹⁹ <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2924.htm>.

²⁰ <http://www.regeringen.se/sb/d/9402/a/86253>.

²¹ Rapport från organisationen Freedom House, Worst of the Worst 2011: The World's Most Repressive Societies.

²² Mänskliga rättigheter i Uzbekistan 2011, Rapport från Utrikesdepartementet.

²³ <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2924.htm>.

²⁴ <http://www.transparency.org/cpi2012/>.

självständighetsförklaring inlett marknadsekonomiska reformer, men än idag kontrolleras majoriteten av landets större företag av staten. Arbetslösheten spås vara hög, dock saknas exakta siffror på grund av brist på tillförlitliga mätningar. Beräknad tillväxt av bruttonationalprodukt år 2012 uppgår till 7,4 procent enligt Internationella Valutafonden (IMF). Uzbekistan är medlemsstat i Internationella Valutafonden och Världsbanken samt har offentliggjort intentioner om att tillträda Världshandelsorganisationen (WTO).²⁵

2.2 Telekomsektorn i Uzbekistan

Uzbekisk infrastruktur för informations- och telekommunikationssystem har under en längre tid varit att betrakta som omodern och otillräcklig. Marknaden har dock gradvis växt, främst under det senaste årtiondet, mot bakgrund av regimens satsningar på sektorn för information och telekommunikation. Enligt regimens strategi skulle marknaden öppnas upp för internationella investerare och konkurrens. År 2005 godkändes ett finansieringsprogram med målsättning att öka antalet abonnenter av fast telefoni, att åstadkomma en total digitalisering av landets nätverk samt att avsevärt expandera marknaden för mobiltelefoni och internet fram till år 2010. Sammanfattningsvis var finansieringsprogrammet framgångsrikt. Vad gäller fast telefoni är antalet abonnenter ännu idag lågt, vilket eventuellt kan förklaras med den snabba tillväxt som skett på marknaden för mobiltelefoni. Den uzbekistanska Internetmarknaden är också relativt liten, med endast cirka 350 000 registrerade abonnenter år 2011. Dock beräknas betydligt fler individer ha tillgång till Internet via publika datorer och Internetcaféer.²⁶

Mobiltelefoni blev tillgängligt i Uzbekistan år 1992 då operatören Uzdurobta (numera ägt av det ryska operatörsbolaget Mobile TeleSystems ("MTS")) introducerade ett analogt nätverk. Marknaden var till en början svårtillgänglig, men har på senare år expanderat avsevärt. I dagsläget beräknas cirka 92 procent av landets befolkning vara innehavare av ett mobilt abonnemang. De största operatörerna utgörs av MTS genom det lokala bolaget Uzdurobta, Unitel (som sedan år 2006 ägs av ryska Vimpelcom)²⁷ och TeliaSoneras Coscom/Ucell. Tillsammans kontrollerar de cirka 95 procent av marknaden för mobiltelefoni. Uzdurobta, Unitel och Coscom lanserade 3G-service i slutet av år 2008. Uzdurobta lanserade år 2011 en 4G-service.²⁸

I juni 2012 påbörjade de uzbekiska myndigheterna en omfattande utredning av Uzdurobta vilken utmynnade i krav på Uzdurobta från diverse myndigheter på motsvarande flera miljarder kronor på grund av påstådda lagöverträdelser. I samband med detta greps flera ledande befattningshavare inom Uzdurobta. Kort därefter fastslog en uzbekisk domstol att Uzdurobta telekomlicens skulle dras in och bolagets tillgångar skulle nationaliseras. Uzdurobta har överklagat båda besluten och vunnit

²⁵ <http://www.imf.org/external/country/UZB/index.htm> och <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2924.htm>.

²⁶ Paul Budde Communication Pty Ltd, Uzbekistan – Telecoms, mobile, broadband and forecasts, 18th edition s. 5 f., 16 f.

²⁷ Paul Budde Communication Pty Ltd, Uzbekistan – Telecoms, mobile, broadband and forecasts, 18th edition s. 22.

²⁸ Paul Budde Communication Pty Ltd, Uzbekistan – Telecoms, mobile, broadband and forecasts, 18th edition s. 16 f.

framgång avseende nationaliseringen av dess tillgångar, men frågan avseende telekomlicensen och kraven från olika myndigheter är, såvitt vi känner till, ännu inte löst utan föremål för fortsatt domstolsförfarande. Uzdunrobotas verksamhet hade dock ännu i december 2012 inte återupptagits. Det har i media spekulerats om detta utgjort en del i en större konflikt mellan ryska och uzbekiska statsintressen, där ryska myndigheter utövat påtryckningar genom att frysa rättigheter i Ryssland tillhörande Goulnara Karimova, dotter till Uzbekistans president Islam Karimov. I december 2012 framgick i ryska medier att den ryska och uzbekiska regeringen diskuterar MTS framtid i Uzbekistan. I januari 2013 har det förekommit uppgifter om att Uzdunrobita ska ha försatts i konkurs.

2.3 Regelverk och tillsyn över telekomoperatörer i Uzbekistan

Övergripande lagstiftning inom telekommunikationsområdet utgörs av en telekommunikationslag från år 1999 vilken kompletteras av ett antal förordningar, resolutioner och föreskrifter.²⁹ I enlighet med uzbekisk rätt är tillhandahållande av telefonitjänster föremål för licensiering, vilket i sin tur regleras i särskild lagstiftning. Ett betydande policydokument utfärdades genom en förordning år 2002³⁰ varigenom Licensmyndigheten bildades som en tillsynsmyndighet för telekombranschen. Licensmyndigheten har till uppgift att övervaka utvecklingen inom området för informations- och kommunikationsteknologi inklusive efterlevnad av tillämpliga regler och utfärdande av licenser, frekvenser och nummerserier. Licensmyndigheten innefattar två underavdelningar vilka specifikt hanterar tilldelning av radiofrekvenser³¹ samt utfärdande av tillstånd för anskaffning och installation eller design och konstruktion av radioelektronisk utrustning liksom rätten att använda sådan utrustning.^{32,33}

Bilden av vad som utgör gällande regelverk i Uzbekistan kring licenser, frekvenser och nummerserier samt hur det tillämpas i praktiken är inte helt tydlig. Uppfattningen i Uzbekistan är att regelverket i vissa hänseenden är tvetydigt och att en del frågor är oreglerade. Till viss del sägs det även finnas utrymme för diskretionära inslag i beslutsfattandet.

2.3.1 Tilldelning av licenser

Enligt uzbekisk lag kräver design, konstruktion, användande och tillhandahållande av mobiltelefoni- och Internettjänster tillstånd i form av licens. Licensmyndigheten ansvarar för tilldelning av licenser. I enlighet med gällande regelverk är det möjligt för Licensmyndigheten att tilldela licenser genom ett offentlig anbuds förfarande alternativt efter handläggning av en individuell ansökan. Enligt uppgift är det i praktiken vanligast förekommande att tilldelningen sker efter att Licensmyndigheten tagit emot en individuell ansökan.

²⁹ Law on Telecommunications 1999.

³⁰ On the Further Development of Computerization and Introduction of Information and Communication Technologies.

³¹ The State Commission on Radio Frequencies of the Republic of Uzbekistan.

³² The Center of Electromagnetic Compatibility.

³³ Paul Budde Communication Pty Ltd, Uzbekistan – Telecoms, mobile, broadband and forecasts, 18th edition s. 6 och https://www.aci.uz/en/About_us/About_Agency/.

För tilldelning av licens uppställs vissa lagstadgade krav. Sökanden ska bl.a. vara en juridisk person som innehar tillräcklig teknologi för att kunna tillhandahålla telekommunikationstjänster. Sökanden ska lämna in viss dokumentation som beskriver för verksamheten tillgänglig telekommunikationsteknologi. Sökanden ska även visa att denne kan leva upp till kraven för tillstånd och rätt att nyttja radiofrekvenser samt tillhörande teknologisk utrustning. Därtill ska sökanden betala en expeditionsavgift. Licensmyndigheten fattar beslut i fråga om tilldelning av licens senast trettio dagar efter det att ansökan inkommit till myndigheten, varpå sökanden ska informeras inom tre dagar från det att beslut fattats. För det fall Licensmyndigheten fattar ett gynnande beslut, tilldelas sökanden en licens tre dagar efter det att licensavgiften erlagts och licensavtal undertecknats av sökanden och en representant för Licensmyndigheten.

Licensavtalet specificerar den typ av aktivitet som tillståndet avser, den tidsperiod för vilken licensen gäller samt villkoren för aktuell licens. Licensen är personlig och kan enligt lag inte överlåtas från en innehavare till en annan. En licens tilldelas på en initial period om fem år, varefter licenstagaren kan ansöka om en förlängd licenstid om femton år. En licens kan sägas upp av licenstagaren, efter ansökan till Licensmyndigheten. Licensmyndigheten kan vidare säga upp licensen för det fall licenstagaren likvideras eller omstruktureras eller då tiden för licensens giltighet upphör. En licens kan vidare sägas upp efter att ett beslut fattats av en domstol, om licenstagaren bryter mot licensavtalet eller de grundläggande förutsättningarna för erhållande av licens eller om Licensmyndighetens beslut att tilldela licensen visar sig varit lagstridigt. En licens kan även under vissa förutsättningar annulleras.

2.3.2 Tilldelning av frekvenser

Uzbekisk lagstiftning är knapphändig när det gäller tilldelning av specifika radiofrekvenser, däribland 3G-frekvenser. Det övergripande regelverket³⁴ utpekar Licensmyndigheten som ansvarig för administration och tilldelning av frekvenser i Uzbekistan. Specifika underavdelningar inom Licensmyndigheten hanterar den faktiska handläggningen då frekvenser tilldelas.

För att kunna nyttja tilldelade radiofrekvenser krävs tillstånd för anskaffning och installation eller design och konstruktion av radioelektronisk utrustning, ett s.k. installationstillstånd. Ett installationstillstånd utfärdas normalt för en period om sex till tolv månader under vilken sökanden förväntas färdigställa arbetet för att sedan kunna ta utrustningen i bruk. Rätt att nyttja radioelektronisk utrustning kräver sedan ett separat tillstånd, ett s.k. nyttjandetillstånd, vilket även ger rätt att nyttja tilldelade frekvenser. Ett nyttjandetillstånd utfärdas normalt för en tid om ett till tre år. Nyttjande av frekvenser regleras i ett frekvensavtal som ingås mellan innehavaren av frekvenserna och Licensmyndigheten.

Licensmyndigheten handlägger en fullständig ansökan avseende installationstillstånd och nyttjandetillstånd inom 30 till 120 dagar varpå ett beslut meddelas sökanden. I praktiken förekommer andra handläggningstider enligt vad Licensmyndigheten uppgett till utredningen. Både installationstillstånd och nyttjandetillstånd avser specifika

³⁴ The Law on Radio-Frequency Spectrum.

frekvenser vilka omnämns i respektive beslut. Tillstånden är avgiftsbelagda men priset bestäms vid varje enskilt tillfälle, bl.a. mot bakgrund av omfattningen av aktuell ansökan.

2.3.3 Tilldelning av nummerserier

Enligt uzbekisk lag utgör Licensmyndigheten ansvarig myndighet för utveckling och hantering av nummerserier inom telekommunikationsområdet. En specifik underavdelning till Licensmyndigheten hanterar registrering av existerande nummerserier. Uzbekisk lagstiftning avseende ansökningsförfarandet och tilldelningen av nummerserier framstår som mycket knapphändig. Såvitt framkommit förefaller Licensmyndigheten i praktiken tilldela mobiloperatörer nummerserier mer eller mindre diskretionärt.

2.4 **TeliaSoneras etablering i Uzbekistan**

TeliaSoneras etablering i Uzbekistan skedde år 2007. Lite förenklat kan den beskrivas som en process i två steg som gjordes beroende av varandra. Det första steget var att genomföra ett förvärv av MCT Corporation, ett Delaware-baserat bolag som bedrev telekomverksamhet i Uzbekistan, Tadzjikistan och Afghanistan. Verksamheten i Uzbekistan bedrevs genom dotterbolaget LLC Coscom som MCT hade etablerat redan år 1996. Förvärvet av MCT var, enligt det beslut som TeliaSoneras styrelse fattade, villkorat av att även ett ytterligare steg genomfördes. Det var att etablera ett partnerskap med en lokal partner i Uzbekistan och därigenom förvärva frekvenser och nummerserie. Den lokala partnern skulle även assistera Coscom vid exempelvis licensförlängningar och andra kontakter med myndigheter i Uzbekistan samt i olika andra avseenden bistå verksamheten lokalt i Uzbekistan.

2.5 **TeliaSoneras nuvarande verksamhet i Uzbekistan**

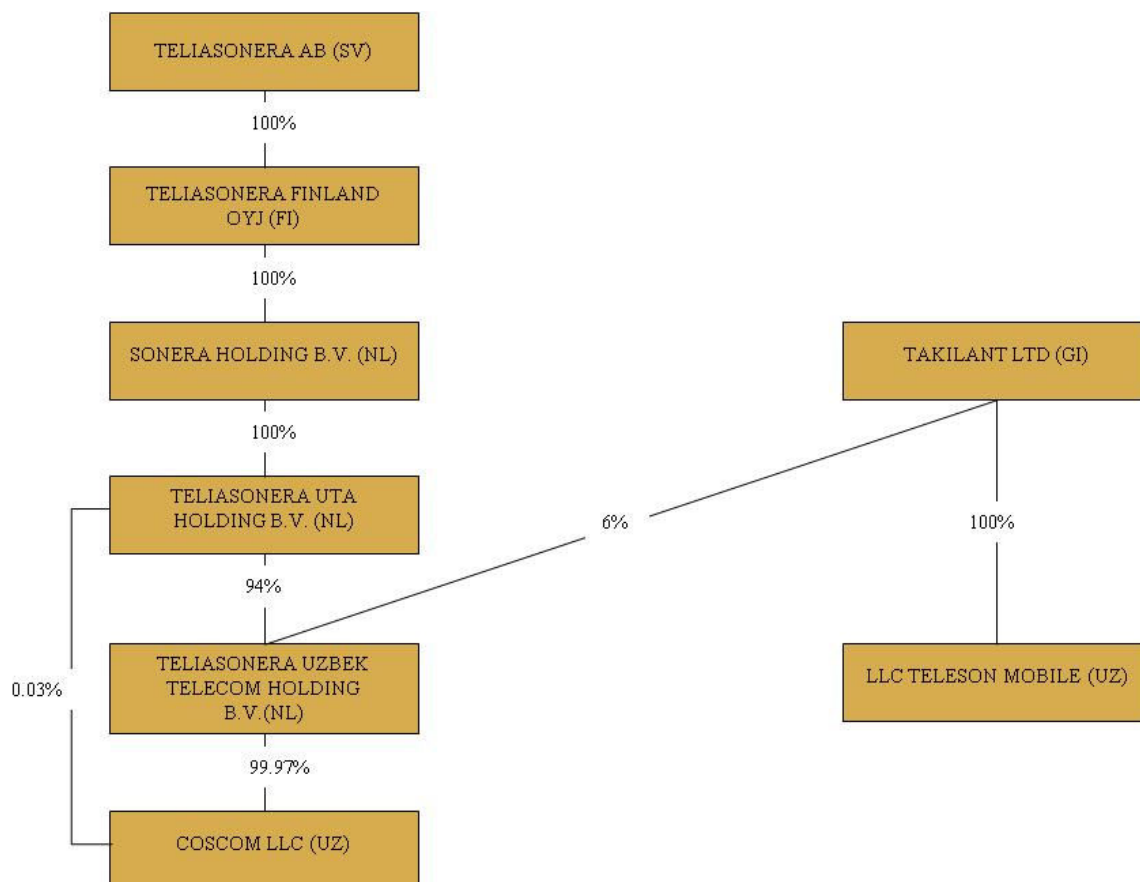
TeliaSoneras verksamhet i Uzbekistan bedrivs alltjämt genom det uzbekiska operatörsbolaget Coscom, numera under varumärket Ucell. Verksamheten i Centralasien ägs formellt genom en holländsk dotterbolagsstruktur. TeliaSoneras aktier i Coscom ägs av det holländska bolaget TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V.³⁵, vilket i sin tur ägs av TeliaSonera UTA Holding B.V. till, för närvarande, 94 procent. Resterande 6 procent i JV-bolaget ägs av den lokala partnern Takilant.

Verksamheten i Uzbekistan har utvecklats mycket väl sedan Coscom blev en del av TeliaSonera. Under år 2008 lanserade Coscom som första operatör i Uzbekistan ett 3G-nätverk. Coscom har ökat från ca 500 000 mobilabonnemang år 2007 till drygt 7 miljoner idag.³⁶ Coscom är nu den näst största operatören i Uzbekistan. De främsta konkurrenterna är de ryskägda operatörerna Uzdunrobita och Unitel.

³⁵ Fortsättningsvis kallat JV-bolaget.

³⁶ Peter Evans, Uzbekistan- Telecoms, mobile, broadband and forecasts, 2012.

Figur 3 – Ägarstrukturen för TeliaSoneras verksamhet i Uzbekistan.

2.6 TeliaSoneras verksamhet i Centralasien

2.6.1 Fintur Holdings B.V.

TeliaSoneras verksamhet i Centralasien hanteras operationellt genom bolaget Fintur Holdings B.V.³⁷ som bedrivit verksamhet i Centralasien under ett femtontal år. Förutom Uzbekistan, Tadjikistan och Afghanistan, är TeliaSonera genom Fintur idag etablerat i de centralasiatiska länderna Azerbadjan, Georgien, Kazakstan, Moldavien och Nepal.³⁸

Fintur är ett holländskt bolag som ägs tillsammans med det turkiska bolaget Turkcell. TeliaSonera äger cirka 60 procent av aktierna av Fintur och Turkcell äger resterande cirka 40 procent. TeliaSonera har sedan länge en affärsrelation till Turkcell och äger även cirka 14 procent av aktierna i Turkcell.³⁹ Samarbetet med Turkcell inleddes redan på 1980-talet av dåvarande Sonera. Fintur, som har en etablerad organisation och en operationell erfarenhet från regionen, hade genom ett managementavtal med TeliaSonera inledningsvis ansvaret för den övergripande tillsynen av Coscom. I takt

³⁷ Fortsättningsvis kallat Fintur.

³⁸ <http://www.finturholdings.com/doc/Fintur%20Mng%20Practices%20and%20Policies%20update%2025032010.pdf>; The Pioneers – a story about modern telephony and the people who developed it.

³⁹ <http://www.turkcell.com.tr/site/en/turkcellhakkinda/yatirimciiliskileri/Sayfalar/ortaklikyapisi.aspx>.

med att verksamheten i Centralasien i ökad utsträckning har kommit att utgöra en integrerad del av TeliaSonera, har det operationella ansvaret också övertagits av TeliaSonera. I praktiken är det idag i stor utsträckning samma personer som ingår i TeliaSoneras affärsområde Eurasia som också ingår i ledningen för Fintur.

2.6.2 Sammanslagningen av Telia och Sonera

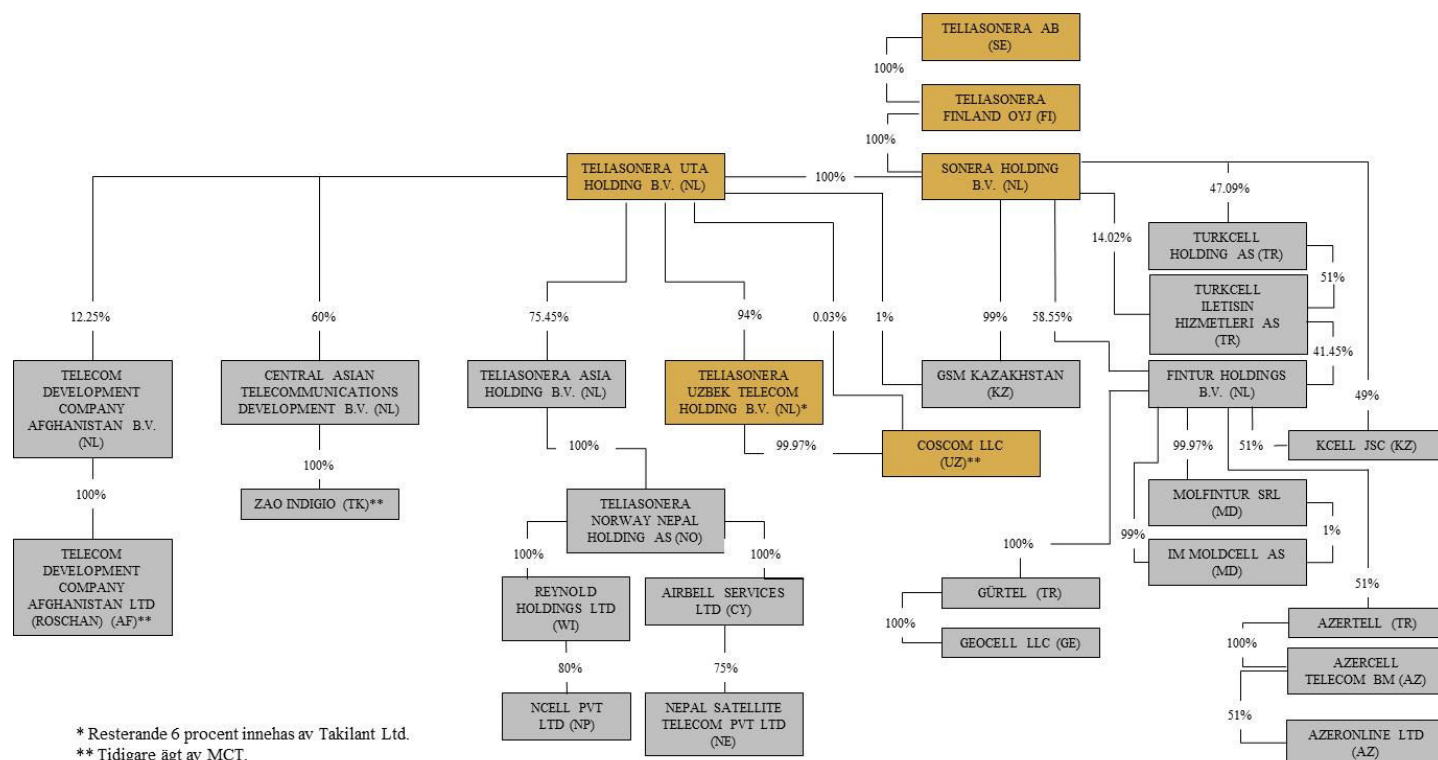
TeliaSonera bildades år 2002 när svenska Telia och finska Sonera gick samman. Både Telia och Sonera härstammade från tidigare statliga telefonmonopol som hade bolagiserats och börsnoterats med kvarvarande statligt ägande.

Redan före sammanslagningen med Telia, hade Sonera ett fokus på Centralasien och ett etablerat samarbete med Turkcell genom Fintur. Flera av de personer som var – och alltjämt idag är – verksamma inom TeliaSoneras Eurasia-verksamhet, var även verksamma i regionen före sammanslagningen med Telia.

TeliaSonera är noterat på Nasdaq OMX Stockholm och Nasdaq OMX Helsingfors. Efter sammanslagningen 2002 ägde den svenska staten ca 45 procent och den finska staten cirka 19 procent av aktierna i TeliaSonera. Den svenska och finska staten är alltjämt betydande ägare i TeliaSonera med ägarandelar på ca 37 procent respektive ca 12 procent.⁴⁰ Koncernens omsättning har ökat från MSEK 59 483 ÅR 2002, till 96 344 miljoner år 2007 för att år 2011 uppgå till MSEK 104 354.

⁴⁰ <http://www.teliaasonera.com/en/investors/share/shareholdings/2012/10/shareholders-as-of-september-30-2012/>.

Figur 4 – TeliaSoneras koncernstruktur över verksamheten i Centralasien.

2.7 Bakgrunden till TeliaSoneras investering i Uzbekistan

Förvärvet av MCT genomfördes som ett led i en av TeliaSonera tidigare fastställd strategi och ambition att fortsätta att växa den verksamhet Sonera inlett i Centralasien. Någon investering i regionen hade då i princip inte skett sedan bildandet av TeliaSonera samtidigt som konkurrenter etablerat verksamhet i flera länder i regionen. Inom vissa delar av TeliaSonera var intresset att förvärva MCT därför stort. I något sammanhang ska det ha uppgetts att ett förvärv av MCT i princip var den sista kvarvarande möjligheten att etablera sig i de centralasiatiska länderna.

Av de länder som MCT bedrev verksamhet i, betraktades Uzbekistan som det kommersiellt mest intressanta. Uzbekistan hade då en befolkning på nära 27 miljoner och en mycket låg telefonipenetration. Samtidigt betraktades Uzbekistan som ett land med stora politiska – och därmed i förlängningen även affärsmässiga – risker.

När TeliaSonera förvärvade aktierna i MCT, ägde MCT 99,7 procent av operatören Coscom i Uzbekistan. Resterande 0,03 procent av aktierna i Coscom ägdes av ett antal personer i Coscoms ledningsgrupp. Före överlåtelsen hade MCT haft betydande operationella problem i Uzbekistan. Verksamheten hade under ett par perioder drabbats av driftsstopp till följd av att Licensmyndigheten suspenderat Coscoms tillstånd. Detta uppgavs vara anledningen till att MCTs amerikanska ägare ville avyttra sina intressen i bolaget. I media spekulerades att Coscoms problem kunde bero på försämrade politiska relationer mellan Uzbekistan och USA.

2.8 Av TeliaSonera offentliggjord information

TeliaSonera har informerat om etableringen i Uzbekistan genom pressmeddelanden. Verksamhetens utveckling har kommenterats i TeliaSoneras årsredovisning avseende år 2007 och därefter.

Genom pressmeddelande den 9 juli 2007 tillkännagav TeliaSonera att avtal ingåtts avseende förvärv av MCT med bl.a. Coscom i Uzbekistan. I pressmeddelande den 17 juli 2007 meddelades att förvärvet av MCT hade slutförts till priset av ca SEK 2 miljarder (USD 300 miljoner). Därefter, den 29 januari 2008, meddelades att förhandlingar slutförts för etablering av ett samarbete med en lokal partner i Uzbekistan. Av pressmeddelandet följer att den lokala partnern har betalat USD 50 miljoner (ca 320 miljoner kronor) för 26 procent av aktierna i Coscom. TeliaSonera har därefter genom pressmeddelande i februari år 2010 informerat om återköpet av aktier i JV-bolaget från Takilant, varigenom TeliaSonera ökade sin ägarandel från 74 procent till 94 procent till ett pris av motsvarande ca SEK 1,550 miljoner (USD 220 miljoner).

Motsvarande information som offentliggjorts genom pressmeddelanden har också inkluderats i TeliaSoneras årsredovisningar avseende åren 2007 och 2009. I årsredovisningen för år 2007 beskrevs i huvudsak att TeliaSonera, i linje med sin tillväxtstrategi, under år 2007 utvidgade sin närvaro i Centralasien till nya tillväxtmarknader och att förvärvet av MCT Corp., med bland andra Coscom, slutfördes för SEK 1,8 miljarder den 16 juli 2007. Vidare beskrevs att TeliaSonera i december år 2007 slutförde förhandlingarna om att introducera en lokal partner som delägare i sin mobiloperatör i Uzbekistan, Coscom. Genom avtalet uppges TeliaSonera erhållit 3G-licens, frekvenser och nummerblock i utbyte mot 26 procent i Coscom och en kontant ersättning netto om cirka SEK 200 miljoner (USD 30 miljoner). Vidare uppges att det till den uzbekiske partnern också utställdes en säljoption som ger partnern rätt att sälja tillbaka det 26-procentiga innehavet till TeliaSonera efter den 31 december 2009 när i förväg avtalade villkor uppfyllts. I avsnittet ”övriga avsättningar” beskrivs att det för Uzbek Holding ingår i utgående redovisat värde SEK 1 884 miljoner avseende säljoptionen. Vissa värderingsprinciper återges.

I årsredovisningen för år 2008 angavs angående Uzbekistan i huvudsak att det för Uzbek Holding, moderbolag till mobiloperatören Coscom i Uzbekistan, ingår i utgående redovisat värde SEK 2 139 miljoner avseende en säljoption utställd år 2007 i samband med förvärv av en 3G-licens, frekvenser och nummerblock i Uzbekistan i utbyte mot kontant ersättning och ett 26-procentigt innehav i Uzbek Holding. Vissa värderingsprinciper återges.

I årsredovisningen för år 2009 angavs under rubriken “Viktiga händelser efter årets slut 2009” följande:

”Den 2 februari 2010 tillkännagav TeliaSonera att bolaget hade ökat sitt ägande i UCell (OOO Coscom) från 74 procent till 94 procent genom att förvärva 20 procent av aktierna i gemensamägda TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V. från Takilant. TeliaSonera kommer att betala omkring 1 550 MSEK (220 MUSD) för aktierna. TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V. är ett holländskt holdingbolag som äger 100 procent av OOO Coscom i Uzbekistan.”

Under rubriken ”övriga avsättningar” i noterna, angavs i huvudsak att det för Uzbek Holding, moderbolag till mobiloperatören Coscom i Uzbekistan, ingår i utgående redovisat värde SEK 1 974 miljoner avseende en säljoption utställd år 2007 i samband med förvärv av en 3G-licens, frekvenser och nummerblock i Uzbekistan i utbyte mot kontant ersättning och ett 26-procentigt innehav i JV-bolaget. Det upplyses samtidigt om att 20 procent av aktierna återköptes i januari år 2010. Vissa värderingsprinciper återges.

I årsredovisningen för år 2010 angavs att TeliaSonera den 2 februari 2010 meddelat att ägandet i Coscom ökat från 74 procent till 94 procent genom att 20 procent av aktierna i det samägda JV-bolaget förvärvats från Takilant. TeliaSonera betalade omkring SEK 1 600 miljoner (USD 220 miljoner) för aktieposten under första kvartalet år 2010.

Under rubriken ”övriga avsättningar” i noterna, anges att det för JV-bolaget, ingår i utgående redovisat värde SEK 477 miljoner en säljoption ursprungligen utställd år 2007 i samband med förvärv av en 3G-licens, frekvenser och nummerblock i Uzbekistan i utbyte mot kontant ersättning och ett 26-procentigt innehav i Uzbek Holding. I sammanhanget beskrivs att 20 procent av aktierna har återköpts och att optionsvillkoren till följd av transaktionen ändrades. Vissa värderingsprinciper återges.

I årsredovisningen för år 2011 anges att det för JV-bolaget, ingår i utgående redovisat värde SEK 495 miljoner en säljoption ursprungligen utställd år 2007 i samband med förvärv av en 3G-licens, frekvenser och nummerblock i Uzbekistan i utbyte mot kontant ersättning och ett 26-procentigt innehav i Uzbek Holding. Beloppet avser den kvarvarande andelen om 6 procent av Uzbek Holding. Vissa värderingsprinciper återges.

I samband med den uppmärksamhet som riktats mot TeliaSonera efter SVT:s Uppdrag Gransknings program i september år 2012 har TeliaSonera genom pressmeddelanden kommenterat de uppgifter som framkom i programmet.⁴¹

⁴¹ Med anledning av att viss mailkorrespondens inom TeliaSonera, som antyder att Goulmara Karimova skulle ha koppling till eller utgöra den lokala partnern, blivit offentlig inom ramen för pågående domstolsprocesser, uppgav TeliaSonera i pressmeddelande den 8 januari 2013 bl.a. att olika rykten förekommit angående den lokala partnern och att den information som bolaget fick under förhandlingarna 2007 var att det bakom den lokala partnern fanns en grupp lokala affärsmän, men att någon annan person än Gayane Avakyan aldrig kunde verifieras.

3. Förvärvet av MCT

I detta avsnitt beskrivs närmare hur TeliaSonera år 2007 genom en fusionsstruktur förvärvade det amerikanska bolaget MCT med dotterbolag i Uzbekistan och Tadzjikistan samt ett intresseföretag i Afghanistan.

3.1 Förberedelsearbetet under våren och sommaren år 2007

De första kontakterna rörande ett tänkbart förvärv av MCT togs med företrädare för MCT och aktieägarna i bolaget under sommaren år 2006. Konkreta diskussioner initierades dock först i början av år 2007 av Fintur under ledning av Serkan Elden som då var CEO för Fintur. Möjligheten att förvärva MCT med dotterbolag i Centralasien presenterades sedan för styrelsen i TeliaSonera första gången i mars 2007. Styrelsen gav då mandat att fortsätta sonderingen och att inleda konkreta förhandlingar om ett förvärv samtidigt som en due diligence-granskning av MCT och dess olika verksamheter skulle genomföras.

Enligt uppgift fanns det även andra parter, bl.a. från Ryssland, Qatar och Singapore, som var intresserade av att förvärva MCT utöver TeliaSonera. Styrelsen i MCT hade dock uttryckt att aktieägarna i MCT skulle föredra att göra en affär med en operatör från väst.

Under våren 2007 fortsatte diskussionerna med representanter för MCT och företrädare för aktieägarna i MCT. Granskningen av MCT och dess dotterbolag utmynnade i en granskningsrapport som presenterades för Finturs ledning och sedermera även för styrelsen i TeliaSonera. Granskningen involverade ett relativt stort internt projektteam med stöd av externa konsulter och legala rådgivare från i vart fall USA, Holland och Turkiet. Granskningsrapporten pekade bl.a. på politiska risker, främst avseende möjligheterna att på ett kommersiellt framgångsrikt sätt bedriva verksamhet utan godtyckliga ingripanden och sanktioner från berörda myndigheter och stater. I granskningsrapporten framhölls att ett samarbete med en lokal partner som kan landet och det rådande politiska systemet är en viktig åtgärd för att skydda verksamheten och motverka politiska risker.

Resultatet av granskningen av MCT och de lokala verksamheterna presenterades för TeliaSonerars styrelse den 11 juni 2007. Presentationen innehöll även den föreslagna förvärvsstrukturen, dvs. hur förvärvet av MCT skulle ske genom Fintur. Underlaget pekade på betydelsen av att samtidigt etablera ett samarbete med en lokal partner i Uzbekistan och angav att detta skulle vara ett villkor för att genomföra förvärvet av MCT.

Styrelseunderlaget inkluderade en sammanfattning av granskningsrapporten, den föreslagna förvärvsstrukturen och en extern promemoria avseende risker i de aktuella länderna där Uzbekistan framhölls som det svåraste och politiskt mest osäkra landet. Underlaget inkluderade även värderingsuppgifter avseende Coscom och de övriga operatörsbolagen i MCT. Styrelsen informerades vidare om att en lokal partner bestående av en stark lokal grupp som bl.a. ägde en bank och som hade intressen i olika

branscher i Uzbekistan hade identifierats. Den lokala partnern skulle även kunna bidra med behövliga frekvenser och nummerserier.⁴²

En kort tid efter styrelsemötet i juni stod det klart att Turkcell av olika skäl, främst det ägarintresse Turkcell redan hade i en annan operatör verksam i Uzbekistan, inte skulle lämna nödvändiga godkännanden för ett förvärv genom Fintur. TeliaSoneras styrelse beslutade den 3 juli 2007 då att genomföra förvärvet av MCT på egen hand genom ett av TeliaSonera helägt dotterbolag.⁴³

3.2 Förvärvsstrukturen för aktierna i MCT

Förvärvsstrukturen innebar att TeliaSonera förvärvade MCT genom en fusion mellan ett av TeliaSonera nyetablerat förvärvsbolag i Delaware i USA, TeliaSonera Acquisitions Corp., och MCT. Genom förvärvet erhöll TeliaSonera UTA Holding B.V. aktierna i det fusionerade MCT. Avtalet med MCT ingicks den 6 juli 2007 och förvärvet slutfördes genom betalning och ägarövergång den 16 juli 2007. De befintliga aktieägarna i MCT erhöll kontant ersättning för sina aktier. Efter genomförd fusion upplöstes kvarvarande bolag i USA genom likvidationer. Genom efterföljande omstruktureringsåtgärder inom TeliaSonera överfördes Coscom den 20 december 2007 sedan till JV-bolaget; ett holländskt bolag som alltjämt idag tillsammans med Takilant äger 99,97 procent av aktierna i Coscom.⁴⁴ När fusionen genomfördes i juli 2007 ägdes Coscom till 99,97 procent av MCT-koncernen. I samband med förvärvet av MCT förvärvade TeliaSonera, via TeliaSonera UTA Holding B.V., även de 0,03 procent av aktierna i Coscom som ägdes av personer i Coscoms management. Detta är den historiska bakgrunden till att Coscom till 99,97 procent ägs direkt av TeliaSonera Uzbek Holding B.V.⁴⁵ I ett mail från en då anlita extern juridisk rådgivare nämndes att det var viktigt att genomföra separationen av Coscom från den amerikanska bolagsstrukturen av flera skäl, bl.a. med hänsyn till den amerikanska korruptionslagstiftningen (FCPA). Skrivningen har av rådgivaren nu uppgetts ha tillkommit som en allmän rekommendation för ett bolag verksamt i denna region mot bakgrund av FCPA:s vittomfattande tillämpningsområde.

4. Lokal partner i Uzbekistan

I detta avsnitt beskrivs närmare den information om den lokala partnern i Uzbekistan som utredningen tagit del av, hur kontakten med företrädaren för den lokala partnern etablerades, vilken kunskap som fanns och finns inom TeliaSonera om den lokala partnern samt hur överföringen av frekvenser och nummerserie till Coscom skedde år 2007. Avsnittet avslutas med en redogörelse över vilken information TeliaSonera offentliggjort angående transaktionerna i Uzbekistan.

⁴² Se avsnitt 7.1.2.

⁴³ Se avsnitt 7.1.3.

⁴⁴ Deed of Transfer and Acceptance of Shareholding between MCT Telecom, Corp and TeliaSonera Uzbek Holding B.V. dated 20 December 2012.

⁴⁵ Se figur 3.

4.1 Samarbete med en lokal partner i Uzbekistan

4.1.1 Översiktligt om transaktionerna med den lokala partnern år 2007

Ett förvärv av aktierna i MCT med dess dotterbolag i Uzbekistan och övriga länder var av TeliaSoneras styrelse uttryckligen villkorat av att en lokal partner i Uzbekistan knöts till verksamheten och att ett bindande avtal ingicks med denna lokala partner senast samtidigt med förvärvet av aktierna i MCT. I de lokala bolagen i Tadzjikistan och Afghanistan fanns redan ett lokalt ägande. Därför förelåg inte något behov av stöd från någon ytterligare lokal aktör i dessa länder.

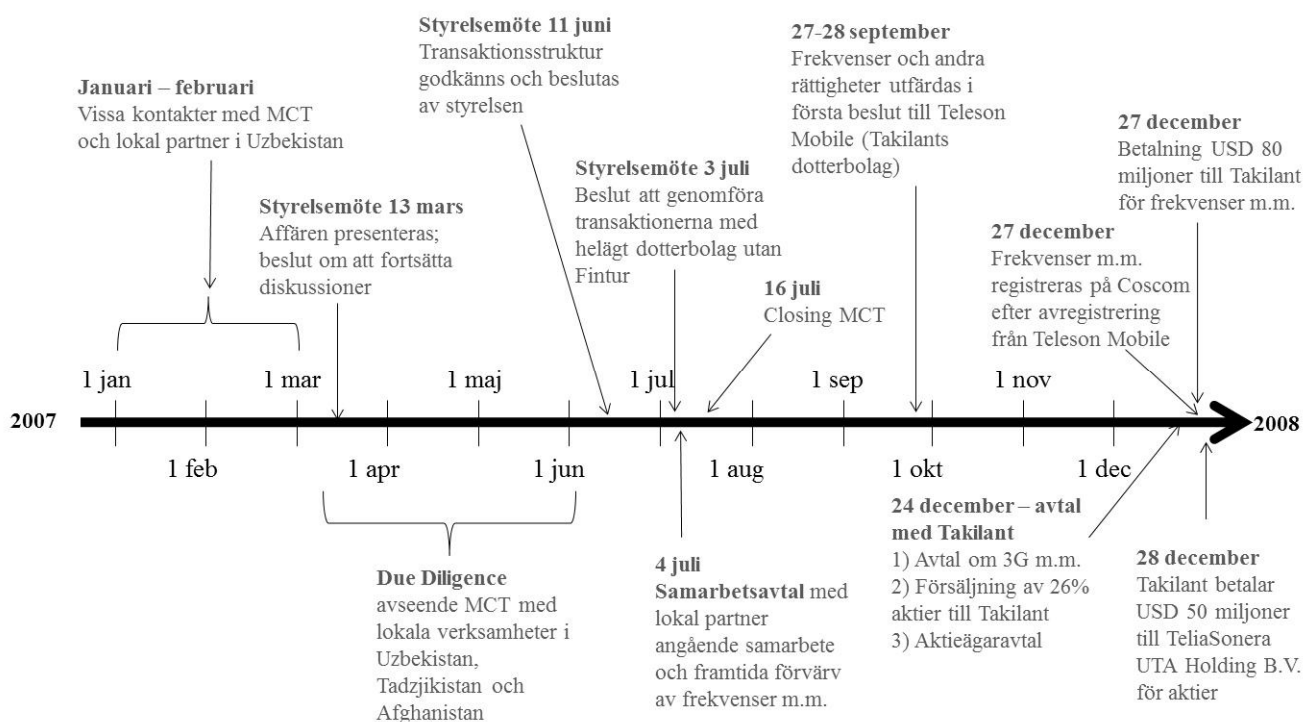
Diskussioner med den lokala partnern initierades i början av år 2007. Det skedde parallellt med att diskussionerna rörande ett förvärv av aktierna i MCT blev mer konkreta. Diskussionerna konkretiserades sedan ytterligare under våren och sommaren 2007. Den lokala partnern företrädde genomgående av en Bekhzod Akhmedov.⁴⁶ Han förhandlade för den lokala partners räkning. Det var Bekhzod Akhmedov som ensam stod för de kontakter och diskussioner som förekom i samband med etableringen av relationen med den lokala partnern i Uzbekistan, däremot var han inte involverad i några diskussioner kring förvärvet av aktierna i MCT. Enligt uppgift från projektmedlemmar uppgav Bekhzod Akhmedov sig företräda en stark lokal grupp som ägde Bank Credit Standard, en ledande bank i Uzbekistan, och som hade affärsintressen i olika branscher. Bolaget Takilant kom in i bilden först senare under hösten 2007, när Bekhzod Akhmedov introducerade Takilant som det bolag som i formell mening skulle utgöra den lokala partnern.⁴⁷

I syfte att uppfylla styrelsens villkor om att ett bindande avtal skulle föreligga med en lokal partner senast samtidigt som förvärvet av aktierna i MCT skulle ske, träffades den 4 juli 2007 ett samarbetsavtal med den lokala partnern i Uzbekistan. De slutliga transaktionerna med den lokala partnern genomfördes dock först i samband med att transaktionsavtalen med Takilant senare ingicks den 24 december 2007. Det var vid detta senare tillfälle som ett avtal om förvärv av frekvenser och nummerserie ingicks liksom det avtal varigenom Takilant blev 26 procentig delägare i JV-bolaget som då hade förvärvat aktierna i Coscom. Transaktionerna i december 2007 realiserade den överenskommelse som hade träffats genom samarbetsavtalet mellan den lokala partnern och TeliaSonera genom TeliaSonera UTA Holding B.V. den 4 juli 2007.

⁴⁶ Se avsnitt 4.4.1 om Bekhzod Akhmedov.

⁴⁷ Se avsnitt 4.5 om Takilant

Figur 5 – De huvudsakliga stegen för etableringen i Uzbekistan och transaktionerna med den lokala partnern år 2007.

4.2 Närmare om Samarbetsavtalet med den lokala partnern den 4 juli 2007

4.2.1 Ett framåtriktat avsiktsavtal

Det första avtalet som ingicks med den lokala partnern i Uzbekistan var ett samarbetsavtal benämnt "Agreement on establishment of Partnership between Sonera Hungary Holding B.V. and the Uzbek Partner".⁴⁸ Sonera Hungary Holding B.V. namnändrades därefter till TeliaSonera UTA Holding B.V. Som antyds av titeln, är avtalet en framåtriktad överenskommelse med den lokala partnern i Uzbekistan om att vissa åtaganden ska uppfyllas, bl.a. tillförande av frekvenser och nummerserie. Avsikten var att etablera ett samarbete där den lokala partnern skulle vara delägare i verksamheten. Enligt Samarbetsavtalet skulle TeliaSonera etablera ett nytt holdingbolag i Holland som i sin tur skulle äga det Uzbekiska operatörsbolaget Coscom som var en del av MCT-förvärvet. JV-bolaget skulle heta Sonera Uzbek Telecom Holding B.V. Det registrerade namnet på JV-bolaget blev sedermera TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V.

4.2.2 Frekvenser och nummerserie

Enligt Samarbetsavtalet var den lokala partnerns mest centrala åtagande att skaffa frekvenser och nummerserie som skulle tillföras Coscom. Det angavs i Samarbetsavtalet

⁴⁸ Detta avtal benämns Samarbetsavtalet i denna rapport.

att den lokala partnern för ändamålet skulle etablera och äga ett nytt bolag på British Virgin Islands. Detta bolag skulle i sin tur etablera och äga ett lokalt bolag i Uzbekistan som skulle heta 3G Co. Med denna formella struktur på plats, skulle den lokala partnern enligt Samarbetsavtalet tillse att det nybildade dotterbolaget i Uzbekistan, 3G Co, tillfördes följande:

1. En 3G-licens (15 Mhz)
2. Minst 50 kanaler i 1800 Mhz-bandet (2x10 Mhz) i Uzbekistan utom Tashkent
3. Licens för Internetservice (IP-licens)
4. Nummerserie (minst en miljon)

I Samarbetsavtalet och i underlag till TeliaSoneras styrelse benämns de frekvenser som är avsedda för 3G sammantaget som en "3G-licens". Det är frekvenser, som är en begränsad resurs, som avses och inte sådana operationella licenser som utfärdas som bevis för en operatörs tillstånd att bedriva viss verksamhet.⁴⁹

I Samarbetsavtalet uttrycks detta så att den lokala partnerns uzbekiska dotterbolag ska skaffa ("*obtain*") dessa rättigheter och på ett annat ställe i Samarbetsavtalet att den lokala partnern åtar sig att tillföra ("*inject*") sitt dotterbolag dessa rättigheter. Utöver rättigheterna ska den lokala partnern även tillhandahålla vissa tjänster till TeliaSonera och Coscom. Den lokala partnern ska bl.a. bistå med att förlänga Coscoms befintliga licenser på minst motsvarande villkor som gäller för andra operatörer i landet och för den längsta tid som medges av uzbekisk lag samt bistå med att eliminera krav eller anspråk som någon myndighet kan rikta mot Coscom i anledning av vissa investeringslöften som hade lämnats av MCT/Coscom enligt Uzbekistans investeringsprogram.⁵⁰ Vidare anges att den lokala partnern ska slutföra s.k. interconnect-avtal med de lokala operatörerna Uzdurobita, Unitel och den statliga operatören Uzbektelecom.

Av Samarbetsavtalet framgår inte på vilket sätt som den lokala partnern ska anskaffa de aktuella rättigheterna eller på vilket sätt som den lokala partnern skulle utföra övriga tjänster enligt avtalet. Såvitt framkommit ställdes inte heller några närmare frågor om dessa förhållanden.

4.2.3 Överföring av frekvenser och nummerserie till Coscom

Enligt Samarbetsavtalet var det tänkt att överföringen till Coscom av frekvenser och nummerserie skulle ske genom att den lokala partnerns nybildade dotterbolag i Uzbekistan, 3G Co, skulle överlåtas till Coscom för att därefter fusioneras med Coscom varigenom rättigheterna skulle övergå och innehållas direkt av Coscom. Priset för 3G Co med de aktuella rättigheterna bestämdes efter förhandlingar med Bekhzod Akhmedov till USD 80 miljoner. Betalningen skulle ske från det holländska JV-bolaget. Samarbetsavtalet reglerar inte någon specifik betalningsmottagare eller betalningsdestination för den lokala partnern. Som ytterligare kompensation enligt Samarbetsavtalet gällde vidare att när rättigheterna⁵¹ väl hade överförts till Coscom

⁴⁹ Regler om licenser, frekvenser m.m. beskrivs närmare i avsnitt 2.3.

⁵⁰ Det är inte utrett vad dessa investeringslöften närmare innebar och när de lämnades.

⁵¹ Se avsnitt 4.2.2.

genom fusionen och övriga åtaganden var uppfyllda, skulle den lokala partnern bli delägare i det holländska JV-bolaget genom att köpa 26 procent av aktierna från TeliaSonera UTA Holding B.V. Priset som den lokala partnern skulle betala för 26 procent av aktierna fastställdes efter förhandlingar med Bekhzod Akhmedov till USD 50 miljoner.

Den samlade ersättningen till den lokala partnern för samtliga rättigheter samt för uppfyllande av de övriga åtagandena utgjorde på detta sätt differensen mellan USD 80 miljoner för 3G Co och USD 50 miljoner för den lokala partners förvärv av 26 procent av aktierna i JV-bolaget eller, annorlunda uttryckt, 26 procent av aktierna i JV-bolaget och USD 30 miljoner.

Utöver vad som angetts ovan, innehöll Samarbetsavtalet en reglering kring vissa grundprinciper som var tänkta att gälla för det aktieägaravtal som skulle ingås mellan parterna när transaktionerna väl hade genomförts och den lokala partnern ägde 26 procent av aktierna i JV-bolaget. Aktieägaravtalet skulle reglera det gemensamma ägandet i JV-bolaget och bl.a. ge den lokala partnern en optionsrätt att sälja tillbaka sina aktier till TeliaSonera UTA Holding B.V. efter en viss tidpunkt, enligt en viss procedur och baserat på en förutbestämd prismodell. Optionsmodellen infördes sedermera i det aktieägaravtal som undertecknades i december 2007 i samband med att transaktionerna med den lokala partnern genomfördes. De olika transaktionerna och avtalen från december 2007, inklusive optionsmodellen, beskrivs närmare nedan.⁵²

4.2.4 Vem var lokal partner enligt Samarbetsavtalet?

Samarbetsavtalet undertecknades för den lokala partners del av Bekhzod Akhmedov.⁵³ Inledningsvis anges i Samarbetsavtalet att den lokala partnern är Bekhzod Akhmedov eller den som sätts i hans ställe (*"his nominee"*). Den rådande uppfattningen bland de personer som var involverade i projektet efter det att den tidigare projektledaren, Serkan Elden, lämnat Fintur är att Bekhzod Akhmedov vid avtalstecknandet i juli 2007 representerade den lokala gruppering i Uzbekistan som uppfattades stå bakom affären.

Det var inte Bekhzod Akhmedov personligen som ansågs vara den lokala partnern, i vart fall inte på egen hand. Såvitt framkommit var det heller aldrig tänkt att Bekhzod Akhmedov personligen skulle underteckna något avtal som lokal partner. Att han gjorde detta i juli 2007 ska ha berott på villkoret från TeliaSonerars styrelse att ett avtal med den lokala partnern måste vara undertecknat för att kunna genomföra MCT-affären. Ett avtal med den lokala partnern blev därför nödvändigt redan i ett tidigt skede. Bekhzod Akhmedov har inte undertecknat några andra avtal som ingår i utredningen.

⁵² Se avsnitt 5.

⁵³ Bekhzod Akhmedov beskrivs närmare i avsnitt 4.4.1.

4.3 Närmare om den lokala partnern i Uzbekistan

4.3.1 Inledning

Det var alltså Bekhzod Akhmedov som undertecknade Samarbetsavtalet den 4 juli 2007 och han definierades även i avtalet som ”*Uzbek Partner*” med rätt att utse annan. De personer som haft kontakt med Bekhzod Akhmedov efter det att Serkan Elden⁵⁴ lämnade koncernen, uppger sig ha uppfattat honom som företrädare för den lokala partnern. Den lokala partnern beskrevs då av Bekhzod Akhmedov enligt uppgift endast som en inflytelserik grupp av personer som var ägare av en uzbekisk bank och med affärsintressen i flera olika branscher i Uzbekistan. Det var även den enda information som fördes vidare till styrelsen i TeliaSonera och som inflöt i beslutsunderlaget till TeliaSoneras styrelse.⁵⁵

Utöver att Bekhzod Akhmedov agerade företrädare för den lokala partnern, fungerade han som projektledare för de transaktioner som involverade den lokala partnern. Det var han som presenterade den övergripande strukturen och tillvägagångssättet i Uzbekistan för att överföra frekvenserna och nummerserien. Även om det inte förekom någon närmare diskussion om hur rättigheterna skulle anskaffas av den lokala partnern, diskuterades hur dessa skulle kunna överföras till Coscom. Resonemangen utmynnade slutligen i att rättigheterna skulle återbördas till Licensmyndigheten för att sedan ges ut på nytt till Coscom.

I interna mail från Finturs dåvarande CEO Serkan Elden förekommer uppgifter om att Goulmara Karimova skulle kunna vara involverad eller rent av utgöra den lokala partnern.⁵⁶ Såvitt framkommit ska det stundtals även ha förekommit spekulationer om detta från år 2007 och framåt. Frågan om vilka som ingick i den grupp som utgjorde den lokala partnern ställdes till Bekhzod Akhmedov enligt uppgift från de personer som tog över efter Serkan Elden. Han ska dock inte ha lämnat något klagande svar på frågan. Det har vidare uppgetts att man litade på Bekhzod Akhmedov som verkade vara rätt person att samarbeta med och att man i ett sådant läge vid förhandlingar i Tashkent inte ställde större krav på tydlighet och kommunikation. Att närmare tala om sådana förhållanden som eventuellt skulle kunna involvera delar av regimen uppfattades i länder som Uzbekistan vara känsligt och gjordes med stor varsamhet. Det var inte heller känt hur frekvenser och nummerserien skaffades av den lokala partnern. Enligt uppgift fanns det inte inom TeliaSonera någon vidare kunskap om hur licens- och frekvensanskaffning gick till i Uzbekistan. Detta var ett av skälen till att en lokal partner anlätades. Det har i sammanhanget också framhållits att kunskap om den lokala partnern, rättigheternas ursprung och hur de skaffades vid den tidpunkten ansågs mindre intressant. Fokus var på den kommersiella uppgörelsen som enligt avtalen innebar

⁵⁴ Se avsnitt 4.7 angående uppgifter om Goulmara Karimova.

⁵⁵ Med anledning av att viss mailkorrespondens inom TeliaSonera, som antyder att Goulmara Karimova skulle ha koppling till eller utgöra den lokala partnern, blivit offentlig inom ramen för pågående domstolsprocesser, uppgav TeliaSonera i pressmeddelande den 8 januari 2013 bl.a. att olika rykten förekommit angående den lokala partnern och att den information som bolaget fick under förhandlingarna 2007 var att det bakom den lokala partnern fanns en grupp lokala affärsmän, men att någon annan person än Gayane Avakyan aldrig kunde verifieras.

⁵⁶ Se avsnitt 4.7 om Goulmara Karimova.

leverans mot betalning. Intresset var att skydda TeliaSoneras investeringar. I diskussionerna med den lokala partnern kom detta till uttryck genom upplägget att om den lokala partnern inte levererade enligt överenskommelsen, skulle någon betalning inte heller utgå. På detta sätt var den risk som framförallt fanns i åtanke omhändertagen.

4.3.2 Uppgiften att den lokala partnern skulle äga en bank i Uzbekistan

Enligt vad som uppgavs till styrelsen i TeliaSonera skulle den lokala gruppen bl.a. vara ägare av Credit Standard Bank. Banken omnämndes även i ett internt mail från Finturs dåvarande ledning i maj 2007, med uppgift om att det inte var klart med vilket bolag som den lokala partnern skulle investera, men att banken kunde omnämnas. På bankens egen hemsida framgår idag att banken bildades i augusti 2003 och är ett ”*Open Joint-Stock Commercial*”, vilket får förstås som ett bolag som i någon form är öppet för ägarspridning. Ägarstrukturen beskrivs på bankens hemsida. Enligt den senaste uppgiften per 1 juli 2011 är största ägare med 80 procent av aktierna, ”Transcapital” LLC, Russia och näst största ägare med 12,17 procent av aktierna ”Total Development” LLC Uzbekistan. Resterande 7,83 procent uppges innehas av enskilda personer (*citizens of Uzbekistan*). Det är inte utrett vilka personer som finns bakom den beskrivna ägarstrukturen nu eller hur ägandet av banken såg ut år 2007.⁵⁷

4.3.3 Bolagsstruktur med s.k. offshore bolag

Att olika bolag skulle ingå i den formella avtalsstrukturen var en del av den ursprungliga planen för hur affärerna skulle genomföras med den lokala partnern. I Samarbetsavtalet anges att ett bolag på British Virgin Islands ska etableras och att detta i sin tur ska äga ett lokalt bolag i Uzbekistan. Det bolag som i december 2007 kom att ingå avtalet genom den av TeliaSonera då etablerade holdingbolagsstrukturen för transaktionerna angående frekvenser och nummerserie, blev sedermera efter anvisning av Bekhzod Akhmedov det gibraltarregistrerade bolaget Takilant. Denna förändring mot vad som reglerades i Samarbetsavtalet ansågs inte i sig vara något anmärkningsvärt mot bakgrund av den tänkta strukturen. Att bolagets enda registrerade ägare och företrädare visade sig vara Gayane Avakyan⁵⁸, väckte dock enligt uppgift vissa funderingar, främst eftersom hon var en ung person. Eftersom utfärdade registreringsbevis dock utvisade att Gayane Avakyan var ensam registrerad aktieägare och rättmätig företrädare för Takilant och Takilants dotterbolag Teleson Mobile som innehade de frekvenser och nummerserier som skulle överföras till Coscom, godtogs detta.⁵⁹

4.3.4 TeliaSoneras representanter vid kontakterna med den lokala partnern

Såvitt framkommit skedde alltså alla kontakter med den lokala partnern genom Bekhzod Akhmedov. När en etablering i Uzbekistan övervägdes var uppfattningen bland de som arbetade för Fintur i regionen att Bekhzod Akhmedov var den person som borde kontaktas, vilket även framhölls av Coscoms dåvarande ledning. Bekhzod Akhmedov var då CEO för konkurrenten Uzdurobita.

⁵⁷ Angående uppgifter om att Goulmara Karimova skulle ha varit en ägare av banken se avsnitt 4.7.

⁵⁸ Se avsnitt 4.4.2 om Gayane Avakyan.

⁵⁹ Se avsnitt 4.5.

Sonderingen i Uzbekistan för att identifiera en lämplig lokal partner inleddes i början av år 2007. De initiala kontakterna med Bekhzod Akhmedov skedde genom dåvarande CEO för Fintur, Serkan Elden, tillsammans med den då ansvarige för TeliaSoneras affärsområde Eurasia, Erdal Durukan. Dessa kontakter inleddes enligt vad som framkommit parallellt med att diskussionerna angående MCT på allvar påbörjades. Såvitt framkommit träffade Serkan Elden Bekhzod Akhmedov ett par, tre gånger i Tashkent under våren 2007. Det var korta möten som sammantaget inte ska ha varat längre än ett par timmar. När Erdal Durukan lämnade TeliaSonera våren 2007, blev Tero Kivisaari hans efterträdare som ansvarig för affärsområdet Eurasia. En kort tid därefter lämnade Serkan Elden koncernen och positionen som CEO för Fintur. Han ersattes av Serdar Canogullariq.

Tero Kivisaari, som redan var insatt i diskussionerna kring förvärvet av aktierna i MCT, övertog ansvaret för förvärvsprojektet efter Serkan Elden och slutförde förhandlingarna angående MCT. Det blev också Tero Kivisaaris uppgift att hålla i och slutföra de kommersiella diskussionerna med Bekhzod Akhmedov i Uzbekistan under sommaren 2007 och därefter. Enligt uppgift var de kommersiella villkoren med den lokala partnern då till stor del redan överenskomna till följd av de diskussioner som tidigare förts av främst Serkan Elden. Detta innefattade såväl penningersättningen som ägarandelen i den lokala verksamheten. Enligt Tero Kivisaari kom han själv när Serkan Elden lämnat främst att diskutera den närmare utformningen av den säljoption som den lokala partnern önskade och till slut också fick. Det är enligt denna säljoption som Takilant i början av år 2010 sedan sålde tillbaka aktier motsvarande 20 procent i JV-bolaget till TeliaSonera för USD 220 miljoner. Enligt Serkan Eldens uppfattning var diskussionerna med den lokala partnern precis inledda vid tidpunkten för hans överlämning av projektet och det återstod mycket arbete för att nå fram till ett avtal och ett etablerat samarbete.

Tillsammans med Tero Kivisaari ingick i projektet bland andra dåvarande *Senior Vice President Corporate International Functions* och styrelseledamoten i Fintur, Esko Rytkönen och den ansvarige bolagsjuristen för Centralasien, Olli Tuohimaa samt i viss mån Finturs dåvarande finanschef Pietari Kivikko. Det var främst Tero Kivisaari som föredrog ärendet om förvärvet av aktierna i MCT liksom de övriga transaktioner rörande Uzbekistan som behandlades av styrelsen i TeliaSonera under sommaren 2007. Juridiken kring de olika avtalen hanterades internt av Olli Tuohimaa samt av lokala jurister från USA, Turkiet, Holland och Uzbekistan. Skattefrågor hanterades av TeliaSoneras interna skatteavdelning med stöd av externa konsulter. Till viss del var TeliaSoneras svenska M&A-avdelning involverad, även om det mesta arbetet synes ha utförts av Finturs organisation. Olli Tuohimaa rapporterade till Tero Kivisaari och organisatoriskt till TeliaSoneras chefsjurist Jan Henrik Ahrnell som också var sekreterare i TeliaSoneras styrelse.

Efter att Serkan Elden och Erdal Durukan lämnat koncernen våren 2007, träffade Tero Kivisaari Bekhzod Akhmedov vid en handfull tillfällen under återstoden av år 2007, enligt uppgift första gången under försommaren 2007. Esko Rytkönen deltog tillsammans med Tero Kivisaari vid flera möten med Bekhzod Akhmedov. Olli Tuohimaa träffade Bekhzod Akhmedov för första gången under hösten 2007 och några gånger därefter. Pietari Kivikko träffade Bekhzod Akhmedov vid några tillfällen efter att förvärvet av MCT hade slutförts och Samarbetsavtalet hade ingåtts med den lokala

partnern. Tillsammans utgjorde de kärnan av TeliaSoneras projektledning efter att Serkan Elden och Erdal Durukan lämnat koncernen under våren/försommaren 2007.

Under år 2007 hade TeliaSonera tre olika verkställande direktörer. När diskussionerna rörande etableringen i bl.a. Uzbekistan genom ett förvärv av MCT inleddes, var Anders Igel verkställande direktör. Anders Igel entledigades sedan på styrelsemötet den 11 juni 2007, dvs. samma möte då beslutet om att förvärva MCT och därigenom etablera sig i Uzbekistan fattades av TeliaSoneras styrelse. Kim Ignatius, som varit CFO i TeliaSonera, utsågs då till tf. verkställande direktör i avvaktan på rekrytering av en ny verkställande direktör. Lars Nyberg utsågs sedan formellt till verkställande direktör i TeliaSonera vid ett styrelsemöte i juli 2007 och tillträdde tjänsten den 3 september 2007. Även om avrapportering skett till de olika verkställande direktörerna och, som nedan berörs⁶⁰, några beslut fattats av dessa förefaller etableringen i allt väsentligt ha hanterats av de ansvariga för hanteringen av projektet, dvs. inledningsvis av främst Serkan Elden med stöd av Finturs organisation samt därefter av den nya projektledningen från TeliaSonera som leddes av Tero Kivisaari med fortsatt stöd från Finturs organisation.

Lars Nyberg har uppgett att han träffade Bekhzod Akhmedov för första och enda gången i början av år 2008 vid ett socialt sammanhang utan affärsdiskussioner. Anders Igel och Kim Ignatius har uppgett att de aldrig träffat Bekhzod Akhmedov. Den tidigare styrelseordföranden i TeliaSonera Tom von Weymarn var, såvitt framkommit, positiv till och engagerad i förvärvet av MCT även om han själv uttryckt sig vara åtminstone initialt skeptisk. Tom von Weymarn träffade aldrig Bekhzod Akhmedov. Nuvarande styrelseordföranden i TeliaSonera, Anders Narvinger, har uppgett att han, sedan han tillträtt som styrelseordförande i TeliaSonera, endast hälsat på Bekhzod Akhmedov i samband med något större middagstillfälle i Uzbekistan.

4.4 Närmare om vissa personer i Uzbekistan

4.4.1 Bekhzod Akhmedov

De diskussioner som har förts med den lokala partnern har uteslutande förts med Bekhzod Akhmedov. Enligt vad som framkommit har någon annan kommunikation inte förekommit utöver att Gayane Avakyan på distans undertecknat dokument för Takilants räkning.⁶¹ Det var med Bekhzod Akhmedov som de strukturella riktlinjerna och de kommersiella överenskommelserna med den lokala partnern diskuterades och det var Bekhzod Akhmedov som undertecknade Samarbetsavtalet.

Bekhzod Akhmedov uppfattades som en person med mycket stort inflytande och stor kunskap om telekombranschen i Uzbekistan. Han benämndes bland personer inom TeliaSoneras projektledning som ”Mr. Telecom” i Uzbekistan. Det var Bekhzod Akhmedov som introducerade Takilant under hösten 2007 som det bolag som skulle vara avtalspart och den med vilken TeliaSonera formellt skulle genomföra de aktuella transaktionerna. Enligt Gayane Avakyan har Bekhzod Akhmedov arbetat på

⁶⁰ Se avsnitt 7.2.

⁶¹ Se avsnitt 4.5.2 om personer som därefter företrätt Takilant samt avsnitt 4.7 om Goulmara Karimova.

konsultbasis med begränsat mandat i förhållande till Takilant och därvid representerat bolaget gentemot TeliaSonera och dess ensamma företrädare och registrerade aktieägare Gayane Avakyan.⁶² Gayane Avakyan har vidare uppgett till utredningen att Bekhzod Akhmedov var formellt anlitad av banken Renaissance Capital och därvid erhöll ersättning från Renaissance Capital, men också för enskilda konsultuppdrag från Takilant. Renaissance Capital ska ha erhållit USD 7 miljoner i ersättning från Takilant, som det får uppfattas i samband med transaktionerna år 2007. Enligt Gayane Avakyan är Bekhzod Akhmedov sedan tidigare en vän till henne och hennes farbror, Vadim Avakyan. Vidare har Gayane Avakyan uppgett att det i samband med de aktuella transaktionerna är hon själv som har gett instruktioner till Bekhzod Akhmedov och att han även har återrapporterat direkt till henne. Såvitt framkommit har Bekhzod Akhmedov också verkat och agerat för Takilant även i flera andra sammanhang och därvid bl.a. medverkat till att öppna bankkonto i Schweiz för Takilants räkning.

När diskussioner fördes med Bekhzod Akhmedov under år 2007 var denne samtidigt CEO för konkurrenten Uzdunrobota. Detta noterades på sina håll i projektledningen som speciellt, men accepterades som en rådande omständighet eftersom Bekhzod Akhmedov uppenbarligen var en tongivande och kunnig person inom telekombranschen som var villig att samarbeta. Vidare fanns uppgifter att Bekhzod Akhmedov var på väg att lämna Uzdunrobota vilket ansågs underlätta ett samarbete.⁶³ Alla möten som föregick Samarbetsavtalet med den lokala partnern och flertalet av de möten som föregick de övriga avtal som ingicks med Takilant ska ha hållits i Uzbekistan. Vid flera tillfällen hölls möten på Bekhzod Akhmedovs kontor på Uzdunrobota.

Bekhzod Akhmedov var verksam i Uzbekistan till någon gång under sommaren 2012 när myndigheterna i Uzbekistan inledde utredningar avseende Uzdunrobota som bland andra involverar brottsundersökningar mot Bekhzod Akhmedov. Denne ska då ha lämnat landet och nu befinna sig på okänd ort.⁶⁴

Bekhzod Akhmedov är även misstänkt för brott i Sverige inom ramen för den utredning som svensk åklagare initierat med koppling till TeliaSoneras etablering i Uzbekistan. Misstankarna mot honom är enligt åklagaren medverkan till grovt mutbrott. Åklagaren hävdar att Bekhzod Akhmedov ”företrädde Takilant vid förhandlingarna med TeliaSonera och genom Akhmedov har personerna bakom Takilant vid olika tillfällen framfört begäran om betalning för att licenser (samt frekvenser och nummerblock) skulle utfärdas för TeliaSonera av tillståndsgivande myndighet i Uzbekistan”.⁶⁵ Tillsammans med Gayane Avakyan och ytterligare två personer, Shohruh Sobirov och Alisher Ergashev, är Bekhzod Akhmedov även misstänkt för penningtvätt i Schweiz.

4.4.2 Gayane Avakyan

Gayane Avakyan är såvitt känt bosatt i Tashkent, Uzbekistan. Gayane Avakyan är registrerad som ensam ägare och ”sole director” för Takilant. Dessa förhållanden har

⁶² Brev från Gayane Avakyan ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013.

⁶³ Se avsnitt 4.7 om kopplingar mellan Bekhzod Akhmedov och Goulmara Karimova.

⁶⁴ Se avsnitt 2.2 angående pågående utredning mot Uzdunrobota.

⁶⁵ Framställan från åklagaren med kompletterande kvarstadsyrkande m.m.(tingsrättens aktbilaga 24), daterad 30 november 2012.

inte ändrats sedan år 2007 när TeliaSonera ingick de första avtalen med Takilant. Ingen från TeliaSonera säger sig ha träffat Gayane Avakyan. Enligt vad som framkommit, bl.a. från Gayane Avakyan till utredningen, har hon inte deltagit i några förhandlingar eller andra diskussioner med TeliaSonera. Gayane Avakyan har uppfattats och är registrerad som den person som ensam företräder och äger det bolag som den lokala partnern använder i sin struktur för transaktionerna med TeliaSonera. När hon undertecknat avtal har det alltid skett på distans och inte vid ett sammanträffande.⁶⁶ Gayane Avakyan är nu föremål för brottsutredningar i Sverige och i Schweiz. I Sverige gäller brottsmisstankarna mutbrott och penningtvätt. I Schweiz gäller misstankarna förfälskning av värdepapper och penningtvätt.

Gayane Avakyan har genom brev till utredningen besvarat ett antal frågor som utredningen ställt via hennes schweiziska ombud.⁶⁷ Hon har därvid valt att inte besvara vissa frågor. Gayane Avakyan redogör i brevet kortfattat för Takilants bakgrund där en farbror, Vadim Avakyan, inledningsvis ska ha varit företrädare för Takilant och att Gayane Avakyan äger och driver ett flertal bolag utöver Takilant.⁶⁸ Vidare räknas ett tjugotal personer upp som involverade i verksamheten inom Takilant, bl.a. Alisher Ergashev som är brottsmisstänkt i Sverige och Schweiz och Bakhodir Irdjanov som varit Takilants representant i JV-bolagets styrelse och Coscoms ledningsgrupp. Idag sägs Takilant kunna representeras av Gayane Avakyan och Alisher Ergashev. Gayane Avakyan uppger vidare att Takilant fick ett erbjudande av Bekhzod Akhmedov att, istället för att etablera en egen telekomverksamhet i Uzbekistan, samarbeta med TeliaSonera i enlighet med det avtal som Bekhzod Akhmedov hade med TeliaSonera.⁶⁹ Gayane Avakyan har i sammanhanget uppgett att det inte finns några s.k. *beneficial owners* bakom Takilant och att ingen utöver hon själv är mottagare av utdelning från bolaget.⁷⁰

4.4.3 Abdulla Aripov

Abdulla Aripov var telekomminister och General Director för Licensmyndigheten i Uzbekistan. Han avsattes från sin tjänst i augusti 2012. Enligt medieuppgifter arresterades han i Uzbekistan anklagad för att ha tagit emot mutor av Uzdunrobita och olagligt tilldelat frekvenser till Uzdunrobita. Det är idag oklart var Abdulla Aripov befinner sig. Enligt uppgift är han arresterad.

Licensmyndigheten utfärdade den 19 juli 2007 ett brev till TeliaSonera, adresserat till dåvarande t.f. VD Kim Ignatius, som innebär att Licensmyndigheten stödjer TeliaSoneras etablering i landet. Brevet undertecknades av Abdulla Aripov som General Director för myndigheten. Det framgår även i övrigt av den skriftväxling som förevarit med Licensmyndigheten och de beslut som fattats av denna, att Abdulla Aripov i sin dåvarande egenskap var involverad från Licensmyndighetens sida under år 2007 i samband med att Takilants uzbekiska dotterbolag Teleson Mobile först anskaffade och

⁶⁶ Kopplingen mellan Gayane Avakyan och Goulmara Karimova behandlas i avsnitt 4.7.

⁶⁷ Brev från Gayane Avakyan ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013.

⁶⁸ Se bilaga 4 – Gayane Avakyans bolagsstruktur, inkluderad i brev ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013.

⁶⁹ Se avsnitt 4.6.

⁷⁰ Brev från Gayane Avakyan ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013.

sedermåra avstod från rättigheterna till frekvenserna och nummerserierna enligt sitt åtagande i avtalen med TeliaSonera. Fram till dess han avsattes, representerade Abdulla Aripov även Licensmyndigheten i samband med flera av de transaktioner som gjordes av JV-bolaget och Coscom efter år 2007.⁷¹

4.5 Takilant

4.5.1 Allmänt om bolaget

Takilant är ett bolag registrerat i Gibraltar som bildades i januari 2004 av företaget Form-A-Co Limited, en lokal s.k. lagerbolagsförsäljare som bildar och säljer bolag på marknaden, på motsvarande sätt som förekommer på många olika håll, bl.a. i Sverige. Enligt verksamhetsbeskrivningen bedriver Form-A-Co verksamhet genom att bilda och sälja bolag, tillhandahålla tjänster för olika bolagsuppdrag samt bilda s.k. ”trusts”, vilket enkelt kan beskrivas som anonyma ägarstiftelser. Takilant är registrerat i Gibaltars bolagsregister och har en postadress i Gibraltar som går till Form-A-Co. Såvitt framkommit har Takilant i övrigt ingen kontaktpunkt eller representation i Gibraltar. Enligt Takilants registreringsbevis finns det totalt två utgivna aktier i bolaget som båda innehas av Gayane Avakyan. Det nominella beloppet per aktie är ett brittiskt pund (GBP 1). Det registrerade högsta möjliga aktiekapitalet är enligt registreringsbeviset GBP 2.000. Det ger utrymme för att sammanlagt ge ut totalt 2.000 aktier i bolaget, något som i nuläget inte skett. Det inbetalade aktiekapitalet är alltså mycket lågt. I intern mailkorrespondens från år 2008 omnämns att Takilant ska ha godkänts vid test enligt de amerikanska korruptionsreglerna, FCPA.

4.5.2 Takilants olika företrädare

Gayane Avakyan utgör ensam Takilants styrelse (”sole director”)⁷² och är den person som också företrätt bolaget i de avtal som ingåtts mellan Takilant och JV-bolaget m.fl. I brev till utredningen har Gayane Avakyan uppgett ett 20-tal personer som varit företrädare för Takilant utöver Bekhzod Akhmedov. Däribland uppräknas Alisher Ergashev. Såvitt nu framkommit har han företrätt Takilant i vart fall i samband med att bankkonton öppnats. Alisher Ergashev är tillsammans med Gayane Avakyan föremål för brottsundersökningar i Sverige och Schweiz. Vidare nämns en Bakhodir Irdjanov som varit Takilants representant i styrelsen för JV-bolaget och i Coscoms lokala ledningsgrupp. Enligt uppgift har Bakhodir Irdjanov lämnat de båda uppdragen, även om han enligt uppgift formellt kvarstår som styrelseledamot i JV-bolaget. Takilant ska ännu inte ha utsett någon ersättare. Några formella styrelsemöten har enligt uppgift inte hållits i JV-bolaget. Utredningen har sökt kontakt med flera av de nämnda personerna och framfört skriftliga frågor till Gayane Avakyan och Alisher Ergashev via deras ombud. Endast Gayane Avakyan har svarat via sitt ombud i Schweiz.

⁷¹ Se avsnitt 4.8 angående att Licensmyndigheten i brev till Coscom uppgett att någon korruption inte förekommit i samband med att rättigheter tilldelats Coscom.

⁷² Information från Companies House, Gibraltar.

4.5.3 Aktieägare och förekomsten av s.k. *beneficial owners*

Gayane Avakyan förvärvade Takilant i februari 2005 och har sedan dess varit registrerad som ensam ägare av bolaget. I likhet med flera rättsordningar som baseras på *common law system*, erkänner Gibraltars rättssystem förekomsten av s.k. *beneficial owners*. I praktiken innebär detta en legal uppdelning i ett bolags bakomliggande ägarförhållandena mellan å ena sidan en eller flera registrerade personer som äger aktier i bolaget och å andra sidan en eller flera andra personer som är ekonomiska förmånstagare men inte synliga aktieägare, s.k. *beneficial owners*.

Till följd av att ett bolag som är registrerat i Gibraltar enligt där gällande redovisningsregler såvitt framkommit inte behöver redovisa ägarintressen i andra bolag eller egna dotterbolag, är det inte av offentliga källor möjligt att få en bild av vilka bolag som Takilant äger helt eller delvis. Gayane Avakyan har dock via sitt schweiziska ombud presenterat en koncernstruktur för Takilant.⁷³ Uppfattningen inom TeliaSoneras projektledning får uppfattas vara att Gayane Avakyan må ha varit formell aktieägare, men att det i praktiken bakom henne alltså fanns en inflytelserik grupp av personer som var ägare av en uzbekisk bank och som hade affärsintressen i flera olika branscher i Uzbekistan. Av de projektmedlemmar som företrätt TeliaSonera i förhållande till den lokala partnern, har Gayane Avakyan uppfattats mer som en legal formalitet med behörighet att underteckna avtal för Takilants räkning, inte den som utförde de tjänster och åtaganden som den lokala partnern åtagit sig att fullgöra. Oavsett dessa formella förhållanden, ansågs det alltså vara den lokala gruppen i Uzbekistan genom Bekhzod Akhmedov som utgjorde den verkliga substansen i det lokala partnerskapet och därmed den kritiska faktor som var av störst betydelse i sammanhanget. Det har inte framkommit att det fanns några särskilda förväntningar på att någon eller alla i den angivna lokala gruppen utöver Bekhzod Akhmedov skulle bli synliga som företrädare eller ägare av Takilant. Gayane Avakyan har själv uppgett att det inte finns några *beneficial owners* bakom Takilant och att ingen utöver hon själv är mottagare av utdelning från bolaget.⁷⁴

4.5.4 Takilants roll

Takilant är formell avtalspart i de avtal som ingåtts med TeliaSonera angående frekvenserna och nummerserierna som skulle tillföras Coscom enligt det ursprungliga avtalet liksom i de avtal som därefter ingåtts med den lokala partnern.⁷⁵ Takilant är också det bolag som tillsammans med TeliaSonera innehar aktier i JV-bolaget som i sin tur äger Coscom i Uzbekistan. Takilants ägarandel i JV-bolaget var inledningsvis 26 procent. Idag äger Takilant 6 procent av aktierna efter det att TeliaSonera år 2010 köpte tillbaka 20 procent enligt den säljoption som parterna kom överens om år 2007.

Enligt Samarbetsavtalet skulle den lokala partnern etablera ett bolag på British Virgin Islands som skulle vara kontraktspart gentemot TeliaSonera. Under hösten 2007 – det är oklart exakt när – kom Takilant in i bilden för första gången som det bolag som skulle

⁷³ Se bilaga 5.

⁷⁴ Brev från Gayane Avakyan ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013.

⁷⁵ Dessa avtal beskrivs närmare i avsnitt 5.

bli kontraktspart med TeliaSonera. Under hösten 2007 blev Takilant sålunda känt för i vart fall projektteamet med Tero Kivisaari, Esko Rytönen och bolagsjuristen Olli Tuohimaa. Det är oklart varför det blev Takilant med säte i Gibraltar istället för som ursprungligen tänkt, ett bolag på British Virgin Islands. Att detta innebar en förändring förefaller ingen inom TeliaSoneras projektledning ha uppfattat som något särskilt anmärkningsvärt då ett utländskt bolag skulle ingå som en del av den lokala partners formella struktur. Om detta etablerades på British Virgin Islands eller på någon annan plats ansågs inte vara av någon större betydelse. Detta var i allt väsentligt en fråga för den lokala partnern. Den formella strukturen med Takilant och Gayane Avakyan rapporterades inte heller särskilt till styrelsen i TeliaSonera. När Takilant långt senare omnämndes i underlag till styrelsen, utgick ledamöterna såvitt framkommit från att detta var namnet på det bolag som den identifierade lokala gruppen verkade genom.

Att ett bolag framträdde som formell part ingick i bilden som en naturlig och förväntad del för hantering av avtal och utväxling av prestationer. Även TeliaSonera satte upp en bolagsstruktur för etableringen. Att Takilant hade sitt hemvist i ett s.k. skatteparadis ansågs i och för sig kunna föranleda en extra kontroll av bolagets status, men uppfattades inte heller i sig som något särskilt anmärkningsvärt utifrån en klar utgångspunkt att det var fråga om en laglig skatteplanering. Att det var Gayane Avakyan som var ensam ägare och företrädare för bolaget föranledde vissa, men inte djupare, funderingar kring om detta kunde innebära några problem. Några vidare undersökningar om bakomliggande förhållanden gjordes dock inte. Takilant uppfattades som en formell avtalspart vars legala status kontrollerades och bekräftades i sig liksom att Gayane Avakyan var bolagets rättmätiga registrerade företrädare. Projektledningens, liksom styrelsens, fokus var framåtriktat ifråga om de politiska och kommersiella riskerna. Det var ett mycket begränsat fokus på sådana historiska förhållanden bakom och kring den lokala partnern som skulle kunna vara riskfyllda ur olika perspektiv. När styrelsen behandlade förvärvsfrågorna under sommaren 2007 var Takilant ännu inte introducerat i projektet. Någon information om Takilant och dess ägare fördes aldrig till styrelsen under år 2007. Bolaget nämndes vid namn i styrelseunderlag för första gången inför beslutet om återköp av aktier i januari 2010.

4.6 Teleson Mobile – Takilants dotterbolag i Uzbekistan

I enlighet med den tänkta strukturen för hur frekvenserna och nummerserien skulle kunna överföras till Coscom, beslutade Takilant i augusti 2007 att bilda ett dotterbolag i Uzbekistan med namnet Teleson Mobile.⁷⁶ Bolaget inregistrerades i det uzbekiska bolagsregistret den 10 september 2007. Bolagsbeslutet i Takilant att bilda Teleson Mobile anger Gayane Avakyan som företrädare för Takilant och beslutet är formulerat så att Takilant som ensam grundare ska bilda bolaget. Det beslutades vidare att Gayane Avakyan skulle vara bolagets verkställande direktör och företrädare. Bolaget öppnade ett bankkonto i den uzbekiska banken Credit Standard Bank; alltså samma bank som kretsen bakom den lokala partnern av Bekhzod Akhmedov uppgavs äga.⁷⁷ Teleson Mobile har sin registrerade adress i Tashkent och ingick i september 2007 ett avtal om att hyra en mindre kontorslokal i Tashkent. Enligt Teleson Mobiles egen

⁷⁶ Det fullständiga namnet är ”Foreign manufacturing company LLC TELESON MOBILE”.

⁷⁷ Beträffande en eventuell koppling mellan banken och Goulmara Karimova se avsnitt 4.7.

verksamhetsbeskrivning ska bolaget ägna sig åt mobilkommunikationstjänster i Uzbekistan. I ett dokument från Takilant beskrivs att någon sådan verksamhet aldrig kom att bedrivas. Där anges att Takilant genom sitt helägda dotterbolag Teleson Mobile startades för att som operatör bedriva telekomverksamhet i Uzbekistan. En relativt omfattande förstudie och projekteringsarbete sägs ha utförts, liksom att operationella licenser, frekvenser och nummerserier skaffades för den tänkta verksamheten. Efter genomfört analysarbete, ska det dock ha stått klart för bolaget att avkastningen av en sådan omfattande satsning som krävdes tidsmässigt skulle vara alltför avlägsen i det allt mer hårdnande konkurrensklimatet med den utvecklingstakt som gällde för marknaden. I det läget beslutade sig bolaget för att istället omsätta de frekvenser och nummerserier som hade skaffats. Redogörelsen beskriver därvid att TeliaSonera/Coscom var ett av de bolag som i konkurrens med andra gjorde affärer med Takilant/Teleson Mobile.⁷⁸ Enligt Gayane Avakyan var det Bekhzod Akhmedov som introducerade TeliaSonera för Takilant med erbjudande om att inleda ett samarbete.⁷⁹

Bildandet av Teleson Mobile som ett uzbekiskt dotterbolag ligger i linje med den struktur som beskrevs i Samarbetsavtalet i så måtto att den lokala partnern skulle etablera ett lokalt dotterbolag i Uzbekistan som skulle ägas av ett utländskt bolag. Skillnaden i detta avseende är att det var Takilant och inte ett nybildat bolag på British Virgin Islands som blev formell part gentemot TeliaSonera samt att det blev Takilant som etablerade dotterbolaget. I Samarbetsavtalet benämns detta bolag 3G Co. Det får antas att licenshanteringen inte skulle varit möjlig mellan det utländska gibraltarbaserade Takilant och Coscom, utan att detta har förutsatt en lokal hantering i Uzbekistan. Att etablera ett uzbekiskt dotterbolag var då en formell förutsättning för att kunna hantera frekvenserna och övriga rättigheter i Uzbekistan som överfördes till Coscom. Takilants uzbekiska dotterbolag Teleson Mobile blev det bolag som erhöll rättigheterna som, genom en särskild procedur med Licensmyndigheten, sedermera överfördes till Coscom. I praktiken erhöll Teleson Mobile, som det visat sig, dessa rättigheter efter det att Samarbetsavtalet hade ingåtts den 4 juli 2007.⁸⁰

Strukturen innebar således att Takilant, med undantag för Samarbetsavtalet, framträdde som ensam avtalspart gentemot TeliaSonera och den part som var mottagare av betalningar. Det var även Takilant som betalade för delägandet i det gemensamma JV-bolaget. Genom dotterbolaget Teleson Mobile hanterades frekvenserna och de övriga rättigheterna lokalt i Uzbekistan. Det var Takilant i egenskap av avtalspart som skulle tillse att alla åtgärder för att överföra rättigheterna till Coscom genomfördes av dotterbolaget Teleson Mobile, vilket i sin tur i vart fall formellt, kontrollerades av en och samma person, Gayane Avakyan.

Enligt uppgift från Gayane Avakyan har Teleson Mobile likviderats år 2009.⁸¹

⁷⁸ Analytical information on the activity of Takilant Company on the telecommunication market of Republic of Uzbekistan 2005 – 2010, Takilant (odaterad, ej undertecknad skrivelse).

⁷⁹ Brev från Gayane Avakyan ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013.

⁸⁰ Hanteringen beskrivs närmare i avsnitt 5.5.

⁸¹ Brev från Gayane Avakyan ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013.

4.7 Uppgifter om Goulmara Karimova

Utredningen har tagit del av intern mailkorrespondens från Finturs dåvarande CEO Serkan Elden till personer i Finturs styrelse och projektets ledning under mars 2007 som beskriver en ambition att komma i kontakt med ”*President Karimov’s top elite*” inom telekom för att få stöd för investeringen i Uzbekistan och komma i kontakt med, i första hand presidentdottern Goulmara Karimova, men även en andra dotter Lola Karimova. Vidare beskrivs Bekhzod Akhmedov som Goulmara Karimovas telekomrepresentant och att denne ska ha bjudit in Finturs ledning till Tashkent. Ett antal mail på samma tema har framkommit i utredningen. I ytterligare intern korrespondens från maj 2007 antyds att Goulmara Karimova skulle, som det måste uppfattas, stå bakom eller utgöra lokal partner. I en intern promemoria upprättad inom projektet den 15 maj 2007 ges en nulägesbeskrivning av diskussionerna med den potentiella lokala partnern där Bekhzod Akhmedov beskrivs som ”*Chief Executive for Gulmara Karimova’s investment group*”. I en efterföljande promemoria till Finturs styrelse, daterad den 17 maj 2007, uppges att det finns en preliminär principöverenskommelse (”*preliminary hand-shake*”) för ett eventuellt partnerskap med Goulmara Karimovas *investment team*.

Det har till utredningen framkommit att det utöver kontakten med Bekhzod Akhmedov förekom några andra investeringsgrupper som alternativ under den initiala sonderingen i Uzbekistan, varav en var kopplad till Lola Karimova, syster till Goulmara Karimova. Intresset inriktades dock mot Bekhzod Akhmedov som uppgav sig vara företrädare för Goulmara Karimovas företagsgrupp. Den bestod av ett antal bolag med verksamhet inom flera branscher och inkluderade samarbeten med bl.a. en välkänd global koncern. Bekhzod Akhmedov stod samtidigt för telekomkompetens och uppfattades också som partner i gruppen. Möjligen fanns även andra intressenter kopplade till gruppen. Det uppfattades vid samtal med Bekhzod Akhmedov som att de aktuella frekvenserna och nummerserien fanns inom gruppen. Den dåvarande projektledningen var först tveksam till ett möte med Bekhzod Akhmedov eftersom denne var CEO hos den främsta konkurrenten Uzdunrobita. Ett möte accepterades dock i förståelsen att Bekhzod Akhmedov var på väg att lämna Uzdunrobita. Det var i sammanhanget av stor vikt att klarlägga att Goulmara Karimova inte var politiker eller myndighetsrepresentant. Med tanke på Teliasoneras statliga ägare, landets rykte och förhållandena bakom den lokala partnern, framfördes ett tydligt budskap till Bekhzod Akhmedov att det var av fundamental betydelse att allt skulle ske lagligt och korrekt. Med den utgångspunkten, och att Goulmara Karimova kunde betraktas som en affärskvinna, bedömdes att det inte skulle vara ett problem i sig att Goulmara Karimova var delaktig. Finturs styrelse uppdaterades om läget. Avsikten var då att ingå avtal med hennes investeringsgrupp. Såvitt framkommit träffade projektledningen aldrig Goulmara Karimova under den tid som Serkan Elden var kvar i verksamheten. Vid denna tidpunkt var inte Takilant eller Gayane Avakyan involverade.

Det har förekommit uppgifter med innebörd att Gayane Avakyan skulle stå Goulmara Karimova nära och fungera som Goulmara Karimovas assistent och högra hand. Liknande uppgifter finns om Bekhzod Akhmedov och har även bekräftats från vissa håll i utredningen. Bekhzod Akhmedov ska ha förfogat över det konto som öppnades för Takilants räkning i den Schweiziska banken Lombard Odier i Geneve. Det är det konto som Gayane Avakyan och två ytterligare personer som också är föremål för brottsundersökning i Schweiz, Shohruh Sobirov och Alisher Ergashev, försökte få

kontroll över när de greps i Schweiz sommaren 2012. Det förekommer vidare uppgifter från år 2005 om att Goulmara Karimova då skulle vara en ägare i en bank vid namn Credit First Standard Bank, dvs. möjligen samma uzbekiska bank, då benämnd Credit Standard Bank, som den lokala partnern uppgavs äga enligt vad Bekhzod Akhmedov ska ha uppgett till projektledningen.

Såvitt framkommit innehar Goulmara Karimova olika officiella uppdrag, bl.a. finns uppgifter att hon utsetts till Uzbekistans ambassadör i Spanien samt är officiellt sändebud vid den uzbekiska FN-representationen i Geneve. Utredningen har dock inte visat att Goulmara Karimova har, eller haft, någon anställning eller uppdrag som inneburit något formellt inflytande över myndigheter eller andra officiella instanser kopplade till telekomsektorn i Uzbekistan. I ett brev till norsk media⁸² från *Republic of Uzbekistan, Permanent Mission to the United Nations Office and other International Organisations, Geneva*, daterat den 8 november 2012 anges att ”H.E. Ambassador Goulmara Karimova, Permanent Representative of Uzbekistan to the UN Office and other International Organizations in Geneva has no connection with commercial activity and contacts of Takilant.”⁸³ Gayane Avakyan har uppgett till utredningen att det inte finns några s.k. *beneficial owners* bakom Takilant och att ingen utöver hon själv är mottagare av utdelning från bolaget.⁸⁴

4.8 Licensmyndigheten

Utöver att Coscom ingett ansökningshandlingar till Licensmyndigheten har TeliaSonera inte haft någon direktkontakt med Licensmyndigheten i samband med att frekvenser och nummerserier hanterades. Licensmyndigheten uttryckte sitt stöd för TeliaSoneras förvärv av Coscom och etablering i Uzbekistan i ett brev som upprättades den 19 juli 2007. Licensmyndigheten har i de sammanhang som är aktuella i utredningen främst representerats av Abdulla Aripov.

Efter att investeringarna i Uzbekistan åter uppmärksammats i media under hösten 2012⁸⁵ har Licensmyndigheten, efter begäran från Coscom, även utfärdat ett brev direkt ställt till Coscom i oktober 2012. I brevet redogör Licensmyndigheten för besluten om utgivande av frekvenser och nummerserier till Coscom varvid Licensmyndigheten konstaterar att de fattats lagenligt och är giltiga. När Coscom därefter begärde bekräftelse från Licensmyndigheten om att korruption inte förekommit, bekräftade Licensmyndigheten i ett ytterligare brev den 11 december 2012 till Coscom att någon korruption inte förekommit i samband med att Licensmyndigheten fattat beslut om frekvenser och nummerserier i förhållande till Coscom.

Efter att utredningen sökt kontakt med Licensmyndigheten och framställt frågor har Licensmyndigheten skriftligen besvarat utredningens frågor den 8 januari 2013.⁸⁶

⁸² Dagens Næringsliv, Norge, 10 november 2012.

⁸³ Se avsnitt 11.2.5 för en bedömning av nu angivna uppgifter.

⁸⁴ Brev från Gayane Avakyan ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013. Se avsnitt 2.8 om TeliaSoneras uppfattning meddelad i pressmeddelande den 8 januari 2013.

⁸⁵ Första gången var i en artikel införd i SvD redan under år 2008.

⁸⁶ Brev från Licensmyndigheten och brev från dess särskilda underavdelning för frekvenser – *State Commission for Radio Frequencies* – till Mannheimer Swartling, daterade 8 januari 2013.

Licensmyndighetens gör därvid gällande att Licensmyndighetens olika beslut om att tilldela frekvenser, licenser och nummerserier till Coscom har fattats lagenligt, är giltiga och gjorts på basis av att Teleson Mobile dessförinnan av sagt sig de aktuella rättigheterna. Licensmyndigheten förklarar därvid att frekvenser inte direkt kan överlåtas mellan två parter. Däremot kan frekvenser överlåtas indirekt genom att de avsägs till förmån för ett annat bolag som åtar sig att uppfylla alla krav som ställs för nyttjande av resurserna samt att fullgöra alla avgiftsbetalningar till staten. På grundval av ett sådant avstående följt av en ny ansökan registrerar Licensmyndigheten att rätten att nyttja frekvenserna har övergått till annan part. Licensmyndigheten träffar i sammanhanget ett licensavtal med den nya parten. Svaren som tillställts utredningen är i linje med de uppgifter som Licensmyndigheten tidigare lämnat i övrig korrespondens till Coscom.

4.9 Pågående brottsundersökningar⁸⁷

4.9.1 Brottsutredningar och domstolsprocesser i Sverige

Åklagarmyndigheten⁸⁸ har inlett en förundersökning angående grovt mutbrott eller medverkan därtill samt penninghäleri (grovt brott). De personer som enligt åklagaren för närvarande är skäligen misstänkta är Gayane Avakyan, Alisher Ergashev och Bekhzod Akhmedov.⁸⁹ Enligt åklagaren är, eller har, alla tre varit företrädare för Takilant. Samtliga misstänkta har förordnats offentliga försvarare. De offentliga försvararna har enligt uppgifter till tingsrätten inte haft någon direkt kontakt med sina respektive klienter. Åklagaren ska även ha framställt en s.k. begäran om rättshjälp till Schweiz och schweizisk åklagarmyndighet har framställt en begäran om rättshjälp till Sverige.⁹⁰

Den 1 oktober 2012 ansökte åklagaren om kvarstad mot Takilant hos Stockholms tingsrätt och yrkade i första hand kvarstad på SEK 1 550 miljoner, vilket enligt åklagaren motsvarade vad TeliaSonera betalat till Takilant för frekvenser och övriga rättigheter enligt avtal i december 2007 och i andra hand kvarstad på ca USD 30 miljoner,⁹¹ vilket enligt åklagaren motsvarade vad som förts över från Takilants bankkonto i Schweiz till dess bankkonto hos Nordea i Sverige. I beslut meddelat den 15 oktober 2012 ogillade tingsrätten åklagarens förstahandsyrkande men biföll

⁸⁷ Se avsnitt 2.2 och 4.4.3 angående pågående utredningar i Uzbekistan rörande Uzdunrobita.

⁸⁸ Överåklagaren Gunnar Stettler och kammaråklagaren Berndt Berger vid Riksenheten mot korruption.

⁸⁹ Initialt var endast Gayane Avakyan och Alisher Ergashev angivna som misstänkta. I samband med att åklagarens kompletterade kvarstadsyrkande den 30 november 2012 angavs Bekhzod Akhmedov som tillkommande misstänkt (skäligen misstänkt för flera fall av medverkan till mutbrott (grovt brott) 2007–2010. Åklagaren har också sedermera förtydligt att Alisher Ergashev endast är misstänkt för penninghäleribrott. Därutöver har åklagaren även delgett två företrädare för TeliaSonera misstanke om brott. Inom ramen för åklagarens kvarstadstalan och de processer som hittills förevarit i domstolarna har åklagaren inte uttryckligen gjort gällande att någon inom TeliaSonera begått brott eller är att anse som skäligen misstänkta.

⁹⁰ I enlighet med 1959 års europeiska konvention om inbördes rättshjälp i brottmål (SÖ 1968:15) och 1990 års europeiska konvention om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott (SÖ 1996:19) samt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål och förordningen (2000:704) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

⁹¹ Mer exakt USD 30 532 837 och EUR 50 110.

andrahandsyrkandet och förordnade om kvarstad på ca USD 30 miljoner. Enligt tingsrätten saknades jurisdiktion för svensk domstol avseende de påstådda mutbrotten varför förstahandsyrkandet inte kunde prövas. När det gällde andrahandsyrkandet fann tingsrätten att det förelåg skälig misstanke att Gayane Avakyan och Alisher Ergashev gjort sig skyldiga till penninghäleri i Sverige genom insättning av medlen på kontot i Nordea. Efter att först ha överklagat tingsrättens beslut till Svea hovrätt och därefter återkallat överklagan, ansökte åklagaren om kompletterande kvarstad på ytterligare SEK 1 800 miljoner den 30 november 2012. Beloppet motsvarade (avrundat nedåt) enligt åklagaren de betalningar som gjorts från TeliaSonera till Takilant under perioden 2007–2010 (inklusive återköpet av aktier i januari 2010). Den 12 december 2012 avvisade tingsrätten åklagarens kompletterande kvarstadsyrkande då domstolen ansåg att de till grund för kvarstadsyrkandet påstådda mutbrotten inte kunde anses begångna i Sverige och att svensk jurisdiktion därför saknades.

Åklagaren överklagade tingsrättens avvisningsbeslut till Svea hovrätt och vidhöll att det förelåg svensk jurisdiktion. I samband med överklagandet gav åklagaren också in visst ytterligare material. Avseende själva forumfrågan anförde åklagaren i huvudsak att begäran om mutor från Takilants företrädare riktat sig till TeliaSoneras ledning i Sverige och behandlats av styrelsen här. Viktiga delar av de påstådda mutbrotten har därmed enligt åklagaren begåtts och fullbordats i Sverige. Hovrätten fann att svensk domstol är behörig att pröva det kompletterande kvarstadsyrkandet. Hovrätten undanröjde därför tingsrättens avvisningsbeslut och återförvisade målet till tingsrätten för prövning av det kompletterande kvarstadsyrkandet i sak. Genom beslut meddelat den 22 januari 2013 förordnade tingsrätten om kvarstad på ytterligare SEK 1 800 miljoner.⁹²

4.9.2 Brottsutredning i Schweiz

I Schweiz pågår brottsutredningar mot Bekhzod Ahmedov angående penningtvätt, Gayane Avakyan angående förfalskning av värdepapper samt penningtvätt, Alisher Ergashev angående förfalskning av värdepapper samt penningtvätt samt Shokrukh Sobirov angående medhjälp till penningtvätt. Brottsmisstankarna har bl.a. annat samband med ett konto i Takilants namn i den Schweiziska banken Lombard Odier & Cie. Schweizisk åklagare har med anledning av utredningen framställt en begäran om rättshjälp till Sverige samt begärt information och handlingar som har samband med transaktioner mellan bolagen TeliaSonera AB, TeliaSonera UTA Holding B.V., JV-bolaget och Takilant, eventuella framtida förhör med i transaktionerna inblandade personer, samt uppgifter om Takilants eller de misstänkta personernas bankförbindelser i Sverige. Alisher Ergashev och Shokrukh Sobirov har tidigare suttit häktade i Schweiz men ska enligt uppgift från svensk åklagare ha släppts mot borgen. Penningmedel och annan egendom överstigande CHF 700 miljoner ska också vara (eller i vart fall ha varit) beslagtagna i Schweiz.

⁹² Enligt de vid rapporttidpunkten gällande besluten om kvarstad ska åklagaren ha väckt åtal senast den 8 februari 2013 för att kvarstaden ska bestå. Tingsrätten kan dock efter prövning på begäran av åklagaren medge förlängd tid för åtals väckande. Detta har redan skett en gång i samband med kvarstadsförhandlingen den 7 december 2012, då tingsrätten förlängde fristen från den 10 december 2012 till den 8 februari 2013.

4.9.3 Invändningar från Republiken Uzbekistan

Genom sin ambassad i Berlin, som ansvarar för bl.a. Sverige, uttryckte Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Uzbekistan den 11 december 2013 på diplomatisk nivå genom en muntlig not sin förvåning över den utredning som Åklagarmyndigheten i Sverige bedriver varvid det påpekades att påståendena om olagligheter är grundlösa och vidare anfördes *"In this regard the Swedish Authorities has been informed that in the process of allocating licences, frequencies and number capacities, relating to Foreign Company "COSCOM" Ltd., SCCITT of the Republic of Uzbekistan was acting in accordance with national laws and rules, including those applying to such allocations and fight against corruption."*⁹³

Den 17 december 2012 överlämnade den uzbekiska ambassaden vidare via Utrikesdepartementet en kopia av den muntliga not som tidigare hade överlämnats den 14 december tillsammans med förnyad kritik mot den utredning som pågår genom Åklagarmyndigheten i Sverige och anförde vidare att *"In the note the Ministry of Foreign Affairs of Uzbekistan again draws attention of the Swedish side to the groundlessness of this allegations against the abovementioned Public body of the Republic of Uzbekistan and requests to undertake the relevant measures to avoid such actions in the future."*

5. **Avtalen med Takilant i december 2007**

I detta avsnitt beskrivs närmare innehållet i de avtal som ingåtts mellan TeliaSonera, genom JV-Bolaget och TeliaSonera UTA Holding B.V. samt den lokala partnern under år 2007 liksom de åtgärder och penningtransaktioner som skett enligt dessa avtal.

5.1 **Inledning**

Som framkommit⁹⁴ introducerades Takilant under hösten 2007 som den formella avtalspart som i egenskap av lokal partner skulle ingå avtal med bolag i TeliaSonera-koncernen. Samtliga åtgärder för genomförande av de överenskomna transaktionerna skulle ske genom Takilant. Samarbetsavtalet innebar att den lokala partnern skulle anskaffa frekvenser och nummerserie samt därefter tillse att dessa överläts till Coscom. Det står nu klart att den lokala partnern inte, vare sig som grupp företrädd av Bekhzod Akhmedov eller i form av Takilant med dotterbolaget Teleson Mobile, hade frekvenserna eller övriga rättigheter när Samarbetsavtalet ingicks sommaren 2007. Däremot fanns uppenbarligen kapaciteten att skaffa dessa. När de väl hade skaffats, skulle Takilant och TeliaSonera genom JV-bolaget respektive TeliaSonera UTA Holding B.V. ingå avtal för genomförande av överlåtelsen av rättigheterna till Coscom och för att Takilant skulle bli delägare i JV-bolaget tillsammans med TeliaSonera. De

⁹³ SCCITT är en förkortning för State Committee for Communications, Informatization and Telecommunication Technologies of the Republic of Uzbekistan.

⁹⁴ Se avsnitt 4.5.

formella avtalen avseende samtliga dessa transaktioner ingicks simultant villkorade av varandra den 24 december 2007. De var (1) avtal angående frekvenser och nummerserier, (2) överlåtelseavtal avseende försäljning av aktier till Takilant och (3) aktieägaravtal avseende reglering av det gemensamma ägandet i JV-bolaget.⁹⁵ Då var alla förberedelser genomförda, så att frekvenserna och övriga rättigheter var utfärdade och registrerade på Teleson Mobile. Alla avtalen undertecknades på distans utan att parterna träffades.

5.2 Avtal 1: ”3G-avtalet” angående överföring av frekvenser och nummerserie

5.2.1 Huvudsakligt innehåll och avtalsparter

Avtalet beträffande frekvenser och nummerserie ingicks mellan JV-bolaget och Takilant den 24 december 2007. Avtalet benämns ”Agreement by and between TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V. and Takilant, Relating to certain 1800 Mhz/UMTS Frequencies and Numbering Block in Uzbekistan”. 3G-avtalet undertecknades på distans av Tero Kivisaari för JV-bolagets räkning och av Gayane Avakyan för Takilants del. Avtalets syfte är att åstadkomma en överföring av frekvenser och nummerserie från Takilants dotterbolag i Uzbekistan Teleson Mobile till Coscom.

5.2.2 Tillvägagångssättet för överföring av frekvenserna och övriga rättigheter

För att åstadkomma en överföring av rättigheterna, reglerar 3G-avtalet en procedur som innebär att Teleson Mobile skulle avstå all rätt till aktuella frekvenstilldelningar och nummerserie genom att meddela Licensmyndigheten att samtliga rättigheter till dessa efterges. Enligt 3G-avtalet har Teleson Mobile en skyldighet att upprätta särskilda avståendehandlingar (”*waiver documents*”) som skulle inlämnas till Licensmyndigheten. Det är Takilant, i egenskap av avtalspart, som ansvarade för att tillse att detta genomfördes av sitt dotterbolag Teleson Mobile. 3G-avtalet inkluderar en rätt för TeliaSonera att delta i hanteringen genom att närvara när avståendehandlingarna lämnas in till Licensmyndigheten. TeliaSonera har dock inte deltagit eller haft något annat samröre eller kontakt med Licensmyndigheten utöver att Coscom har undertecknat och lämnat in en sedvanlig ansökan om att tilldelas frekvenser och nummerserie i anslutning till att Teleson Mobile meddelat sitt avstående till Licensmyndigheten.

5.2.3 Pris och betalning enligt 3G-avtalet

Nästa led i 3G-avtalet handlar om betalningen till Takilant. För rättigheterna skulle TeliaSonera betala sammanlagt USD 80 miljoner till Takilant i två rater. Pengarna skulle sättas in på Takilants konto i Parex Banka i Riga, Lettland. Den första betalningen, som bestämdes till USD 8 miljoner, skulle ske när Teleson Mobile hade uppvisat kopior av de färdigställda och undertecknade avståendehandlingarna som lämnats in till Licensmyndigheten. Den andra betalningen, som omfattade den resterande köpeskillingen USD 72 miljoner, skulle ske när Coscom genom registrering

⁹⁵ Avtalen beskrivs närmare i avsnitten 5.2-5.4.

hade erhållit de aktuella rättigheterna. Detta skulle verifieras genom utdrag ur Licensmyndighetens register som skulle utvisa att Coscom i eget namn erhållit tillstånd, certifikat eller auktorisation utfärdade enligt Uzbekisk lag som säkerställde rätten till alla de rättigheter som specificerades i 3G-avtalet.

5.2.4 3G-avtalet i övrigt, avtalsgarantier m.m.

Avståendehanteringen gentemot Licensmyndigheten och betalningen för rättigheterna är de prestationer som 3G-avtalet reglerar. Det anges inte i 3G-avtalet hur frekvenserna och nummerserien ska tillföras Coscom efter det att Teleson Mobile avstått från sina rättigheter i förhållande till Licensmyndigheten. Det finns inte heller någon uttrycklig reglering om att Coscom ska vidta någon särskild åtgärd för att erhålla rättigheterna eller vilken procedur som annars följer i syfte att erhålla registrering efter det att Teleson Mobile har av sagt sig sina rättigheter. Det som framgår av 3G-avtalet är att när väl rättigheterna har registrerats på Coscom, infaller skyldigheten att betala Takilant den återstående delen av ersättningen upp till de avtalade USD 80 miljonerna. Det finns en prisjusteringsregel som skulle tillämpas för det fall Licensmyndigheten skulle välja att erbjuda frekvenserna och nummerserien till marknaden genom auktions- eller anbuds-förfarande. Då ska priset USD 80 miljoner justeras ned i förhållande till vad Coscom tvingats betala på marknaden.

3G-avtalet innehåller i övrigt en anti-korruptionsgaranti från Takilant med innebörd att varken Takilant eller Teleson Mobile har betalat några mutor direkt eller indirekt till någon statsföreträdare, politiskt parti, myndighetsperson eller någon annan person. Vidare ges en garanti om att ingen myndighetsperson eller statsföreträdare har något ägarintresse eller finansiellt intresse i affären och att ingen företrädare för Takilant eller Teleson Mobile tillhör den personkategori som dessa garantier syftar på. 3G-avtalet anger även att JV-bolaget ska informeras om all kommunikation med myndighetsrepresentanter och statsföreträdare i anledning av 3G-avtalet och att kopia ska erhållas på all skriftlig kommunikation med myndigheter. Enligt TeliaSonera finns det inte någon särskild person inom bolaget som har tilldelats ansvaret för att följa upp detta. En sådan uppföljning kan initieras av olika funktioner såsom CFO, group corporate control, CEO Coscom och Business Area M&A.

5.2.5 TeliaSoneras begränsade insyn och medverkan i myndighetshanteringen

I förhållande till TeliaSonera var det Bekhzod Akhmedov som planerade tillvägagångssättet för hanteringen i Uzbekistan och som drog upp riktlinjerna för att Teleson Mobile skulle avsäga sig rätten till frekvenserna och nummerserien till Licensmyndigheten för att dessa sedan skulle utfärdas på nytt till Coscom. Detta uppgavs till projektledningen vara det sätt som dessa rättigheter kunde övergå från en part till en annan och det var denna systematik som sedan reglerades i 3G-avtalet.

Initialt var det tänkt att rättigheterna skulle övergå till Coscom genom en fusion mellan Teleson Mobile och Coscom, i enlighet med vad som föreskrevs i Samarbetsavtalet i juli 2007. Det konstaterades dock sedermera att detta skulle vara ett otillåtet tillvägagångssätt mot bakgrund av det generella förbudet att överlåta licenser och frekvenser. Att så var fallet framkom även av det utlåtande som TeliaSonera inhämtade från en uzbekisk advokat.

3G-avtalet nämner inte något om hur Coscom ska tillförsäkras rättigheterna efter det att Teleson Mobile avstått från dessa i förhållande till Licensmyndigheten. TeliaSonera var inte involverat i någon hantering gentemot Licensmyndigheten i anledning av innehållet i 3G-avtalet och det har inte framkommit att någon uppföljning utifrån den möjlighet som avtalet gav i detta hänseende skulle ha gjorts. Coscom lämnade dock genom sin organisation in ansökningshandlingar för tilldelning av de aktuella frekvenserna och övriga rättigheter utan att någon från Coscom i övrigt var involverad i diskussionerna med den lokala partnern.

Teleson Mobiles avståendehandlingar gavs in till Licensmyndigheten den 26 december 2007 efter att 3G-avtalet undertecknats den 24 december. Coscoms ansökningshandlingar inlämnades den 27 december 2007 till Licensmyndigheten som samma dag beslutade att tilldela Coscom frekvenserna och nummerserien. Myndigheten beslutade samtidigt att upphäva de tidigare besluten om tilldelning av motsvarande rättigheter till Teleson Mobile. Beslutsdokumentet från Licensmyndigheten utvisar att Teleson Mobiles avstående och Coscoms ansökan behandlades i ett gemensamt beslut eller som sammanhängande beslut.

Enligt TeliaSoneras projektledning var förfarandet och myndighetshandlingen samt hur detta gick till i praktiken av underordnad betydelse. Avgörande var att Coscom i enlighet med 3G-avtalets utformning till slut blev registrerad innehavare av rättigheterna. Om detta av någon anledning inte uppfylldes av Takilant, innebar 3G-avtalet att det inte heller skulle utgå någon betalning. Med den kommersiella riskfördelningen ansågs det vara mindre intressant hur det hela gick till så länge förfarandet var lagligt. Styrelsen i TeliaSonera informerades inte särskilt om tekniken för övergången eftersom detta ansågs vara en operativ fråga.

5.2.6 Utlåtande från uzbekisk advokat

TeliaSonera inhämtade ett rättsutlåtande från en uzbekisk advokat angående vissa regulatoriska frågor kopplade till 3G-avtalet. Av utlåtandet framgår att det skulle varit fråga om en något annorlunda process jämfört med den som sedan genomfördes i slutet av december 2007. I utlåtandet uttrycks tvekan avseende den föreslagna transaktionen. Det framhålls att licenser, frekvenser eller nummerserier inte kan överlåtas och att ett sådant avtal riskerar att strida mot uzbekisk rätt vilket kan leda till ogiltighet. I utlåtandet uttrycks även att redan genom att ingå ett avtal som innehållsmässigt anses ogiltigt, riskerar man bryta mot licensreglerna. Detta kan leda till återkallelse av den utestående licensen. En utgångspunkt i rättsutlåtandet tycks vara att det är Teleson Mobile som ska vara part i det tänkta avtalet och den som ska ta emot betalning för de aktuella rättigheterna. De avslutande kommentarerna i utlåtandet antyder också att rättigheterna i form av frekvenser och nummerserie då var tänkta innehas av en part utanför Uzbekistan.

Utlåtandet gav alltså inte klartecken för den transaktion som hade granskats. Mot bakgrund av bl. a. utlåtandet ändrades transaktionsstrukturen och formen för överföringen till Coscom. Något formellt skriftligt utlåtande angående den slutliga utformningen inhämtades inte, men enligt uppgift från TeliaSonera reviderade den uzbekiska advokaten uppfattning när den struktur som sedan kom att användas

presenterades. Licensmyndigheten har därefter gjort gällande att Coscoms innehav av licenser, frekvenser och nummerserier är legalt giltiga.⁹⁶

5.2.7 Rätt till granskning av Takilants bokföring

3G-avtalet inkluderar en rätt för TeliaSonera att på begäran få granska Takilants och Teleson Mobiles bokföring för att kunna följa upp bolagens samtliga kostnader som relaterar till 3G-avtalet och för att kontrollera efterlevnad av bestämmelserna i avtalet. Någon sådan uppföljning eller granskning har dock inte skett.

5.3 **Avtal 2: ”Överlåtelseavtalet” - Överlåtelseavtal avseende 26 procent av aktierna i TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V.**

5.3.1 Huvudsakligt innehåll och avtalsparter

Den 24 december 2007 ingicks, samtidigt med 3G-avtalet, det Överlåtelseavtal genom vilket Takilant skulle förvärva aktier och bli delägare i JV-bolaget. Avtalet är benämnt ”Agreement for Sale-Purchase of 26 percent of the shares of TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V., between TeliaSonera UTA Holding B.V., as the Seller, and Takilant, as the Buyer”. Säljare är således TeliaSoneras holdingbolag i Holland som vid tidpunkten ägde 100 procent av aktierna i det för verksamheten i Uzbekistan då nybildade holländska JV-bolaget, TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V.⁹⁷, som i sin tur, med några få aktiers undantag, ägde Coscom i Uzbekistan. Överlåtelseavtalet undertecknades på distans av Tero Kivisaari för TeliaSonera UTA Holding B.V.s räkning och av Gayane Avakyan för Takilants räkning.

5.3.2 Takilants köp av aktier

Takilant förvärvade enligt Överlåtelseavtalet 4 680 aktier i JV-bolaget motsvarande 26 procent av samtliga aktier. Efter aktieförsäljningen till Takilant hade TeliaSonera såldes kvar 74 procent av aktierna i bolaget. Ersättningen som Takilant skulle betala för aktierna var bestämd till USD 50 miljoner och skulle erläggas till TeliaSonera UTA Holding B.V.s konto i Svenska Handelsbanken. Som villkor för att Takilant skulle få köpa aktierna gällde bl.a. att samtliga åtaganden enligt 3G-avtalet först skulle vara uppfyllda och att Coscom skulle ha erhållit rättigheterna enligt 3G-avtalet. Efter att villkoren var uppfyllda, betalade Takilant ersättningen för aktierna i JV-bolaget, USD 50 miljoner, den 28 december 2012.

I ett avtalsutkast från den 11 november 2007 fanns en reglering införd med innebörd att Takilants ägande av aktierna i JV-bolaget skulle involvera ett *beneficial owner*-koncept. Enligt det avtalsutkastet skulle de överlåtna aktierna överföras till en ”trust” medan Takilant skulle vara ”*beneficial owner*”. Syftet med den angivna ordningen att Takilant skulle vara *beneficial owner* är oklar. Denna reglering utgick i nästa avtalsutkast, som det framkommer, på begäran av TeliaSonera. I det slutliga avtalet görs ingen uppdelning mellan registrerad ägare och *beneficial owners*, utan Takilant med Gayane Avakyan

⁹⁶ Se avsnitt 4.8.

⁹⁷ Tidigare och nedan refererat till som ”JV-bolaget”.

som ensam registrerad ägare och företrädare anges som förvärvare och ägare av aktierna i JV-bolaget.⁹⁸

5.4 Avtal 3: "Aktieägaravtalet" – aktieägaravtal avseende det gemensamma ägandet i TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V.

5.4.1 Huvudsakligt innehåll och avtalsparter

Den 24 december 2007, samtidigt med ovanstående två avtal, ingick TeliaSonera UTA Holding B.V. och Takilant så det tredje avtalet; Aktieägaravtalet avseende det gemensamma ägandet i JV-bolaget. Avtalet betecknas Shareholders' Agreement by and between TeliaSonera UTA Holding B.V., Takilant and TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V. JV-bolaget undertecknade således Aktieägaravtalet för egen del. Aktieägaravtalet undertecknades på distans av Tero Kivisaari för de båda TeliaSonera-bolagens räkning och av Gayane Avakyan för Takilants räkning. När Aktieägaravtalet undertecknades den 24 december 2007, var det i vissa delar villkorat av det faktiska genomförandet av aktieöverlåtelsen enligt Överlåtelseavtalet. Aktieägaravtalet innehåller regleringar av det slag som typiskt sett förekommer i aktieägaravtal avseende bl.a. bolagsstyrning, inflytande, beslutsförhet och majoritetskrav. Avtalet inkluderar vidare en bestämmelse som ger TeliaSonera UTA Holding B.V. rätt att förvärva Takilants aktier om det inträffar förändringar ifråga om ägandet och kontrollen av Takilant. Priset för aktierna i en sådan situation ska motsvara ett marknadsvärde, dock inte lägre än vissa golvpriser som angetts beroende på antal abonnenter vid den aktuella tidpunkten.

5.4.2 Återbetalning av lån på USD 30 miljoner

Aktieägaravtalet inkluderar även en utdelningspolicy för vinstutdelning från JV-bolaget som anger att vinst inte ska delas ut förrän återbetalning skett av ett lån som JV-bolaget har till sitt moderbolag TeliaSonera UTA Holding B.V. på USD 30 miljoner. Detta belopp ska ha utgjort en del av betalningen till Takilant enligt 3G-avtalet. Regleringen ger inte en helt fullständig bild eftersom förhållandena egentligen innefattar flera olika steg. Slutresultat synes dock bli detsamma. Som framkommit ovan följde av 3G-avtalet att betalning skulle ske i två rater om totalt USD 80 miljoner, inte att det skulle vara fråga om en nettobetalning av USD 30 miljoner. Takilant skulle enligt Överlåtelseavtalet betala USD 50 miljoner för aktierna i JV-bolaget till TeliaSonera UTA Holding. Så skedde också. Den 27 december 2007 betalades totalsumman USD 80 miljoner till Takilant. Takilant betalade därefter den 28 december 2007 USD 50 miljoner för 26 procent av aktierna i JV-bolaget.⁹⁹

Totalt erhöll alltså Takilant ett nettobelopp om USD 30 miljoner efter att först erhållit USD 80 miljoner enligt 3G-avtalet och sedan ha betalat USD 50 miljoner för att köpa aktier enligt Överlåtelseavtalet. Regleringen i Aktieägaravtalet innebär att TeliaSonera ska ha företräde till utdelning från Coscom upp till ett belopp om USD 30 miljoner. Såvitt framkommit är detta skälet till att det vid några tillfällen beskrivits som ett lån till

⁹⁸ Se avsnitt 4.5.3.

⁹⁹ Se avsnitt 5.6.

Takilant på USD 30 miljoner. Efter det att TeliaSonera erhållit det beloppet ska utdelning utgå även till Takilant och i förhållande till parternas ägarandelar. Regleringens utformning får enligt sin lydelse anses innebära att företrädesrätten till utdelning upphör när TeliaSonera mottagit USD 30 miljoner i form av utdelning, inklusive TeliaSonerans "egen del" (74 procent) av vinsten, och inte att det handlar om att Takilant ska avstå från vinst på sina 26 procent till dess att den andelen av vinsten summerar till USD 30 miljoner.

5.4.3 Takilants säljoption

Aktieägaravtalet reglerar vidare en optionsrätt för Takilant att sälja sina aktier i JV-bolaget till TeliaSonera UTA Holding B.V. enligt en förutbestämd prismodell. Optionsrättens närmare innebörd är att Takilant, efter utgången av en initial inlåsningsperiod till och med den 31 december 2009, har rätt att bli utköpt genom att begära att TeliaSonera UTA Holding B.V. köper hela Takilants aktieinnehav. Prismodellen för aktierna är baserad på utvecklingen av antalet abonnenter hos Coscom där priset för aktierna ökar om antalet abonnenter överstiger vissa givna nivåer från och med år 2010. Det lägsta priset för aktierna – golvpriset – angavs i Aktieägaravtalet ursprungligen till USD 50 miljoner.¹⁰⁰

Om antalet abonnenter var högre än 1 miljon, men lägre än 2 miljoner, skulle priset för aktierna vara USD 85 miljoner. Om det var fler än 2 miljoner abonnenter, skulle priset vara USD 112,5 miljoner. Om det vid en försäljning av aktierna efter den 31 december 2010 skulle vara fler än 2,5 miljoner abonnenter, skulle priset vara USD 150 miljoner eller det fastställda marknadsvärdet om det verkliga värdet enligt en marknadsvärdering var högre.

Optionen har utnyttjats av Takilant i januari 2010 då TeliaSonera UTA Holding B.V. köpte tillbaka 20 procent av aktierna från Takilant, som därefter har ett kvarvarande ägande uppgående till 6 procent.¹⁰¹

5.5 **Tilldelning av frekvenser och nummerserie år 2007**

Den lokala parternas frekvenser och nummerserie som skulle övergå till Coscom fanns inte på plats när Samarbetsavtalet undertecknades den 4 juli 2007, utan skulle enligt avtalet skaffas och tillföras ett nybildat bolag för att sedan på visst sätt kunna överföras till Coscom. De aktuella frekvenserna och nummerserien utfärdades av Licensmyndigheten till Teleson Mobile genom ett antal beslut under perioden den 27 september – 1 november 2007.¹⁰² Det första beslutet om tilldelning kom alltså drygt två veckor efter att Teleson Mobile bildats och registrerats.

¹⁰⁰ Som framkommer i avsnitt 6.3.5 har golvpriset sedermera justerats.

¹⁰¹ Återköpet av aktier från Takilant beskrivs närmare i avsnitt 6.2.

¹⁰² Frekvenser och nummerserierna utfärdades av Licensmyndigheten till Teleson Mobile den 27 respektive 28 september 2007. I ytterligare ett beslut den 1 november 2007 tilldelades Teleson Mobile återigen vissa frekvenser. Dessa frekvenser var dock inom det frekvensband inom vilket frekvenser redan hade beviljats den 27 september 2007, dvs. Teleson Mobile fick totalt sett ett mindre frekvensutrymme efter beslutet 1 november 2007. Anledningen till denna justering är oklar.

När 3G-avtalet sedermera ingicks den 24 december 2007 hade således Takilants dotterbolag Teleson Mobile skaffat de aktuella rättigheterna för att sedan enligt 3G-avtalet återlämna dessa till Licensmyndigheten för att därefter på nytt utfärdas till Coscom. De aktuella frekvenserna och nummerserien registrerades sedan på Coscom den 27 december 2007. Hanteringen gick till så att Teleson Mobile avsåg sig rätten till de aktuella frekvenserna och nummerserien varpå Coscom ansökte om att tilldelas dessa. I enlighet med parternas avstående respektive ansökan, beslutade Licensmyndigheten att avregistrera rättigheterna från Teleson Mobile och att genom registrering tilldela Coscom dessa. Licensmyndigheten har till utredningen gjort gällande att besluten och registreringarna har skett lagenligt och är giltiga.¹⁰³

5.6 Betalningsströmmar år 2007

Det framgår att syftet med den lokala partnern i Uzbekistan var att dels få konsultmässig vägledning och assistans för att navigera rätt och säkra den operativa verksamheten, dels skaffa nödvändiga frekvenser och nummerkapacitet för utvecklingen av verksamheten. För detta erhöll som beskrivits den lokala partnern betalning i pengar och aktier i JV-bolaget.

Enligt överenskommelsen med den lokala partnern i Samarbetsavtalet den 4 juli 2007, skulle USD 80 miljoner utges för frekvenser och övriga rättigheter samt USD 50 miljoner betalas tillbaka för 26 procent av aktierna i JV-bolaget. I styrelseunderlaget beskrevs ersättningen som en nettoersättning bestående av USD 30 miljoner i pengar och 26 procent i aktier.

Den 27 december 2007, när rättigheterna hade registrerats på Coscom i enlighet med 3G-avtalet, betalade JV-bolaget till Takilants konto i Parex Banki, Lettland: USD 80 miljoner.¹⁰⁴ Takilant betalade därefter den 28 december 2007 USD 50 miljoner för 26 procent av aktierna i holdingbolaget till TeliaSonera UTA Holding B.V:s konto i Handelsbanken. Dessa betalningstransaktioner är de som är reglerade i avtalen mellan parterna. Betalningarna har gjorts i direkt anslutning till fullbordade motprestationer; inte i form av förskott.

Enligt uppgift ska vidare under hösten 2007 ett belopp ha utbetalats lokalt i Uzbekistan från Coscom till Teleson Mobile som ett lån. Detta skedde enligt uppgift efter begäran från Bekhzod Akhmedov. Lånet uppgick till motsvarande USD 2,025 miljoner och betalades i lokal valuta. Lånet ska ha återbetalats av Teleson Mobile under hösten 2008. Bekhzod Akhmedov ska först ha diskuterat med projektledningen om en utbetalning på USD 2,5 miljoner, vilket TeliaSonera motsatte sig. Det framkom senare att Bekhzod Akhmedov vänt sig till den lokala ledningen för Coscom som lämnade lånet i lokal valuta att utbetalas i fyra delutbetalningar. Varje utbetalning höll sig därigenom inom ramen för Coscoms auktorisation. Enligt uppgift uppgav Bekhzod Akhmedov att pengarna behövdes för kostnader förknippade med transaktionerna. Det är oklart vad de använts till.

¹⁰³ Se avsnitt 4.8.

¹⁰⁴ Se avsnitt 5.2.

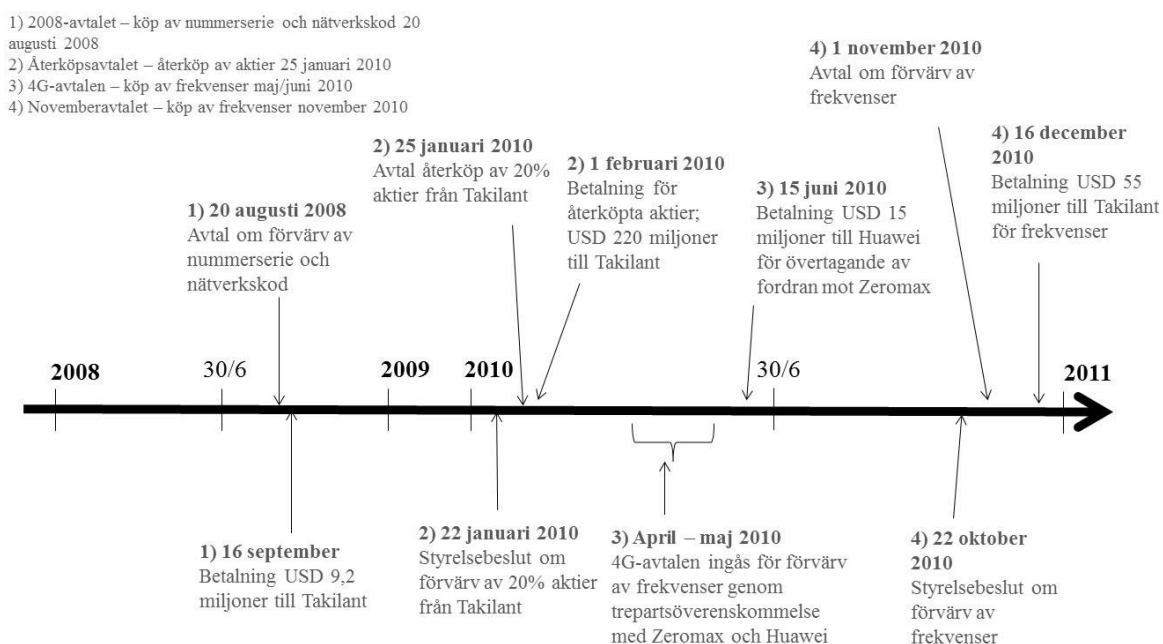
Utredningen har vidare tagit del av ett mail från en f.d. anställd hos Coscom som beskriver att USD 2 miljoner vid ett tillfälle år 2007 ska ha förmedlats till ”local partner”, enligt order från Finturs tidigare ledning. Enligt uppgift hade den f.d. anställde som skickade mailet blivit uppsagd från sin tjänst på Coscom på grund av misstänkta oegentligheter i samband med ett icke-godkänt projekt i Kazakstan och Uzbekistan. Detta föranledde att åtgärder vidtogs internt. Händelsen uppges inte ha haft något samband med TeliaSoneras transaktioner med den lokala partnern i Uzbekistan.

6. Övriga transaktioner med den lokala partnern efter år 2007

I detta avsnitt beskrivs närmare de övriga transaktioner som förevarit med den lokala partnern efter etableringen i Uzbekistan 2007 fram till idag. Dessa innefattar (1) förvärv av nummerserie och nätverkskod i augusti år 2008 (2008-avtalet), (2) återköp av aktier från Takilant i januari år 2010 (Återköpsavtalet), (3) förvärv av 4G-frekvenser genom uppgörelse med Zeromax GmbH och Huawei under våren år 2010 (4G-avtalen), samt (4) förvärv av 4G-frekvenser och hyra av fiberteknik i november år 2010 (Novemberavtalet). Enligt TeliaSonera har inte några transaktioner gjorts med Takilant efter år 2010.

De fyra transaktioner som gjorts med den lokala partnern efter år 2007 har gjorts under år 2008 och år 2010. Enligt TeliaSonera har det inte förekommit några transaktioner efter år 2010. De nu aktuella transaktionerna sammanfattas översiktligt i nedanstående tidsaxel.

Figur 6 – Transaktioner med den lokala partnern åren 2008-2010.

6.1 ”2008-avtalet” - Köp av nummerserie och nätverkskod i augusti 2008

6.1.1 Huvudsakligt innehåll och avtalsparter

Den 20 augusti 2008 ingick Takilant och JV-bolaget ett avtal om förvärv av en nummerserie (en miljon nummer) och en nätverkskod (”*network code*”), ett s.k. prefixnummer. Avtalet undertecknades på distans för JV-bolagets räkning av Tero Kivisaari och av Gayane Avakyan för Takilants räkning.

I likhet med 3G-avtalet från år 2007¹⁰⁵, föreskriver 2008-avtalet att Takilant ska tillse att Takilants dotterbolag i Uzbekistan, Teleson Mobile, avstår från eller återlämnar nummerserien och koden till Licensmyndigheten för att dessa rättigheter sedan ska utfärdas på nytt till Coscom. Som ersättning för rättigheterna ska JV-bolaget betala totalt USD 9,2 miljoner till Takilant. Detta belopp ska erläggas i två rater. Den första betalningen om USD 4 miljoner ska betalas efter att Takilant som ett första led uppvisat kopior av upprättade avståendehandlingar som lämnats till Licensmyndigheten. Den återstående andra delen om USD 5,2 miljoner ska betalas när rättigheterna väl registrerats på Coscom. Ersättningarna ska enligt 2008-avtalet betalas till Takilants konto i Parex Banka i Riga, Lettland. Betalningen gjordes sedan med det totala beloppet vid ett tillfälle från JV-bolaget, den 16 september 2008, till Takilants anvisade konto i Parex Banka i Riga, Lettland.

Enligt 2008-avtalet har Teleson Mobile en skyldighet att, på samma sätt som gjordes år 2007, upprätta särskilda avståendehandlingar (”*waiver documents*”) som ska inlämnas till Licensmyndigheten. Takilant har en skyldighet att tillse att detta genomförs. Avtalet ger JV-bolaget en rätt att delta genom att närvara när avståendehandlingarna lämnas in till myndigheten på samma sätt som gällde år 2007. Enligt uppgift har något sådant deltagande eller något annat samröre eller kontakt inte förevarit med Licensmyndigheten från TeliaSoneras sida, med undantag för att Coscom även vid detta tillfälle har lämnat in sina ansökningshandlingar för att tilldelas de aktuella rättigheterna.

2008-avtalet är också i övrigt överensstämmande med 3G-avtalet. Detta inkluderar bl.a. anti-korruptionsgarantier. 2008-avtalet innehåller vidare en rätt för JV-bolaget att granska Takilants och Teleson Mobiles bokföring för att kunna följa upp bolagens samtliga kostnader som relaterar till avtalet. Någon sådan uppföljning har inte gjorts. På motsvarande sätt som 3G-avtalet, är 2008-avtalet tyst ifråga om Licensmyndighetens hanteringen och vad, om något, som åvilar JV-bolaget Coscom efter att rättigheterna återbördats till Licensmyndigheten för att utfärdas på nytt till Coscom.

Avståendehandlingarna från Teleson Mobile är daterade den 20 augusti 2008. Av handlingarna framgår, med hänvisning till Licensmyndighetens utgivningsbeslut, att nummerserien och nätverkskoden tilldelades Teleson Mobile av myndigheten den 15 juli samma år, dvs. drygt en månad innan rättigheterna återlämnades genom avståndet. Det är oklart om nummerserierna i detta fall hade innehafts av någon annan operatör innan de tilldelades Teleson Mobile.

¹⁰⁵ Se avsnitt 5.2.

Enligt uppgift i det brev som i anledning av de nu uppkomna frågorna skickats av Licensmyndigheten till Coscom under hösten 2012, bekräftas att avståendehandlingen från Teleson Mobile inkom till myndigheten den 20 augusti 2008. Dagen efter, den 21 augusti, inkom Coscom med en enkel ansökan om tilldelning av samma nummerserie och nätverkskod som Teleson Mobile avstått ifrån. Myndigheten tilldelade sedan numren och koden till Coscom enligt beslut den 26 augusti 2008.

6.1.2 Den interna hanteringen

2008-avtalet behandlades aldrig av TeliaSoneras styrelse eftersom den sammanlagda ersättningen om USD 9,2 miljoner låg inom ramen för den verkställande direktörens egen behörighet. Transaktionen har inte heller rapporterats till styrelsen. Det var Lars Nyberg i egenskap av verkställande direktör som beslutade att godkänna förvärven och gav bemyndigande att ingå 2008-avtalet. Takilant representerades av Bekhzod Akhmedov i förhandlingarna. Tero Kivisaari företrädde JV-bolaget. Avtalsdokumentationen följer 3G-avtalet och togs fram av samma personer.

6.2 ”Återköpsavtalet”- Återköp av aktier i januari 2010

6.2.1 Huvudsakligt innehåll och avtalsparter

Den 25 januari 2010 ingick TeliaSonera UTA Holding B.V. och Takilant Återköpsavtalet efter det att Takilant utnyttjat sin option i Aktieägaravtalet från år 2007 som gav Takilant rätt att sälja sitt innehav i JV-bolaget till TeliaSonera UTA Holding B.V. Återköpsavtalet undertecknades för TeliaSoneras räkning av bolagsjuristen Olli Tuohimaa som även var den som deltog i utformningen av avtalet. För Takilants räkning undertecknades Återköpsavtalet av Gayane Avakyan på distans. Takilant representerades av Bekhzod Akhmedov i förhandlingarna. Det har förekommit uppgifter om att Återköpsavtalet föregicks av diskussioner om ett låneupplägg med anledning av att Takilant hade ett finanseringsbehov.

Försäljningen innebar att Takilant sålde 20 procent av aktierna i JV-bolaget och behöll 6 procent, vilket är den ägarandel som Takilant alltså har kvar.¹⁰⁶ TeliaSonera betalade USD 220 miljoner för aktierna. Beloppet erlades till Takilants konto i Standard Chartered Bank i Hong Kong enligt betalningsinstruktion den 1 februari 2010. Priset bestämdes med utgångspunkt i den förutbestämda prismodellen som parterna överenskommit i Aktieägaravtalet. När priset fastställdes till USD 220 miljoner innebar detta dock ett högre pris än vad som skulle gällt enbart enligt prismodellen i Aktieägaravtalet. Enligt uppgift uppfattades prismodellen mer som en referenspunkt när transaktionen förhandlades. Takilant presenterade ett värderingsutlåtande som indikerade ett värde på Coscom som helhet på mellan USD 960 – USD 1,160 miljoner och på basis därav begärt ett pris om USD 250 miljoner. TeliaSonera å sin sida värderade de återköpta aktierna till mellan USD 200 – 225 miljoner. Köpeskillingen fastställdes efter förhandlingar slutligen till USD 220 miljoner. Den framtida värdeutvecklingen på Coscom bedömdes också vara mycket positiv. Det högre priset jämfört med en tillämpning av prismodellen i Aktieägaravtalet motiverades också av att

¹⁰⁶ Se avsnitt 12.7.

Takilant inte var tvingat att sälja aktierna samtidigt som TeliaSonera, mot bakgrund av en övergripande strategi att öka sina innehav i partnerbolag där så var möjligt, önskade öka sin ägarandel. Att utöka ägandet i delägda partnerbolag var en uttalad strategi sedan Lars Nyberg tillträtt som verkställande direktör. Vidare motiverades det högre priset av betydelsen av att ha en fortsatt god relation till den lokala partnern. Enligt Återköpsavtalet ska Takilant även tillhandahålla vissa tjänster, bl.a. att assistera i valutaväxling – något som hade visat sig vara ett praktiskt problem – och att förnya licenser. Av Återköpsavtalet och styrelseunderlaget framgår att detta då skulle ske utan ytterligare kostnad.

6.2.2 Ändring i Aktieägaravtalet p.g.a. ändrad ägarstruktur

Som en följd av att Takilant minskade sitt ägande till 6 procent av aktierna i JV-bolaget, och TeliaSonera därmed ökade sitt ägande till 94 procent, genomfördes även ett antal ändringar i Aktieägaravtalet.¹⁰⁷ Eftersom Takilant blev en betydligt mindre ägare, skulle detta återspeglas i parternas överenskommelse om inflytande och beslutsstruktur. Parterna kom även överens om att Takilant skulle ha en fortsatt säljoption för kvarvarande aktier, men att denna inte skulle kunna utnyttjas före den 15 februari 2013. Det är därmed den tidigaste tidpunkt då Takilant helt kan lämna JV-bolaget som delägare om inte annat avtalas. Vidare inkluderades en motsvarande rätt – en köpoption – för TeliaSonera. Den innebär en rätt att köpa aktierna från Takilant när som helst för USD 50 miljoner eller, om det skulle vara högre, marknadsvärdet.

Enligt Återköpsavtalet gäller vidare att Takilant åtar sig att fortsätta assistera och stödja den operationella verksamheten i Uzbekistan. Detta formulerades så att Takilant ska tillhandahålla assistans, rådgivning och samarbete ifråga om förnyelse av licenser och anskaffning av en ny 4G-frekvenser samt vissa andra tjänster. Det framgår inte på vilket sätt tjänsterna ska tillhandahållas annat än att de ska utföras efter bästa förmåga och i enlighet gällande lagar i Uzbekistan.

6.2.3 Den interna hanteringen

Återköpet av aktier i januari 2010 ingick som en del av strukturen när 3G-avtalet, Överlåtelseavtalet och Aktieägaravtalet ingicks år 2007 med Takilant. Att den lokala partnern skulle ha en säljoption med denna innebörd presenterades också för styrelsen sommaren 2007. Vid ett styrelsemöte den 22 januari 2010 beslutade styrelsen att genomföra återköpet och bemyndigade VD Lars Nyberg eller den han utsåg att ingå avtal och genomföra förvärvet.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Se avsnitt 5.4.

¹⁰⁸ Se avsnitt 7.1.7.

6.3 ”4G-avtalen” – Anskaffning av 4G-frekvenser i maj 2010

6.3.1 Huvudsakligt innehåll och avtalsparter

Våren 2010 genomförde JV-bolaget en transaktion som i ett par led utmynnade i anskaffning av ytterligare frekvensutrymme för 4G-användning i Uzbekistan. 4G-avtalen involverade flera avtal och ytterligare parter utöver Takilant.

4G-avtalen föregicks av att Bekhzod Akhmedov under våren 2010 för projektledningen hade beskrivit att ett schweiziskt bolag benämnt Zeromax GmbH, som han representerade, hade kommit i ekonomiska svårigheter relaterade till bl.a. en skuld till hårdvaruleverantören Huawei.¹⁰⁹ Huawei var Uzdundrobotas, där Bekhzod Akhmedov då alltså var CEO, främste leverantör av utrustning. Zeromax hade finansierat utrustning till Uzdundrobota genom att först förvärva denna för att sedan leasa ut den till Uzdundrobota. Skulden till Huawei uppgavs avse sådana förvärv av utrustning från Huawei som sedan användes av Uzdundrobota.

Bekhzod Akhmedov förslag innebar att JV-bolaget skulle frigöra Zeromax från skulden gentemot Huawei genom att köpa Huaweis fordran. Den ursprungliga skulden skulle ha uppgått till cirka USD 48 miljoner, men hade av Zeromax förhandlats ned till ca USD 25 miljoner men som då skulle erläggas direkt. Zeromax hade finansierat USD 10 miljoner till Huawei, men saknade enligt uppgift resterande belopp. Genom att JV-bolaget enligt en trepartsöverenskommelse skulle förvärva resterande fordran från Huawei för USD 15 miljoner, skulle skulden till Huawei vara slutligt reglerad. Denna fordran mot Zeromax skulle därefter kvittas som en ersättning för ett antal frekvenser för 4G som skulle tillföras Coscom. Slutligen skulle samtidigt golvpriset för Takilants kvarvarande 6 procent av aktierna i JV-bolaget enligt Takilants säljoption höjas. Det är dessa transaktioner som återspeglas i 4G-avtalen. Bekhzod Akhmedov agerade för både Takilant och Zeromax i de diskussioner som föregick 4G-avtalen.

4G-avtalen består av fyra avtal, ett trepartsavtal mellan JV-bolaget, Zeromax och Huawei, ett avtal mellan JV-bolaget och Zeromax om uppdrag, ett avtal mellan JV-bolaget och Huawei samt ett avtal om ändring av Aktieägaravtalet med Takilant. Sammantaget innebar 4G-avtalen för JV-bolagets del dels en utbetalning USD 15 miljoner till Huawei och dels en justering av det lägsta priset för de resterande 6 procent av aktierna i JV-bolaget som innehas av Takilant.

6.3.2 ”Trepartsavtalet” – ett trepartsavtal mellan JV-bolaget, Zeromax och Huawei

För att åstadkomma de beskrivna transaktionerna ingicks ett trepartsavtal den 8 april 2010 mellan JV-bolaget, Huawei och Zeromax. Avtalet innebar att JV-bolaget skulle förvärva Huaweis fordran mot Zeromax om USD 15 miljoner för samma belopp.¹¹⁰ Avtalet undertecknades för JV-bolagets räkning av Esko Rytönen och Bakhodir

¹⁰⁹ Huawei International Pte., Ltd, ett bolag med säte i Singapore.

¹¹⁰ Supplementary Agreement No 2 between Zeromax GmbH, Huawei International Pte. Ltd and TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V. dated 14 April 2010 to Contract No 0008600904190A for the supply of GSM Mobile Telephone System (GSM 900/M1800 Standart) originally dated March 27, 2009.

Irdjanov. Bakhodir Irdjanov var Takilants representant i styrelsen för JV-bolaget. För Zeromax räkning undertecknade Ikromjom Youkubov.

6.3.3 ”Zeromax-avtalet” – ett avtal mellan JV-bolaget och Zeromax om tjänsteuppdrag

Utöver trepartsavtalet ingick Zeromax och JV-bolaget den 15 april 2010 Zeromax-avtalet där det avtalades att Zeromax skulle företräda JV-bolaget för att skaffa nya frekvenser inom 2,5–2,7 GHz-bandet till Coscom. Om detta lyckades och Coscom erhöll de aktuella frekvenserna, skulle skulden på USD 15 miljoner till JV-bolaget anses reglerad som ersättning för att Coscom erhöll frekvenserna. Avtalet undertecknades för JV-bolaget av Esko Rytönen och Bakhodir Irdjanov.¹¹¹ För Zeromax räkning undertecknade Ikromjom Youkubov.

Enligt Zeromax-avtalet lydelse åtog sig Zeromax att agera som uppdragstagare för JV-bolaget och föra de förhandlingar som skulle krävas, assistera i förberedelsearbete, hjälpa till med att förbereda dokumentation och ge in den dokumentation som skulle lämnas in till Licensmyndigheten. Zeromax skulle vidare bl.a. förhandla med State Radio Frequencies Commission för tillhandahållande av frekvenserna samt skaffa tillstånd att använda frekvensbanden från Electromagnetic Compability Center och Licensmyndigheten.

Upplägget enligt Zeromax-avtalet skiljer sig alltså från de avtal som tidigare hade ingåtts, dels genom att Zeromax var en ny part, dels genom att samarbetet innebar att Zeromax skulle agera som uppdragstagare för JV-bolaget. Såvitt framkommit var projektledningens uppfattning att upplägget, oaktat avtalets lydelse, i princip motsvarade vad som gällt i tidigare transaktioner och att betalningen i själva verket fastställdes utifrån och avsåg ett bedömt värde av de aktuella frekvenserna.

6.3.4 ”Fordringsöverlåtelseavtalet” – ett avtal mellan JV-bolaget och Huawei om köp av fordran

JV-bolaget ingick även ett kortfattat avtal med Huawei som reglerar JV-bolagets köp av den aktuella fordran mot Zeromax för USD 15 miljoner. Avtalet är odaterat, men undertecknades för JV-bolagets räkning av Esko Rytönen och Bakhodir Irdjanov. Det går inte att tyda underskriften från Huawei. JV-bolaget betalade Huawei USD 15 miljoner den 15 juni 2010 när Coscom erhållit de aktuella frekvenserna.

6.3.5 ”Tilläggsavtalet” – ett avtal om ändring av Aktieägaravtalet

För att förvärva de aktuella frekvenserna kom TeliaSonera UTA Holding B.V. och Takilant genom Bekhzod Akhmedov även överens om att höja det lägsta möjliga priset för Takilants kvarvarande 6 procent aktier i JV-bolaget. Det skedde genom Tilläggsavtalet. Som nämnts ovan kan Takilant utnyttja sin säljoption tidigast den 15 februari 2013. Det lägsta möjliga pris som TeliaSonera ska kunna betala för aktierna ökades från USD 50 miljoner till USD 75 miljoner. Detta betraktades inom TeliaSonera

¹¹¹ Settlement Agreement dated 15 April between Zeromax GmbH and TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V.

som en enkel sak att göra, eftersom marknadsvärdet på aktierna bedömdes ha ökat och vara högre. Om marknadsvärdet är högre än golvpriset, ska marknadsvärdet avgöra priset för aktierna när optionen utnyttjas. Tilläggsavtalet undertecknades den 31 maj 2010 på distans för Takilant av Gayane Avakyan, för TeliaSonera UTA Holding B.V. av Esko Rytönen och för JV-bolaget av Esko Rytönen och Bakhodir Irdjanov.

6.3.6 Frekvenshanteringen

Enligt uppgift i brev från Licensmyndigheten till Coscom i oktober 2012 upplyses om att Uzdunrobita beviljats vissa frekvenser den 10 januari 2010. Enligt samma brev inkom Coscom den 10 maj med en begäran om ändring/ansökan om frekvenser relaterad till beslutet om tilldelning till Uzdunrobita den 10 januari samtidigt som Uzdunrobita avsåg sig rätten till delar av frekvensutrymmet. I ett beslut cirka en månad därefter, daterat den 11 juni 2010, beviljades sedermera var och en av Uzdunrobita och Coscom vissa frekvenser inom samma spann som de frekvenser som ursprungligen beviljades Uzdunrobita den 10 januari 2010. Därmed tilldelades Coscom frekvenser som tidigare hade tillhört Uzdunrobita. Efter att Coscom tilldelats frekvenserna förvärvade JV-bolaget Huawei fordran den 15 juni 2010 genom betalning till Huawei, varvid den samtidigt ansågs reglerad av Zeromax gentemot JV-bolaget genom att Coscom erhållit de aktuella 4G-frekvenserna.

6.3.7 Något om Zeromax GmbH

Zeromax GmbH var ett bolag med säte i Schweiz. Zeromax försattes år 2010 i konkurs i Schweiz. Konkursutredningen pågår fortfarande. I förhandlingarna som föregick 4G-avtalen företrädde Zeromax av Bekhzod Akhmedov. Uppgifter i media gör gällande att Zeromax kontrollerades av Goulmara Karimova eller henne närstående. Enligt vad som framgår av det schweiziska bolagsregistret har Goulmara Karimova inte varit upptagen som registrerad ägare av Zeromax.¹¹²

6.3.8 Den interna hanteringen

Även om mycket talade för att en fordran mot Zeromax skulle kunna betraktas som värdelös eftersom orsaken till att Zeromax inte reglerat skulden till Huawei var betalningsproblem, bedömde projektledningen sammantaget att affären i sig var gynnsam. Ytterligare frekvenser till Coscom kunde säkerställas samtidigt som såväl Bekhzod Akhmedov som Huaweis intressen kunde tillgodoses. Betalning erlades vid leverans.

4G-avtalen hanterades enbart på VD-nivå och var inte i förväg föremål för TeliaSoneras styrelses bedömning eller godkännande. Bedömningen gjordes att transaktionerna rymdes inom verkställande direktörens beloppsmässiga mandat på då SEK 150 miljoner. Detta baserades på storleken av den kontantbetalning som gjordes till Huawei. Den höjning som samtidigt gjordes avseende golvpriset för Takilants kvarvarande aktier enligt säljoptionen i Aktieägaravtalet beaktades därvid inte. En skriftlig auktorisation

¹¹² Federal Commercial Registry Office i Schweiz.

från den verkställande direktören fanns inte då transaktionen gjordes men den har ratificerats skriftligen i efterhand.¹¹³

Vidare rapporterades transaktionerna till styrelsen på ett styrelsemöte den 7 juni 2010 som hölls per telefon. Följande upptogs i styrelseprotokollet som rapport från verkställande direktören:

”An urgent decision was taken late last week regarding 2.5 – 2.7 GHz frequencies in Uzbekistan. Our Uzbek partners came into financial difficulties not being able to pay a debt to Huawei in the amount of approximately USD 30 million. They managed to negotiate a deduction of the debt with Huawei to USD 15 million, if the debt was paid immediately. We agreed to pay the USD 15 million to Huawei and took over the claim against our Uzbek Partners. In turn they agreed to assist in securing frequencies in the 2.5 – 2.7 GHz frequency band. If they succeeded, we will drop our claim against them as well as raise the pricing floor in the existing put and call options for their remaining 6 percent shareholding in TeliaSonera Uzbek Telecom Holding from USD 50 million to 75 million.”

6.4 “Novemberavtalet” - Anskaffning av ytterligare frekvenser och investering i fibrer i november 2010

6.4.1 Huvudsakligt innehåll och avtalsparter

Den 1 november 2010 ingick JV-bolaget och Takilant Novemberavtalet med innebörd att Takilant skulle företräda JV-bolaget/Coscom, dels vid anskaffande av nya LTE-frekvenser i 700 MHz-bandet (4G-frekvenser), dels vid tillkomsten av ett långsiktigt avtal om hyra av fibernät för transmission med den statliga uzbekiska telekomoperatören Uzbektelecom. Novemberavtalet undertecknades på distans av Olli Tuohimaa för JV-bolagets räkning och av Gayane Avakyan för Takilants räkning. Bekhzod Akhmedov företrädde Takilant i de diskussioner som föregick Novemberavtalet.

Takilant åtog sig i Novemberavtalet att agera som ombud för JV-bolaget och föra de förhandlingar som skulle krävas, assistera i förberedelsearbete, hjälpa till med att förbereda dokumentation och ge in den dokumentation som skulle lämnas in till Licensmyndigheten. Takilant skulle bl.a. förhandla med State Radio Frequencies Commission för tillhandahållande av frekvenserna samt skaffa tillstånd att använda frekvensbanden från Electromagnetic Compability Center och Licensmyndigheten. Vidare skulle Takilant förhandla med Uzbektelecom och tillse att ett färdigt och undertecknat avtal om hyra av fiber med Uzbektelecom och Coscom tillhandahölls, liksom ett bevis om tilldelning av rätten att använda frekvenserna. Avtalet om hyra av fiber undertecknades av Coscoms CEO respektive CEO för Uzbektelecom.

¹¹³ Undertecknad av Lars Nyberg den 23 januari 2013.

6.4.2 Ersättning och betalning

För tjänsterna enligt Novemberavtalet utgick betalning till Takilant från JV-bolaget med USD 55 miljoner. Efter bekräftelse mellan parterna att alla åtaganden var uppfyllda och att Coscom erhållit frekvenserna fullgjordes betalningen den 16 december 2010 till Takilants konto i den Schweiziska banken Lombard Odier Darier Hentsch & CIE. Schweiziska myndigheter har numera begärt att Takilants pengar i den banken ska frysas på grund av misstankar om penningtvätt som bl.a. involverar Alisher Ergashev och Gayane Avakyan.

Takilant skickade, som det får förstås efter begäran från JV-bolaget, en skriftlig bekräftelse till JV-bolaget, daterad den 10 december 2010, att betalningen om USD 55 miljoner till Takilant avser betalning för att Takilant inte utnyttjade en option att förvärva frekvenserna framför Coscom. Såvitt framkommit har TeliaSonera inte tagit del av någon sådan option. Takilant har därefter, i brev daterat den 19 oktober 2012 adresserat till JV-bolaget, bekräftat att det inte har förekommit någon korruption i samband med Novemberavtalets genomförande.

Enligt det 20 åriga avtalet med Uzbektelekom om hyra av fibernät i hela Uzbekistan, ska Coscom erlägga en årlig avgift i lokal valuta (UZS) motsvarande ca USD 1 miljon. Enligt uppgift från TeliaSonera gjordes en engångsbetalning från Coscom på hela hyresbeloppet för 20 år i samband med att avtalet ingicks.

6.4.3 Annan struktur där Takilant agerar uppdragstagare istället för försäljningsmotpart

Enligt Novemberavtalets lydelse ska Takilant i denna transaktion agera som uppdragstagare i samband med att de aktuella frekvenserna utfärdas direkt till Coscom.¹¹⁴ Det framgår inte av Novemberavtalet hur det faktiska företräderskapet sett ut. Såvitt framkommit var projektledningens uppfattning om upplägget, oaktat avtalets lydelse, att detta i princip motsvarade det upplägg som gällt i tidigare transaktioner och att betalningen i själva verket fastställdes utifrån och avsåg ett bedömt värde av de aktuella frekvenserna.

6.4.4 Frekvenstilldelningen

Enligt beslut från Licensmyndigheten beviljades Uzdunrobita rätt till frekvenser i 700 MHz-bandet den 22 oktober 2010. I brev från Licensmyndigheten till Coscom i oktober 2012, upplyses om att Coscom senare, den 18 november 2010 som det får uppfattas, överklagade eller begärde ändring av detta beslut varpå Licensmyndigheten i ett beslut den 26 november 2010, genom ändring av tilldelningen till Uzdunrobita, beviljade vissa frekvenser i 700 MHz-bandet till Coscom.

¹¹⁴ Teleson, som tidigare avstått från frekvenser enligt proceduren med Licensmyndigheten, likviderades år 2009, se avsnitt 4.6.

6.4.5 Den interna hanteringen

Styrelsen i TeliaSonera beslutade vid ett styrelsemöte den 22 oktober 2010 att godkänna att Coscom skulle ingå avtal om hyra av fiberkapacitet och köpa ytterligare frekvenser till ett sammanlagt pris som inte skulle överstiga USD 75 miljoner.¹¹⁵

7. **Beslutsprocessen inom TeliaSonera**

I detta avsnitt beskrivs närmare den beslutsprocess som föregick TeliaSoneras investering i Uzbekistan och det beslutsunderlag som styrelsen i TeliaSonera hade tillgång till vid olika tillfällen. Vidare beskrivs den hantering som skett genom de olika verkställande direktörer som varit verksamma under aktuell tid liksom av projektledningen inom TeliaSonera.

7.1 **Styrelsen**

Sammansättningen av TeliaSoneras styrelse har varierat över tiden.¹¹⁶ Planerna på ett förvärv av MCT och därigenom en etablering i bl.a. Uzbekistan beskrevs första gången för TeliaSoneras styrelse i samband med ett styrelsemöte den 13 mars 2007. Därutöver har styrelsen behandlat etableringen i Uzbekistan vid styrelsemöten den 11 juni 2007, den 3 juli 2007, den 26 juli 2007 och den 11-12 september 2007 samt vid styrelsemöte den 25 oktober 2007. Därefter har transaktioner med Takilant varit föremål för styrelsens behandling i samband med återköp av aktier från Takilant i januari 2010 samt i samband med anskaffning av nya frekvenser i oktober 2010. De övriga två transaktioner som gjordes i augusti 2008 respektive maj 2010 bedömdes rymmas inom verkställande direktören Lars Nybergs mandat och var därför inte föremål för beslut i styrelsen.¹¹⁷ Föredragande för styrelsen var i dessa frågor i mars 2007 Erdal Durukan och därefter huvudsakligen Tero Kivisaari. Underlaget till styrelsen förbereddes, med internt stöd, av Erdal Durukan inför mötet i mars år 2007 och därefter av Tero Kivisaari. Såvitt framkommit har samtliga beslut om de nu aktuella transaktionerna fattats enhälligt av styrelsen.

7.1.1 Styrelsemötet den 13 mars 2007

Vid styrelsemöte den 13 mars 2007 presenterades ett förslag om förvärv av samtliga aktier i MCT. Styrelsen gav då ett mandat att inleda diskussioner med ägarna till MCT samt att initiera en due diligence-granskning av MCT och dess verksamheter i Uzbekistan, Tadzjikistan och Afghanistan. I underlaget till styrelsemötet anges att förvärvet förväntas kunna slutföras under maj eller juni månad 2007. Erdal Durukan var föredragande för styrelsen.

¹¹⁵ Se avsnitt 7.1.8.

¹¹⁶ I bilaga 3 återfinns en uppställning över sammansättningen från år 2007 till idag.

¹¹⁷ Se avsnitt 6.1 och 6.3.

7.1.2 Styrelsemötet den 11 juni 2007

7.1.2.1 *Det mest centrala mötet – transaktionsstrukturen presenteras*

Nästa gång som transaktionen var föremål för behandling i styrelsen var på ett styrelsemöte i Helsingfors den 11 juni 2007. Detta var det mest centrala mötet för MCT-transaktionen och etableringen i Uzbekistan där förutsättningarna och transaktionsstrukturen presenterades. De styrelsemöten som följde därefter handlade i huvudsak om uppföljning och rapportering av den investering som då hade beslutats på detta möte.

Inför styrelsemötet den 11 juni distribuerades ett relativt omfattande underlag till styrelsen daterat den 5 juni 2007. Materialet inkluderar en översiktlig beskrivning av MCT och verksamheten i de tre länderna Uzbekistan, Tadzjikistan och Afghanistan samt ett förslag på genomförandestruktur som i huvudsak innebar att förvärvet av MCT skulle vara villkorat av att avtal ingicks med lokal partner i Uzbekistan senast samtidigt med avtalet om ett förvärv av MCT.

Förvärvet av aktierna i MCT skulle ske genom Fintur. Tero Kivisaari var föredragande för styrelsen och presenterade det tänkta förvärvet och förvärvsstrukturen. Till underlaget var även bifogat en extern rapport över de politiska riskerna i Uzbekistan, Tadzjikistan och Afghanistan där Uzbekistan beskrevs som det mest komplicerade landet av de tre med störst politiska utmaningar.¹¹⁸ Rapporten anger även att det svårnavigerade politiska systemet samtidigt utgör de förhållanden som ett bolag, som vill etablera sig i regionen, får anpassa sig till. Goda kontakter med nyckelpersoner i det politiska systemet anges vara av avgörande betydelse. Styrelsebeslutet utmynnade i att ett antal villkor skulle vara uppfyllda för att förvärvet skulle få genomföras, bl.a. att ett bindande avtal skulle ingås med en lokal partner i Uzbekistan senast samtidigt som ett förvärvsavtal avseende aktierna i MCT skulle träffas.

7.1.2.2 *Informationen om den lokala partnern och betalningen*

Vid styrelsemötet den 11 juni informerades styrelsen om att en lokal partner hade identifierats. I underlaget till styrelsen beskrevs detta som en stark lokal grupp som ägde den uzbekiska banken Bank Credit Standard och med intressen i olika branscher i landet. Det framgick i underlaget att diskussion pågick med den lokala partnern, att denne var intresserad av att samarbeta och att ett *term sheet* med den lokala partnern var under förhandling. I utbyte mot 26 procent av aktierna i den Uzbekiska verksamheten och USD 30 miljoner i ersättning skulle den lokala partnern bidra med frekvenser och nummerserie. Betalningen på USD 30 miljoner beskrevs ingå i strukturen som ett lån från JV-bolaget som skulle återbetalas genom vinstutdelningar från verksamheten.¹¹⁹ Lånet skulle utbetalas till den lokala partnern och TeliaSonera skulle sedan ha företräde till framtida vinstutdelning från verksamheten till dess att USD 30 miljoner erhållits i

¹¹⁸ Political Risk in the telecommunications Sector of Afghanistan, Tadzjikistan och Uzbekistan, S. Frederick Starr and Svange E. Cornell, Chairman and Research Director, Central Asia Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, John Hopkins University-SAIS/Uppsala University, May 15, 2007.

¹¹⁹ Se avsnitt 5.4.

form av vinstutdelning. Någon ytterligare information förekom inte om den lokala partnern eller de rättigheter som denne skulle tillhandahålla.¹²⁰

Styrelsen beslutade den 11 juni 2007 att godkänna att ett bindande bud lämnades för aktierna i MCT förutsatt att vissa villkor uppfylldes, däribland att avtal ingicks med den lokala partnern i Uzbekistan senast samtidigt med ett förvärv av aktierna i MCT.

Den totala förvärvskostnaden skulle inte överstiga USD 410 miljoner, varav Turkcell skulle finansiera sin andel via Fintur. Av den totala förvärvskostnaden anslog TeliaSonera USD 258 miljoner för finansiering av förvärvet baserat på att det skulle ske genom Fintur, varför Turkcell skulle finansiera den resterande delen. Beloppet inkluderade USD 300 miljoner för MCT, USD 65 miljoner för skattekostnader i USA och USD 45 miljoner för introduktion av lokal partner. Den sista posten på USD 45 miljoner var det uppskattade värdet på de 26 procent aktier som den lokala partnern skulle erhålla, vilket i sin tur uppgavs vara beroende av storleken på det slutliga priset för MCT. Förvärvet av MCT och avtalet med den lokala partnern skulle genomföras simultant och var beroende av varandra. Förvärvet skulle genomföras genom Fintur som än idag samägs med Turkcell och alltså är involverat i TeliaSonerans verksamhet i Centralasien.

7.1.2.3 *Styrelseledamöternas minnesbilder från mötet*

Minnesbilden av vad som förekom på mötet den 11 juni 2007 och övriga möten där Uzbekistan avhandlats har varierat bland de styrelseledamöter som deltog. Några styrelseledamöter har framhållit att fokus vid mötet den 11 juni 2007 inte var satsningen i Uzbekistan utan entledigandet av Anders Igel som verkställande direktör.

Överlag har de styrelseledamöter som deltog uppgett att det inte var särskilt omfattande diskussioner om den lokala partnern eller de licenser och övriga rättigheter som den lokala partnern skulle tillhandahålla. Detta var mer en del av strukturen för förvärvet av MCT. Frågan ska ha ställts på styrelsemötet vilka personerna som ingick i den lokala gruppen faktiskt var, men denna fråga förblev enbart besvarad enligt underlaget till styrelsemötet varmed styrelsen nöjde sig.

Flertalet av ledamöterna har uppgett att de, om något, av den kortfattade beskrivningen av den lokala partnern i Uzbekistan ändå uppfattade att det rörde sig som en väletablerad och seriös partner, inte minst med tanke på kopplingen till den lokala banken. Någon styrelseledamot har minnesbilden att det var den lokala banken som faktiskt var den lokala partnern. Någon har uttryckt att bankkopplingen i sig inte var en avgörande fördel. Flertalet av styrelseledamöterna har uppgett att även om informationen i ljuset av den diskussion som nu pågår var knapphändig, framstod den inte då som särskilt uppseendeväckande. Några längre diskussioner om saken förekom inte.

Något som diskuterades mer var de politiska risker som var förknippade med landet Uzbekistan och då särskilt risken för att verksamheten framöver skulle kunna drabbas

¹²⁰ Se avsnitt 4.7 angående uppgifter om Goulmara Karimova ingått i en promemoria till Finturs styrelse, daterad den 17 maj 2007.

av bakslag i form av godtyckliga sanktioner och i värsta fall ett förstatligande. Det var bekant att något liknande hade drabbat Coscom tidigare. I det sammanhanget framstod det som betydelsefullt att den lokala partnern var en etablerad och stark grupp som verkade ha de rätta affärsmässiga och politiska kontakterna som kunde vara nödvändiga för att säkerställa en kommersiell drift i Uzbekistan. Samtliga ledamöter har framhållit det självklara i att några mutor inte fick förekomma. Bolaget Takilant nämndes inte och var okänt för styrelsen under hela etableringsprocessen år 2007. Inte heller ska namnet Bekhzod Akhmedov eller Gayane Avakyan då ha förekommit vid diskussionerna inom styrelsen. Flera styrelseledamöter har framhållit att den övergripande information som gavs var tillräcklig för styrelsens hantering och att de närmare detaljerna tillhörde den operationella ledningens ansvar.

7.1.3 Styrelsemötet den 3 juli 2007

Den 3 juli 2007 hölls ett styrelsemöte per telefon där MCT-förvärvet stämdes av inför att avtal skulle undertecknas med den lokala partnern i Uzbekistan och förvärvet av MCT därefter slutföras.

Det informerades om att Turkcells styrelse inte hade lämnat godkännande för transaktionen, vilket var en förutsättning för ett förvärv genom Fintur. Styrelsen beslutade mot denna bakgrund att genomföra förvärvet av aktierna i MCT på egen hand utan inblandning av Turkcell. Detta innebar att, istället för Fintur, ett helägt dotterbolag till TeliaSonera skulle användas för genomförandet av förvärvet. Den totala kostnaden för förvärvet ökade härigenom. Den skulle nu inte överstiga USD 440 miljoner, vilket inkluderade USD 30 miljoner avsedda för förvärv av rättigheter i Uzbekistan vilket den tillförordnade verkställande direktören Kim Ignatius upplyste om på mötet. Den totala kostnaden ökade därmed från USD 410 miljoner till USD 440 miljoner. Eftersom TeliaSonera nu behövde finansiera hela beloppet på egen hand utan Turkcell, innebar detta en ökning från tidigare – på styrelsemötet den 11 juni 2007 – godkända USD 258 miljoner vilket då utgjorde TeliaSoneras andel av USD 410 miljoner - till istället totalt USD 440 miljoner. Det blev det nya totala kostnadstaket för etableringen, inklusive kostnaderna för köp av rättigheter från den lokala partnern i Uzbekistan.

Underlaget till styrelsemötet den 3 juli 2007 innehåller en statusuppdatering kring de villkor för genomförandet av förvärvet av aktierna i MCT som uppställts i styrelsebeslutet den 11 juni 2007. Då uppställdes bl.a. villkoren om ingående av ”*partnership agreement*” med en lokal partner och att det skulle finnas ”*full legal documentation and registration of the ownership interests purchased from local shareholders of Uzbekistan and Tadjikistan*”.

Styrelsen upplystes om att ett möte med den uzbekiske lokala partnern hade ägt rum den 27 juni 2007 och att ett bindande *Term Sheet* skulle undertecknas den 4 juli 2007. Vidare angavs i materialet till styrelsen att en fusion med den lokala partnerns bolag kunde förväntas ske inom tre veckor efter förvärvet av MCT och att man dessförinnan skulle få ett brev från *Uzbek Ministry of Communications* som stödjer investeringen i landet. Det andra återgivna villkoret anger att det ska finnas fullständig dokumentation rörande det ”ägarskap” som köps från ”lokala aktieägare” i Uzbekistan och

Tadzjikistan. Beträffande detta villkor upplystes styrelsen genom underlaget att de juridiska rådgivarna hade bekräftat att tillräcklig dokumentation förelåg.¹²¹

7.1.4 Styrelsemötet den 26 juli 2007

På styrelsemöte den 26 juli 2007 rapporterades att MCT-förvärvet var slutfört. Styrelsen informerades även om hur den lokala partners optionsrätt var eller skulle bli strukturerad. Denna optionsrätt kom senare att formaliseras i Aktieägaravtalet den 24 december 2007.

7.1.5 Styrelsemötet den 11-12 september 2007

Som en del av ett styrelsemöte den 11-12 september 2007, som ägde rum i Istanbul och som fokuserade på Eurasia-verksamheten, uppdaterades styrelsen om arbetet samt den närmare utvecklingen i Uzbekistan samt om relationer med myndigheter och den lokala partnern. I den allmänna statusuppdateringen beskrevs utvecklingen i allt väsentligt fortgå enligt plan.

7.1.6 Styrelsemötet den 25 oktober 2007

Styrelsen beslutade vid ett styrelsemöte den 25 oktober 2007 om ytterligare finansiering av verksamheten i Uzbekistan och Tadzjikistan till ett totalt belopp om USD 255 miljoner samt att därutöver göra en nätverksinvestering i Uzbekistan. I underlaget till mötet anges att av beloppet USD 255 miljoner, avser USD 221 miljoner kostnader för verksamheten i Uzbekistan. Av dessa USD 221 miljoner avser i sin tur USD 30 miljoner kostnader för ”*Uzbek local partner restructuring*”.

Beloppet USD 30 miljoner återkommer vid tre tillfällen när TeliaSoneras styrelse behandlar investeringar i Uzbekistan. Den första gången är i underlaget till styrelsemötet den 11 juni 2007 där det, enligt vad som beskrivits ovan, anges att den lokala partnern skulle erhålla en ersättning om USD 30 miljoner. Det anges vidare att beloppet ska struktureras som ett lån att återbetalas genom företräde vid framtida vinstutdelningar. På styrelsemötet den 3 juli 2007 nämns samma belopp med angivande att det ska användas för förvärv av rättigheter i Uzbekistan. Enligt uppgift avsågs i båda fall samma USD 30 miljoner som skulle utgöra den kontanta ersättningen till den lokala partnern. I underlaget till styrelsemötet den 25 oktober 2007 återkommer sedan beloppet USD 30 miljoner en tredje gång, då beslut fattades om finansiering av verksamheten i Coscom och vissa infrastrukturinvesteringar. Beloppet beskrivs då som en kostnad för ”restructuring” av den lokala partnern. Den närmare betydelsen av detta framgår inte.

Rent språkligt ger underlaget och beslutet den 25 oktober läst tillsammans med tidigare styrelsebeslut intrycket att styrelsen i olika beslut givit olika mandat om vardera USD 30 miljoner att användas för transaktioner med den lokala partnern. Det har uppgetts att detta inte var avsikten. Avsikten ska istället ha varit att beskriva den fullständiga finansieringsbilden för Uzbekistan inför att styrelsen fattar respektive finansieringsbeslut. Beloppet har avsett den summa som den lokala partnern skulle erhålla netto efter att betalning skett för frekvenserna och övriga rättigheter samt

¹²¹ Se avsnitt 11.4.3.3 om att olika uppfattningar funnits i styrelsen om innebörden av denna bekräftelse.

återinvesteringen gjorts, vilket innebar en nettobehållning hos den lokala partnern om USD 30 miljoner.¹²²

7.1.7 Styrelsemötet den 22 januari 2010

Efter att Takilant påkallat sin rätt enligt säljoptionen att sälja tillbaka aktier i JV-bolaget, beslutade styrelsen den 22 januari 2010 att bemyndiga den verkställande direktören att genomföra ett återköp av 20 procent av aktierna i JV-bolaget från Takilant till ett pris som inte fick överstiga USD 220 miljoner. Till styrelsemötet hade ett beslutsunderlag förberetts. Underlaget var upprättat av Tero Kivisaari som även föredrog ärendet för styrelsen efter introduktion av Lars Nyberg. Per-Arne Blomquist kommenterade värderingen av Coscom. Som redogjorts för ovan var priset USD 220 miljoner högre än vad som direkt följde av den prismodell som reglerats i aktieägaravtalet.¹²³ Såvitt framkommit, var det i samband med detta styrelsemöte som Takilant namngavs i styrelsematerial för första gången. Enligt vad som uppgetts från styrelseledamöterna var detta inte något som reflekterades särskilt över. Det förekom inte några diskussioner om Takilant eller dess bakomliggande ägarförhållanden vid styrelsemötet. I detta skede antogs Takilant vara den lokala partnern eller det bolag som den lokala partnern använde sig av och som redan ingick i vad som då sedan år 2007 var ett etablerat och tidigare provat partnerskap.

Generellt uppfattades återköpet inom styrelsen som något positivt eftersom TeliaSonera därmed fick ett större ägande i verksamheten, vilket i sin tur innebar att en större del av värdet och vinsten kunde behållas inom TeliaSonera. Ett återköp ansågs därmed ekonomiskt fördelaktigt; inte minst mot bakgrund av att det var TeliaSonera som finansierade investeringar. Såvitt framkommit förekom inte någon mer omfattande diskussion i styrelsen om affären eftersom återköpet baserades på den redan avtalade säljoptionen som en naturlig del av den ursprungligen överenskomna strukturen med den lokala partnern. Köpeskillingsstorleken framstod också som rimlig utifrån den värdeökning som förevarit.

7.1.8 Styrelsemötet den 22 oktober 2010

Styrelsen beslutade vid styrelsemöte den 22 oktober 2010 att godkänna att Coscom skulle ingå avtal om hyra av fiberkapacitet och köp av ytterligare frekvenser till ett sammanlagt pris som inte skulle överstiga USD 75 miljoner. Det beslutades vidare att TeliaSonera skulle tillhandahålla finansiering till Coscom för de aktuella transaktionerna. Underlaget och förslaget till styrelsen togs fram av Tero Kivisaari, som inte var med på styrelsemötet. Förslaget presenterades av TeliaSoneras CFO Per-Arne Blomquist. I styrelsens beslut liksom i underlaget till styrelsen anges att det är Coscom som ska ingå avtal om frekvenser och hyra av fiber. Avtalet ingicks dock sedermera av JV-bolaget, medan avtalet om hyra av fiber ingicks av Coscom.

¹²² Se avsnitt 5.4.2 om hanteringen av detta belopp som ett lån.

¹²³ Se avsnitt 6.2.1.

Såvitt framkommit förekom inte heller vid detta tillfälle några särskilda diskussioner om Takilant eller om transaktionerna. Dessa uppfattades som en naturlig del av verksamheten och ett mer eller mindre rutinmässigt operativt steg i affärsutvecklingen.

7.1.9 Styrelsemedlemmarnas uppfattning om transaktionen med den lokala partnern i Uzbekistan

När förslaget till förvävsstruktur presenterades på styrelsemötet den 11 juni 2007, ingick som en del av strukturen att en lokal partner skulle finnas med i Uzbekistan. Att arbeta med en lokal partner ansågs vara ett beprövat koncept som TeliaSonera och andra operatörer använt i flera andra länder i samband med en nyetablering. De styrelseledamöter som intervjuats i utredningen har uppgett att detta uppfattades som normalt och rent av som en nödvändighet för en lyckad etablering i Uzbekistan. Utan en bra lokal partner skulle det vara för svårt att lyckas kommersiellt och samtidigt hantera de risker av kommersiell och politisk art som är förknippade med att bedriva verksamhet i landet. När de politiska riskerna diskuterades inom styrelsen var det framför allt de framåtriktade riskerna med anspelning på de kommersiella förutsättningarna som var i fokus. Inte risker förknippade med etableringen som sådan såsom mutor, bakomliggande förhållanden hos lokal partner och hur rättigheter anskaffats och kunde tillskjutas verksamheten av en lokal partner. Sådana risker som att rättigheter skulle kunna övertas och förstatligas samt att de formella förutsättningarna för verksamheten godtyckligt skulle kunna förändras var det som berördes. Samtidigt har framhållits att det var helt otänkbart att TeliaSonera skulle delta i någon form av korruption.

Efter de inledande transaktionerna år 2007 förekom enligt vad som framkommit inte några vidare upplysningar eller frågor om den lokala partnern. Takilant kom att betraktas som en etablerad part i ett etablerat samarbete. Takilant förekom för första gången i underlag till styrelsen inför beslutet om återköp av aktier i januari 2010.

7.1.10 En översikt av mandat och gjorda utbetalningar

De beslut som fattats på styrelse- respektive verkställande direktörsnivå kan sammanfattas enligt följande.

Figur 7 – En översikt av mandat och gjorda utbetalningar.

1. Mandat och gjorda utbetalningar år 2007			
Ändamål	Beslut	Mandat	Utbetalt
Förvärv av MCT och transaktioner med den lokala partnern 2007	Styrelsebeslut 3 juli 2007	Förvärv av 100% av aktierna MCT MUSD 410 (inklusive kostnad för lokala partners deläggande i JV-bolaget)	Förvärv av MCT: MUSD 300
		<u>Förvärv av rättigheter i Uzbekistan</u> MUSD 30*	Skatt: MUSD 65
		Totalt MUSD 440	Rättigheter: MUSD 80
			Totalt MUSD 445**
<p>* Beloppet har behandlats av styrelsen vid tre olika styrelsemöten den 11 juni, 3 juli och 25 oktober 2007. Språkligt finns tre olika mandat avseende beloppet USD 30 miljoner. Dessa har enligt uppgift från TeliaSonera dock avsett samma sak, nämligen förvärvet av rättigheterna från Takilant i december 2007, som medtagits i styrelseunderlag för att vid varje tillfälle ge en samlad bild av det aktuella finansieringsbehovet.</p> <p>**Av den totala summan återinvesterade Takilant USD 50 miljoner genom förvärv av 26 procent av aktierna i JV-bolaget i enlighet med Överlåtelseavtalet. Att gjorda utbetalningar år 2007 överstiger mandatet med USD 5 miljoner framstår som resultatet av en något högre värdering av Coscom och därigenom JV-bolaget (skillnaden mellan 50 och 45). Efter att alla transaktioner genomförts kan konstateras att Takilants sammanlagda behållning utgörs av 26 procent av aktierna i JV-bolaget samt USD 30 miljoner. I så måtto överensstämmer transaktionerna med vad som framgick i underlaget som presenterades för styrelsen. En samlad bedömning av effekten av samtliga transaktioner leder då till slutsatsen att givna mandat har hållits givet att USD 50 miljoner skulle återinvesteras och ett något högre bokfört värde på JV-bolaget, varvid utbetalningen med detta upplägg i sig dock innebär en viss kreditrisk i förhållande till den lokala partnern såvitt avser de USD 50 miljonerna.</p> <p>Detta balanserades i viss mån av att Takilant vid denna tidpunkt inte ännu erhållit aktierna för de 26 procenten.</p>			
2. Mandat och gjorda utbetalningar för förvärv av nummerserie och nätverkskod i augusti 2008			
Ändamål	Beslut	Mandat	Utbetalt
Förvärv av nummerserie och nätverkskod	Auktorisation från VD Lars Nyberg den 15 september 2008	MUSD 9,2	MUSD 9.2

3. Mandat och gjorda utbetalningar för förvärv av aktier från Takilant i januari 2010			
Ändamål	Beslut	Mandat	Utbetalt
Förvärv av 20 procent av aktierna i JV-bolaget från Takilant	Styrelsebeslut den 22 januari 2010	MUSD 220	MUSD 220
4. Mandat och gjorda utbetalningar för förvärv av frekvenser i april/maj 2010			
Ändamål	Beslut	Mandat	Utbetalt
Förvärv av frekvenser	Auktorisation och sedemera ratificering från VD Lars Nyberg	MUSD 15	MUSD 15
5. Mandat och gjorda utbetalningar för förvärv av frekvenser i november 2010			
Ändamål	Beslut	Mandat	Utbetalt
Förvärv av frekvenser och hyra av fiber	Styrelsebeslut den 22 oktober 2010	MUSD 75	MUSD 55 MUSD 20***
*** Mandatet omfattar priset för förvärv av frekvenser och den årliga hyran för fiber om motsvarande USD 1 miljon avseende hela avtalsperioden om 20 år, baserat på ett förslag att hela summan skulle betalas direkt. Enligt TeliaSonera betalades hela summan till Uzbektelecom i lokal valuta i samband med att avtalet ingicks.			

Av sammanställningen följer att de transaktioner som företagits rymts inom de mandat som förelegat.

7.2 Verkställande direktörer

Under år 2007 hade TeliaSonera sammanlagt tre olika verkställande direktörer. Anders Igel lämnade som verkställande direktör i samband med styrelsemötet den 11 juni 2007. Efter Anders Igel tog Kim Ignatius tillfälligt över fram till den 3 september 2007 då Lars Nyberg tillträdde som nyutnämnd verkställande direktör. Samtliga dessa tre personer har beskrivit sitt respektive engagemang i de aktuella transaktionerna som relativt begränsat.

Anders Igel har uppgett att han i endast begränsad utsträckning var involverad i ett inledningsskede när möjligheten att förvärva MCT dök upp. I huvudsak blev hans roll att hålla sig uppdaterad om utvecklingen. Han var inte en del av projektledningen och deltog inte i några kommersiella diskussioner med motparter. Han träffade aldrig Bekhzod Akhmedov.

Kim Ignatius var CFO i TeliaSonera och tog över som tillförordnad verkställande direktör i juni 2007 efter Anders Igel. Han hade ingen aktiv roll i diskussioner och

förhandlingar och träffade aldrig Bekhzod Akhmedov, men var något insatt i projektet sedan tidigare i sin egenskap av CFO. Under sommaren rapporterade Tero Kivisaari om projektets utveckling till honom och han tog del av styrelsematerial innan det presenterades för styrelsen. Hans minnesbild är att den lokala partnern hade alla rättigheterna under sommaren 2007 när diskussionerna fördes. Kim Ignatius har uppgett att han, efter att Lars Nyberg tog över som verkställande direktör i september 2007, inte längre var involverad.

Lars Nyberg tillträdde som verkställande direktör för TeliaSonera den 3 september 2007. Då hade MCT förvärvats och Samarbetsavtalet ingåtts med den lokala partnern i Uzbekistan. Affären i Uzbekistan skulle då slutföras i enlighet med sommarens styrelsebeslut och ingånget avtal som planerat. Lars Nyberg engagerade sig därför inte operativt i projektet som verkade fortskrida utan komplikationer. Projektet hanterades av projektledningen med Tero Kivisaari som ansvarig för återrapportering till Lars Nyberg. Efter att transaktionerna hade genomförts i december 2007 reste Lars Nyberg i början av år 2008 för första gången till Uzbekistan och andra länder i regionen där TeliaSonera bedrev verksamhet. Baserat på styrelsens beslut den 11 juni och 3 juli 2007, har Lars Nyberg utfärdat mandat i december 2007 att ingå avtalen med Takilant och slutföra transaktionerna. Lars Nyberg har vidare utfärdat mandat att ingå avtal om förvärv av nummerserier i augusti 2008 samt att ingå avtal med Zeromax och Huawei i maj 2010 angående förvärv av frekvenser. Under Lars Nybergs ledarskap har det varit en uttalad strategi att föra verksamheten i Centralasien närmare TeliaSonera i Sverige efter att den tidigare varit koncentrerad till Fintur. Vidare fanns en ambition att öka TeliaSoneras ägarandel i lokala bolag.

Under i vart fall Lars Nybergs tid som verkställande direktör har, förutom vid styrelsemöten, information lämnats till styrelsen genom skriftliga s.k. CEO-rapporter. Genom sådana rapporter har bl.a. upplysts om att slutliga avtal för Uzbekistan var på väg att undertecknas i december 2007 och att avtal ingåtts för anskaffning av frekvenser i maj 2010.¹²⁴

7.3 Projektledningen

Sammantaget har ett betydande antal anställda inom TeliaSonera-koncernen och externa konsulter varit involverade i förvärvet av MCT samt etableringen i Uzbekistan. Projektet har först hanterats av Finturs management, men sedan förändrats i samband med de organisatoriska förändringar som skedde inom Finturs ledning och inom TeliaSoneras egna organisatoriska affärsområde Eurasia. Fintur var det bolag som sedan tidigare bedrev verksamhet i Centralasien och ansågs ha erfarenhet och rutiner för hantering av en transaktion av det aktuella slaget. Projektet inleddes av dåvarande verkställande direktör för Fintur, Serkan Elden med stöd av TeliaSoneras dåvarande ansvarige för affärsområdet Eurasia, Erdal Durukan. Projektteamet i övrigt kom då i allt väsentligt från Fintur. Detta innebar i inledningsskedet ett visst avstånd till TeliaSoneras dåvarande ledning i Sverige. Projektledningen övertogs under försommaren 2007 av Tero Kivisaari, som sedan tidigare var insatt i projektet, med en fortsatt stöd från Finturs organisation. Efter att Serkan Elden och Erdal Durukan lämnat TeliaSonera-

¹²⁴ Se vidare avsnitt 11.4.1.

koncernen utgjordes projektledningens kärna av i huvudsak Tero Kivisaari (ansvarig för Eurasia), Esko Rytönen (styrelseledamot i Fintur), Olli Tuohimaa (General Counsel Eurasia) och Pietari Kivikko (då finanschef i Fintur). Den turkiska advokatbyrån Ismen var engagerad som juridisk rådgivare i projektet med stöd från holländska advokatfirman Houthoff Buruma ifråga om holländska aspekter på avtalen som utgår från TeliaSoneras holländska holdingbolagsstruktur. Lokala jurister anlätades även i Uzbekistan.

Under projektets inledningsfas byttes olika personer ut och projektledningen skiftade. Efter det att Tero Kivisaari tillträdde i rollen som ansvarig för Eurasia, har han och organisationen runt honom stått för informationsflödet till TeliaSoneras verkställande direktörer och styrelse.

Efter att Serkan Elden lämnat koncernen har alltså de huvudsakliga kontakterna med Bekhzod Akhmedov skett genom Tero Kivisaari, tillsammans med Esko Rytönen som var de som hade bäst kunskap om projektet. Projektteamet som tog över tillsammans med Tero Kivisaari var också de som slutförde transaktionerna med den lokala partnern år 2007.

I utredningen förekommer olika uppgifter om vilka kontakter som förevarit med myndighetsrepresentanter och regimen i Uzbekistan. Av utredningen framgår att ett brev skickades till presidenten Islam Karimov i början år 2007 i syfte att söka generellt stöd för ett genomförande av ett förvärv av MCT. Detta betraktades som en normal åtgärd. Enligt uppgift erhöles aldrig något svar på detta brev. Däremot erhöles en muntlig bekräftelse som förmedlades från den uzbekiske ambassadören i Washington till en rådgivare till Fintur, en f.d. amerikansk ambassadör i regionen, att den politiska ledningen inte skulle motsätta sig en nordisk etablering. Såvitt framkommit har projektledningen även i ett senare skede bett Bekhzod Akhmedov att inhämta ett skriftligt besked att TeliaSoneras etablering stöttades av den politiska ledningen i landet. Ett sådant brev erhöles från ”Communications and Information Agency of Uzbekistan” och är daterat den 19 juli 2007. Tero Kivisaari har uppgett att han vid ett tillfälle träffade telekomministern, Abdulla Aripov, i Uzbekistan efter det att etableringen väl hade genomförts. Mötet var mycket kort och av formell karaktär.

Utöver dessa kontakter planerades och hölls en middag i Tashkent i januari 2008 till vilken bl.a. Goulmara Karimova, Abdulla Aripov och Bekhzod Akhmedov var inbjudna. Från TeliaSoneras sida deltog bland andra Tero Kivisaari och Lars Nyberg. Enligt uppgift anlände dock Abdulla Aripov aldrig och Goulmara Karimova deltog endast en kort stund.¹²⁵

¹²⁵ Se avsnitt 4.7 om kontaktförsök med regimen.

TREDJE DELEN – TILLÄMPLIGA REGLER

8. Korruptionsbrott – Allmän bakgrund och internationell utblick

I detta avsnitt behandlas i de konventioner och riktlinjer som utgör det internationella ramverket för bekämpning av korruption och som utgör en grund för nationell lagstiftning.

8.1 Inledning

Sedan 1970-talet har Europarådet, EU och OECD m.fl. genom konventioner ställt upp krav på kriminalisering av korruption. Vidare har näringslivsorganisationer som t.ex. internationella handelskammaren, ICC, och svenska Institutet Mot Mutor utvecklat uppförandekoder för företag med avseende på korruption.

Vissa av dessa regler är mer detaljerade än andra, men alla har det gemensamt att de förbjuder otillbörliga betalningar. Dessa konventioner och riktlinjer är dock inte direkt bindande för enskilda individer och företag, utan tillhandahåller en internationellt vedertagen standard för att angripa och motverka korruption. Bindande regler anges i nationell lagstiftning, men konventioner och riktlinjer har betydelse vid en straffrättslig bedömning.

Till dessa regelsystem kommer en ökad självreglering inom olika branscher samt att företagen själva kommit att utveckla egna policys och program för att motverka korruption inom den egna organisationen. USA, som länge varit pådrivande i arbetet mot korruption, införde redan 1977 en sträng lagstiftning mot korruption som sedan skärptes ytterligare 1998. Under de senaste åren har även Storbritannien implementerat en sträng anti-korruptionslagstiftning. I Sverige trädde en ny mer långtgående mutlagstiftning i kraft den 1 juli 2012.

8.2 OECD

8.2.1 Kort historik

Sverige är en av trettio medlemmar i *Organisation for Economic Co-operation and Development* ("OECD") som bildades 1960. OECD ska arbeta för att utveckla världsekonomin och öka världshandeln. 1994 lämnade OECD:s råd en rekommendation om bekämpning av korruption inom internationell handel. Rekommendationen följdes sedan av en OECD-konvention om bekämpning av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförhållanden. Konventionen ålägger medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för att bekämpa att utländska tjänstemän korrumpas. Förutom OECD:s medlemsstater har även Argentina, Brasilien, Chile, Estland, Israel, Slovenien och Sydafrika ratificerat konventionen.

8.2.2 OECD:s riktlinjer för multinationella företag

8.2.3 Bakgrund

År 1976 lämnade OECD:s råd en deklARATION om internationella investeringar och multinationella företag. Deklarationen syftar till att förbättra investeringsklimatet samt stödja den positiva inverkan som multinationella företag har på ekonomisk och social utveckling. Vidare syftar deklARATIONEN till att lösa svårigheter som kan uppkomma i samband med multinationella företags verksamhet. Deklarationen innehåller bl.a. frivilliga riktlinjer för multinationella företag med ett särskilt avsnitt om bekämpning av mutor. Även om dessa riktlinjer är frivilliga och inte direkt rättsligt bindande anses de ge uttryck för en accepterad standard med hög auktoritet bland företag världen över. Dessa riktlinjer reviderades under åren 2010 och 2011 och den senaste revideringen avslutades i april 2011.

8.2.3.1 *OECD:s riktlinjer för multinationella företag före år 2011*

I lydelsen före år 2011 angavs inledningsvis att företag inte direkt eller indirekt bör erbjuda, utlova, ge eller begära en muta eller annan otillbörlig fördel för att erhålla eller behålla en affärskontakt eller annan otillbörlig fördel. Därefter följde en lista med sex punkter som företag särskilt ombads att beakta.

I punkt ett angavs att företag inte bör erbjuda eller ge efter för krav att betala offentliga tjänstemän eller affärspartners anställda någon del av en kontraktssumma. Det angavs vidare att företag inte bör använda underleverantörskontrakt, inköpsorder eller konsultavtal för att kanalisera betalningar till offentliga tjänstemän, anställda hos affärspartners eller till deras släktingar eller affärsförbindelser. I punkt två angavs att företag ska säkerställa att agenter erhåller ersättning av lämplig omfattning och endast avser befogade tjänster. I punkt tre angavs att företag ska öka transparensen i sin verksamhet i kampen mot bestickning och utpressning. Som exempel på sådana åtaganden nämndes offentliga åtaganden mot bestickning och utpressning samt offentliggörande av de system för hantering av dessa problem som ett företag har infört. Företagen uppmanades att gynna öppenhet och dialog med allmänheten för att öka medvetenheten om och samarbetet i kampen mot mutor. I punkt fyra uppmanades företag att öka anställdas medvetande om och förbättra deras efterlevnad av företagets policy mot mutor genom spridning av sådana riktlinjer, utbildningsprogram och disciplinära förfaranden. I punkt fem angavs att företag ska införa kontrollsystem för att motverka korruption samt införa t.ex. redovisningssystem som försvårar otillbörliga betalningar. Avslutningsvis angavs i punkt sex att företag inte ska ge olagliga bidrag till kandidater till offentligt ämbete, politiska partier eller andra politiska organisationer.

8.2.3.2 *OECD:s riktlinjer för multinationella företag efter år 2011*

I de riktlinjer som gäller efter revideringen år 2011 uppmanas företag att genomföra omfattande åtgärder för att förhindra och motverka korruption inom organisationen. De nya riktlinjerna är mer omfattande än de tidigare. Likt de tidigare riktlinjerna ska företag inte erbjuda, utlova eller ge otillbörlig ekonomisk eller annan förmån till politiker och tjänstemän i offentlig förvaltning eller anställda i den privata sektorn. Det anges vidare att företagen inte bör använda tredjemän, till exempel agenter och andra mellanhänder,

konsulter, m.fl. för att kanalisera otillbörliga ekonomiska eller andra förmåner. De nya reglerna är mer detaljerade beträffande interna kontroller för att motverka korrruption. Det anges att företag ska utveckla och införa fullgoda interna kontroller, etiska riktlinjer och program eller åtgärder för efterlevnad i syfte att förhindra och upptäcka mutor. Sådana system ska vara utvecklade med utgångspunkt i en riskbedömning som tar hänsyn till ett företags särskilda omständigheter och då särskilt den risk för bestickning som företaget är utsatt för. I denna bedömning ska till exempel företagets geografiska läge och bransch tas i beaktande. Ytterligare en nyhet är att s.k. *facilitation payments* uttryckligen ska förbjudas i företagets interna riktlinjer. De nya riktlinjerna innehåller även en uttrycklig skyldighet att säkerställa en korrekt dokumenterad due diligence när agenter anlitas och en regelbunden tillsyn över dessa.

8.3 Internationella handelskammaren

Den internationella handelskammaren, ICC, har länge varit engagerad i kampen mot korrruption. År 1975 bildades en anti-korrptionskommitté. Kommittén har till uppgift att förhindra mutor i internationella affärsförbindelser. År 2005 tog kommittén fram en uppförandekod för bekämpning av korrruption. Koden är inte i sig bindande men anses ge uttryck för allmänt accepterade riktlinjer inom korrptionsbekämpningens område.

8.4 Institutet mot mutor

Institutet Mot Mutor ("IMM") är en svensk ideell näringslivsorganisation som inrättades 1923. IMM:s uppgift är att verka för god sed när det gäller beslutspåverkan inom näringslivet och i samhället i övrigt. Vidare ska IMM motverka användningen av mutor och andra otillbörliga förmåner. Som ett led i detta har IMM under år 2012 utfärdat en kod för näringslivet med titeln "Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet". Koden innehåller vägledande regler för relationsfrämjande åtgärder inom näringslivet.

8.5 Foreign Corrupt Practices Act

USA har länge varit pådrivande i kampen mot mutor utomlands. Efter flera uppmärksammade mutskandaler trädde Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) i kraft i slutet av 1970-talet. Den kriminaliserade bestickning av utländska tjänstemän. Mutbrott utomlands ansågs också vara skadligt för relationen med andra länder.

FCPA består av två regelverk där det ena behandlar ett bolags redovisningsskyldighet och det andra behandlar mutbrott. I fråga om mutbrott gäller något förenklat att det är olagligt att erbjuda, lova eller godkänna en otillbörlig betalning till en utländsk tjänsteman i syfte att påverka denne för att företaget ska få eller få fortsätta göra affärer med en viss fysisk eller juridisk person eller för att anvisa en affärspartner. FCPA gäller inte i fråga om betalningar som syftar till att underlätta eller påskynda handläggningen av rutinärenden hos en myndighet utomlands, s.k. *facilitating payments*.

FCPA är långtgående i fråga om vem som kan ställas inför rätta. Förutom amerikanska företag och medborgare omfattar lagen också utländska företag om någon av deras

anställda eller uppdragstagare överträder FCPA när de är inom USA:s gränser. Efter en lagändring i slutet av 1990-talet är lagen tillämplig i alla fall av mutbrott där den misstänkte bedrev verksamhet inom USA eller använde sig av USA:s banksystem. Det är inte ovanligt att utländska företag och medborgare lagförs med stöd av FCPA.

9. Den svenska straffrättsliga regleringen av korrupsionsbrott och penningtvätt

Detta avsnitt innehåller en översiktlig beskrivning av den svenska straffrättsliga regleringen, inklusive den administrativa regleringen om penningtvätt. Först beskrivs grunden för den svenska straffrätten och de s.k. subjektiva rekvisit som måste vara uppfyllda för att straffrättsligt ansvar ska komma i fråga. Därefter följer en beskrivning av den korrupsionslagstiftning som gällde i Sverige före den 1 juli 2012. Avslutningsvis behandlas den svenska penningtvättsregleringen samt brotten penninghäleri och penninghäleriförseelse.

9.1 Några straffrättsliga utgångspunkter

9.1.1 Objektiva och subjektiva förutsättningar för straffansvar

I brottsbalken¹²⁶ anges att brott är en gärning som är beskriven i brottsbalken eller i annan lag eller författning och för vilken straff är föreskrivet.¹²⁷ Bestämmelsen definierar vad som enligt svensk rätt är att betrakta som ett brott. De stadganden om brott som anges i brottsbalken eller i annan lagstiftning beskriver straffbelagda gärningar. Dessa beskrivningar innehåller särskilda s.k. rekvisit som måste vara uppfyllda för att ett straffrättsligt ansvar ska aktualiseras. Rekvisiten kan delas upp i objektiva och subjektiva rekvisit. De objektiva rekvisiten utgör de faktiska förutsättningar som måste föreligga för att brottet ska anses utfört. Exempelvis gäller för brottet misshandel att gärningsmannen ska ”tillfoga en annan person kroppsskada”.¹²⁸ Om det objektivt sett inte föreligger någon kroppsskada kan gärningsmannen inte hållas ansvarig för ett misshandel. De subjektiva rekvisiten utgörs av uppsåt och oaktsamhet. Enligt svensk rätt måste de objektiva rekvisiten vara täckta av ett subjektivt rekvisit. Med andra ord, för att straffansvar ska bli aktuellt fordras att de faktiska förutsättningar som brottsbeskrivningen uppställer också omfattas av gärningsmannens avsikt, dvs. vad denne ville uppnå med sitt handlande.

9.1.1.1 *Inget straff utan lag*

Utöver det som redovisats ovan ger brottsbalken¹²⁹ uttryck för den s.k. legalitetsprincipen. I korthet innebär denna princip att en straffbestämmelse inte får ges

¹²⁶ (SFS 1962:700).

¹²⁷ 1 kap. 1 § brottsbalken.

¹²⁸ 3 kap. 5 § brottsbalken.

¹²⁹ 1 kap. 1 § brottsbalken.

en vidare tillämpning än dess ordalydelse medger. I regeringsformen anges att ingen får dömas till straff eller annan straffpåföljd för en gärning som inte var belagd med straff när den begicks.¹³⁰ Det råder således förbud mot att straffbelägga tidigare straffria gärningar med retroaktiv verkan.

9.1.1.2 *Beviskrav*

Det åligger åklagaren¹³¹ att bevisa att samtliga de omständigheter som ska ligga till grund för straffrättsligt ansvar föreligger i det enskilda fallet. Åklagaren ska alltså bevisa att såväl objektiva som subjektiva rekvisit är uppfyllda. Beviskravet inom straffrätten är högt ställt och innebär att det för en fällande dom ska vara ”ställt utom rimligt tvivel” att de objektiva och subjektiva förutsättningarna för straffansvar är uppfyllda.¹³²

9.1.2 Det subjektiva brottsrekvisitet uppsåt

9.1.2.1 *Tre former av uppsåt*

I brottsbalken anges att om det inte annars är särskilt föreskrivet ska en gärning endast anses som ett brott om den begås uppsåtligt.¹³³ Utgångspunkten är att gärningar måste vara begångna uppsåtligt för att kunna föranleda straffrättsligt ansvar. För vissa brott räcker det dock med oaktsamhet. Det måste då särskilt anges i den aktuella straffbestämmelsen.

Varken brottsbalken eller annan lagstiftning ger någon ledning för uppsåtsbegreppets innebörd och närmare avgränsning. I vanligt språkbruk skulle uppsåt kunna beskrivas som att en gärning begås med vett och vilja. Den närmare rättsliga innebörden av uppsåtsbegreppet är dock en fråga som framförallt utvecklas i rättspraxis och i den juridiska litteraturen. Traditionellt har det skiljts mellan tre olika former av uppsåt, direkt uppsåt, indirekt uppsåt och eventuellt uppsåt/likgiltighetsuppsåt, där likgiltighetsuppsåt numera får anses utgöra den nedre gränsen för vad som i straffrättslig mening kan betraktas som uppsåt.

9.1.2.2 *Direkt uppsåt*

I vissa straffrättsliga bestämmelser anges att en viss effekt ska åsyftas för att ansvar ska kunna utdömas. Detta kallas för direkt uppsåt. I dessa fall krävs för ansvar att gärningsmannen haft för avsikt att åstadkomma effekten antingen som ett mål i sig eller som ett genomgångsled till ett annat mål.¹³⁴ Som exempel kan nämnas att en person som avlossar ett skott mot en person med avsikten att den personen ska avlida, har direkt uppsåt att döda den personen.

¹³⁰ 2 kap. 10 § regeringsformen.

¹³¹ I vissa fall kan det ankomma på en målsägare.

¹³² Jmf NJA 1980 s. 725.

¹³³ 1 kap. 2 § brottsbalken.

¹³⁴ NJA 2004 s. 176.

9.1.2.3 *Indirekt uppsåt*

Med indirekt uppsåt avses de fall där gärningsmannen visserligen inte haft för avsikt att åstadkomma en viss effekt, men har uppfattat den som nödvändigt förbunden med ett eftersträvat mål.¹³⁵ Ett exempel för att illustrera denna uppsåtsform är att en person avser att döda en person genom att spränga en byggnad där även andra personer befinner sig. Gärningsmannen har då direkt uppsåt att döda den aktuella personen och indirekt uppsåt med avseende på de övriga i byggnaden.

9.1.2.4 *Likgiltighetsuppsåt*

De ovan beskrivna uppsåtsformerna är i allmänhet oproblematiska. När det gäller uppsåtets nedre gräns går åsikterna däremot isär. Den nu rådande ordningen kan dock sägas vara att den nedre gränsen för uppsåtet är s.k. likgiltighetsuppsåt.¹³⁶ För att ett sådant uppsåt ska föreligga i förhållande till en viss effekt krävs enligt detta angreppssätt att gärningsmannen insett risken för effekten samt att han varit likgiltig inför förverkligandet av effekten. Av avgörande betydelse är således att förverkligandet av effekten vid gärningstillfället inte utgjorde ett för gärningsmannen relevant skäl att avstå från handlingen. Detta innebär dock inte att gärningsmannen nödvändigtvis värderat förverkligandet av risken. Även om gärningsmannen skulle beklaga att effekten inträdde kan denne ändå varit likgiltig i detta avseende.

9.1.3 Tillämpligheten av svensk lag

Bestämmelserna om svensk rätts tillämplighet finns också i brottsbalken. Svensk lag ska tillämpas, och svensk domstol är behörig att döma i ett brottmål, om den brottsliga gärningen till någon del begåtts i Sverige.¹³⁷ Motsvarande gäller om det är oklart huruvida brottet begåtts i Sverige, men det finns skäl att anta att det förövats i Sverige.

Vad gäller korruptionsbrotten¹³⁸ är brottsbeskrivningarna så utformade att de omfattar förfaranden som i jämförelse med andra brott skulle kunna betecknas som försök eller förberedelse till brott.¹³⁹ Sannolikheten för att ett korruptionsbrott, till någon del, anses begånget i Sverige är därför stor om någon handling som ett led i brottet skett i Sverige. Endast om samtliga led har ägt rum utanför Sverige kan brottet anses begånget utomlands.¹⁴⁰

I fråga om brott som begåtts utomlands är svensk domstol alltid behörig om brottet förövats av svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige.¹⁴¹ Även en utlänning utan hemvist i Sverige kan dömas här under förutsättning att han efter brottet har blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här eller är medborgare i ett annat

¹³⁵ NJA 2004 s. 176.

¹³⁶ NJA 2004 s. 176, NJA 2005 s. 732, NJA 2009 s. 149.

¹³⁷ 2 kap. 1 § brottsbalken.

¹³⁸ Bestickning och mutbrott enligt tidigare gällande 17 kap. 7 § och 20 kap 2 § brottsbalken samt nu gällande givande och tagande av muta och handel med inflytande enligt 10 kap 5 a-d §§ brottsbalken.

¹³⁹ Se mer om brottsbeskrivningarna avseende nämnda brott i avsnitt 9.2.2.2 och 14.1.3 nedan.

¹⁴⁰ Cars, Mutbrott och korruptiv marknadsföring, Tredje upplagan, 2012, s. 166.

¹⁴¹ 2 kap. 2 § 1 st. p. 1 brottsbalken.

nordiskt land och finns i Sverige.¹⁴² Med hemvist i Sverige avses bosättning av viss stadigvarande karaktär.¹⁴³ Slutligen kan utländsk medborgare dömas här i Sverige om brottet enligt svensk lag föreskriver fängelse i mer än sex månader.

I brottsbalken finns undantag från dessa regler.¹⁴⁴ Svensk domstol saknar domsrätt bl.a. om gärningen är fri från ansvar enligt den lag som gäller på den ort där gärningen begicks. Detta ger uttryck för det s.k. kravet på dubbel straffbarhet, dvs. att en gärning begången utomlands för att vara straffbar i Sverige måste vara brottslig även i det land där gärningen begicks.¹⁴⁵ Frågan om gärningens straffbarhet enligt lagen på gärningsorten ska bedömas enligt de bestämmelser i den lagen som gällde när dom i brottmålet meddelas, dvs. inte utifrån vad som gällde vid gärningstillfället.¹⁴⁶ Däremot gäller att, för det fall en viss gärning var fri från straff på gärningsorten vid tiden för gärningen, oavsett om gärningen därefter kommit att bli straffbar enligt gärningsortens lag, den vid gärningstillfället gällande lagen ska ligga till grund för bedömningen.¹⁴⁷

9.1.4 Försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott

I vissa fall kan ett straffrättsligt ansvar bli aktuellt utöver vad som framkommer av respektive brottsbeskrivning. Det gäller försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott.¹⁴⁸ Bestämmelserna är osjälvtändiga i den bemärkelsen att de måste kopplas samman med en straffbestämmelse avseende ett fullbordat brott.

Försök, förberedelse och stämpling är straffbara endast om det särskilt anges i lag. Medverkan till brott gäller dock alla brott som regleras i brottsbalken. Varje medverkande straffas för sitt uppsåt eller, när så anges, sin oaktsamhet.

I brottsbalken föreskrivs ett generellt ansvar för medverkan till brott. Det anges att ansvar inte bara ska ådömas den som utfört gärningen utan också annan som främjat gärningen med råd eller dåd.¹⁴⁹ Förutom själva gärningsmannen skiljer man normalt mellan ytterligare medverkande som kan ställas till ansvar för antingen anstiftan eller medhjälp. Med anstiftan avses att förmå någon att begå en brottslig gärning, exempelvis genom att påverka gärningsmannen på ett sådant sätt att denne utför gärningen. Med medhjälp avses ett främjande som inte uppfyller kraven på anstiftan. Det går att medverka till en brottslig gärning både genom fysisk medhjälp, exempelvis genom att finansiera eller överlämna en muta, eller genom psykisk medhjälp, exempelvis genom att erbjuda tips och råd om hur en gärning ska genomföras på bästa sätt.

¹⁴² 2 kap. 2 § 1 st. p. 2 brottsbalken.

¹⁴³ Prop. 1971:114 s. 12.

¹⁴⁴ 2 kap. 2 § 2 st. brottsbalken.

¹⁴⁵ Kravet på dubbel straffbarhet gäller dock inte för vissa sexualbrott och försök till sådana brott om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år. Även människohandel och barnpornografibrott, och försök till sådana brott, undantas från kravet på dubbel straffbarhet, se. 2 kap. 2 § 4 st. brottsbalken.

¹⁴⁶ Prop. 1972:98 s. 144.

¹⁴⁷ Prop. 1972:98 s. 215.

¹⁴⁸ 23 kap. brottsbalken.

¹⁴⁹ 23 kap. 4 § brottsbalken.

9.1.5 Företagaransvar

En juridisk person kan aldrig åläggas straffansvar enligt svensk rätt. För det fall att ett brott begås i utövningen av näringsverksamhet kan dock en näringsidkare, dvs. en fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt bedriver verksamhet av ekonomisk art, under vissa förutsättningar åläggas företagsbot om ett belopp mellan fem tusen och tio miljoner kronor.¹⁵⁰ Företagsbot kan aktualiseras i samband med nu gällande korruptionsbestämmelser och kunde även aktualiseras i samband med förut gällande bestämmelser om bestickning och mutbrott. Företagsbot kan även aktualiseras i samband med penninghäleri och penninghäleriförseelse.

En näringsidkare kan föreläggas företagsbot under förutsättning att näringsidkaren inte gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga den aktuella typen av brottslighet eller om brottet begåtts av en person i ledande ställning eller av en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten. Med personer i ledande ställning avses framförallt de som kan anses ha ett särskilt ansvar för att verksamheten bedrivs på ett lagenligt sätt; normalt de som ingår i företagets ledning eller rapporterar direkt till ledningen. Brottet ska typiskt sett ha en klar anknytning till den verksamhet som bedrivs av gärningsmannen i hans egenskap av antingen näringsidkare eller företrädare för eller anställd hos den som bedriver näring.¹⁵¹ Det finns inte något krav på att gärningsmannen åtalas, men det måste visas att samtliga objektiva och subjektiva rekvisit i en straffbestämmelse är uppfyllda. Regeln om företagsbot uppställer ett generellt krav på en näringsidkare att säkerställa regelefterlevnad och företa brottsförebyggande åtgärder inom verksamheten. Har näringsidkaren gjort vad som skäligen kan krävas för att förhindra att det aktuella brottet begåtts ska det som huvudregel leda till ansvarsfrihet för näringsidkaren.¹⁵²

9.1.6 Åtalsregler och åtalspreskription

Tidigare angavs att bestickning som skett i förhållande till vissa särskilda personkategorier (t.ex. arbetstagare inom stat eller kommun eller främmande stats minister) inte krävde åtalsangivelse eller att åtal var påkallat från allmän synpunkt för att åtal skulle kunna väckas. Motsvarande regel gällde i fråga om mutbrott, dvs. när sådana personer mottagit mutor.

Efter lagändringen 1 juli 2012 gäller att tagande av muta, givande av muta, handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detta omfattar dock inte grovt tagande av muta och grovt givande av muta. Dessa brott hör under allmänt åtal. För vissa personkategorier gäller också en utvidgad åtalsrätt för åklagaren.¹⁵³

För de flesta brott i brottsbalken gäller att åtalspreskription inträder en viss tid efter det att brottet har begåtts. Åtalspreskription anger en tidsram inom vilken en misstänkt ska ha häktats eller åtalats för att påföljd för brottet ska kunna utdömas. Preskriptionstiden

¹⁵⁰ 36 kap. 7, 8 §§ brottsbalken.

¹⁵¹ Prop. 1985/86:23 s. 28.

¹⁵² Brottsbalken: en kommentar, 2012, 36:7 s. 1 ff.

¹⁵³ 20 kap. 5 § brottsbalken.

varierar för olika brott och det är brottets straffskala som är avgörande för preskriptionstidens längd. För bestickning och mutbrott¹⁵⁴ gällde en preskriptionstid om fem år för brott av normalgraden och tio år för grovt brott. Motsvarande preskriptionstid gäller för givande och tagande av muta och penninghäleri enligt nu gällande regler där brott av normalgraden preskriberas fem år och grovt brott preskriberas tio år från den dag då brottet begicks. Preskriptionstiden för handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott är fem år och preskriptionstiden för penninghäleriförseelse är två år.¹⁵⁵

9.2 Svenska korruptionsregler

9.2.1 Bakgrund

Reglerna om korruption återfinns i brottsbalken och har nyligen varit föremål för revidering. Innan de nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2012, skedde den senaste omfattande revideringen år 1977 då straffbestämmelserna mot korruption utvidgades till att omfatta aktörer inom det privata näringslivet.¹⁵⁶ Den personkrets som omfattas av bestämmelserna mot korruption har sedan dess reviderats vid ytterligare ett par tillfällen, dels år 2004 då personkretsen utvidgades till att omfatta vissa utländska uppdragstagare, dels år 2012.¹⁵⁷ Reglerna har varit föremål för kritik främst därför att de uppfattats som omoderna och svårtillämpade.¹⁵⁸ De regler som trädde i kraft den 1 juli 2012 innebär såväl systematiska som materiella förändringar. Till viss del har det kriminaliserade området utvidgats. Den svenska rättsutvecklingen följer såväl internationella konventioner som andra länders lagstiftning.

Korruptionsbestämmelsernas skyddsintresse har primärt utgjorts av intresset för riktig och oberoende offentlig förvaltning främst i samband med myndighetsutövning och offentlig upphandling. Allt eftersom bestämmelsernas räckvidd har vidgats har intresset för korrekt tjänsteutövning även inom det privata näringslivet erkänts som skyddsvärt. Lojal konkurrens inom näringslivet framfördes specifikt som ett legitimt och skyddsvärt intresse då korruptionsbestämmelserna utvidgades till att omfatta även arbetstagare och uppdragstagare inom den privata sektorn år 1977. Förtroendeförhållandet mellan huvudman och anställd eller uppdragstagare är ett av korruptionsbestämmelsernas primära skyddsintressen. Korruption förutsätter därmed att otillbörlig påverkan riktas mot någon som har anförtrotts att verka för annans räkning oavsett om den vederbörande verkar för är ett dömande eller beslutande organ, en myndighet eller kommun, en organisation, ett företag eller en fysisk person.¹⁵⁹

De grundläggande bestämmelserna mot korruption, vilka straffbelägger givande och tagande av en muta har i stort samma materiella innehåll och tillämpningsområde enligt gällande rätt som motsvarande bestämmelser hade före revideringen den 1 juli 2012.

¹⁵⁴ Enligt då gällande 17 kap. 7 § och 20 kap. 2 § brottsbalken.

¹⁵⁵ 35 kap. 1 § brottsbalken.

¹⁵⁶ SFS 1977:103.

¹⁵⁷ SFS 2004:404.

¹⁵⁸ Prop. 2011/12:79 s. 16 f.

¹⁵⁹ Prop. 1975/76:176 s. 10 ff., prop. 2011/12:79 s. 19 ff och Thorsten Cars, Mutbrott och korruptiv marknadsföring, 2012, s. 17 ff.

Redogörelsen under avsnitt 9.2.2 nedan, rörande mutbrott och bestickning, har därför relevans även för bedömningen av vad som är att betrakta som straffbart handlande enligt nu gällande straffbestämmelser om tagande och givande av muta. I avsnitt 14 nedan beskrivs därför endast de skillnader och nyheter som introducerades i samband med 2012 års revidering. Den mest väsentliga nyheten innebär en utvidgning av det kriminaliserade området i form av två nya brott, handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott.

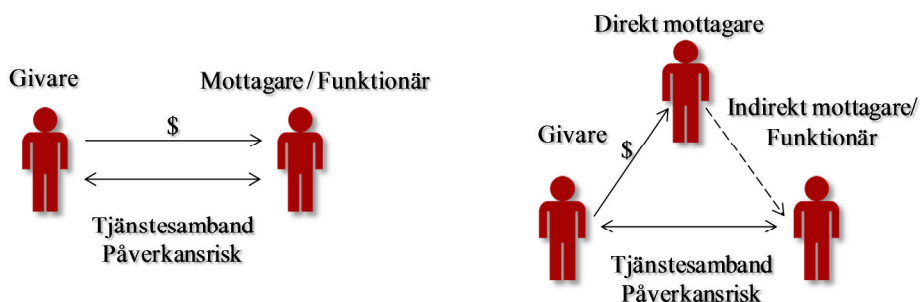
Utifrån definitionen att "korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egens eller annans vinning"¹⁶⁰ innefattar korruptionsbrott även andra brott än bestickning och mutbrott samt, efter lagändringen den 1 juli 2012, tagande och givande av muta, handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott. Ett brott som i vissa situationer också kan vara närliggande, eller alternativt är trolöshet mot huvudman. Om någon, som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta ekonomisk angelägenhet eller övervaka skötseln av sådan angelägenhet, missbrukar sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen, kan han dömas för trolöshet mot huvudman.¹⁶¹ Även i det brottet är syftet ett skydda förtroendeförhållandet mellan huvudman och anställd eller uppdragstagare. Bestämmelsen om trolöshet mot huvudman tillämpas sällan i korruptionsfall. Bevisvårigheterna är betydande redan när det gäller de olika mutbrotten. För att trolöshet mot huvudman ska föreligga, måste det bevisas att den som hade ett förtroende hade för avsikt att gynna annan än sin huvudman. Agerandet ska också ha lett till förlust för huvudmannen, vilket gärningsmannen ska ha insett.

9.2.2 Gällande rätt före den 1 juli 2012

9.2.2.1 *Inledning*

Reglerna om mutbrott och bestickning återfanns tidigare i olika kapitel i brottsbalken. Mutbrott reglerades i 20 kap. brottsbalken rubricerat "Om tjänstefel m.m." medan bestickning reglerades i 17 kap. brottsbalken rubricerat "Om brott mot allmän verksamhet m.m.". Reglernas indelning i olika kapitel åskådliggjorde till viss del de olika intressen som kriminaliseringarna avsåg att skydda.

Figur 8 – Mutbrott och bestickning kan sammanfattas schematiskt på följande sätt.

¹⁶⁰ En svensk översättning av Transparency Internationals definition.

¹⁶¹ Brottsbalken 10 kap. 5§.

Mutbrott och bestickning utgjorde var sin sida av samma fiktiva handling och baserades båda på följande fyra centrala objektiva rekvisit; (i) att lämna, utlova eller erbjuda respektive att ta emot, låta sig utlova eller begära en förmån, (ii) de involverade aktörerna, (iii) sambandet mellan den aktuella förmånen och mottagarens tjänsteutövning, samt (iv) förmånens otillbörlighet. Bestämmelserna var helt fristående från varandra. Det innebär att någon på den givande sidan kunde dömas för bestickning utan att någon på den mottagande sidan dömdes för mutbrott och vice versa.

9.2.2.2 *Mutbrott och bestickning*

i. Aktörerna

Den som lämnade, utlovade eller erbjöd en muta eller annan otillbörlig förmån till en arbetstagare eller någon som utövar ett särskilt uppdrag, för mottagarens tjänsteutövning, kunde tidigare dömas för bestickning.¹⁶² Det var mottagarens, inte givarens, ställning som avgjorde huruvida transaktionen kunde föranleda straffansvar. Förenklat uttryckt kunde vem som helst göra sig skyldig till bestickning förutsatt att mottagaren kunde göra sig skyldig till mutbrott. Enbart fysiska personer kan åläggas straffansvar vilket utesluter juridiska personer från åtal. För det fall en korrupt handling har företagits inom ramen för en näringsverksamhet är det den juridiska personens ställföreträdare, exempelvis styrelseledamot eller verkställande direktör, eller de till vilka viss behörighet och befogenhet delegerats som bär det straffrättsliga ansvaret under förutsättning att relevanta straffrättsliga rekvisit är uppfyllda.

Den som tog emot, lät sig utlovas eller begärde en muta eller annan otillbörlig förmån för sin tjänsteutövning, kunde dömas för mutbrott.¹⁶³ En viktig begränsning av den dåvarande bestämmelsen om mutbrott var att endast arbetstagare eller någon som utövade ett särskilt uppdrag omfattades av den krets av aktörer som kunde göra sig skyldiga till mutbrott. Begreppet arbetstagare avsåg den som är arbetstagare i civilrättslig mening.¹⁶⁴

I den tidigare gällande mutbrottsbestämmelsen fanns en uttömmande lista över de uppdrag som omfattades av straffansvar. De utgjordes främst av offentliga och politiska uppdrag. Vissa utländska offentliga funktioner omnämndes i bestämmelsen¹⁶⁵ och vissa angivna uppdragstagare omfattades av bestämmelsen oavsett nationalitet.¹⁶⁶ Arbetstagare hos utländsk arbetsgivare omfattades av begreppet arbetstagare.¹⁶⁷ Mutbrottsbestämmelsens utformning fick till följd att vissa funktioner och personer föll utanför dess räckvidd, däribland dem som utövade självständiga uppdrag (exempelvis en egen företagare eller ägare i ett enmansaktiebolag). De var därmed inte att betrakta

¹⁶² 17 kap. 7 § brottsbalken.

¹⁶³ 20 kap. 2 § brottsbalken.

¹⁶⁴ Prop. 1975/76:176 s. 34.

¹⁶⁵ 20 kap. 2 § 2 st. 6-9 p. brottsbalken.

¹⁶⁶ 20 kap. 2 § 2 st. 5 p. brottsbalken.

¹⁶⁷ Brottsbalken: en kommentar, 20:2 s. 19.

som anställda i civilrättslig mening och deras uppdrag omnämndes inte heller i bestämmelsen.¹⁶⁸

Det framgår av lagtexten att den otillbörliga förmånen kunde tillfalla någon annan, fysisk eller juridisk person, än den för vars tjänsteutövning förmånen lämnades eller togs emot. En förutsättning var dock att funktionären, dvs. den person med vars tjänsteutövning förmånen hade samband, på ett eller annat sätt gynnats av förmånen.¹⁶⁹ Straffansvar kunde inte undvikas genom att transaktionen genomfördes med hjälp av en mellanman på någon sida. Istället riskerade mellanmannen ansvar för medhjälp till mutbrott eller bestickning.¹⁷⁰

ii. Tjänstesambandet

De brottsliga handlingarna bestod i att lämna, utlova eller erbjuda respektive ta emot, låta sig utlova eller begära en muta eller annan otillbörlig förmån för mottagarens tjänsteutövning. Sambandet mellan lämnandet/mottagandet av den otillbörliga förmånen och mottagarens tjänsteutövning var ett centralt rekvisit både i bestämmelsen om mutbrott och i bestämmelsen om bestickning. Föreligger ett tjänstesamband föreligger även i teorin normalt en risk för att mottagaren låter sig påverkas i sin tjänsteutövning. I typfallet är det även avsikten med den lämnade förmånen. Det kan dock vara svårt att i praktiken visa vad givaren haft för avsikt med den lämnade förmånen. På samma sätt kan det vara svårt att visa på vilket sätt mottagaren av förmånen verkligen låtit sig påverkas av förmånen. För att undvika dessa svårigheter har lagstiftaren avstått från att uppställa krav på viss avsikt eller effekt. Mutbrott och bestickning är således inte några effektbrott, där en viss effekt måste visas av åklagaren. Istället har det uppställts krav på att det ska föreligga ett samband mellan den lämnade förmånen och mottagarens tjänsteutövning.

För att ett tjänstesamband ska anses föreligga krävs att förmånen kan kopplas samman med något som är att hänföra till den verksamhet som mottagarens huvudman bedriver. Kravet på tjänstesamband innebär inte att förmånen måste kopplas samman till en viss specifik tjänsteåtgärd. Däremot krävs att förmånen kan kopplas samman med någon åtgärd, vare sig det är en möjlighet till aktiv åtgärd eller underlåtenhet att agera, som faller inom huvudmannens verksamhetsområde. Annorlunda uttryckt ska mottagaren av förmånen, inom ramen för sin anställning eller sitt uppdrag, ha praktisk möjlighet till inflytande eller påverkan i något avseende som rör givaren¹⁷¹. Bedömningen av om ett tjänstesamband föreligger är därmed inte avhängig av mottagarens formella behörighet och påverkas exempelvis inte av att mottagaren saknar slutlig beslutanderätt avseende en viss fråga som förmånen kan kopplas samman med. En indirekt påverkansmöjlighet i något avseende som rör givaren är tillräcklig. Inga krav uppställs på att mottagaren

¹⁶⁸ Jmf RH 2010:5 avseende en journalist med självständigt uppdrag och Riksenheten mot korruption beslut 2010-08-20 i ärende AM-107487-10 avseende Sveriges kronprinsessa.

¹⁶⁹ Prop. 1998/99:32 s. 92 f.

¹⁷⁰ Se avsnitt 9.1.4.

¹⁷¹ Jmf. NJA 2008 s. 705.

faktiskt låtit sig påverkas i sin tjänsteutövning eller att det var syftet med förmånen; redan faran för att mottagaren ska påverkas i sin tjänsteutövning är straffbelagd.¹⁷²

Om det föreligger både ett tjänstesamband och ett annat samband mellan givaren och mottagaren av förmånen (såsom exempelvis ett vänskapssamband eller ett annat uppdragssamband) blir det avgörande vilken relation som varit styrande när förmånen lämnats.¹⁷³

iii. Otillbörligheten

Det sista centrala objektiva rekvisitet i bestämmelserna om mutbrott och bestickning utgjordes av kravet på att den aktuella förmånen skulle vara att anse som otillbörlig. I lagtexten angavs ”muta eller annan otillbörlig belöning”. I praktiken var det samma sak. Lagtextens formulering hade en historisk förklaring då det ursprungligen rörde sig om två skilda brott där en muta gavs före det att en viss tjänsteåtgärd skulle företas och en otillbörlig belöning gavs som tack för en redan företagen tjänsteåtgärd. I modern rättstillämpning görs dock ingen skillnad.¹⁷⁴ Både materiella och immateriella förmåner kan utgöra en muta eller otillbörlig belöning. Exempel på förmåner av immateriell natur som omnämns i förarbeten till bestämmelserna är rekommendationer och beskydd.¹⁷⁵ Den typiska mutan har ett ekonomiskt värde för mottagaren, men så behöver inte vara fallet.¹⁷⁶ Svårigheten vid rättstillämpningen ligger ofta inte i bedömning av vad som kan utgöra en förmån utan om förmånen ska anses vara otillbörlig.¹⁷⁷

Otillbörlighetsbedömningen ska göras på grundval av alla omständigheter som är av betydelse i det enskilda fallet. Den typiska mutan, lämnad med avsikt att påverka mottagaren i hans eller hennes tjänsteutövning är i sig otillbörlig. Kan det visas att mottagaren har låtit sig påverkas i sin tjänsteutövning står det klart att förmånen är att anse som otillbörlig. Är det däremot oklart vad som var avsikten med den lämnade förmånen eller huruvida mottagaren låtit sig påverkas av förmånen är skiljelinjen mellan vad som är att anse som tillbörligt och otillbörligt svårare att bestämma. Avgörande är då i regel om transaktionen allmänt sett kan tänkas påverka mottagarens tjänsteutövning eller, uttryckt annorlunda, om det anses föreligga en påverkansrisk. Exempel på faktorer som kan spela in vid en otillbörlighetsbedömning är förmånens karaktär och värde, mottagarens anställning eller uppdrag och det behov av integritetsskydd som anställningen eller uppdraget medför, det sätt på vilket transaktionen genomförs samt tillämplig sedvänja och branschpraxis.¹⁷⁸

En förmån av ett obetydligt värde utgör normalt en liten risk att påverka mottagaren och är därför som regel att betrakta som tillbörlig. Det råder dock inte någon värdegräns för vad som kan vara att anse som en otillbörlig förmån.¹⁷⁹ Utrymmet för tillbörliga

¹⁷² SOU 1974:37 s. 109, 142 f., Prop. 2011/12:79 s. 43 och Brottsbalken: en kommentar, 20:2 s. 6.

¹⁷³ Jmf. NJA 2009 s. 751 och NJA 1987 s. 604.

¹⁷⁴ I denna framställning används begreppet ”förmån” synonymt med begreppet ”belöning”.

¹⁷⁵ SOU 1974:37 s. 141.

¹⁷⁶ Jmf. Svea HovR, avd. 9, DB 66/1990 avseende utlovande av sexuella tjänster.

¹⁷⁷ Torsten Cars, Mutbrott och korruptiv marknadsföring, 2012, s. 78.

¹⁷⁸ Prop. 1975/76:176 s. 36 f. och Brottsbalken: en kommentar, 20:2 s. 9 f.

¹⁷⁹ SOU 1974:37 s. 112 och Cars, 2012, s. 86.

förmåner är normalt mindre inom den offentliga sektorn jämfört med det privata näringslivet, och otillbörlighetsbegreppet har en särskilt vid innebörd vad gäller offentlig verksamhet som innefattar myndighetsutövning eller offentlig upphandling. För den som utövar myndighet eller annan väsentlig offentlig verksamhet gäller i allmänhet att även en förmån som inte allmänt sett kan tänkas påverka mottagarens tjänsteutövning är att anse som otillbörlig. Med andra ord uppställs i dessa sammanhang inte något krav på påverkansrisk, med motiveringen att tjänstens beskaffenhet i allmänhet är sådan att den kräver särskilt integritetsskydd.¹⁸⁰ Även funktioner inom den privata sektorn, så som advokater, revisorer, befattningar inom bankväsendet liksom inom press och media, kan vara att anse som särskilt integritetskänsliga och därmed särskilt känsliga för förmåner.¹⁸¹

Det sätt på vilket förmånen överlämnats eller transaktionen genomförts kan påverka otillbörlighetsbedömningen. En hög grad av öppenhet både i förhållande till mottagarens huvudman och till allmänheten, kan verka som en förmildrande omständighet. Inom den privata sektorn har samtyckte av mottagarens huvudman som utgångspunkt en positiv inverkan på otillbörlighetsbedömningen. Enbart det faktum att mottagarens huvudman är medveten om eller samtycker till transaktionen gör den dock inte tillbörlig.¹⁸²

Tillämplig sedvänja och branschpraxis kan vara av relevans för att bedöma en förmåns tillbörlighet. Om en förmån har ett omedelbart samband med mottagarens tjänsteutövning och förmånen dessutom ingår som ett naturligt och nyttigt led i mottagarens tjänsteutövning bör den typiskt sett anses tillbörlig, förutsatt att dess syfte är legitimt. Avsikten med straffbestämmelserna har enligt lagstiftaren inte varit att straffbelägga företeelser som ses som ett naturligt led i vedertagna umgängesformer inom näringslivet eller inom någon viss bransch.¹⁸³

Vad gäller handlingar begångna utomlands kan lokal praxis inverka på otillbörlighetsbedömningen. Enbart det förhållandet att en förmån omfattas av allmän sedvänja eller accepterad kutym ska dock inte göra en förmån tillbörlig.¹⁸⁴

9.2.2.3 *Grovt brott*

För grov bestickning eller grovt mutbrott dömdes till fängelse lägst sex månader och högst sex år. Lagtexten gav ingen uttrycklig vägledning av vad som var att betrakta som ett grovt brott. Enligt förarbetena var den strängare straffskalan tänkt att vara förbehållen bestickning och mutbrott som inbegrep ett angrepp på myndighetsutövning eller annan viktig offentlig verksamhet.¹⁸⁵ Det förutsattes i allmänhet att den mutande hade en ställning som är i ett särskilt behov av integritetsskydd, eller att vederbörande hade begått eller haft för avsikt att begå en pliktstridig handling eller att vederbörande

¹⁸⁰ SOU 1974:37 s. 144 f. och Brottsbalken: en kommentar, 20:2 s. 9 f.

¹⁸¹ Thorsten Cars, Mutbrott och korruptiv marknadsföring, 2012, s. 104 f.

¹⁸² SOU 1974:37 s. 117.

¹⁸³ Prop. 1975/76:176 s. 37, NJA 2008 s. 705.

¹⁸⁴ Prop. 1975/76:176 s. 41 och Brottsbalken: en kommentar, 17:7 s. 5 f.

¹⁸⁵ SOU 2010:38 s. 69.

hade föranlett en stor skada med anledning av brottet¹⁸⁶. Andra omständigheter av betydelse har dock utarbetats i praxis, så som om gärningen rört mycket stora belopp, skett systematiskt eller i stor omfattning.¹⁸⁷ Det har förekommit att bestickning och mutbrott har bedömts som grova även om handlingarna företagits inom det privata näringslivet och således inte haft anknytning till myndighetsutövning eller offentlig verksamhet.¹⁸⁸

9.2.2.4 *Uppsåt*

För att straffansvar enligt bestämmelserna om mutbrott och bestickning skulle kunna aktualiseras krävdes förutom att de objektiva rekvisiten var uppfyllda, att de var täckta av uppsåt. Enligt bestämmelsernas ordalydelse fordrades inte direkt uppsåt för ansvar. Det var alltså tillräckligt med indirekt uppsåt eller likgiltighetsuppsåt.¹⁸⁹ Det innebär att gärningsmannen måste anses ha känt till eller varit likgiltig inför alla de faktiska och rättsliga omständigheter som ligger till grund för bedömningen av gärningens brottslighet. I relation till bestämmelserna om bestickning och mutbrott fordrades uppsåt till att mottagaren tillhörde personkretsen som omfattades av straffansvar, att förmånen hade samband med mottagarens tjänsteutövning samt de omständigheter som låg till grund för bedömningen att förmånen var otillbörlig. Kravet på uppsåt ska inte förväxlas med ett krav på att det måste anses visat att förmånen hade ett konkret syfte eller en viss effekt.¹⁹⁰ Inte heller är gärningsmannens egen inställning till huruvida förmånen är tillbörlig eller ej av intresse för uppsåtsbedömningen.¹⁹¹

9.2.2.5 *En schematisk sammanfattning*

Utifrån redogörelsen ovan kan regelsystemet för bestickningsbrott schematiskt sammanfattas på följande sätt.

¹⁸⁶ SOU 1974:37 s. 145.

¹⁸⁷ SOU 2010:38 s. 69.

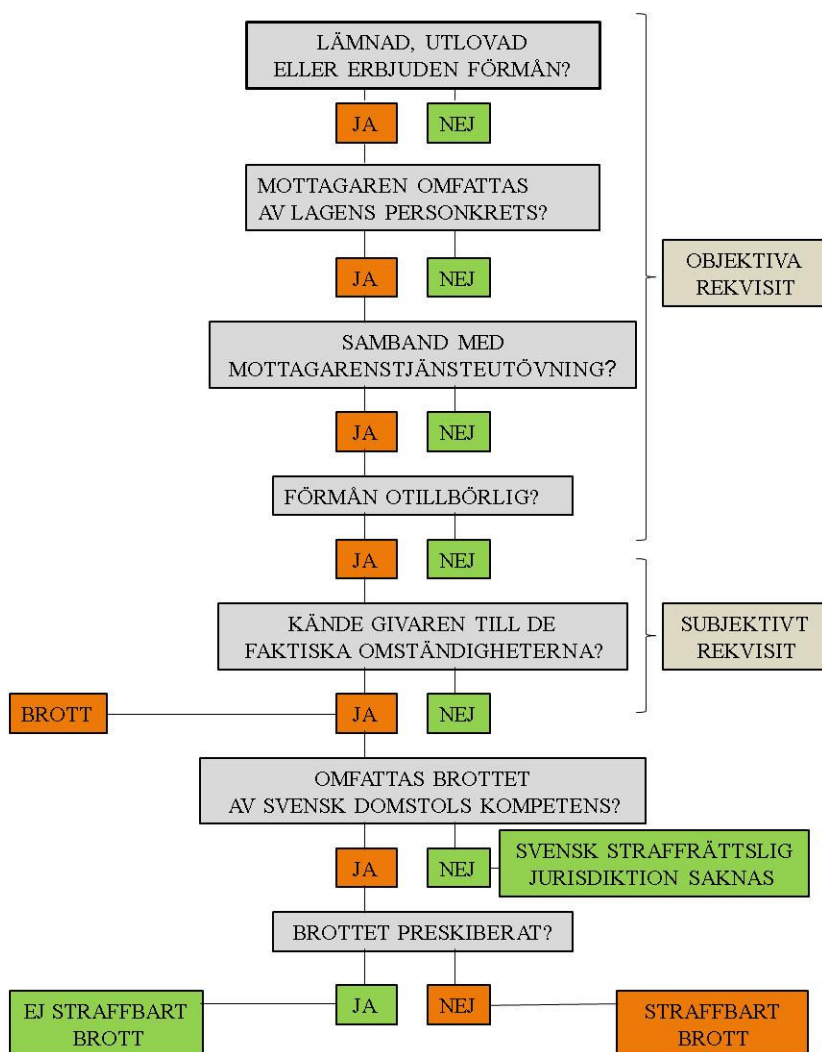
¹⁸⁸ Jmf. rättsfallsgenomgång i Cars, Mutbrott och korruptiv marknadsföring, 2012, s. 62 f.

¹⁸⁹ Se avsnitt 9.1.2 om uppsåt.

¹⁹⁰ Jmf. framställningen avseende krav på tjänstesamband, avsnitt 9.2.2.2 ii.

¹⁹¹ SOU 1974:37 s. 145.

Figur 9 – En schematisk sammanfattning av regelsystemet för bestickning i brottsbalken.

9.3 Penningtvätt

9.3.1 Inledning

Allmänt förstås med penningtvätt åtgärder som vidtas i syfte att dölja eller omsätta vinning av brottslig verksamhet. Syftet med penningtvättregleringen är att försvåra möjligheterna till penningtvätt och bidra till en effektiv bekämpning av denna.¹⁹² Penningtvättregleringen kan delas upp i dels administrativa regler och dels straffrättsliga regler. De administrativa reglerna¹⁹³ syftar till att förebygga penningtvätt genom preventiva åtgärder. De motverkar att penningtvättåtgärder kan genomföras och

¹⁹² Prop. 1998/99:19 s. 28 f.

¹⁹³ Se avsnitt 9.3.2.

förhindrar att finansiell verksamhet eller annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt. De straffrättsliga reglerna¹⁹⁴ finns i brottsbalken. De kriminaliserar vissa handlingar med avseende på penningtvätt. Syftet med dessa regler är att bestraffa den som utför penningtvätt och därmed verka preventivt mot sådana åtgärder.

9.3.2 Administrativa regler i penningtvättilagen

Penningtvättilagen¹⁹⁵ reglerar de administrativa och materiella reglerna om hur penningtvätt ska bekämpas. Lagen innehåller främst bestämmelser om identitetskontroll och gransknings- och uppgiftsskyldighet för fysiska och juridiska personer som kan komma i kontakt med penningtvätt.

Av lagens första kapitel framgår vilka typer av verksamheter som omfattas av lagens tillämpningsområde, bl.a. omfattas juridiska personer som bedriver finansiell verksamhet som t.ex. bank- eller finansieringsrörelse, livförsäkringsrörelse, banker och kreditmarknadsbolag. Om en viss företagstyp inte finns uppräknad där, gäller inte lagens bestämmelser. Även vissa icke-finansiella företag, bl.a. verksamhet för utgivning av elektroniska pengar, omfattas.¹⁹⁶

Lagen tar sikte på företagstypernas kärnverksamhet riktad mot företagets kunder. Som exempel kan nämnas att en bank ska efterleva penningtvättilagens bestämmelser i relation till sina kunder, men däremot ålägger inte lagen banken motsvarande skyldighet i relation till sina leverantörer. I lagens förarbeten framhålls vidare att sådan verksamhet som innebär sådana åtgärder som t.ex. uthyrning av lokaler m.m. inom ramen för bankers och försäkringsföretags kapitalförvaltning inte omfattas.¹⁹⁷

Ansvar i penningtvättilagen riktar sig mot de som på något sätt möjliggör penningtvätten, exempelvis banker eller företag. Den som initierar själva penningtvätten gör sig skyldig till det aktuella förbrottet.

Enligt penningtvättilagen krävs det inte att ett förbrott är fullbordat. Som exempel kan nämnas att ett förfarande som innebär att pengar från ett pågående bedrägeri döljs, omfattas av penningtvättbegreppet.

9.3.3 Penninghäleri¹⁹⁸

9.3.3.1 *Inledning och bakgrund*

Ett medel för att uppnå det allmänna syftet att förhindra att det finansiella systemet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt är att straffbelägga de åtgärder som innefattar penningtvätt. Straffansvar för penningtvättsåtgärder infördes den 1 juli 1991 genom tillägg av två punkter i den dåvarande häleribestämmelsen. Förändringen

¹⁹⁴ Se avsnitten 9.3.3 och 9.3.4.

¹⁹⁵ Lag (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

¹⁹⁶ Enligt lagen (2011:755) om elektroniska pengar.

¹⁹⁷ Prop. 1992/93:207 s. 12.

¹⁹⁸ I SOU 2012:12 föreslås vissa förändringar i den nuvarande regleringen om penninghäleri. Förslagen har dock inte ännu genomförts i lagstiftningen.

genomfördes på grund av Sveriges internationella åtaganden. Efter att önskemål framförts från den finansiella arbetsgruppen mot tvättning av pengar, FATF (*Financial Action Task Force on money laundering*), införde Sverige också senare år 1999 ett särskilt brott för penninghäleri och för penninghäleriförseelse.¹⁹⁹ I samband med införandet av ett särskilt penninghäleribrott, utvidgades även det straffbara området till att omfatta egendom som inte härrör från ett särskilt förbrott.²⁰⁰

9.3.3.2 *Regleringen i brottsbalken*

Enligt brottsbalken²⁰¹ ska den som (1) otillbörligen främjar möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom som härrör från brottsligt förvärv eller värdet av sådan egendom, eller (2) med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv, dömas för penninghäleri till fängelse i högst två år. För penninghäleri ska också den dömas som (3), i annat fall än som anges i (1) och (2), otillbörligen medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom, om åtgärden är ägnad att dölja att annan har berikat sig genom brottslig gärning. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

9.3.3.3 *(1) – att främja möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom*

i. Objektiva förutsättningar för ansvar

Det är brottsligt att främja möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom som förvärvats genom brottslighet.²⁰² Det brottsliga förfarandet består då i att främja möjligheten för annan att dra nytta av ett brottsligt förvärv. Det som allmänt beskrivs som "svarta pengar" beskrivs i lagtexten som egendom som härrör från brottsligt förvärv eller värdet av sådan egendom.

En första förutsättning för att ansvar ska aktualiseras enligt penninghäleribestämmelsen är alltså att egendomen härrör från brottsligt förvärv, dvs. att det finns en koppling mellan viss egendom och ett visst brott eller brottslig verksamhet. Egendom som härrör från brottsligt förvärv kan t.ex. vara inkomster från narkotikaförsäljning, olaglig spelverksamhet eller mutor.²⁰³ Bestämmelsen omfattar vidare både det konkreta brottsbytet, t.ex. en stulen bil, och egendom som trätt i stället för den, t.ex. pengar efter försäljning av den stulna bilen.²⁰⁴ Även illegalt förvärvade medel som sammanblandats med lagliga medel omfattas.²⁰⁵

¹⁹⁹Det skedde genom att motsvarande regler bröts ut ur den dåvarande bestämmelsen om häleri och bildade en ny paragraf i brottsbalken 6 a § i 9 kap och att det ringa brottet bröts ut från bestämmelsen om häleriförseelse och bildade en ny 7 a § i 9 kap. i brottsbalken.

²⁰⁰I och med denna förändring omfattas även penningtvätt som kan följa av skatte- och tullbrott (Prop. 1998/99:19 s. 29).

²⁰¹9 kap. 6 a § brottsbalken.

²⁰²9 kap. 6 a § 1 st. 1 p. brottsbalken.

²⁰³Prop. 1990/91:127 s. 52.

²⁰⁴Prop. 1990:91:127 s. 52.

²⁰⁵Prop. 1990:91:127 s. 53.

En andra förutsättning för ansvar enligt penninghäleribestämmelsen är att gärningsmannen otillbörligt främjar möjligheten för annan att tillgodogöra sig egendomen. Bedömningen av huruvida ett förfarande inneburit ett otillbörligt främjande baseras på i vilken utsträckning transaktionen påverkat möjligheterna för någon att tillgodogöra sig den egendom som förvärvats genom brott.²⁰⁶ Till att börja med är åtgärder med ett mer eller mindre uttalat syfte att hjälpa brottslingen att betrakta som otillbörliga. Det kan t.ex. handla om att hjälpa till med att föra bort, förvara eller erbjuda gömställe för egendomen. Ett otillbörligt främjande anses föreligga först när en transaktion gått utöver det sedvanliga och inneburit att någon fått särskilda möjligheter att tillgodogöra sig egendomen.²⁰⁷ I synnerhet har värdet på egendomen som transaktionen gäller betydelse. I allmänhet anses omsättningstransaktioner, såsom försäljning av fastigheter eller affärsrörelser, till betydande belopp kunna utgöra ett otillbörligt främjande av brottslingens möjligheter att tillgodogöra sig egendomen.²⁰⁸ Som otillbörligt främjande räknas också att ge råd om var egendomen lämpligen bör placeras för att undgå upptäckt. Vardagliga och sedvanliga transaktioner undantas från straffsanktioner.²⁰⁹

ii. Subjektiva förutsättningar för ansvar

För att kunna döma till ansvar för penninghäleri krävs, förutom att de objektiva förutsättningarna är uppfyllda, att dessa även är täckta av någon form av uppsåt.²¹⁰ För straffansvar krävs att gärningsmannen insåg att egendomen härrörde från brott. Gärningsmannen ska även ha varit medveten om att sådana omständigheter förelåg att handlingen vid en objektiv bedömning kan anses som otillbörlig. Vidare fordras även att åklagaren kan styrka en koppling mellan egendomen och det ursprungliga brottet.²¹¹

9.3.3.4 (2) – dölja egendomens ursprung

i. Objektiva förutsättningar för ansvar

Att med uppsåt dölja viss egendoms ursprung, medverka till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv är i sig brottsligt.²¹² I likhet med regleringen i (1) krävs till att börja med för ansvar att viss egendom är kopplad till ett visst brott eller brottslig verksamhet. Den huvudsakliga skillnaden mellan (1) och (2) är att (2) avser medverkan till vissa särskilt angivna förfaranden som typiskt sett går ut på att underlätta för någon att behålla vad som förvärvats genom brottslig verksamhet.²¹³ Ansvar enligt (2) förutsätter enligt lagtexten att den tilltalade medverkat till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med viss egendom. (1) innehåller inte någon begränsning av de förfaranden som kan föranleda ansvar. Det fordras istället enligt (1) att åtgärden är otillbörlig för att straffansvar ska kunna aktualiseras. Har gärningsmannen haft uppsåt att dölja

²⁰⁶ Prop. 1990:91:127 s. 54.

²⁰⁷ Prop. 1990/91:127 s. 54.

²⁰⁸ Prop. 1990:91:127 s. 54.

²⁰⁹ Prop. 1990/91:127 s. 42 och 54.

²¹⁰ 9 kap. 6 a § 1 st. 1 p. brottsbalken.

²¹¹ Prop. 1990:91:127 s. 54.

²¹² 9 kap. 6 a § 1 st. 2 p. brottsbalken.

²¹³ Prop. 1990/91:127 s. 55.

egendomens ursprung och förfarit så som anges i (2), kan denne således dömas till ansvar även om handlingen i sig inte är att betrakta som otillbörlig. Det är tillräckligt för ansvar att det visas att gärningsmannen medverkat på något av de i bestämmelsen beskrivna sätten.²¹⁴ Det krävs inte att handlingen rent faktiskt haft någon betydelse för den ursprungliga gärningsmannens möjligheter att tillgodogöra sig förvärvet.

Bestämmelsen tar sikte på åtgärder som typiskt sett vidtas i syfte att dölja egendomens ursprung. Exempelvis kan det röra sig om att föra egendom ut ur landet, ställa sitt bankfack till förfogande, anvisa gömställen för egendom, medverka som bulvan vid en överlåtelse eller medverka vid olika banktransaktioner som gör egendomens ursprung svårare att spåra.²¹⁵

ii. Subjektiva förutsättningar för ansvar

Ansvar enligt (2) förutsätter inte direkt uppsåt.²¹⁶ Det räcker med indirekt uppsåt eller likgiltighetsuppsåt. Gärningsmannen ska ha insett att hans handlande skulle bidra till att egendomens rätta ursprung doldes och han måste antas ha begått gärningen även om han varit medveten om detta. Bestämmelsen anger därutöver särskilt att gärningsmannen ska ha uppsåt att dölja egendomens ursprung.

9.3.3.5 (3) – dölja att annan har berikat sig genom brottslig gärning

(3) är tillämpligt då förbrottet inneburit en brottslig gärning som inte är ett förvärv. Exempel är där skatt, tull eller annan avgift undandras staten.²¹⁷ Penningtvätten består i det fallet i att gärningsmannen genom sin medverkan försöker dölja att annan berikat sig genom brottet. Förfarandet ska således syfta till att dölja förmögenhetsökningen.²¹⁸ Berikandet utgörs av den allmänna förmögenhetsökning som undanhållandet av skatten innebär. Även i dessa fall undantas normala och vardagliga förfaranden från straffansvar.²¹⁹ Till skillnad från medel som härrör från brottsligt förvärv, innefattar inte denna typ av penningtvätt med automatik försäljning av fastighet eller affärsrörelse, även om den rör betydande belopp. Anledningen till detta är att en sådan transaktion endast medför att viss egendom byts mot annan, varför den inte måste vara ägnad att dölja det brottsliga berikandet. Vidare omfattas redan den typen av förfarande av (1).²²⁰

9.3.3.6 Försök, förberedelse och stämpling

Grovt penninghäleri är kriminaliserat på försöks-, förberedelse- och stämplingsstadium. Den som påbörjat ett grovt penninghäleribrott utan att brottet fullbordats kan, om det anses ha förelegat en fara för att handlingen skulle leda till att brottet fullbordades eller om sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter uteslutits, dömas för försök till grovt penninghäleri.²²¹ För stämpling till grovt penninghäleri döms den som i

²¹⁴ Prop. 1990/91:127 s. 55.

²¹⁵ Prop. 1990/91:127 s. 55.

²¹⁶ Prop. 1990/91:127 s. 56.

²¹⁷ Prop. 1998/99:19 s. 32.

²¹⁸ Prop. 1998/99:19 s. 31.

²¹⁹ Prop. 1998/99:19 s. 31.

²²⁰ Prop. 1998/99:19 s. 32.

²²¹ 23 kap. 1 § och 9 kap. 11 § brottsbalken.

samråd med annan beslutar att företa ett grovt penninghäleribrott, den som försöker anstifta annan att begå ett grovt penninghäleribrott eller den som åtar eller erbjuder sig att begå ett grovt penninghäleribrott.²²² För straffbarhet för försök, förberedelse och anstiftan förutsätts uppsåt.

9.3.3.7 Något om förhållandet mellan penninghäleri och sakhäleri

De straffbestämmelser som berörts ovan överlappar i viss mån med brottsbalkens bestämmelser om sakhäleri. En och samma gärning kan uppfylla rekvisiten både enligt penninghäleribestämmelsen och häleribestämmelsen. Normalt ska dock en sådan gärning bedömas som endast ett brott.²²³ Syftet med den nya bestämmelsen om penninghäleri är att den ska omfatta sådana brottsliga förfaranden som typiskt sett är att anse som penningtvätt. Om en gärning även uppfyller rekvisiten för brottet häleri, bör gärningsmannen i stället dömas för det.²²⁴

9.3.3.8 En schematisk sammanfattning

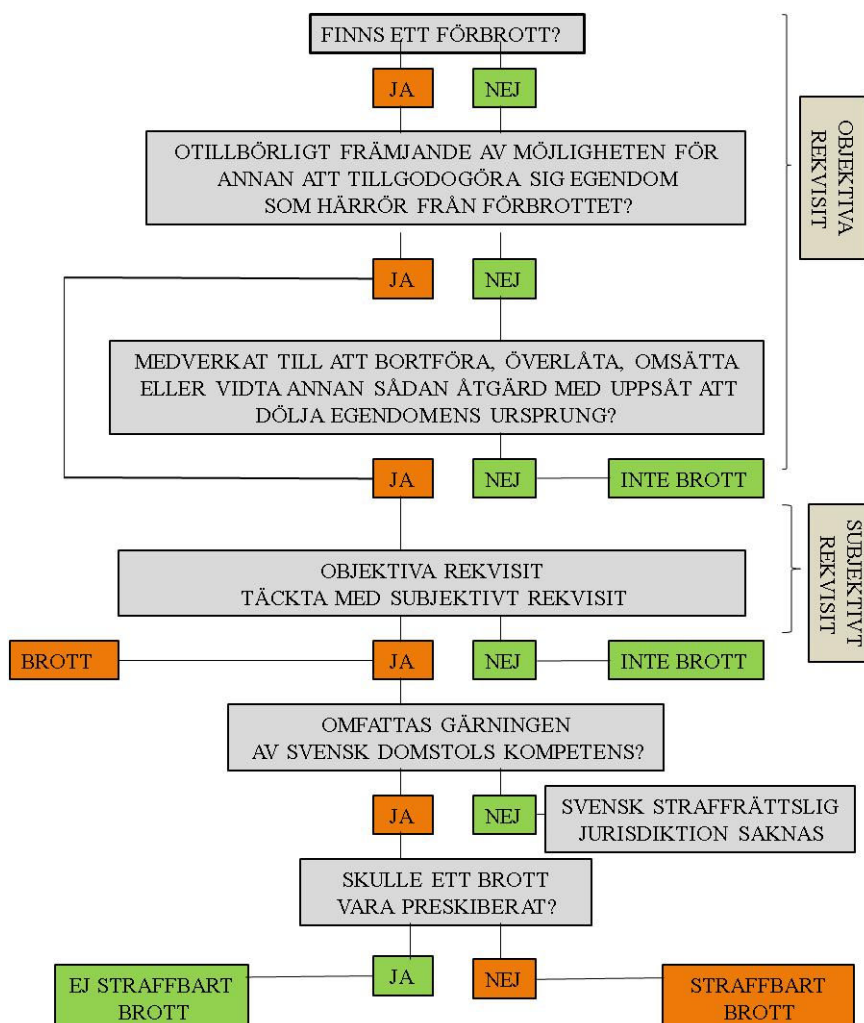
Utifrån redogörelsen ovan kan regelsystemet för penninghäleri schematiskt sammanfattas på följande sätt.

²²² 23 kap. 2 § och 9 kap. 11 § brottsbalken.

²²³ Tanken har varit att häleriansvar enligt 9 kap. 6 § konkurrerar ut penninghäleri enligt 9 kap. 6 a § (Prop. 1998/99:19 s. 70).

²²⁴ NJA II 1999 s. 306.

Figur 10 – En schematisk sammanfattning av regelsystemet för penninghäleri i brottsbalken.

9.3.4 Penninghäleriförseelse

9.3.4.1 Regleringen

Om ett penninghäleribrott är att betrakta som ringa döms till penninghäleriförseelse som är ett mindre allvarligt brott.²²⁵ För penninghäleriförseelse döms också den som av oaktsamhet begår de handlingar som kriminaliseras genom penninghäleribestämmelsen.

9.3.4.2 Subjektiva förutsättningar för ansvar

Vid bedömningen om huruvida oaktsamhet förelegat bör hänsyn tas till under vilka förhållanden handlingen företogs, vad man kände till om den person som man mottog egendomen av och vad för slags transaktion det var fråga om.²²⁶ Skentransaktioner och regelrätt döljande av egendomen bör ge anledning till misstankar. Även fall där

²²⁵ 9 kap. 7 a § brottsbalken.

²²⁶ Prop. 1990/91:127 s. 57.

vederbörande uppträder anonymt eller under oklar identitet bör ge skäl till misstankar. Av betydelse är också om transaktionerna är särskilt omfattande eller ovanliga eller om de saknar ett legitimt ekonomiskt syfte.

10. TeliaSoneras interna riktlinjer och policys för anti-korruption

Detta avsnitt behandlar de etiska riktlinjer som gällt inom TeliaSonera-koncernen under i utredningen aktuell tid.

10.1 Inledning

De av TeliaSonera antagna etiska riktlinjerna är bl.a. av intresse vid en prövning av det subjektiva rekvisitet vid en straffrättslig bedömning. Det finns därför anledning att beröra dessa.

År 2009 lanserade TeliaSonera etiska riktlinjer för hela koncernen.²²⁷ Riktlinjerna gjordes tillgängliga på TeliaSoneras hemsida. Innan dess gällde en etisk kod för den helägda verksamheten medan de majoritetsägda verksamheterna hade separata etiska riktlinjer. År 2010 introducerade TeliaSonera en etisk kod i relation till bolagets leverantörer. Efter att först ha varit inkorporerade i de etiska riktlinjerna och på så sätt varit en integrerad del i TeliaSoneras arbete med dessa frågor, anges sedan år 2012 uttryckligen att OECD:s riktlinjer för multinationella företag utgör en del av TeliaSoneras egna interna riktlinjer. Av hemsidan framgår att TeliaSonera lägger stor vikt vid hållbarhetsfrågor och ansvarsfullt företagande, *corporate social responsibility* (CSR). TeliaSonera publicerar varje år en rapport där bolaget redovisar risker inom CSR och vilka system som finns för att hantera dessa risker. Såväl TeliaSoneras etiska riktlinjer som CSR-arbetet omfattar frågor om bekämpning av korruption.

10.2 TeliaSoneras etiska riktlinjer

10.2.1 Bakgrund

År 2005 lanserade TeliaSonera för första gången en etisk kod för sin helägda verksamhet där anställda uppmanades att ”göra det rätta” samt att agera ansvarsfullt och som goda medborgare. Denna kod har därefter varit föremål för flera revideringar. År 2009 implementerade TeliaSonera övergripande etiska riktlinjer för all verksamhet, både helägd och majoritetsägd. De interna regler som gällde vid TeliaSoneras etablering i Uzbekistan år 2007 skiljer sig från de interna regler som gällde år 2010 och därefter.

²²⁷ I det följande hänvisas till dessa som de etiska riktlinjerna.

10.2.2 De etiska riktlinjerna före år 2009

10.2.2.1 *TeliaSoneras riktlinjer för den helägda verksamheten*

I den etiska kod som gällde fram till år 2009 angavs att TeliaSonera ska nå framgång genom att erbjuda bättre produkter och att bolaget inte ska söka konkurrensmissiga fördelar genom brottsliga eller oetiska affärsmetoder. Det angavs vidare att TeliaSonera och dess anställda ska agera ansvarsfullt och som goda medborgare. Inga åtgärder skulle vidtas som inte skulle tåla att granskas offentligt. Koden innehöll också riktlinjer angående diskriminering, integritet, behandling av bolagets rättigheter samt en uppmaning till anställda att rapportera överträdelser mot de etiska reglerna. Mutor och korruption omnämndes inte uttryckligen i koden. Medarbetare förväntades dock enligt koden följa lagar och regler samt att inte ta emot, ge eller lova olagliga förmåner i utbyte mot tjänster eller beslut.

Riktlinjerna saknade mer detaljerad vägledning i fråga om gåvor och representation. Enligt uppgift från TeliaSonera hade inte bolaget före år 2009 i övrigt några särskilda riktlinjer för hantering av mut- och korruptionsfrågor eller några specifika riktlinjer för representation och gåvor. TeliaSonera hade före år 2009 en särskild CSR-kod. Koden innehöll dock inget specifikt om mutor och korruption.

10.2.2.2 *Riktlinjer för majoritetsägd verksamhet i Centralasien*

Fram till år 2009 hade TeliaSoneras egna etiska kod endast relevans för helägda dotterbolag. För den icke helägda verksamheten gällde separata etiska riktlinjer. I Centralasien gällde t.ex. istället den etiska kod som antagits av Fintur.

I förordet till Finturs etiska kod framhöll, dåvarande CEO för Fintur, att koden ska hjälpa Fintur säkerställa att verksamheten bedrivs i överensstämmelse med rigorösa etiska, professionella och rättsliga standarder. Syftet med koden angavs vidare vara att fastställa etiska riktlinjer för Fintur-koncernen som skulle vara vägledande i dess affärsverksamhet. Ytterligare ett syfte med koden angavs vara att tillhandahålla konkret ledning för bolagets personal i situationer där olika tillvägagångssätt fanns tillgängliga. Koden gällde för alla anställda i Fintur.

I likhet med TeliaSoneras nu gällande etiska riktlinjer, inledde Fintur sin etiska kod med att redovisa den gemensamma värdegrund som utgörs av de gemensamma värderingarna ”Skapa värde”, ”Visa respekt” och ”Få det att hända”. Därefter redovisades bolagets inställning i fråga om t.ex. diskriminering, trakasserier, droger och alkohol och våld på arbetsplatsen. Som ett sista avsnitt i Finturs etiska kod behandlades intressekonflikter. Inledningsvis i detta avsnitt ålades anställda att undvika alla faktiska och möjliga intressekonflikter varefter frågor om sekretess, bolagets rättigheter, relationen till kunder och leverantörer behandlades. I detta avsnitt behandlades också gåvor och representation varvid alla former av mutor förbjöds. Även givande eller tagande av gåvor eller representation eller annan ersättning som syftade till att otillbörligen påverka mottagaren till fördel för givaren förbjöds. I anslutning till detta angavs att alla gåvor med anknytning till leverantörer, kunder och andra affärspartners skulle tillhandahållas i enlighet med varje lokal verksamhets särskilda policy.

I Finturs etiska kod beskrevs även ett *whistleblower system* kallat *GOOD Faith*. Anställda uppmanades i den etiska koden att genom detta system rapportera överträdelser av den etiska kodens bestämmelser.

10.2.3 De etiska riktlinjerna efter år 2009

TeliaSoneras nuvarande etiska riktlinjer implementerades i hela koncernen år 2009 varmed TeliaSoneras egna etiska riktlinjer kom att omfatta verksamheten i Centralasien. Styrelsen har efter implementeringen år 2009 ägarskap över de etiska riktlinjerna samt ska enligt de etiska riktlinjerna genomföra regelbunden översyn avseende både innehåll och efterlevnad.

De nuvarande etiska riktlinjerna ger vägledning till samtliga medarbetare om hur TeliaSonera ska nå upp till ett anseende som förtroendefull och tillförlitlig. De belyser vidare de områden som bolaget bör rikta in sig på för att säkerställa att affärsverksamheten bedrivs på ett hållbart sätt. De etiska riktlinjerna inleds med ett avsnitt som beskriver TeliaSoneras gemensamma värdegrund som utgörs av de gemensamma värderingarna ”Skapa värde”, ”Visa respekt” och ”Få det att hända”. Därefter redovisas TeliaSoneras förhållningssätt gentemot bolagets intressenter. Inom ramen för detta avsnitt presenteras hur TeliaSonera ska förhålla sig till sina kunder, sin personal och sina aktieägare. Riktlinjerna innehåller vidare ett särskilt avsnitt om TeliaSoneras relation till leverantörer, affärspartners och konkurrenter.

Beträffande leverantörer anges att TeliaSonera förväntar sig att leverantörer och underleverantörer stödjer internationella standarder för korruptionsbekämpning. Vidare anges att TeliaSonera uppmantrar sina leverantörer att driva sin verksamhet i enlighet med principer som liknar de som TeliaSonera självt antagit. I de etiska riktlinjerna anges vidare att TeliaSonera betraktar detta som ett viktigt kriterium när bolaget fattar beslut om att upprätta eller fortsätta en affärsrelation. Beträffande representation anges särskilt att gåvor och gästfrihet i tjänsten ska ske inom ramen för lokal lagstiftning och affärssed. I övrigt anges med avseende på mutor och korruption att TeliaSonera i sin verksamhet runt om i världen inte ska ge eller ta emot mutor eller andra illegala betalningar för att få eller bibehålla affärer.

De etiska riktlinjerna har varit desamma sedan implementeringen år 2009, förutom att de i april år 2012 justerades på så sätt att det uttryckligen anges att OECD:s riktlinjer för multinationella företag ska gälla inom TeliaSonera-koncernen.

10.2.4 Övriga riktlinjer

Den etiska koden i relation till bolagets leverantörer²²⁸ introducerades i juni år 2010. Enligt leverantörskoden ska TeliaSonera inte någonstans i världen betala mutor eller andra olagliga förmåner för att erhålla eller behålla affärsmöjligheter. Leverantörskoden tillhandahåller även mer detaljerade regler beträffande gåvor, resor och representation. Enligt leverantörskoden strävar TeliaSonera efter att minimera förekomsten av gåvor inom dess affärsverksamhet. Gåvor får endast erbjudas eller tas emot under

²²⁸ Nedan refererar till som leverantörskoden.

förutsättning att det sker i överstämelse med lokala lagar och affärsseder. Måltider, events, underhållning m.m. får endast erbjudas om det finns ett tydligt affärsmässigt syfte samt om det sker inom skäliga kostnadsnivåer. Sådana åtgärder är dock inte tillåtna under tiden förhandlingar eller budgivningar pågår. Resor för anställda ska betalas av TeliaSonera.

I leverantörskoden anges vidare att TeliaSonera förväntar sig att leverantörer anpassar sin verksamhet enligt dessa regler i deras relation till TeliaSoneras anställda. Enligt TeliaSoneras standardleverantörsavtal ska leverantörer åta sig att följa leverantörskoden samt säkerställa att bl.a. anställda och underleverantörer är informerade om, och följer, leverantörskoden. Eventuella brister i dessa skyldigheter kan vara grund för uppsägning av leverantörsavtalet.

Som ett komplement till de etiska riktlinjerna infördes år 2010 en särskild kod för etik och uppförande för högre befattningshavare. Koden omfattade i slutet av år 2010 ca 100 personer inom TeliaSonera som är direkt involverade i den finansiella rapporteringen. Dessa personer ska årligen intyga att de läst och förstått koden samt att de följt koden. Enligt koden ska dessa personer undvika relationer, aktiviteter och andra intressen såväl som att motta gåvor som kan skapa konflikter mellan den anställdes intressen och TeliaSoneras.

10.3 TeliaSoneras CSR-arbete

10.3.1 Inledning

Sedan år 2004 har TeliaSonera årligen publicerat en rapport där bolaget redovisar vad som åstadkommit inom CSR-området under det föregående året samt koncernens framtida ambitioner inom CSR.²²⁹ Detta arbete omfattar frågor som påverkan på miljön, arbete för yttrandefrihet och mänskliga rättigheter samt etiska frågor. Inom ramen för CSR-arbetet ryms också frågor med anknytning till korruption. Detta framgår i CSR-rapporterna genom att kampen mot korruption lyfts fram som en av de största utmaningarna för TeliaSonera. Det kan noteras att det i 2006 års CSR-rapport anges att TeliaSonera är medvetet om risken med korruption i verksamheten i Centralasien. Vidare anges i 2007 års CSR-rapport, som för första gången även omfattade verksamheten i Centralasien, att etableringen i den regionen innebär risker från ett etiskt perspektiv. I förordet till 2011 års CSR-rapport betonar verkställande direktören, Lars Nyberg, TeliaSoneras nolltolerans i fråga om korruption.

Ur TeliaSoneras CSR-rapportering går det att utläsa att bolaget framför allt bekämpar korruption genom att (a) implementera etiska riktlinjer som omfattar korruption, (b) utbilda personal i de etiska riktlinjerna, (c) genomföra riskbedömningar vid etableringar på nya marknader, (d) följa upp efterlevnaden av de etiska riktlinjerna genom interna kontroller, och (e) upprätthålla effektiva rapporteringssystem för överträdelser av de

²²⁹ I sitt arbete med CSR-rapporten tillämpar TeliaSonera det så kallade Global Reporting Initiative. Global Reporting Initiative är en ideell organisation som arbetar för ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. Organisationen utvecklar och tillhandahåller ett heltäckande rapporteringssystem för hållbarhet som i stor utsträckning används av företag över hela världen.

etiska riktlinjerna. CSR-rapporteringen ger, vid sidan av de etiska riktlinjerna, en kompletterad bild av hur korruptionsfrågor hanteras inom TeliaSonera.

Nedan följer en beskrivning av TeliaSoneras anti-korruptionsarbete och de ovan beskrivna åtgärderna för åren 2007 till 2011. Beskrivningen fokuserar särskilt på verksamheten i Centralasien.

10.3.2 Åren 2007-2008

10.3.2.1 *Utbildning*

Av 2007 års CSR-rapport framgår att det saknas uppgifter för hur stor andel av TeliaSoneras och Finturs personal som tränats i organisationens anti-korruptionsriktlinjer och rutiner. I 2008 års rapport noteras dock att en förbättring skett i och med att 71 procent av de anställda i Centralasien har tränats i organisationens anti-korruptionsriktlinjer och rutiner. Vidare framgår att det år 2008 inte ännu hade hållits någon utbildning i Uzbekistan.

10.3.2.2 *Riskbedömning*

TeliaSonera framhåller i CSR-rapporteringen för åren 2007 och 2008 att risker med anknytning till korruption främst är relevant för verksamheten i Centralasien. Det anges vidare att verksamheten i Centralasien innebär särskilda risker med avseende på den utbredda korruptionen i de länder i Centralasien där TeliaSonera är verksam. Som åtgärd för att minska de etiska riskerna i Centralasien framhålls samarbetet med Fintur och Finturs etiska kod. Det framgår att TeliaSonera är trygg med Finturs etiska kod samt Finturs lednings kompetens att säkerställa att bolaget hanterar dessa risker på ett ansvarsfullt sätt. Sammanfattningsvis innebär Finturs etiska kod ett förbud mot alla former av mutor eller annan ersättning som syftar till att otillbörligen påverka mottagaren till fördel för givaren.

I CSR-rapporteringen fram till år 2009 anges att TeliaSonera har ett systematiskt system för att hantera risker i verksamheten i Centralasien. Som ett uttryckligt syfte med denna riskbedömning nämns bl.a. att utreda förekomsten av korruption. Detta system består bl.a. av vad TeliaSonera kallar en ”*pre-investment country risk assessment*”. Enligt TeliaSonera innebär detta att en mer djupgående analys av den lokala marknaden och dess affärsvillkor genomförs innan TeliaSonera går in på en ny marknad. Riskbedömningen omfattar också en genomgång av politiska och etiska risker förknippade med att bedriva verksamhet i landet. Inom ramen för denna process förs diskussioner med t.ex. Världsbanken och International Finance Corporation. Några dokumenterade rutiner för hur sådana utredningar ska genomföras har inte framkommit. Enligt uppgifter från TeliaSonera varierar utformningen av dessa kontroller från fall till fall beroende på t.ex. vilken marknad som är föremål för utredning.

10.3.2.3 *Interna kontroller*

I CSR-rapporteringen för åren 2007 och 2008 framhålls att interna revisioner och kontroller är ett ytterligare verktyg för att stärka de etiska riktlinjerna och så även arbetet mot korruption i organisationen. Det framgår att alla affärsenheter är föremål för

sådana kontroller. Dessa kontroller omfattar vidare genomgångar av finansiella transaktioner, kassaflöden samt efterlevnaden av interna policys. Av 2007 års CSR-rapport framgår inte hur stor andel av verksamheten som faktiskt har analyserats med anseende på risker förknippade med korruption. I 2008 års CSR-rapport anges däremot att fem av åtta affärsenheter, vilket inkluderar Ucell och verksamheten i Uzbekistan, genomgår kontroller varje år för att analysera och testa risker relaterade till korruption.

10.3.2.4 *Rapporteringsystem*

Fram till år 2009 hanterades tecken på korruption bl.a. genom bolagets *whistleblow system* som är ett internt rapporteringssystem där anställda anonymt kunde rapportera överträdelser av de etiska riktlinjerna. För verksamheten i Centralasien skulle brott rapporteras via "*GOOD Faith*". Under perioden 2007-2008 rapporterades inga incidenter genom *GOOD Faith*.

10.3.3 Åren 2009-2011

10.3.3.1 *Utbildning*

I och med att de nya etiska riktlinjerna implementerades år 2009, genomfördes också lokala ledningsmöten och en omfattande kampanj för att öka kunskapen internt om dessa. Under år 2010 hölls sju lokala workshops med syftet att diskutera vad riktlinjerna innebär i praktiken. Från och med år 2010 utgör också de etiska riktlinjerna en del av introduktionsprogrammet för nyanställda. Även under år 2011 fortsatte processen med att öka de etiska riktlinjernas ställning internt bl.a. genom att öka kompetensen om lands- och funktionsspecifika utmaningar, stärka processen med att säkerställa efterlevnad av riktlinjerna samt att implementera leverantörskoden ytterligare. Enligt 2011 års CSR-rapport planerades att under år 2012 utveckla en e-utbildning för hela koncernen i de etiska riktlinjerna. Vidare kräver TeliaSonera numera att leverantörer åtar sig att följa TeliaSoneras etiska riktlinjer.

10.3.3.2 *Riskbedömning*

I 2009 års CSR-rapport uppmärksammas särskilt risken med korruption i telekombranschen. Vidare noteras att Uzbekistan enligt Transparency International är ett högriskland med avseende på korruption. I CSR-rapporteringen för åren 2009 och 2010 nämns också en liknande riskbedömningsrutin som för åren 2007-2008. Enligt rapporterna omfattar riskbedömningen väsentliga frågor som identifieras i TeliaSoneras "riskkarta" inom områden som mänskliga rättigheter, miljö och korruption. Motsvarande kontroller ska genomföras vid etableringar på nya marknader. Några konkreta rutiner för dessa riskbedömningar har inte framkommit.

Enligt 2010 års CSR-rapport ska alla beslut om att etablera sig på en ny marknad tas av styrelsen i TeliaSonera.

10.3.3.3 *Interna kontroller*

All verksamhet är föremål för interna kontroller för att bl.a. säkerställa efterlevnad av bolagets riktlinjer. Under år 2009 utvidgades TeliaSoneras interna kontrollfunktion från

att enbart omfatta helägda verksamheter till att även omfatta verksamheter där TeliaSonera har så stor ägarandel att ett bestämmande inflytande finns, dvs. även verksamheten i Centralasien.

10.3.3.4 *Rapporteringsystem*

Anställda uppmuntras att rapportera brott mot den etiska koden. För detta ändamål har TeliaSonera ett internt anonymt *whistleblow-system* där överträdelser av de etiska riktlinjerna kan rapporteras. För de personer som omfattas av leverantörskoden kan bristande rapportering i sig utgöra ett brott mot leverantörskoden varpå disciplinära påföljder kan följa. Under år 2010 introducerades en rapporteringsfunktion på TeliaSoneras intranät. Under år 2012 avser TeliaSonera utbilda medarbetare ytterligare i och utveckla verktyg för *whistle-blowing*. Mellan åren 2009 och 2012 rapporterades fem incidenter genom det interna rapporteringssystemet. Enligt uppgift har ingen av dessa rapporter dock haft anknytning till de för denna utredning relevanta frågeställningarna.

FJÄRDE DELEN - ANALYS

11. TeliaSoneras interna hantering

I detta avsnitt diskuteras TeliaSoneras interna hantering av etableringen i Uzbekistan och förhållandet till den lokala partnern, baserat på den information som föreligger om Uzbekistan, den lokala partnern, Goulnara Karimova samt rättigheternas tillkomst och överföring. Genomgången sker med utgångspunkt från de interna riktlinjer och policys för anti-korruption som redogjorts för i avsnitt 10 och görs från ett *corporate governance*-perspektiv. Genomgången avslutas med den samlade kritiken.

11.1 Uzbekistan

Uzbekistan anses allmänt vara ett land med ett korrupt system där större etableringar och internationella investeringar i princip inte kan genomföras utan inblandning av den styrande regimen.²³⁰ Innebörden av att ett system är korrupt är vidare och större än förekomsten av vad som straffrättsligt kan betecknas som mutor. En svensk översättning av Transparency Internationals definition lyder "korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egens eller annans vinning".²³¹ Även om skyddsintresset för den svenska lagstiftningen om mutor är en riktig och oberoende offentlig förvaltning i samband med myndighetsutövning, hindrar den inte privat vinning för en auktoritär regim.

En rad anmärkningsvärda förhållanden och oklarheter med koppling till TeliaSoneras investering i Uzbekistan har noterats såväl i denna rapport som i media. Några av de frågetecken som finns har inte kunnat rätas ut av denna utredning. Oavsett vilken uppfattning man kan ha om dessa förhållanden, så behöver de dock inte i sig innebära att bestickning eller mutbrott förekommit eller att de annars är straffbara eller annars olagliga i Sverige eller Uzbekistan. Det är därvid viktigt att göra en åtskillnad mellan affärer som involverar mutbrott och affärer som inte gör det, men som görs i ett korrupt system. Frågan om brott har begåtts ska prövas mot vid tidpunkten aktuell lagstiftning med de höga krav som ställs i straffrättsligt hänseende där det ska vara ställt utom rimligt tvivel att aktuella brottsrekvisit uppfyllts.²³²

Det kan vara vanskligt att bedöma om en reglerad formell procedur för tilldelning av licenser och frekvenser i ett visst land också är den som i praktiken gäller och tillämpas. Detta gäller i högsta grad för ett land som Uzbekistan där det framstår som högst sannolikt att en etablering inom de flesta sektorer förutsätter godkännande på ett eller annat sätt från regimen. Det kan antas att beslut om tilldelning av licenser, frekvenser och annat som möjliggör att bedriva telekomverksamhet i Uzbekistan i praktiken förutsätter förankring eller rent av godkännande från den högsta politiska ledningen i en

²³⁰ Se avsnitt 2.1 om vissa uppgifter om landet.

²³¹ <http://www.transparency-se.org/Korruption>.

²³² Se avsnitt 12.

eller annan form. Enligt korrespondens som utredningen tagit del av ansågs det redan i ett tidigt skede av processen år 2007 inom Fintur vara viktigt att erhålla generellt stöd från regimen en mer fördjupad diskussion om ett förvärv av MCT inleddes.²³³ Att söka generella godkännanden eller inhämta indikationer behöver inte i sig vara felaktigt.

11.2 Behovet av och kunskapen om en lokal partner

11.2.1 Vem initierade att en lokal partner skulle finnas?

Flera styrelseledamöter har uppfattat att kravet på att det skulle finnas en lokal partner initierades av styrelsen. Detta föreslogs emellertid i beslutsunderlaget till styrelsen och uttrycktes redan då som ett villkor kopplat till ett genomförande av MCT-förvärvet. Utformningen av förslaget till styrelsen kan ha påverkats av att dåvarande styrelseordföranden var involverad i förberedande diskussioner och granskade underlaget innan det presenterades för hela styrelsen. Att en lokal partner borde kopplas till verksamheten i Uzbekistan stod uppenbarligen klart redan på ett tidigt stadium innan mer konkreta diskussioner inleddes med företrädare för aktieägarna i MCT i början av år 2007. Genom beslutet av TeliaSoneras styrelse den 11 juni 2007 blev sedan detta även en formell förutsättning för förvärvet av aktierna i MCT och etableringen i Uzbekistan.

11.2.2 Den okända lokala gruppen i Uzbekistan

Såvitt framkommit var det år 2007 och är alltså inte fastställt vilka personerna bakom den lokala partnern egentligen är.²³⁴ För TeliaSoneras styrelse beskrevs den lokala partnern som en lokal grupp som ägde en uzbekisk bank och som hade intressen i olika branscher. Inte någon inom TeliaSonera som intervjuats säger sig känna till vilka dessa personer är. Bekhzod Akhmedov agerade som representant för den lokala partnern. Frågan om vilka som ingick i den grupp som utgjorde den lokala partnern ska ha ställts av projektledningen till Bekhzod Akhmedov vid ett eller flera tillfällen. Något klagörande svar på sådana frågor erhöles dock inte. Några fortsatta undersökningar företogs då inte heller från TeliaSoneras sida. Olika uppgifter har förekommit ifråga om det under år 2007 eller först därefter inom projektledningen ställdes någon fråga till Bekhzod Akhmedov om det fanns någon koppling till Goulmara Karimova. När frågan väl ställts ska svaret dock ha varit nekande.²³⁵

Med en till synes begränsad insyn i den lokala partnerns identitet, blev även upplysningarna till styrelsen om den lokala partnern knapphändiga. Av den begränsade information som lämnades till styrelsen i TeliaSonera var det flera i styrelsen som tog fasta på att den lokala partnern uppgavs var kopplad till en bank. Det uppfattades som någon form av garanti för att det var fråga om en stabil aktör med de lokala kommersiella och politiska kontakter som var nödvändiga för verksamheten.

²³³ Se avsnitt 7.3.

²³⁴ Se avsnitt 2.8.

²³⁵ Se avsnitt 11.2.5 om Goulmara Karimova.

Såväl projektledningens som styrelsens närmare kunskap om den lokala partnern och hur denne anskaffat de rättigheter som skulle överföras till Coscom har alltså varit mycket låg. För styrelsens del var detta följden av att informationen och underlaget till styrelsen i dessa delar var knapphändiga och att inga frågor ställdes. Styrelsen blev aldrig informerad om Takilant och dess ägarbild under år 2007. Enligt vad flera styrelseledamöter uppgett var styrelsen å sin sida relativt återhållsam med frågor och någon ytterligare information begärdes inte. I efterhand har flera styrelseledamöter uttryckt att undersökningarna varit för grunda, men att man år 2007 nöjde sig med det material som styrelsen hade tillgång till och att fokus låg på så många andra aspekter såsom förvärvsstrukturen för aktierna i MCT och bedömningen av de framåtriktade politiska och affärsmässiga riskerna med de aktuella länder som ingick i affären varav Uzbekistan utgjorde ett. Flera av de personer som intervjuats har uttryckt självkritik mot det interna förhållningssättet. Det har därvid uttryckts att bristerna i detta avseende blir tydliga när det idag inte finns någon som kan presentera sig som den lokala partnern.

11.2.3 Takilants roll

Takilant kom in i bilden först under hösten år 2007 då bolaget gjordes känt för projektledningen av Bekhzod Akhmedov. Styrelsen informerades aldrig om Takilant och att Gayane Avakyan var den ensamt registrerade ägaren i bolaget under år 2007. Den första gången Takilant nämndes i underlag till styrelsen var inför styrelsemötet den 22 januari 2010 då frågan om återköp av aktier från Takilant behandlades.

Gayane Avakyan har uppgett till utredningen att det inte finns några *beneficial owners* bakom Takilant och att ingen utöver hon själv är mottagare av utdelning från bolaget.²³⁶ Den allmänt rådande uppfattningen bland de personer i projektledningen som var med om att slutföra transaktionerna får dock sägas vara att den lokala partnern hela tiden bestått av en stark lokal grupp, representerad av Bekhzod Akhmedov, och att Takilant kom att bli den avtalspart som formaliserade gruppen. Även om det inte uttryckts, innebär detta att medan Gayane Avakyan är den enda registrerade och synliga aktieägaren, så talar det för att det därutöver finns en eller flera bakomvarande intressenter som inte identifierats.²³⁷ Den uppfattningen förefaller även alltjämt råda inom TeliaSonera.

11.2.4 Innebar Takilants inträde hösten 2007 en förändring avseende den lokala partnern?

När Takilant involverades under hösten 2007 efter anvisning av Bekhzod Akhmedov, innebar det en faktisk förändring jämfört med den ursprungliga planen i Samarbetsavtalet där den lokala partnern skulle etableras som ett bolag på British Virgin Islands. Om introduktionen av Takilant innebar en verklig förändring av den lokala partnern eller om det endast handlade om en formell förändring från ett offshore-bolag till ett annat med samma bakomliggande intressenter är däremot oklart.

²³⁶ Se avsnitt 4.5.3.

²³⁷ Se avsnitt 11.2.5 om Goulmara Karimova.

När Samarbetsavtalet ingicks med den lokala partnern i juli år 2007, företogs inga närmare undersökningar om vem den lokala partnern egentligen skulle vara. Även om Bekhzod Akhmedov undertecknade Samarbetsavtalet, var det underförstått att någon annan skulle formalisera den lokala partnern när transaktionerna väl skulle genomföras. När de första avtalen ingicks med Takilant i december år 2007, skedde endast en formell granskning i så måtto att det kontrollerades vem som var registrerad aktieägare och registrerad företrädare för Takilant. Det befanns vara Gayane Avakyan vilket – oaktat att alla kontakter dessförinnan förevarit med Bekhzod Akhmedov – sedan inte ledde till någon ytterligare åtgärder eller frågor.

För transaktionerna med Takilant har det framtagits relativt sedvanliga avtal med det nödvändiga innehållet även om vissa bakomliggande förhållanden i själva verket är oklara. Detta riskerar att leda till att omgivningen uppfattar att allt hanteras i en avtalsmässig logik. Avtalet hanterar kommersiella riskavvågningar - t.ex. att betalning sker mot leverans - medan den övergripande frågan om vem den lokala partnern egentligen är inte hanteras i själva avtalet. Det är inte ovanligt att juristens genomgång även (miss)uppfattas borga för att det inte kan förekomma några tveksamheter alls även utanför avtalets ramar.

Bolagsnamnet Takilant förekom visserligen i underlag till styrelsen inför återköpet av aktier i januari 2010, men ett antal styrelseledamöter har uttryckt att de blev medvetna om Takilant först långt senare genom den rapportering i media som nu beskriver investeringarna i Uzbekistan. Flera styrelseledamöter har uppgett att de anser att Takilant med Gayane Avakyan som enda ägare innebär en betydande förändring mot vad som presenterades på styrelsemötet den 11 juni 2007 då de fick en uppfattning att den lokala partnern utgjordes av en stabil affärsgrupp som bl.a. ägde en bank och i övrigt hade starka lokala förankringar. Flera i projektledningen har uppgett att det hade mindre betydelse vilket bolag som formellt kom att ingå avtal så länge som den lokala partnern var densamma företrädd av Bekhzod Akhmedov. Flera styrelseledamöter har nu dock framfört uppfattningen att styrelsen borde ha informerats om en sådan förändring, inte minst mot bakgrund av den ägarbild som framträtt.

11.2.5 Goulnara Karimova

Som framgått av rapportens första del – Föreliggande Information – har utredningen tagit del av interna mail och underlag till Finturs styrelse upprättade under våren 2007.²³⁸ I interna mail under våren 2007 uppges bl.a. att Bekhzod Akhmedov var presidentdottern Goulnara Karimovas telekomrepresentant och att kontakt söktes på olika sätt för att nå regimen, bl.a. för att få stöd för en etablering. Såvitt framkommit gjordes vid denna tid försök att nå kontakt med regimen för att söka generellt stöd för etablering i Uzbekistan genom ett förvärv av MCT.²³⁹

I mailkorrespondens och interna promemorior från maj år 2007, bland annat till styrelsen i Fintur, framträder dock Goulnara Karimovas investeringsgrupp som den i vart fall då potentiella och preliminära lokala partnern. Vid denna tid var det också den

²³⁸ Se avsnitt 4.7.

²³⁹ Se avsnitt 7.3.

dåvarande projektledningens avsikt att Goulmara Karimovas investeringsgrupp företrädd av Bekhzod Akhmedov skulle kunna bli den slutliga lokala partnern. Detta förutsatte dock att en fullständig due diligence genomfördes och att allt gick korrekt till.

Vidare har det förekommit uppgifter i media om att Gayane Avakyan står nära Goulmara Karimova och att Bekhzod Akhmedov vid olika tillfällen har förhandlat för Goulmara Karimovas räkning. Enligt vad som uppgavs i underlag till TeliaSoneras styrelse i juni 2007 var den tänkta lokala partnern en stark lokal grupp som ägde den lokala banken Bank Credit Standard. I utredningen förekommer uppgifter med innebörd att Goulmara Karimova i vart fall haft kopplingar till en bank benämnd Credit First Standard Bank. På motsvarande sätt finns uppgifter om att Goulmara Karimova skulle ha kopplingar till Zeromax GmbH.

Mot ovanstående talar de uppgifter som framförts i ett officiellt brev från Uzbekistan där det tillbakavisats att Goulmara Karimova skulle ha någon som helst koppling eller intresse i Takilant. Gayane Avakyan har också uppgett till utredningen att det inte finns några *beneficial owners* bakom Takilant och att ingen utöver hon själv är mottagare av utdelning från bolaget.²⁴⁰ TeliaSonera har givit uttryck för att det förekom olika rykten angående den lokala partnern år 2007 och att den information som bolaget fick under förhandlingarna var att det bakom den lokala partnern fanns en grupp lokala affärsmän, men att någon annan person än Gayane Avakyan aldrig kunde verifieras.²⁴¹

Även om det fanns en avsikt att ingå avtal med Goulmara Karimovas investeringsgrupp, har utredningen inte med säkerhet kunnat fastställa att det finns en juridisk eller ekonomisk koppling mellan Takilant och Goulmara Karimova.

11.3 Rättigheternas tillkomst och överföring samt handläggningen hos Licensmyndigheten

11.3.1 Frekvenser och övriga rättigheter har ofta gjorts tillgängliga av annan operatör

De frekvenser och den nummerserie som omfattades av transaktionerna år 2007, utgavs från Licensmyndigheten under hösten 2007. Rättigheterna utfärdades till Takilants dotterbolag Teleson Mobile i enlighet med de intentioner som manifesterades i Samarbetsavtalet i juli 2007.

Bland projektledningen har uppfattningen funnits att den lokala partnern hade tillgång till frekvenserna och nummerserien, antingen genom eget innehav eller på annat sätt inom kontroll med utgångspunkten att de hade skaffats, eller i vart fall kunde det, på ett lagenligt sätt. Det har sedermera framkommit att vissa, men inte alla, frekvenser som tilldelades Teleson Mobile och sedermera Coscom, tidigare innehafts av en annan teleoperatör som på motsvarande sätt först agerat tillsammans med Teleson Mobile för att överföra rättigheterna till det bolaget. Detta förhållande har bekräftats av Licensmyndigheten som anger att Teleson Mobile fick vissa av de aktuella frekvenserna

²⁴⁰ Se avsnitt 4.5.3 och avsnitt 4.7.

²⁴¹ Se avsnitt 2.8.

år 2007 efter det att Unitel avstått från rättigheterna gentemot Licensmyndigheten, medan vissa andra frekvenser verkar vara utgivna direkt av Licensmyndigheten till Teleson Mobile. Därefter har under år 2010 på motsvarande sätt frekvenser för 4G som dessförinnan innehafvs av Uzdunrobota överförts till Coscom. Det var således i flera fall inte någon förstahandstilldelning från Licensmyndigheten som skedde av frekvenserna, utan ett återutgivande efter det att dessa hade tillgängliggjorts av en annan operatör. Det är oklart vad som gäller ifråga om tillkomsten av de nummerserier som överförts. Det har förekommit en uppfattning att nummerserier vid denna tid innehades av den statliga teleoperatören Uzbektelecom. När transaktionerna gjordes år 2007 var dock alla dessa förhållanden om rättigheternas ursprung okända för TeliaSonera som inte hade någon kännedom om hur Teleson Mobile hade anskaffat rättigheterna eller kunde göra det.

Nedanstående matris är en översikt av de förvärv av frekvenser och nummerserier som gjorts i Uzbekistan samt inkluderar, för att ge en fullständig tidsordning mellan transaktionerna, även återköpet av aktier enligt Takilants säljoption.

Figur 11 – En översikt över förvärv.

	Avtalstidpunkt	Frekvenser / nummerserier	Ursprung (frekvenser och nummerserier)	Parter	Betalning
1.	24 december 2007	a) Frekvenser för 3G (UMTS) b) Frekvenser för 2G (1800 MHz) c) Nummerserie (en miljon nummer)	a) Sannolikt direktutfärdade av Licens-myndigheten b) Unitel c) Oklart ursprung	JV-bolaget och Takilant	USD 80 miljoner (efter Takilants återinvestering; USD 30 miljoner och 26% av JV-bolaget)
2.	20 augusti 2008	Nummerserie (en miljon nummer) och nätverkskod	Oklart ursprung	JV-bolaget och Takilant	USD 9,2 miljoner
3.	25 januari 2010	Återköp av 20% aktier i JV-bolaget från Takilant	TeliaSonera UTA Holding B.V. och Takilant	TeliaSonera UTA Holding B.V. och Takilant	USD 220 miljoner
4.	15 april 2010	Frekvenser för 4G (2,5–2,7 GHz)	Uzdunrobota	JV-bolaget och Zeromax GmbH	USD 15 miljoner genom kvittning och höjning med USD 25 miljoner av golvpriset enligt Takilants säljoption
5.	1 november 2010	Frekvenser för 4G (700 MHz)	Uzdunrobota	JV-bolaget och Takilant	USD 55 miljoner

11.3.2 Var det känt inom TeliaSonera att frekvenserna och nummerserien inte var i den lokala partners besittning när Samarbetsavtalet ingicks i juli 2007?

Det är nu utrett att frekvenserna och nummerserien inte fanns hos den lokala partnern när Samarbetsavtalet undertecknades i juli 2007. De utfärdades av Licensmyndigheten till Takilants dotterbolag Teleson Mobile genom olika beslut under perioden september – november 2007. Detta stämmer även överens med utformningen av Samarbetsavtalet som beskriver att den lokala partnern skulle skaffa och tillföra rättigheterna till sitt uzbekiska dotterbolag.

Personer i projektledningen har uppgett att det skulle kunna vara så att den lokala partnern inte hade rättigheterna, utan skaffade dem efter Samarbetsavtalets tillkomst. Detta förhållande tillmättes emellertid inte någon avgörande betydelse. Det centrala var att Bekhzod Akhmedov på ett eller annat sätt hade tillgång till rättigheterna samt att dessa på ett effektivt och lagligt sätt kunde överföras till Coscom. Såvitt framkommit präglades arbetet inom projektledningen av ett kommersiellt fokus där det avgörande var att rättigheterna skulle finnas på plats enligt avtalen när betalning sedermera skulle ske. Om de överenskomna rättigheterna inte överfördes, skulle inte heller någon betalning utgå. Det framgick i dokumentationen till 3G-avtalet i december 2007 att frekvenserna hade registrerats på Teleson Mobile under hösten 2007, dvs. efter Samarbetsavtalets tillkomst i juli 2007. Det var alltså känt för projektledningen senast i december 2007 att rättigheterna inte fanns hos den lokala partnern när Samarbetsavtalet tillkom.

Vid Samarbetsavtalets tillkomst var det också oklart hur rättigheterna skulle anskaffas av den lokala partnern. Det har sedermera framkommit att i vart fall de frekvenser som var avsedda för 2G anskaffades genom ett avståendeförfarande där konkurrenten Unitel först avstod från rättigheterna som sedan utfärdades på nytt av Licensmyndigheten till Teleson Mobile. Därefter avstod Teleson Mobile från rättigheterna för att utfärdas på nytt av myndigheten till Coscom. Efter ansökan tilldelades Teleson Mobile även frekvenser för 3G. Det framstår som om dessa frekvenser utfärdades av Licensmyndigheten direkt till Teleson Mobile utan att de dessförinnan innehafvs av någon annan operatör.

Flera styrelseledamöter har uppfattat eller utgått ifrån att frekvenserna och nummerserien fanns hos den lokala partnern redan under sommaren 2007 och att Coscom sålunda skulle erhålla något som den lokala partnern redan hade. Detta kan sannolikt i sin tur ha förstärkt en uppfattning inom styrelsen om att det var rätt aktör som diskussionerna fördes med.

Det kan konstateras att genom undertecknande av Samarbetsavtalet med den lokala partnern i juli 2007 det uppenbarligen ansågs att villkoret för slutförande av förvärvet av aktierna i MCT var uppfyllt. Samarbetsavtalet innebar dock inte, vilket någon styrelseledamot nu ville minnas, att affären med den lokala partnern var genomförd och att frekvenserna och nummerserien därigenom hade förvärvats. Samarbetsavtalet innebar en skyldighet för den lokala partnern att tillse att så skedde. Flera steg krävdes dock dessförinnan, bl.a. att bindande avtal skulle ingås med, som det senare visade sig, Takilant. Samarbetsavtalet är närmast att anse som en överenskommelse att träffa ytterligare avtal.

11.3.3 Handläggningstiden hos Licensmyndigheten

Teleson Mobile registrerades i det uzbekiska bolagsregistret den 10 september 2007 efter att ha bildats genom beslut av Takilant den 20 augusti 2007. Drygt två veckor efter bolagsregistreringen, den 27 september 2007, utfärdas de första frekvenserna till Teleson Mobile. Sammantaget fattar Licensmyndigheten ett antal beslut under perioden september – november 2007, som resulterar i att Teleson Mobile tillskrivs de frekvenser och den nummerserie som sedermera överförs till Coscom i enlighet med 3G-avtalet som undertecknades i december 2007.

Överföringen till Coscom skedde sedan genom att Teleson Mobile meddelade Licensmyndigheten att bolaget frånträdde sina rättigheter för att dessa skulle ges ut på nytt till Coscom. Teleson Mobiles avståendehandlingar lämnades in till myndigheten den 26 december 2007. Rättigheterna registrerades på Coscom dagen därpå, den 27 december, efter att Coscom samma dag lämnat in sina ansökningshandlingar. Även om Licensmyndigheten skulle vara förberedd på ansökningsärendena, framstår registreringarna under hösten och sedermera i december 2007 som mycket snabbt hanterade. Licensmyndigheten har uppgett till utredningen att handläggningstiden kan vara mycket kort i vissa fall, exempelvis när beslut tidigare fattats angående vissa frekvensers nyttjande för civilt bruk och att den snabba handläggningen gentemot Coscom var resultatet av att sådana formella förutsättningar fanns.²⁴² Enligt vad som framkommit inom ramen för utredningen har personer som var involverade i projektet inom TeliaSonera inte haft någon uppfattning om dessa förhållanden.

11.3.4 Licensmyndighetens inställning till de aktuella frågorna

I samband med de aktuella transaktionerna har Licensmyndighetens roll varit att behandla de ärenden som initierats för att hantera de frekvenser som kommit från Unitel och Uzdurobita följt av de ansökningshandlingar från först Teleson Mobile och sedan Coscom som inkommit efter de olika överenskommelserna. Licensmyndigheten har sedan avregistrerat och nyregistrerat de frekvenser och nummerserier som varit i omlopp enligt parternas olika uppgörelser. I praktiken har tilldelningen till Coscom av licenser och frekvenser, direkt eller indirekt, under ledning av Bekhzod Akhmedov, involverat såväl övriga operatörer av betydelse i Uzbekistan som Licensmyndigheten.

Som framgått har Licensmyndigheten tillställt utredningen skriftliga svar på frågor. Licensmyndigheten har därvid gjort gällande att de beslut om tilldelningar av frekvenser, licenser och nummerserier som gjorts till Coscom har fattats lagenligt. Vidare har Licensmyndigheten, efter förfrågan från Coscom under hösten 2012 och efter det att den utredning som utmynnat i denna rapport inletts, i brev till Coscom gjort gällande att samtliga licenser, frekvenser och nummerserier som utfärdats till Coscom har hanterats på ett korrekt sätt i enlighet med tillämpliga lagar och regler, inkluderande lokal korruptionslagstiftning.

²⁴² Brev från Licensmyndigheten och brev från dess särskilda underavdelning för frekvenser – *State Commission for Radio Frequencies* – till Mannheimer Swartling, daterade 8 januari 2013.

11.3.5 Hade det varit ett alternativ att ansöka direkt hos Licensmyndigheten?

Såvitt framkommit har inte några offentliga anbudsprocesser avseende frekvenser förevarit under den aktuella perioden år 2007. Det har konstaterats att vissa frekvenser från år 2007 har tillgängliggjorts av Unitel och att frekvenserna från år 2010 har tillgängliggjorts av Uzdunrobita. Det har inom ramen för utredningen inte kunnat fastställas vilka frekvenser, om några, som kan ha funnits tillgängliga hos Licensmyndigheten under år 2007 eller därefter eller om det skulle varit möjligt att erhålla frekvenser direkt från myndigheten. Sannolikt har dock frekvenserna för 3G som tilldelades Teleson Mobile år 2007 utfärdats direkt från myndigheten utan att de först hade tilldelats annan operatör.

Hos projektledningen förefaller uppfattningen ha varit att frekvenser och nummerserier i princip endast kunde skaffas genom den lokala partnern eftersom dessa rättigheter redan skulle vara utgivna eller i vart fall inte tillgängliga på annat sätt än genom den lokala partnern. Det hade också i samband med förvärvet av MCT framkommit att Coscom inte hade lyckats skaffa tillräcklig frekvens- och nummerkapacitet genom direktkontakt med Licensmyndigheten. Att själv vända sig till Licensmyndigheten uppfattades därför i praktiken redan av dessa skäl inte som ett alternativ. Det fanns också en mycket stark tilltro till den lokala partnern. Den baserades på uppfattningen att det i praktiken är en nödvändighet att agera genom en lokal partner i länder som Uzbekistan och att Bekhzod Akhmedov uppenbarligen kunde säkerställa att avtalade åtaganden uppfylldes.

Den handlingsplan som utarbetades tillsammans med Bekhzod Akhmedov innebar att rättigheterna skulle överföras från Teleson Mobile. Det uppfattades som ett effektivt, fullt gångbart och lagligt tillvägagångssätt och framstod inte som märkligt i sig för projektorganisationen.

11.4 **Den interna beredningen och hanteringen inom TeliaSonera**

11.4.1 Kunskapen om den lokala partnern

Som framkommit har informationen om den lokala partnern som förmedlades till TeliaSoneras styrelse varit mycket begränsad. Styrelsen har följaktligen inte haft någon kunskap om den lokala partners identitet. De personer inom TeliaSonera som slutförde förhandlingarna med Bekhzod Akhmedov har uppgett sig likaså haft en mycket begränsad kunskap om den lokala partners identitet.

När projektet inledningsvis hanterades inom Fintur var avsikten var att ingå avtal med Goulmara Karimovas investeringsgrupp såsom lokal partner företrädd av Bekhzod Akhmedov. Såvitt framkommit förmedlades denna uppgift i en promemoria daterad den 17 maj 2007 till Finturs styrelse där bland andra Tero Kivisaari och Esko Rytönen ingick. Utöver promemorian till Finturs styrelse fanns även ett presentationsmaterial där det enklare sammanfattades att en stark lokal grupp identifierats med intressen i olika branscher. När förvärvsprojektet sedermera presenterades för Teliasoneras styrelse den 11 juni 2007 återgavs endast denna mer begränsade information. Det uppgavs därvid att det hade identifierats en stark lokal grupp, som äger Bank Credit Standard, en ledande bank i Uzbekistan, och som hade intressen i olika branscher. Däremot lämnades inte till

TeliaSoneras styrelse någon motsvarande information om Goulmara Karimova i enlighet med vad som ingick i promemorian till Finturs styrelse.

I utredningen har framkommit att det fanns ett samband mellan Gayane Avakyan, Bekhzod Akhmedov och Goulmara Karimova. Det har inte kunnat fastställas ett samband mellan Takilant och Goulmara Karimova.²⁴³ Även om Goulmara Karimova skulle ingå som en av personerna i en grupp som konstituerar den lokala partnern, ensam utgöra den lokala partnern eller ha koppling till den lokala partnern på annat sätt, innebär detta i sig inte nödvändigtvis att någon företrädare för TeliaSonera skulle gjort sig skyldig till bestickning eller penningtvätt och inte heller nödvändigtvis att något lagbrott skulle ha begåtts på den uzbekiska sidan. Det som däremot kan konstateras är att om den information som förelåg för Finturs styrelse även skulle ha ingått som information till TeliaSonerastyrelse och därmed varit tydligare, skulle dock rimligen de personkopplingar som nu beskrivits – med de eventuella ytterligare undersökningar som må ha ansetts behövliga – ha uppmärksamats på alla nivåer inom av TeliaSonera redan år 2007, inklusive TeliaSonerastyrelse. Detta borde i sin tur ha lett till ytterligare frågor och försiktighetsåtgärder inom TeliaSonerastyrelsen. På styrelsenivå borde detta ha lett till en fördjupad diskussion och ett strategiskt val för TeliaSonera huruvida verksamhet skulle bedrivas i Uzbekistan eller inte och, om så skulle ske, vilka mått och steg som borde vidtas för att minska risken för att involveras i förfaranden som strider mot antagna interna och externa etiska regler och lagstiftning.

Efter det att ett slutligt investeringsbeslut väl fattats av TeliaSonerastyrelse i juli 2007, så uppfattas alla åtgärder därefter som operativa till sin natur. Styrelsens behandling framstår då mer som en följd av att en tillkommande investering faller utanför ramen för den verkställande direktörens mandat än som nya strategiska beslut.

När Takilant nämns i underlag till styrelsen första gången inför styrelsemötet den 22 januari 2010, uppfattas det vara namnet på den identifierade uzbekiska lokala gruppens bolag; inte som något nytt. Beloppens storlek – inte minst vederlaget enligt Återköpsavtalet – borde dock rimligen i sig ånyo föranlett att frågan adresserades om vem den lokala partnern som skulle motta beloppen egentligen var. Detta skedde uppenbarligen inte. I juni 2010 rapporterades i efterhand om affären med Zeromax till styrelsen som en del av CEO-rapporteringen från Lars Nyberg. Informationen till styrelsen angav att en affär hade gjorts med den lokala partnern. Rapporten som intagits i protokollet nämner inte något om Zeromax. Även om det till följd av Bekhzod Akhmedovs medverkan i praktiken må ha uppfattats som att transaktionen involverade enbart den lokala partnern, var detta formellt inte fallet. Frågan om den lokala partnerns identitet behandlas inte i någon av dessa eller övriga i utredningen granskade transaktioner.

Vid en granskning i efterhand är det enkelt att komma till slutsatsen att en betydligt större försiktighet bort råda när de aktuella transaktionerna genomfördes. Generellt kan olika åtgärder för att så långt möjligt hindra oetiska eller i vart fall olagliga handlingar vidtas.²⁴⁴ En sådan åtgärd är att erhålla garantier från motparter i avtal att korruption

²⁴³ Se avsnitt 11.2.5.

²⁴⁴ Se avsnitt 14.2.

inte förekommer i sammanhanget. Den åtgärden vidtogs. I det förevarande fallet innehåller avtalen från år 2007 en sådan garanti med innebörd att varken Takilant eller Teleson Mobile betalar mutor direkt eller indirekt till myndighetspersoner m.fl. Takilant har sedermera under hösten 2012 även utfärdat ett intyg om att mutor inte har betalats i anledning av Novemberavtalet. En annan och mer grundläggande åtgärd är att säkerställa vem som är den egentliga motparten i sammanhanget. Denna åtgärd vidtogs inte och har ännu inte vidtagits. Det får anses strida mot de etiska regler som förelåg inom TeliaSonera vid var tid. Om man inte vet vem som är motpart, förefaller det svårt att säkerställa att korruption inte förekommer i något led.

11.4.2 Kunskapen om de formella förutsättningarna för tilldelning av rättigheter

Transaktionerna med den lokala partnern har präglats av en begränsad kunskap inom TeliaSonera om det formella systemet hos Licensmyndigheten i Uzbekistan även om kunskap rimligen fanns i det bolag som skulle förvärvas, Coscom. Det är projektledningen som har hanterat de praktiska frågorna och strategin för transaktionerna med den lokala partnern. Styrelsen, eller de verkställande direktörer som förekommit, informerades inte om detaljerna i de formella förutsättningarna för licensiering och frekvenstilldelning i Uzbekistan eller hade annars någon kännedom därom. Inte heller projektledningen förefaller haft någon kunskap om de formella eller informella förutsättningarna för licens- och frekvenstilldelning i landet och om Licensmyndighetens hantering innefattade något ovanligt eller rent av oegentligt.

Såvitt framkommit har dessa frågor i praktiken inte ägnats någon större uppmärksamhet. Inte heller sägs det ha gjorts några förfrågningar eller undersökningar om hur Teleson Mobile med Bekhzod Akhmedov i spetsen har gått tillväga för att skaffa rättigheterna, som först i efterhand i flera fall visat sig komma från Unitel respektive Uzdurobita. Eftersom handlingsplanen redan från början var att skaffa rättigheterna från den lokala partnern har istället fokus varit riktat mot tillvägagångssättet för att överföra dessa från den lokala partnern till Coscom. För detta ändamål inhämtades ett rättsutlåtande från en lokal jurist i Uzbekistan. När avtalen väl ingicks var det dock, såvitt framkommit, okänt för TeliaSonera hur den lokala partnern och sedermera Takilant och Teleson Mobile hade skaffat rättigheterna. Detta ansågs mindre viktigt eftersom den metod som utarbetats av Bekhzod Akhmedov uppfattades som ett effektivt, fullt gångbart och lagligt sätt att överföra rättigheterna till Coscom.

Vid en granskning i efterhand är det enkelt att komma till slutsatsen att en större försiktighet bort råda även beträffande rättigheternas tillkomst och överföring samt handläggningen hos Licensmyndigheten när de aktuella transaktionerna genomfördes. Det passiva förhållningssättet måste ifrågasättas, inte minst utifrån den ofullständiga information som samtidigt förelåg beträffande den lokala partnern i Uzbekistan. Generellt kan olika åtgärder för att så långt möjligt hindra oetiska eller i vart fall olagliga handlingar vidtas. En grundläggande sådan åtgärd är att göra erforderliga undersökningar om de förhållanden som gäller och att sedan följa upp hur saken hanterats. Avtalen gav också en sådan möjlighet, men den utnyttjades inte. Det får även anses strida mot de etiska regler som förelåg inom TeliaSonera vid var tid. Om man inte vet hur en motpart kommit över tillgångar som förvärvas, förefaller det svårt att säkerställa att korruption inte förekommer i något led.

11.4.3 Ansvarsfördelningen mellan styrelse, verkställande direktör och projektledning

11.4.3.1 *Styrelsen och verkställande direktörens formella funktioner*

Från och med den 1 juli 2005 tillämpar TeliaSonera Svensk Kod för Bolagsstyrning. Det innebär bl.a. att en särskild bolagsstyrningsrapport publiceras i anslutning till TeliaSoneras årsredovisning. TeliaSonera tillämpar enligt styrelsens uppfattning den svenska koden för bolagsstyrning utan avvikelser.

Styrelsen och den verkställande direktören har olika uppgifter enligt aktiebolagslagen. Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter, vilket bl.a. innebär att styrelsen fastställer bolagets övergripande strategi samt fattar viktigare strategiska beslut. Styrelsen ska meddela skriftliga instruktioner för när och hur sådana uppgifter som behövs för utövande av sitt ansvar ska samlas in och rapporteras till styrelsen. Riktlinjerna för styrelsens arbete anges i styrelsens arbetsordning. TeliaSoneras styrelses arbetsordning reglerar bl.a. arbetsfördelningen mellan styrelsen och koncernchefen. Styrelsen utser den verkställande direktören, som även är TeliaSoneras koncernchef, och utfärdar riktlinjer för den verkställande direktörens förvaltning av bolaget. Enligt Svensk Kod för Bolagsstyrning ska verkställande direktören bereda och inför styrelsen föredra frågor som ligger utanför den löpande förvaltningen. Koncernledningen leds av koncernchefen som ansvarar för bolagets affärsutveckling samt leder och samordnar den dagliga verksamheten enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar.

Projektledningen har att agera inom de ramar som styrelsen och den verkställande direktören beslutar. TeliaSoneras styrelse hade fattat beslut om implementering och sedermera revidering av det etiska regelsystem som beskrivits ovan. Vidare hade styrelsen fattat det strategiska beslutet att TeliaSonera ensamt och/eller tillsammans med Fintur skulle bedriva verksamhet i Centralasien. Att etablera en ny verksamhet i Uzbekistan var och behandlades som en styrelsefråga. Det följer av Svensk Kod för Bolagsstyrning att den verkställande direktören tillsammans med styrelsens ordförande är ansvarig för att styrelsen erhåller underlag för sina beslut och att de är tillfyllest för en relevant bedömning. Enligt TeliaSoneras arbetsordning har verkställande direktören i detta avseende ålagts ett särskilt ansvar.

11.4.3.2 *Styrelsens och de olika verkställande direktörernas hantering*

Den senaste tiden har allt fokus varit på den lokala partnern. Något sådant fokus fanns uppenbarligen inte alls vid styrelsens behandling år 2007. I underlaget till styrelsemötet den 11 juni 2007 fanns bl.a. ett externt underlag som beskrev de politiska riskerna i de länder där MCT bedrev verksamhet, däribland Uzbekistan. Enligt samstämmiga uppgifter så var dock styrelsens fokus vid behandlingen av de politiska riskerna framåtriktad. Den rörde framförallt risken för den typ av avbrott i verksamheten som Coscom tidigare råkat ut för och risken för ett godtyckligt agerande från politiska beslutsfattare i landet; inte frågor om vem den lokala partnern egentligen var eller hur de frekvenser och nummerserier som skulle överlåtas till Coscom hade förvärvats av den lokala partnern. Vid en granskning i efterhand är det svårt att förstå att vissa frågor inte fick ett större utrymme i de diskussioner som faktiskt förevar i styrelsen under det

inledande skedet. En förklaring kan vara att dessa frågor ansågs vara mer operativa frågor för projektledningen. Samtidigt har flertalet av de intervjuade personerna hänvisat till att frågan skulle ha hanterats annorlunda om den var aktuell idag. Då hade betydligt mer omfattande undersökningar gjorts kring den lokala partnern och hur rättigheterna tillkommit denne.²⁴⁵

Den bristfälliga kunskapen om den lokala partnern återspeglar en bristfällig informationsgivning och en okritisk inställning till detta inom alla led i beslutsordningen, från projektledning till styrelse. Det står klart att ytterligare undersökningar hade bort göras med avseende på den lokala partnern.

Vid en granskning i efterhand av de transaktioner som företagits inför och efter TeliaSoneras etablering i Uzbekistan, kan konstateras att ett antal olika personer varit involverade i olika skeden av processen och att kontinuiteten i projektet förefaller ha varit svag. Inledningsvis år 2007 styrdes projektet av den dåvarande ledningen i Fintur som också avsågs göra investeringen. Under våren år 2007 när vissa principöverenskommelser med den lokala partnern företrädd av Bekhzod Akhmedov redan sägs ha skett, övertogs ledningen för projektet av Tero Kivisaari som sedan fullföljde affären. Vid denna tidpunkt övertogs också projektet i sin helhet av TeliaSonera från Fintur, dock med ett kvarvarande stöd från Finturs organisation. I detta skede var först Anders Igel sedan, efter hans entledigande på det styrelsemöte den 11 juni 2007 då även investeringsbeslutet togs av TeliaSoneras styrelse, Kim Ignatius som tillförordnad och därefter från den 3 september 2007, Lars Nyberg, verkställande direktörer för TeliaSonera. Såvitt framkommit har de uppfattat att frågorna som rörde den lokala partnern var av mer operativ art som kunde behandlas på projektledningsnivå. Vid en granskning i efterhand är det svårt att förstå att de aktuella frågorna inte fick ett större utrymme. Samtidigt som den bristande kontinuiteten kan ha bidragit till att efterträdare utgått från att saker redan kontrollerats tidigare, kunde den ha ökat sannolikheten för att någon efterträdare ifrågasatt vem den lokala partnern egentligen var och hur de närmare förhållandena kring licensgivning samt överföring av frekvenser och nummerserier gick till. Det skedde uppenbarligen inte. Sedan etableringen genomförts år 2007 framfördes kritiska uppfattningar om TeliaSoneras verksamhet i Uzbekistan vid TeliaSoneras årsstämma år 2008. Detta förhållande och annan uppmärksamhet i media redan år 2008 hade, vid sidan om de transaktioner som skett efter år 2007, kunnat föranleda en intern översyn eller en ny intern bedömning av frågorna för eventuella vidare åtgärder. Några sådana initiativ togs inte såvitt framkommit.

Gemensamt för behandlingen av alla frågor på styrelsenivå och när ett investeringsbeslut fattades av verkställande direktören, var dock – oavsett vem som fattade beslutet – att tidigare beslut inte ånyo granskades, än mindre ifrågasattes. De utgjorde därmed en grund på vilket nästa framåtriktade beslut vilade.

²⁴⁵ Se avsnitt 14.2.

11.4.3.3 Informationsgivningen från projektledningen

Den bild som framträder är att projektet i vissa delar har präglats av otydlig eller ofullständig informationsgivning utan att styrelsen, den vid var tid utsedde verkställande direktören eller projektledningen egentligen har uppfattat att någon egentlig brist förelåg. Medan de avtal som ingåtts tekniskt konstruerats på ett sätt för att inte skapa risker, verkar ingen närmare ha övervägt vem som egentligen stod bakom den lokala partnern eller följt upp de rykten som florerade. Uppgiften från Finturs ledning om att en stark lokal grupp hade identifierats som ägde Bank Credit Standard, en ledande bank i Uzbekistan, och med affärsintressen i olika branscher, flöt in i styrelseunderlaget till den 11 juni 2007 utan att Goulmara Karimova omnämndes. Detta trots att hon framträdde som en huvudperson bakom den lokala partnern i ett material till Finturs styrelse bara en kort tid dessförinnan. För styrelsens del var hanteringen i huvudsak avslutad genom förvärvsbeslutet den 11 juni 2007 och godkännandet att gå vidare genom ett eget helägt bolag utan Fintur den 3 juli 2007. Även om vissa frågor senare behandlades i styrelsen, hanterades den lokala partnern och genomförandet av de verkliga transaktionerna i december 2007 som formella operativa beslut. Helt klart underskattades frågans dignitet.

Inte heller när Bekhzod Akhmedov under hösten 2007 introducerade Takilant som det bolag som i formell mening skulle utgöra den lokala partnern, diskuterades frågan närmare på någon nivå inom TeliaSonera. Takilant omnämndes aldrig för styrelsen under år 2007 utan först långt senare i underlag till styrelsemötet den 22 januari 2010. Då utgick styrelsen, såvitt framkommit, från att Takilant var namnet på det bolag som innehades av den starka lokala gruppen. Intressant nog skulle detta också kunna vara riktigt eftersom det, trots uppgifter om motsatsen, inte kan uteslutas att det skulle kunna finnas *ultimate beneficial owners* i Takilant enligt det legala systemet i Gibraltar, eller andra intressenter, medan Gayane Avakyan är den enda registrerade aktieägaren. Även då kvarstår dock frågan vilka dessa personer i så fall är.²⁴⁶ Projektledningen som känt till Gayane Avakyan sedan Takilant introducerades av Bekhzod Akhmedov har alltså uppfattat att det var den senare och inte Gayane Avakyan som skulle säkerställa att Takilants del av de avtal som ingicks uppfylldes. Inom såväl styrelsen som projektledningen har det nu konstaterats att det är en brist att styrelsen aldrig upplystes om Takilant och ägarstrukturen med Gayane Avakyan som ensam ägare.

Styrelsen formulerade sitt beslut den 11 juni 2007 så att ingående av ett ”*partnership agreement*” med en lokal partner var en förutsättning för att genomföra förvärvet av MCT. I samband med styrelsemötet den 3 juli lämnades en uppdatering om villkoret som då i underlaget beskrevs som ”*closing of the Uzbek local partner restructuring*”. Bland styrelsemedlemmarna finns något olika uppfattning om detta innebar ett undertecknande av ett ”föravtal” eller om det innebar att transaktionerna därigenom genomfördes och partnerskapet etablerades. Klart är att ingående av Samarbetsavtalet den 4 juli 2007 – möjligen med olika uppfattningar om det sakliga läget – inom såväl styrelse som projektledning uppenbarligen ansågs utgöra tillräckliga förutsättningar för att slutföra MCT-förvärvet i juli 2007.

²⁴⁶ Se avsnitt 11.2.5 att några intressenter bakom Takilant inte kunnat fastställas utöver Gayane Avakyan.

Ett annat villkor för genomförande av transaktionerna var att det fanns ”*full legal documentation and registration of the ownership interests purchased from local shareholders of Uzbekistan and Tadzjikistan*”. Styrelsen informerades om att den juridiska rådgivaren (LeBoeuf, Lamb, Greene & MacRae LLP) hade bekräftat och verifierat dokumentation om ägarskap. Till frågan vad ”ägarskap” avser har detta på något håll i styrelsen uppfattats som dokumentation som styrkte ägande av frekvenserna och övriga rättigheter som skulle förvärfvas från den lokala partnern. Det kan ha bidragit till en stärkt uppfattning inom styrelsen om att dessa rättigheter var i den lokala partners besittning redan sommaren 2007. Som villkoret får uppfattas kan det inte syfta på något annat än hanteringen av de minoritetsaktier i MCT som förvärvades från lokala aktieägare i Uzbekistan (och Tadzjikistan).

11.4.3.4 *Den samlade kritiken*

Om man inte vet vem som är motpart eller hur en motpart kommit över tillgångar som förvärfvas, förefaller det svårt att säkerställa att korruption inte förekommer i något led.

Även om det vid tidpunkten för Takilant-affären under år 2007 saknades konkreta interna riktlinjer för undersökningar och riskbedömningar med avseende på affärspartners, får det utifrån TeliaSoneras etiska riktlinjer och CSR-arbete i övrigt anses som anmärkningsvärt att inte en mer djupgående analys gjorts av vare sig den lokala partnern i Uzbekistan som sådan eller av hur den lokala partnern kunde förfoga över de rättigheter som sedermera överfördes. Slutsatsen blir då att de interna etiska riktlinjerna inte följts fullt ut.

Mot bakgrund av vad som framkommit inom ramen för utredningen är bedömningen att allvarlig kritik kan riktas mot den bristfälliga beredningen av transaktionerna med först den lokala partnern i Uzbekistan och sedan genomförandet av dessa och efterföljande transaktioner med Takilant, av projektledningen samt vid var tid utsedd verkställande direktör och styrelse.

- Anledningen till kritiken mot projektledningen²⁴⁷ är de brister som förelegat med avseende på informationen om den lokala partners identitet och Takilant med dess ägarförhållande liksom beträffande de närmare omständigheterna kring förfogandet över frekvenser och nummerserier från år 2007 och framåt.
- Anledningen till kritiken under den första etableringsfasen år 2007 mot vid var tid utsedd verkställande direktör²⁴⁸ är den okritiska hållningen till den information som projektledningen presenterat som föranlett brister i underlaget till styrelsen.
- Anledningen till kritiken mot nuvarande verkställande direktör²⁴⁹ är den okritiska hållning som upprätthållits trots förekomsten av fortsatta oklarheter i samband med och efter transaktionerna år 2007.

²⁴⁷ Se avsnitt 7.3.

²⁴⁸ Se avsnitt 7.2.

²⁴⁹ Se avsnitt 7.2.

- Anledningen till kritiken mot TeliaSoneras vid respektive tidpunkt utsedd styrelse²⁵⁰ är den bristfälliga hanteringen, främst såvitt avser lokal partner, vid etableringen i Uzbekistan år 2007 samt i vart fall vid återköpet av aktier från Takilant år 2010.

12. Har företrädare för TeliaSonera begått bestickningsbrott?

I detta avsnitt analyseras om företrädare för TeliaSonera gjort sig skyldig till bestickning som korruptionsbrottet på givarsidan benämndes före lagändringen den 1 juli 2012.

12.1 Grundläggande förutsättningar

De händelser som har utspelat sig i samband med de av utredningen omfattade transaktionerna ska vid en rättslig bedömning prövas mot de straffrättsliga bestämmelser som var i kraft vid de tidpunkter då de aktuella handlingarna företogs. Det är bestämmelserna om mutbrott och bestickning enligt då gällande 20 kap. och 17 kap. brottsbalken som är relevanta för en prövning av om transaktionerna med den lokala partnern år 2007, köp av nummerserie m.m. i augusti 2008, återköp av aktier i januari 2010, frekvensköp i maj 2010 samt frekvensköp och fiberinvestering i november 2010 har innefattat korruptionsbrott.

Vid en straffrättslig bedömning gäller höga beviskrav. Endast om det är ställt utom rimligt tvivel att någon företagit en handling som uppfyller alla rekvisit för bestickning har bestickning i straffrättslig mening skett. Att en viss omständighet förefaller möjlig eller sannolik är således inte tillräckligt för att en sådan omständighet ska ligga till grund för en fällande dom i domstol. En straffrättslig prövning är vidare strängt knuten till de objektiva och subjektiva rekvisiten i en enskild straffbestämmelse. En viss omständighet kan anses klandervärd ur etiskt eller moraliskt hänseende utan att vara straffbar. Som exempel kan nämnas att av bolag och organisationer upprättade etiska riktlinjer som regel är mer restriktiva än vad som följer av lag. Ett förfarande som är att anse som ett brott mot ett individuellt bolags etiska riktlinjer behöver därför inte utgöra bestickning eller mutbrott.

De tillämpliga äldre bestämmelserna om mutbrott och bestickning²⁵¹ reglerar två sidor av samma handling där mutbrott beskriver den mottagande sidan och bestickning beskriver den givande sidan av den kriminaliserade handlingen. Båda bestämmelserna är uppbyggda av de centrala objektiva rekvisiten (i) förmån, (ii) personkrets, (iii) tjänsteutövning och (iv) förmånens otillbörlighet.²⁵² Straffbuden är utformade på så sätt att bestämmelsen om bestickning måste läsas korsvis mot bestämmelsen om mutbrott eftersom endast de som uttryckligen omfattas av mutbrottsbestämmelsen är sådana

²⁵⁰ Se avsnitt 7.1.

²⁵¹ Se avsnitt 9.2.2.

²⁵² Se figur 9 i avsnitt 9.2.2.5.

personer som går att besticka. Båda straffbuden innehåller ett subjektivt rekvisit vilket innebär att samtliga objektiva rekvisit ska vara täckta av uppsåt för att handlingen ska utgöra ett brott. För att den ska kunna prövas av svensk domstol och för att straff ska kunna utdömas i Sverige förutsätts att svensk lag är tillämplig. Det är i sin tur beroende av jurisdiktionsfrågor som var gärningen företogs och gärningsmannens nationalitet. Det förutsätts också att brottet inte är preskriberat.

För bestämmelserna om bestickning och mutbrott utgår, liksom för övriga bestämmelser i brottsbalken, ansvar för medverkan till brott. Förutom själva gärningsmannen kan den som medverkat i brottsligheten genom att med råd eller dåd främja den kriminaliserade gärningen dömas till ansvar. Vid medverkansansvar skiljer man på anstiftan och medhjälp. Med anstiftan avses att förmå någon att begå en brottslig gärning, exempelvis genom att uppmana eller uppmuntra någon att begå ett bestickningsbrott. Med medverkan avses ett främjande som inte uppfyller kraven för anstiftan. Medhjälp till bestickning kan exempelvis aktualiseras genom att finansiera någon annans bestickningsbrott eller genom att tillsammans med gärningsmannen planera hur gärningen ska genomföras. I detta sammanhang kan även nämnas att medgärningsmanaskap kan aktualiseras när två eller flera personer i samråd eller samförstånd begår en brottslig handling men då ingen av dem självständigt uppfyller straffbudets objektiva rekvisit. Medgärningsmännen uppfyller då tillsammans de objektiva rekvisiten för brottet. Medverkansansvar förutsätter liksom gärningsmanaskap att straffbudets objektiva rekvisit är uppfyllda och att vederbörande har uppsåt till den kriminaliserade gärningen.

12.2 Vad kan ha utgjort en förmån som skulle kunna utgöra en muta eller otillbörlig belöning?

Bestämmelsen om bestickning föreskriver att en muta eller annan otillbörlig belöning har lämnats, utlovats eller erbjudits någon som omfattas av bestämmelsen om mutbrott för dennes tjänsteutövning. Begreppet ”muta eller annan otillbörlig belöning” innebär i praktiken samma sak. En förmån av något värde ska ha lämnats, utlovats eller erbjudits en mottagare som omfattas av mutbrottsbestämmelsen. I begreppet ”förmån” inbegrips att mottagaren berikas i något avseende. Den första frågan att pröva är därför om en förmån lämnats, utlovats eller erbjudits någon i samband med aktuella transaktioner. Finns inte något som innebär en förmån, finns inte heller något som kan utgöra en muta eller otillbörlig belöning.

Den klassiska muttransaktionen kan beskrivas så att givaren av förmånen ”betalar” mottagaren med en förväntan om att mottagaren därmed ska låta sig påverkas i sin tjänsteutövning på ett för givaren förmånligt sätt. För straffbarhet krävs dock inte att förmånen har haft viss effekt på mottagarens tjänsteutövning eller att förmånen förmått mottagaren till viss handling. Även en förmån lämnad som tack för att mottagaren har utövat sin tjänst på ett korrekt sätt, kan utgöra en muta eller otillbörlig belöning. En förmån kan ta sig olika uttryck och det kan tänkas att de involverade parterna klassificerar förmånen som exempelvis en köpeskilling eller ett konsultarvode i syfte att dölja transaktionens verkliga innebörd. Det är den verkliga innebörden som är avgörande.

En uppenbar form av förmån utgörs av en gåva, en rent benefik handling, där givaren exempelvis ger mottagaren kontanter eller andra tillgångar. Gåvans ekonomiska värde innefattar en uppenbar förmån. I ett annat tänkbart scenario kan korruptionstransaktionen utgöras av ett moment likställt med exempelvis ett köp parallellt med ett benefikt moment. Så kan exempelvis vara fallet om givaren köper en tillgång av mottagaren för ett pris överstigande tillgångens marknadsvärde. Även i ett sådant scenario har mottagaren erhållit en ekonomisk förmån till följd av diskrepansen mellan marknadsvärdet och den erlagda köpeskillingen. I ett tredje scenario kan tänkas att transaktionen inte innefattar ett benefikt inslag, i vart fall inte av ekonomisk eller materiell natur. Så kan vara fallet om givaren köper en tillgång av mottagaren till ett pris som visserligen utgör tillgångens marknadsvärde, men under sådana omständigheter att själva genomförandet av transaktionen i sig är att anse som en förmån för mottagaren. Förmånen måste alltså inte ha ett materiellt värde, utan ett immateriellt värde (tex affektionsvärde) kan vara tillräckligt.

I samtliga dessa tänkta scenarion har, oberoende av hur parterna valt att klassificera transaktionen, mottagaren erhållit en förmån, vare sig denna är materiell eller immateriell och vare sig den kan värderas i pengar eller ej.

I nästföljande avsnitt analyseras aktuella transaktioner med den lokala partnern och andra i Uzbekistan för att mot bakgrund av för utredningen känd information utreda om dessa innehåller ett eller flera moment som innebär en förmån och som därmed, förutsatt att samtliga övriga rekvisit är uppfyllda, skulle kunna utgöra en muta eller otillbörlig belöning enligt bestämmelsen om bestickning. Om det överhuvudtaget inte finns en förmån, kan det inte heller finnas en muta.

12.2.1 Transaktionerna med den lokala partnern år 2007

Transaktionerna med den lokala partnern år 2007 resulterade i att ett belopp om USD 80 miljoner överfördes från JV-bolaget till Takilant i utbyte mot att det av JV-bolaget ägda bolaget Coscom erhöll frekvenser och en nummerserie som tidigare hade avståtts från det av Takilant helägda bolaget Teleson Mobile samt därutöver vissa tjänster som Takilant tillhandahöll. Vidare erhöll Takilant 26 procent av aktierna i JV-bolaget mot betalning om USD 50 miljoner till TeliaSonera UTA Holdings B.V. Takilant utlovades även en framtida ersättning om minst USD 50 miljoner för sitt aktieinnehav i JV-bolaget i enlighet med en avtalad säljoption. Dessa transaktioner resulterade alltså i att TeliaSonera har tillfört Takilant tillgångar i form av kontanta medel och aktier. En sådan transaktion skulle kunna innehålla ett moment likställt med en förmån och därmed utgöra en muta eller otillbörlig belöning enligt bestämmelsen om bestickning. Samarbetsavtalet och förhandlingen inför detta skulle i sådant fall kunna konstituera ett utlovande av en muta eller otillbörlig belöning.

Vidare skulle med samma resonemang förhandlingen inför och ingåendet av 3G-avtalet, Överlåtelseavtalet och Aktieägaravtalet samt utbetalningen av köpeskillingen och överlåtelsen av aktierna kunna konstituera lämnande av en muta eller otillbörlig belöning. Om TeliaSonera betalat ett pris överstigande marknadsvärdet för de förvärvade rättigheterna och de erhållna tjänsterna enligt 3G-avtalet eller om TeliaSonera åtagit sig att betala ett pris överstigande marknadsvärdet för aktierna enligt optionen i Aktieägaravtalet, uppstår en mellanskillnad vilket skulle kunna vara en

förmån. Samma förhållande gäller om Takilant ursprungligen skulle ha förvärvat aktierna enligt Överlåtelseavtalet till ett pris understigande marknadsvärdet. Motsvarar däremot ersättning för rättigheter, tjänster och aktier dess marknadsvärde uppstår inte någon sådan diskrepans och det ter sig mer naturligt att betrakta transaktionerna som legitima förvärvstransaktioner såvida inte genomförandet av transaktionerna i sig skulle kunna vara att anse som en förmån för den lokala partnern.

Inför transaktionerna med den lokala partnern år 2007 värderades 3G-frekvenserna enligt underlaget till styrelsen till ett belopp om cirka USD 41 miljoner. Detta kan jämföras med den ersättning om USD 80 miljoner som TeliaSonera sedan utfäste sig att betala enligt Samarbetsavtalet och 3G-avtalet. Det var även det belopp som slutligen utbetalades till Takilant för samtliga förvärvade frekvenser, nummerserien och övriga tjänster. Även om Takilant, genom Överlåtelseavtalet, omedelbart återinvesterade USD 50 miljoner i JV-bolaget och även om TeliaSonera enligt Aktieägaravtalet erhöll en företrädesrätt till utdelning från JV-bolaget upp till ett belopp om USD 30 miljoner, utgör USD 80 miljoner den totala ersättning som erlades enligt 3G-avtalet.

Det lokala regelverket i Uzbekistan är utformat på ett sådant sätt att det inte går att överlåta licenser, frekvenser och nummerserier direkt mellan två privata aktörer. Licenser, frekvenser och nummerserier kan enbart erhållas efter ansökan hos Licensmyndigheten, som utger dessa till dem som uppfyller villkoren för tilldelning.

Det är av 3G-avtalet klart att överföringen av frekvenser och nummerserier skulle genomföras på så sätt att Teleson Mobile till Licensmyndigheten skulle inlämna handlingar där det bolaget avsåg sig rätten till de aktuella rättigheterna, varpå Coscom skulle inkomma med ansökningshandlingar avseende tilldelning av motsvarande rättigheter. Det är även klart att så skedde och att Licensmyndigheten i sitt beslut om att tilldela Coscom aktuella rättigheter anger att de tidigare varit tilldelade Teleson Mobile samt att Teleson Mobile av sagt sig rätten till dessa. Utredningen visar att Coscom erhöll frekvenserna och nummerserien samma dag som bolaget inkom med ansökan till Licensmyndigheten, den 27 december 2007, efter det att Teleson Mobile avstod motsvarande frekvenser och nummerserie föregående dag. Coscom får antas ha uppfyllt relevanta villkor då rättigheterna registrerades på Coscom.

Licensmyndigheten har i brevsvaret till utredningen den 8 januari 2013 samt på förfrågan av Coscom i oktober samt december 2012, gjort gällande att förfarandet då Coscom tilldelades aktuella rättigheter skedde i enlighet med tillämplig lagstiftning. Även om det såvitt framkommit av utredningen inte uttryckligen följer av regleringen i Uzbekistan att förfarandet är möjligt, har överföringen uppenbarligen fungerat som parterna avsett och betalningen av de USD 80 miljonerna skett när rättigheterna väl tillkommit Coscom. Licensmyndighetens officiella hantering samt efterföljande bekräftelser har inte visat annat än att det varit möjligt och tillåtet att överföra rättigheterna från Teleson Mobile till Coscom, via Licensmyndigheten, på det sätt som skett även om så inte uttryckligen framgår av det lokala regelverket. Denna omständighet talar för att rättigheterna har ett marknadsvärde även om ett sådant värde inte kunnat fastställas inom ramen för utredningen.

Beloppet USD 80 miljoner kan vid en första anblick förefalla vara ett högt pris när 3G-frekvenserna tidigare hade värderats till ett drygt hälften så stort belopp. Den

värderingen omfattade dock inte övriga frekvenser, nummerserien och de tjänster som kom att omfattas av transaktionen. Det ska även noteras att oavsett om TeliaSonera uppfattade USD 80 miljoner som ett marknadsmässigt pris för aktuella rättigheter och tjänster eller inte, transaktionens eventuella förmånsvärde ska bedömas utifrån TeliaSoneras motparts perspektiv. För det fall motsvarande rättigheter funnits tillgängliga för ansökan direkt hos Licensmyndigheten, utan medverkan av Teleson Mobile och Takilant, förefaller en stor del av beloppet om USD 80 miljoner som utlovades den lokala partnern och sedermera betalades ut till Takilant utgöra en förmån då TeliaSonera i ett sådant scenario betalat för rättigheter som lika gärna hade kunnat erhållas direkt från Licensmyndigheten. En sådan omständighet skulle då tala för att rättigheterna inte haft något egentligt marknadsvärde eller att det i vart fall borde varit lågt. På grundval av det material som utredningen tagit del av har det inte framgått att motsvarande rättigheter, vid aktuell tidpunkt, skulle varit föremål för offentliga anbudsförfaranden eller liknande. Det har inte heller kunnat klarläggas om de till någon del funnits tillgängliga för direkt ansökan hos Licensmyndigheten eller ej. Sammantaget går det inte att fastslå att det finns en diskrepans mellan det belopp som erlagts för rättigheterna och deras marknadsvärde.

Enligt uppgift bestämdes priset på de 26 procenten i JV-bolaget som den lokala partnern erbjöds förvärva och som Takilant sedermera förvärvade till USD 50 miljoner enligt Överlåtelseavtalet och villkoren för säljoptionen enligt Aktieägaravtalet efter förhandlingar mellan parterna. Förhandlingarna baserades på olika värderingsunderlag. Vissa värderingar av Coscom hade gjorts inför styrelsens behandling av förvärvet den 11 juni 2007 och utgjorde del av det underlag som tillhandahölls styrelsen inför mötet, vilket i sin tur återspeglar ett värde på JV-bolaget. I praktiken har det totala vederlaget för aktuella rättigheter snarare uppfattats som USD 30 miljoner och 26 procent i JV-bolaget än som USD 80 miljoner. Värdet av aktierna i JV-bolaget var i praktiken helt beroende av bolagets utveckling. Detta tankesätt återspeglas även i säljoptionen i Aktieägaravtalet. Det kan konstateras att värdetillväxten varit betydande utifrån vad TeliaSonera sedan erlade vid återförvärvet av 20 procent av Takilants aktier i JV-bolaget år 2010 och de höjningar av golvpriset för återstående aktier som skett efter det att det ursprungliga Aktieägaravtalet ingåtts. Detta skulle kunna vara ett argument för att möjligheten för den lokala partnern att bli delägare i JV-bolaget och därmed ta del av en potentiellt mycket lönsam verksamhet inom telekombranschen i sig skulle kunna anses ha ett värde vilket skulle kunna vara en förmån

Av vad som framkommit inom ramen för denna utredning kan det då inte fastslås men heller inte uteslutas att förvärvet av rättigheterna och tjänsterna från den lokala partnern, försäljningen av den aktuella aktieposten i JV-bolaget samt åtagandet om ett framtida förvärv enligt säljoptionen i Aktieägaravtalet skulle kunna innehålla moment likställda med en förmån.

12.2.2 Köp av nummerserie m.m. i augusti 2008

Den aktuella transaktionen med Takilant år 2008 resulterade i att sammanlagt USD 9,2 miljoner överfördes från JV-bolaget till Takilant i utbyte mot att det av JV-bolaget ägda bolaget Coscom erhöll en nummerserie med tillhörande nätverkskod. Denna transaktion har resulterat i att TeliaSonera har tillfört Takilant tillgångar i form av kontanta medel. En sådan transaktion skulle teoretiskt sett kunna innehålla ett moment likställt med en

förmån. Om TeliaSonera betalat ett pris överstigande marknadsvärde för de förvärvade rättigheterna enligt 2008-avtalet uppstår en diskrepans och ett moment vilket skulle kunna likställas med en förmån. Motsvarar däremot ersättningen för rättigheterna dess marknadsvärde uppstår inte någon sådan diskrepans och det ter sig mer naturligt att betrakta transaktionen som en legitim förvärvstransaktion där ett förmånsmoment saknas.

Den aktuella transaktionen med Takilant liknar den som företogs under år 2007 både vad gäller tillvägagångssätt och avtalsdokumentation. Utredningen visar att Coscom tilldelades aktuell nummerserie och nätverkskod den 26 augusti 2008. Det skedde efter en ansökan av Coscom daterad 21 augusti 2008 och efter att Teleson Mobile avstått från motsvarande rättigheter i handlingar daterade den 20 augusti 2008.

Det kan i sammanhanget konstateras att det, såvitt framkommit, inte finns något värderingsunderlag framtaget av TeliaSonera i samband med den transaktionen.

I enlighet med den diskussion som förts ovan²⁵³ kan konstateras att, även om det såvitt framkommit inte uttryckligen följer av regleringen i Uzbekistan, överföringen av aktuella rättigheter uppenbarligen har fungerat som parterna avsett och att betalning av de USD 9,2 miljonerna skett när rättigheterna väl tillkommit Coscom. Licensmyndighetens officiella hantering samt efterföljande bekräftelser, bl.a. till utredningen, har inte visat annat än att det varit möjligt och tillåtet att överföra rättigheterna från Teleson Mobile till Coscom, via Licensmyndigheten, på det sätt som skett. Denna omständighet talar även i detta fall för att rättigheterna haft ett faktiskt marknadsvärde.

För det fall motsvarande rättigheter funnits tillgängliga för ansökan direkt hos Licensmyndigheten, utan medverkan av Teleson Mobile och Takilant, förefaller en stor del av beloppet om USD 9,2 miljoner som betalades ut till Takilant utgöra en förmån då TeliaSonera i ett sådant scenario betalat för rättigheter som de lika gärna hade kunnat erhålla direkt från Licensmyndigheten. En sådan omständighet skulle tala för att rättigheterna inte haft något egentligt marknadsvärde eller att det i vart fall bort vara lågt. På grundval av det material som utredningen tagit del av har det dock inte kunnat klarläggas huruvida motsvarande rättigheter, vid aktuell tidpunkt, varit föremål för offentliga anbudsförfaranden eller liknande och om de därmed funnits tillgängliga för direkt ansökan hos Licensmyndigheten eller ej. Sammantaget förefaller det då oklart huruvida aktuella rättigheter uppburit ett faktiskt marknadsvärde vid aktuell tidpunkt och i så fall vad ett sådant värde rimligen bort uppgå till.

Av vad som framkommit inom ramen för denna utredning kan det då inte fastslås men heller inte uteslutas att förvärvet av aktuell nummerserie och nätverkskod samt den utbetalning av USD 9,2 miljoner som transaktionen resulterat i, skulle kunna innehålla ett moment likställt med en förmån.

²⁵³ Se avsnitt 12.2.1.

12.2.3 Återköp av aktier i januari 2010

Den aktuella transaktionen med Takilant år 2010 resulterade i att sammanlagt USD 220 miljoner överfördes från TeliaSonera till Takilant i utbyte mot att TeliaSonera UTA Holding B.V. erhöll 20 procent av aktierna i JV-bolaget. Denna transaktion har resulterat i att TeliaSonera har tillfört Takilant tillgångar i form av kontanta medel. En sådan transaktion skulle teoretiskt sett kunna innehålla ett moment likställt med en förmån. Om TeliaSonera betalat ett pris överstigande marknadsvärdet för de förvärvade aktierna enligt avtalet, uppstår en mellanskillnad och ett moment vilket skulle kunna likställas med en förmån. Är däremot aktierna korrekt värderade, uppstår inte någon sådan mellanskillnad och det ter sig mer naturligt att betrakta transaktionen som en legitim förvärvstransaktion där ett förmånsmoment saknas, såvida inte genomförandet av transaktionen i sig kan anses ha ett värde likställt med en förmån för TeliaSoneras motpart.

Enligt vad som framkommit var priset högre än vad som skulle ha gällt enbart enligt prismodellen i Aktieägaravtalet. Det högre priset motiverades av att TeliaSonera, mot bakgrund av en övergripande strategi att öka sina innehav i partnerbolag där så var möjligt, önskade öka sin ägarandel samt även av betydelsen av att ha en fortsatt god relation till den lokala partnern som inte heller var tvungen att sälja aktierna. Samtidigt konstaterades att prismodellen i Aktieägaravtalet inte var bindande. Av utredningen framgår att priset för aktierna bestämdes efter ganska långa förhandlingar. Takilant hade därvid presenterat ett värderingsutlåtande som indikerade ett värde på Coscom som helhet på mellan USD 960 – USD 1,160 miljoner och på basis därav begärt ett pris om USD 250 miljoner. För denna transaktion fanns ett värderingsunderlag framtaget. TeliaSonera å sin sida värderade de återköpta aktierna till mellan USD 200 – 225 miljoner. Köpeskillingen som fastställdes till USD 220 miljoner innefattade även kompensation för vissa tjänster som Takilant åtog sig att utföra. Det faller utanför ramen för denna utredning att värdera den förvärvade aktieposten och de tjänster som omfattades av Återköpsavtalet.

Av vad som framkommit av utredningen kan det då inte fastslås men heller inte uteslutas att förvärvet av aktuell aktiepost och utbetalningen av USD 220 miljoner som transaktionen resulterat i skulle kunna innehålla ett moment likställt med en förmån.

12.2.4 Anskaffning av 4G-frekvenser i maj 2010

12.2.4.1 *Kvittning av fordran mot Zeromax*

Transaktionen med Zeromax resulterade i att JV-bolaget kvittade sin fordran om USD 15 miljoner på Zeromax i utbyte mot att Zeromax tillhandahöll vissa tjänster till JV-bolaget. Transaktionen har resulterat i att TeliaSonera har tillfört Zeromax ett värde i form av en avskriven skuld. En sådan transaktion skulle teoretiskt sett kunna innehålla ett moment likställt med en förmån. Om TeliaSonera betalat ett pris överstigande marknadsvärdet för erhållna tjänster enligt avtalet, uppstår en mellanskillnad och ett moment vilket skulle kunna likställas med en förmån. Är däremot tjänsterna korrekt värderade uppstår inte någon sådan mellanskillnad och det ter sig mer naturligt att betrakta transaktionen som legitim där ett förmånsmoment saknas såvida inte

genomförandet av transaktionen i sig kan anses ha ett värde likställt med en förmån för TeliaSoneras motpart.

De tjänster som Zeromax skulle utföra enligt Zeromax-avtalet innefattade att assistera och företräda JV-bolaget i samband med att det av JV-bolaget ägda bolaget Coscom skulle komma att erhålla 4G-frekvenser. Det har av utredningen inte framkommit vidare uppgifter om av vilka personer och vid vilken tidpunkt de aktuella tjänsterna avsågs att utföras eller om någon faktisk värdering av tjänsterna förtagits av TeliaSonera. Det kan dock konstateras att Coscom tilldelades frekvenser, som för övrigt tidigare tillhört Uzdunrobita, enligt beslut av Licensmyndigheten daterat den 11 juni 2010 samt att JV-bolaget därefter, den 15 juni 2010, förvärvade och avskrev fordran mot Zeromax. Att de erhållna tjänsterna har ett faktiskt värde får anses klart. Att bedöma vad ett sådant värde rimligen bör uppgå till faller utanför ramen för utredningen.

Av vad som framkommit av utredningen kan det då inte fastslås men heller inte uteslutas att uppgörelsen med Zeromax och regleringen av fordran på Zeromax skulle kunna innehålla ett moment likställt med en förmån.

12.2.4.2 *Ändring av aktieägaravtalet med Takilant*

Tilläggsavtalet mellan TeliaSonera UTA Holding B.V. och Takilant resulterade i att det lägsta möjliga priset, det så kallade golvpriset, för Takilants säljoption enligt Aktieägaravtalet höjdes från USD 50 miljoner till USD 75 miljoner. Avtalet innebär att TeliaSonera utfäster sig att vid ett framtida tillfälle betala ett visst belopp för Takilants återstående aktieinnehav i JV-bolaget om 6 procent. Om TeliaSonera utfäster sig att betala ett pris överstigande förväntat marknadsvärde för aktierna uppstår ett moment likställt med en förmån.²⁵⁴

Överenskommelsen utgjorde en del av den övergripande transaktion som innebar att Coscom skulle erhålla 4G-frekvenser. Tilläggsavtalet föreskriver dock inte någon motprestation från Takilant i utbyte mot utfäst värdeökning av Takilants säljoption. Uppfattningen inom TeliaSonera synes ha varit den att ökningen av golvpriset enligt säljoptionen inte innebar någon reell ökning av utlovad ersättning för aktierna, eftersom aktiernas marknadsvärde bedömdes ha ökat till ett belopp överstigande USD 75 miljoner och marknadsvärdet i ett sådant scenario ändå skulle vara avgörande för priset på aktierna enligt det ursprungliga Aktieägaravtalet. Såvitt framkommit, finns inte något värderingsunderlag framtaget av TeliaSonera i samband med transaktionen.

Det faller utanför ramen för denna utredning att värdera det faktiska marknadsvärdet av den säljoption som omfattas av Tilläggsavtalet. Det kan dock påpekas att värdet av aktierna i JV-bolaget i praktiken är beroende av bolagets utveckling vilket även återspeglas säljoptionens konstruktion enligt såväl Aktieägaravtalet som Tilläggsavtalet. JV-bolaget och dess verksamhetsdrivande dotterbolag får vid aktuell tidpunkt anses ha haft en positiv utveckling sedan det ursprungliga Aktieägaravtalet ingicks.

²⁵⁴ Se avsnitt 12.2.1 för diskussion om den eventuella förmån som åtagandet om ett framtida förvärv enligt säljoptionen i Aktieägaravtalet innebär.

Av vad som förekommit inom ramen för denna utredning kan det då inte fastslås men heller inte uteslutas att TeliaSoneras åtagande om ett framtida aktieförvärv och värdeökningen av Takilants säljoption enligt Tilläggsavtalet skulle kunna innehålla ett moment likställt med en förmån.

12.2.5 Anskaffning av ytterligare frekvenser och investering i fibrer i november 2010

Den aktuella transaktionen år 2010 resulterade i att USD 55 miljoner överfördes från JV-bolaget till Takilant som ersättning för vissa specificerade tjänster, i enlighet med Novemberavtalet. Vidare har såvitt framkommit den fastställda årsavgiften i lokal valuta, motsvarande USD 1 miljon, betalats i förskott för hela hyresperioden, dvs. motsvarande USD 20 miljoner, från Coscom till Uzbektelecom i samband med att Hyresavtalet ingicks, i utbyte mot rätten för Coscom att nyttja bolagets fibernät i Uzbekistan. Transaktionerna har resulterat i att TeliaSonera har tillfört Takilant och Uzbektelecom tillgångar i form av kontanta medel.

Uppgårelsen med Takilant skiljer sig från tidigare transaktioner parterna emellan, i den mån att Takilant i detta fall skulle agera ombud för TeliaSonera, genom JV-bolaget, i samband med förhandlingar och kommunikation med Licensmyndigheten och Uzbektelecom, samt att de rättigheter som tillfördes Coscom inte tycks ha överlåtits från Takilants dotterbolag Teleson till Coscom på det sätt som tidigare skett. Det framgår inte av Novemberavtalet hur det faktiska företräderskapet sett ut, men enligt ordalydelsen köper TeliaSonera vissa tjänster, snarare än tillgångar, av Takilant för vilket Takilant erhåller betalning. I ett brev som Takilant skickat till JV-bolaget görs gällande att betalningen avsett ersättning för att Takilant skulle ha avstått från en option till de rättigheter som omfattas av Novemberavtalet. Något optionsbevis har utredningen inte tagit del av och, som det får uppfattas, inte heller TeliaSonera. Såvitt framkommit, finns inte något värderingsunderlag framtaget av TeliaSonera i samband med transaktionen. Att tjänsterna har ett faktiskt värde får anses klart, men att företa en bedömning av vad ett sådant värde rimligen bör uppgå till faller inte inom ramen för utredningen.

Vad gäller rätten att nyttja Uzbektelecoms fibernät mot en årlig avgift om motsvarande USD 1 miljon har det av utredningen inte framkommit några uppgifter om att TeliaSonera lät värdera denna nyttjanderätt inför transaktionen med Uzbektelecom. Även i denna del får det anses klart att en sådan nyttjanderätt innehar ett faktiskt värde, men att det faller utanför ramen för utredningen att utreda vad ett sådant värde rimligen bör uppgå till. Såvitt framkommit, finns inte något värderingsunderlag framtaget av TeliaSonera i samband med transaktionen.

Av vad som förekommit av utredningen kan det då inte fastslås men heller inte uteslutas att förvärvet av tjänsterna och utbetalningen av USD 55 miljoner till Takilant enligt Novemberavtalet skulle kunna innehålla ett moment likställt med en förmån. Likaså kan det då inte heller uteslutas att förvärvet av nyttjanderätten och genomförd utbetalning av den totala hyran till Uzbektelecom enligt Hyresavtalet skulle kunna innehålla ett moment likställt med en förmån.

12.2.6 Andra förmåner

Av utredningen har det inte framkommit något som visar att andra förmåner, än de tänkbara förmåner som omnämns i redogörelsen ovan, har lämnats, utlovats eller erbjudits av TeliaSonera i samband med förvärv och försäljning av aktuella rättigheter, tjänster och aktier.²⁵⁵ Det har av utredningen inte heller framkommit uppgifter som visar att den lokala partnern eller någon av dess representanter lämnat, utlovat eller erbjudit någon en förmån i samband med eller med anledning av aktuella transaktioner, vilket skulle kunna aktualisera medverkansansvar för företrädare för TeliaSonera.

12.2.7 Konklusion

Av vad som förekommit av utredningen kan det då inte fastslås men heller inte uteslutas att de transaktioner utredningen omfattar skulle kunna innehålla ett moment likställt med en förmån.

12.3 **Vem kan ha mottagit en eventuell muta eller otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning?**

Mot bakgrund av att det inte kan uteslutas att aktuella transaktioner med den lokala partnern och andra i Uzbekistan skulle kunna innehålla moment att likställa med en förmån, är nästa fråga att besvara om sådana eventuella förmåner är att betrakta som legitima förmåner eller som mutor alternativt otillbörliga belöningar förtäckta i förvärvstransaktioner. Skillnaden mellan en legitim förmån och en muta eller otillbörlig belöning är till stor del beroende av förmånens mottagare. Svaret på frågan är alltså beroende av vilka som utgör de direkta eller indirekta mottagarna av hela eller delar av de eventuella förmåner som transaktionerna innebär.

Endast de som omfattas av bestämmelsen om mutbrott, det vill säga anställda eller personer med ett sådant uppdrag som specifikt omnämns i bestämmelsen om mutbrott, kan bestickas enligt bestämmelsen om bestickning.²⁵⁶ En första förutsättning för att en förmån ska vara att betrakta som en muta eller otillbörlig belöning är därför att den lämnas, utlovats eller erbjuds någon som omfattas av personkretsen i bestämmelsen om mutbrott. Kan det fastslås, är nästa fråga att besvara om den aktuella förmånen har samband med mottagarens tjänsteutövning. Det är därför relevant att utreda vem eller vilka som kan anses vara direkta eller indirekta mottagare av de eventuella förmåner som lämnats, utlovats eller erbjudits inom ramen för aktuella transaktioner, om någon av dessa personer omfattas av bestämmelsen om mutbrott och i så fall om förmånen har samband med mottagarens tjänsteutövning. För det fall den direkta mottagaren är en juridisk person, ett bolag, är frågan om någon fysisk person kan anses ha gynnats av förmånen på ett sådant sätt att denne är att anse som indirekt mottagare därav.²⁵⁷

²⁵⁵ Det lokala lån som lämnats till Coscom har inte föranlett en straffrättslig analys.

²⁵⁶ Se avsnitt 9.2.2.2.

²⁵⁷ Ansvars kan riskeras i vissa fall även när särskilda mottagare på företag eller myndighet inte har angetts, se Thorsten Cars, Mutbrott och korruptiv marknadsföring, 2012, s. 71.

I det följande redovisas en genomgång av de olika transaktioner som skett för att utröna vem som skulle vara att anse som mottagare av en eventuell förmån, om denne ingår i den krets av personer som tekniskt sett kan bestickas och om förmånen i så fall kan anses ha samband med mottagarens tjänsteutövning.

12.3.1 Transaktionerna med den lokala partnern år 2007

12.3.1.1 *Samarbetsavtalet*

Bekhzod Akhmedov har vid förhandlingar och möten med TeliaSonera samt vid undertecknande av Samarbetsavtalet företrätt den då ännu inte identifierade, eller som det får förstås, konstituerade lokala partnern. Samarbetsavtalet anger Bekhzod Akhmedov eller den han sätter i sitt ställe som formell avtalspart och lokal partner. Det var den lokala partnern som enligt Samarbetsavtalet skulle komma att erhålla betalning för de förvärvade rättigheterna och tjänsterna liksom erhålla aktierna i JV-bolaget samt ges möjlighet att vid ett senare tillfälle sälja tillbaka dessa till TeliaSonera.

Bekhzod Akhmedov utgör formell avtalspart till TeliaSonera i Samarbetsavtalet och är enligt dess ordalydelse definierad som lokal partner. Övriga omständigheter som framkommit av utredningen talar visserligen för att Bekhzod Akhmedov inte agerade i egenskap av lokal partner, utan i egenskap av företrädare för någon annan eller andra som skulle komma att utgöra den faktiska lokala partnern. Det kan dock inte helt bortses ifrån att Bekhzod Akhmedov vid tillfället för Samarbetsavtalets ingående var den formella avtalsparten. Han kan därmed vara att betrakta som förmånstagare enligt Samarbetsavtalet och mottagare av den förmån som Samarbetsavtalet eventuellt innebär. Det är därför av intresse att utreda huruvida Bekhzod Akhmedov har haft en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som innebär att han omfattas av bestämmelsen om mutbrott.

Av utredningen framkommer att Bekhzod Akhmedov, under den aktuella perioden år 2007, verkade som CEO för Uzdunrobota. I den rollen är Bekhzod Akhmedov en sådan person som tekniskt sett omfattas av bestämmelsen om mutbrott²⁵⁸ och som därmed går att besticka enligt bestämmelsen om bestickning. Samarbetsavtalets utformning och samtliga övriga omständigheter talar dock för att Bekhzod Akhmedov har agerat i egenskap av företrädare för en då icke identifierad lokal partner och att det är i denna egenskap han har mottagit en eventuell förmån; inte som CEO för Uzdunrobota. Han kan inte anses ha lämnats, utlovats eller erbjudits en eventuell förmån för sin tjänsteutövning som CEO för Uzdunrobota.

Bekhzod Akhmedov har beskrivits som en person med mycket stort inflytande över och stor kunskap om telekombranschen i Uzbekistan. Såvitt framkommit hade Bekhzod Akhmedov vid den aktuella tidpunkten dock inte någon formell anknytning till den uzbekiska Licensmyndigheten eller på grund av anställning eller uppdrag någon möjlighet att, inom ramen för sin tjänsteutövning, direkt eller indirekt påverka utfärdandet av licenser, frekvenser och nummerserier i Uzbekistan. Inte heller har såvitt

²⁵⁸ Jmf. brottsbalken 20 kap. 2 § 1 st.

framkommit Bekhzod Akhmedov tidigare haft eller senare kommit att få någon sådan formell anknytning.

12.3.1.2 3G-avtalet, Aktieöverlåtelseavtalet och Aktieägaravtalet

Takilant utgör JV-bolagets motpart i 3G-avtalet och Överlåtelseavtalet samt TeliaSonera UTA Holding B.V.s motpart enligt Aktieägaravtalet. Takilant var direkt mottagare av utbetalningen av USD 80 miljoner som utgjorde köpeskilling för förvärvet av rättigheter och tjänster enligt 3G-avtalet. Takilant var även direkt mottagare av 26 procent av aktierna i JV-bolaget enligt Överlåtelseavtalet och det är Takilant som erbjuds möjligheten att vid ett framtida tillfälle utnyttja den sälloption som regleras av Aktieägaravtalet. Takilant är alltså direkt mottagare av de eventuella förmåner som nämnda transaktioner kan anses innebära.

Gayane Avakyan har undertecknat samtliga dessa avtal i egenskap av företrädare för Takilant. Hon är ensam registrerad ägare till samtliga aktier i Takilant och även ensam ledamot i Takilants styrelse. Gayane Avakyan kan, i egenskap av aktieägare, anses vara indirekt mottagare av en sådan förmån som må ha tillförts och utlovats Takilant till följd av de aktuella transaktionerna.

I egenskap av ensam aktieägare och ensam styrelseledamot ("sole director") har Gayane Avakyan ensam formell och direkt beslutanderätt i bolaget. En ensam aktieägare saknar huvudman och omfattas som sådan inte av den personkrets som anges i bestämmelsen om mutbrott. Mot bakgrund av att Takilant är ett bolag registrerat i Gibraltar och då dess rättssystem skiljer sig från det svenska kan dock Takilant inte utan vidare likställas med ett svensk aktiebolag i sådan mening att en ensam aktieägare är att likställa med en "egenföretagare" utan huvudman. Det är därmed av intresse att notera att Gayane Avakyan i sin roll som ensam styrelseledamot i Takilant ingår i den personkrets som anges i bestämmelsen om mutbrott och som därmed i den rollen går att besticka enligt bestämmelsen om bestickning.²⁵⁹ Av utredningen framkommer dock inga omständigheter som talar för att de förmåner som transaktionerna må innebära kan anses ha samband med Gayane Avakyans tjänsteutövning som styrelseledamot i Takilant. Det förefaller heller inte sannolikt att TeliaSonera skulle ha haft för avsikt att söka påverka Gayane Avakyan i utövningen av hennes styrelseuppdrag för Takilant.

Såvitt framkommit hade Gayane Avakyan vid den aktuella tidpunkten inte någon formell anknytning till den uzbekiska Licensmyndigheten eller på grund av anställning eller uppdrag någon formell möjlighet att, inom ramen för sin tjänsteutövning, direkt eller indirekt påverka utfärdandet av licenser, frekvenser och nummerserier i Uzbekistan. Inte heller har såvitt framkommit Gayane Avakyan tidigare haft eller senare kommit att få någon sådan formell anknytning.

²⁵⁹ Jmf. brottsbalken 20 kap. 2 § 2 st. 5 p.

12.3.2 Köp av nummerserier m.m. i augusti 2008 och återköp av aktier i januari 2010

Takilant utgör JV-bolagets motpart enligt 2008-avtalet och direkt mottagare av utbetalningen av USD 9,2 miljoner som utgjorde köpeskilling för förvärvet av rättigheterna enligt avtalet. Takilant utgör även JV-bolagets motpart enligt Återköpsavtalet och direkt mottagare av utbetalningen av USD 220 miljoner som utgjorde köpeskilling för förvärvet av aktierna enligt avtalet. Takilant är direkt mottagare av de eventuella förmåner som nämnda transaktioner kan anses innebära. Gayane Avakyan utgör den enda för utredningen kända person som kan anses dra fördel av en förmån tillställd Takilant på ett sådant sätt att hon är att anse som indirekt mottagare av sådana förmåner. Det har tidigare konstaterats att hon i egenskap av ledamot av Takilants styrelse som sådan omfattas av den personkrets som anges i bestämmelsen om mutbrott. En eventuell förmån enligt 2008-avtalet kan dock inte anses ha samband med hennes tjänsteutövning som styrelseledamot i Takilant.²⁶⁰ Kravet på tjänstesamband är då inte uppfyllt.

12.3.3 Anskaffning av 4G-frekvenser i maj 2010

12.3.3.1 *Kvittning av fordran på Zeromax*

Zeromax utgör JV-bolagets motpart och direkt mottagare av den eventuella förmån som avskrivningen av fordran på Zeromax enligt Zeromax-avtalet skulle kunna innebära.

Zeromax uppges ha företrätts av Bekhzod Akhmedov. Bekhzod Akhmedov förefaller ha företrätt Zeromax på samma sätt som han tidigare företrätt Takilant och den lokala partnern i den mening att han agerade mellanman mellan TeliaSonera och dess motpart snarare än formell företrädare för motparten i fråga.²⁶¹ Det finns, såvitt framkommit, ingen konstaterad koppling som visar att Bekhzod Akhmedov gynnats av en eventuell förmån tillställd Zeromax. TeliaSonera har uppgett att uppgörelsen med Zeromax betraktades som en välvillig gest mot Bekhzod Akhmedov snarare än en affärsmässig transaktion även om villkoren ansågs vara förmånliga av TeliaSonera. Det skulle kunna antyda att Bekhzod Akhmedov på ett eller annat vis dragit fördel av uppgörelsen. Denna omständighet är dock inte tillräcklig för att fastslå att Bekhzod Akhmedov utgör indirekt mottagare av den eventuella förmån som lämnades Zeromax inom ramen för den aktuella transaktionen.

Sammanfattningsvis utgör Zeromax direkt mottagare av eventuella förmåner som nämnda transaktion kan anses innebära. Någon enskild person som gynnas av den eventuella förmån som tillförts och utlovats Zeromax i samband med transaktionen på sådant sätt att denne är att anse som indirekt mottagare av en eventuell förmån kan inte pekas ut på grundval av den information som nu finns tillgänglig.

²⁶⁰ Jmf. avsnitt 12.3.1.2.

²⁶¹ Jmf. avsnitt 12.3.1.1.

12.3.3.2 *Ändring av aktieägaravtalet med Takilant*

Takilant utgör JV-bolagets motpart och direkt mottagare av framtida utbetalningar enligt Tilläggsavtalet. Takilant är direkt mottagare av eventuella förmåner som nämnda transaktion kan anses innebära. Gayane Avakyan utgör den enda för utredningen kända person som kan anses dra fördel av en förmån tillställd Takilant på ett sådant sätt att hon är att anse som indirekt mottagare av sådana förmåner. Det har tidigare konstaterats att hon i egenskap av ledamot av Takilants styrelse som sådan omfattas av den personkrets som anges i bestämmelsen om mutbrott. En eventuell förmån enligt Tilläggsavtalet kan dock inte anses ha samband med hennes tjänsteutövning som styrelseledamot i Takilant.²⁶²

12.3.4 Anskaffning av ytterligare frekvenser och investering i fibrer i november 2010

Takilant utgör JV-bolagets motpart och direkt mottagare av utbetalningen av USD 55 miljoner som utgjorde arvode för utförda tjänster enligt Novemberavtalet. Takilant utgör därmed direkt mottagare av eventuella förmåner som nämnda transaktion kan anses innebära. Gayane Avakyan utgör den enda för utredningen kända person som kan anses dra fördel av en förmån tillställd Takilant på ett sådant sätt att hon är att anse som indirekt mottagare av sådana förmåner. Det har tidigare konstaterats att hon i egenskap av ledamot av Takilants styrelse som sådan omfattas av den personkrets som anges i bestämmelsen om mutbrott. En eventuell förmån enligt Novemberavtalet kan dock inte anses ha samband med hennes tjänsteutövning som styrelseledamot i Takilant.²⁶³

Hysesavtalet undertecknades för Uzbektelecoms räkning av bolagets verkställande direktör (motsvarande). Uzbektelecom är direkt mottagare av eventuella förmåner som nämnda transaktion kan anses innebära. Någon enskild person som gynnas av den eventuella förmån som tillförts och utlovats Uzbektelecom i samband med transaktionen på sådant sätt att denne är att anse som indirekt mottagare av en eventuell förmån kan inte pekas ut på grundval av den information som nu finns tillgänglig.

12.3.5 Särskilt om andra personer som utpekats i media som tänkbara mottagare av en förmån

12.3.5.1 *Goulnara Karimova och Uzbekistans president*

En prövning av om någon gjort sig skyldig till en straffbar gärning måste utgå från vad som med säkerhet kan fastställas inom ramen för utredningen baserat på tillgängliga uppgifter. Det kan konstateras att Bekhzod Akhmedov och Gayane Avakyan utgör de enda för utredningen identifierade personer som kan vara att anse som direkta eller indirekta mottagare av de förmåner som transaktionerna med den lokala partnern eventuellt innebär. Det har tidigare prövats om Bekhzod Akhmedov och Gayane Avakyan ingår i den krets av personer som omfattas av bestämmelsen om mutbrott och därmed kan bestickas samt om eventuella förmåner tillställda dem kan anses ha samband med deras respektive tjänsteutövning. Det har konstaterats att så inte är fallet.

²⁶² Jmf. avsnitt 12.3.1.2.

²⁶³ Jmf. avsnitt 12.3.1.2.

Såvitt framkommit var den allmänna uppfattningen bland de personer som var involverade i projektet, vid den tidpunkt då aktuella avtal ingicks, att inledningsvis den lokala partnern i Samarbetsavtalet och sedermera i efterföljande avtal Takilant och dess företrädare endast utgjorde en formell avtalspart eller representant för en gruppering som egentligen utgjorde den materiella lokala partnern. Ett sådant förhållande synes även därefter och än i dag spegla TeliaSoneras uppfattning.²⁶⁴ I tidigare avsnitt har konstaterats att det fanns en avsikt att ingå avtal med Goulmara Karimovas investeringsgrupp. Vidare har olika uppgifter behandlats om att Takilants företrädare Gayane Avakyan står presidentdottern Goulmara Karimova nära och att Bekhzod Akhmedov har förhandlat för Goulmara Karimovas räkning. Att någon koppling till Takilant skulle finnas har offentligt bestritts.²⁶⁵ Gayane Avakyan har uppgett till utredningen att det inte finns några *beneficial owners* bakom Takilant och att ingen utöver hon själv är mottagare av utdelning från bolaget.²⁶⁶ Även om det fanns en avsikt att ingå avtal med Goulmara Karimovas investeringsgrupp har utredningen inte med säkerhet kunnat fastställa att det finns en juridisk eller ekonomisk koppling mellan Takilant och Goulmara Karimova.

För fullständighetens skull kan det finnas anledning att belysa om Goulmara Karimova, för det fall hon trots allt skulle vara att anse som mottagare av de eventuella förmåner transaktionerna innebär, skulle omfattas av bestämmelsen om bestickning. För att omfattas av mutbrottsbestämmelsen och därmed kunna bestickas måste Goulmara Karimova inneha en anställning eller ett sådant uppdrag som omnämns i bestämmelsen om bestickning. Goulmara Karimova uppges inneha vissa officiella uppdrag såsom Uzbekistans ambassadör i Spanien samt officiellt sändebud på den uzbekiska FN-representationen i Genève. I dessa eller liknande officiella uppdrag omfattas Goulmara Karimova sannolikt som person av bestämmelsen om mutbrott och kan därmed bestickas inom ramen för dessa uppdrag.²⁶⁷ Det får anses tydligt att Goulmara Karimova utgör en maktfaktor i Uzbekistan i så måtto att hon sannolikt har möjlighet att utöva ett inofficiellt inflytande i en mängd tänkbara frågor rörande politik och näringsliv. Det har dock inte kunnat konstateras eller annars framkommit några uppgifter som tyder på att Goulmara Karimova har, har haft eller ska komma att få en formell anställning eller ett formellt uppdrag inom vilket hon har möjlighet att, direkt eller indirekt, utöva inflytande i något avseende som rör den Uzbekiska telemarknaden, eller mer specifikt tilldelning av frekvenser och nummerserier i Uzbekistan, och därmed TeliaSonera. Av relevans för en straffrättslig bedömning är endast hennes formella anställningar och uppdrag samt hennes möjlighet att, inom ramen för en sådan tjänsteutövning, utöva inflytande i något avseende som kan tänkas gynna TeliaSonera. Det har inom ramen för utredningen inte kunnat fastslås att Goulmara Karimova innehar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag. Vid ett sådant förhållande har hon inte någon sådan formell tjänst som omfattas av bestämmelsen om mutbrott.

²⁶⁴ Se avsnitt 2.8 om pressmeddelande från TeliaSonera den 8 januari 2013.

²⁶⁵ Dagens Næringsliv, Norge, 10 november 2012.

²⁶⁶ Brev från Gayane Avakyan ställt till Mannheimer Swartling, daterat den 21 januari 2013. Se även avsnitt 2.8 om TeliaSoneras uppfattning meddelad i pressmeddelande den 8 januari 2013.

²⁶⁷ Jmf. brottsbalken 20 kap. 2 § 2 st. 6-7 pp.

Goulnara Karimova skulle vidare kunna anses utgöra en person med sådan nära anknytning till president Islam Karimov att, för det fall Goulnara Karimova lämnats, utlovats eller erbjudits en förmån, president Islam Karimov tekniskt ska vara att betrakta som indirekt och faktisk mottagare av en sådan förmån. I ett sådant scenario skulle presidents Islam Karimovs formella uppdrag vara av betydelse. Uppdraget som utländsk statschef omfattas inte uttryckligen av mutbrottsbestämmelsens ordalydelse, där uppdrag som främmande stats minister, ledamot av främmande stats lagstiftande församling eller ledamot av främmande stats organ motsvarande svenska staten, kommuner, landsting och kommunalförbund uttryckligen omnämns.²⁶⁸ I bestämmelsen omnämns även dem som, utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har nämnts, utövar främmande stats myndighet. Av bestämmelsernas förarbeten uttrycks inte vad som är avsett att gälla avseende en statschefs uppdrag och frågan har aldrig prövats av svensk domstol. Ett uttryckligt stöd i lag, förarbeten eller praxis för att utländska statschefer omfattas av mutbrottsbestämmelsens personkrets finns således inte. Det kan dock inte uteslutas att en utländsk statschef, beroende på de funktioner som ämbetet innefattar, omfattas av mutbrottsbestämmelsens personkrets och därmed går att besticka enligt bestämmelsen om bestickning. Så skulle exempelvis kunna vara fallet om statschefen utövar främmande stats myndighet.²⁶⁹ I ett sådant sammanhang får dock en statschef, i likhet med alla andra uppdragstagare, anses ha en begränsad tjänsteutövning för vilken denne kan lämnas, erbjudas eller utlovas en muta eller otillbörlig förmån. Omfattningen av tjänsteutövningen korrelerar naturligen med ämbetets innehåll. Vad gäller statschefers tjänsteutövning kan den, beroende på hur stor konstitutionell makt och formell befogenhet ämbetet medför i den aktuella staten, sannolikt vara vidsträckt, dock inte obegränsad.

Även om Uzbekistan är en republik baserad på maktfördelningsprincipen och representativt styre, anses regimen med president Islam Karimov och hans närstående kunna utöva inflytande över olika samhällsliga funktioner även om formellt uppdrag med anknytning till dessa funktioner saknas.²⁷⁰ En sådan situation omfattas dock inte av bestämmelserna om bestickning och mutbrott. Bestämmelserna är konstruerade kring mottagarens formella anställning eller uppdrag och den formella tjänsteutövning som riskerar att påverkas av mutor eller otillbörliga belöningar. Det allmännas intresse av riktig och oberoende myndighetsutövning utgör ett grundläggande skyddsintresse bakom svensk korruptionslagstiftning. Bestämmelserna om bestickning och mutbrott förutsätter dock att den som utövar myndighet gör så inom ramen för sin tjänst; ett krav på tjänstesamband.²⁷¹ Avgörande är således om Uzbekistans president inom ramen för sitt ämbete har formell möjlighet att utöva inflytande över tilldelning av licenser, frekvenser och nummerserier i Uzbekistan. Även om det förefaller finnas vissa formella möjligheter för presidenten att intervensera i frågor med koppling till telekommunikationsbranschen, är det inom ramen för utredningen inte fastställt att så är fallet.

²⁶⁸ I sammanhanget kan nämnas att en svensk statschef torde omfattas av mutbrottsbestämmelsen då hans eller hennes uppdrag regleras i grundlag, jmf. 20 kap. 2 § 2 p.

²⁶⁹ Jmf. brottsbalken 20 kap. 2 § 2 st. 7 p.

²⁷⁰ Se bl.a. avsnitt 2.1.

²⁷¹ Jmf. avsnitt 9.2.2.2.

12.3.5.2 *Andra tänkbara personer*

Den rådande uppfattningen bland dem inom TeliaSonera som varit involverade i förhandlingarna var att Bekhzod Akhmedov företrädde en lokal gruppering, som ägde en uzbekisk bank och med affärsintressen i olika branscher, som skulle komma att utgöra den lokala partnern snarare än att Bekhzod Akhmedov själv utgjorde den lokala partnern. Samma information presenterades för TeliaSoneras styrelse. Denna uppfattning synes kvarstå även efter det att Takilant inträder som part. Den eller de personer som är intressenter i den lokala partnern bakom Takilant har inte kunnat identifieras inom ramen för denna utredning.

En första förutsättning för att en förmån ska vara att betrakta som en muta eller otillbörlig belöning är att den lämnats, utlovats eller erbjudits någon som omfattas av personkretsen i bestämmelsen om mutbrott. Vidare ska förmånen ha samband med mottagarens tjänsteutövning. I detta fall innebär det en mottagare med formell anknytning till den uzbekiska Licensmyndigheten eller någon som på grund av anställning eller uppdrag har en möjlighet att direkt eller indirekt påverka utfärdandet av frekvenser och nummerserier i Uzbekistan. Att någon sådan person skulle ha mottagit en förmån har inte kunnat konstateras inom ramen för utredningen.

Inom ramen för denna utredning har det inte heller kunnat fastslås att andra personer utöver Gayane Avakyan varit indirekta mottagare av förmåner som tillkommer Takilant. Uppgiften i media att Abdulla Aripov arresterats i Uzbekistan för att ha tagit emot mutor för att olagligt tilldela Coscoms konkurrent Uzdunrobita frekvenser kan inte ensam ligga till grund för att anse Abdulla Aripov vara indirekt mottagare av eventuella förmåner tillställda Takilant. Det faktum att personer såsom Bekhzod Akhmedov, Alisher Ergashev och Bakhodir Irdjanov företrätt Takilant i olika sammanhang kan inte heller ensamt ligga till grund för att anse dem vara indirekta mottagare av eventuella förmåner tillställda Takilant. Någon annan enskild person som gynnats av en eventuell förmån som tillförts eller utlovats Takilant i samband med någon av de aktuella transaktionerna på sådant sätt att denne skulle vara att anse som mottagare av en eventuell förmån, kan inte heller pekas ut på grundval av den information som nu finns tillgänglig.

12.4 **Återstående objektiva rekvisit och eventuellt ansvar inom TeliaSonera**

Eftersom någon mottagare som omfattas av den personkrets som anges i bestämmelsen om mutbrott antingen inte har kunnat identifieras inom ramen för utredningen, eller när så skett, det inte kan anses klarlagt att det har lämnats, utlovats eller erbjudits en eventuell förmån för mottagarens tjänsteutövning, kan det återstående objektiva rekvisitet i bestämmelsen om bestickning, otillbörlighet, inte prövas. En otillbörlighetsbedömning inom ramen för bestickningsbrottet kretsar kring förmånens mottagare. Den typiska mutan lämnas i syfte att påverka mottagarens tjänsteutövning. Kan en uttalad avsikt eller effekt inte visas är otillbörlighetsbedömningen avhängig av om transaktionen allmänt sett kan tänkas påverka mottagarens tjänsteutövning. En otillbörlighetsbedömning är följaktligen både omöjlig och irrelevant utan en identifierad mottagare som omfattas av bestämmelsen om mutbrott och som dessutom kan anses ha lämnats, utlovats eller erbjudits en förmån för sin tjänsteutövning.

För det fall samtliga objektiva rekvisit i bestämmelsen om bestickning hade varit uppfyllda, hade det varit av intresse att identifiera de individer inom TeliaSonera som haft sådan inblandning i de aktuella transaktionerna att de skulle kunna tillskrivas ansvar för bestickningsbrott med anledning av sin inblandning. Juridiska personer såsom aktiebolaget TeliaSonera eller aktiebolagsrättsliga organ såsom TeliaSoneras styrelse kan inte begå straffrättsliga handlingar. Mot bakgrund av att de objektiva rekvisiten för bestickningsbrott inte är uppfyllda, är en sådan identifiering inte relevant.

12.5 Brottets subjektiva rekvisit, svensk domstols kompetens och frågan om eventuell preskription

Slutsatsen att de objektiva rekvisiten för bestickning inte är uppfyllda, vilket är fallet avseende samtliga av utredningen omfattade transaktioner, innebär att en prövning av brottets subjektiva rekvisit, svensk domstols kompetens eller frågan om eventuell preskription inte aktualiseras. För fullständighetens skull ska envar av dessa dock i någon mån beröras.

En subjektiv bedömning går ut på att analysera gärningsmannens vetskap eller uppfattning om de faktiska och rättsliga omständigheter som ligger till grund för gärningens straffbarhet, dvs. straffbestämmelsens objektiva rekvisit. Mot bakgrund av att de objektiva rekvisiten i bestämmelsen om bestickning, såvitt framkommit, inte är uppfyllda, eller, annorlunda uttryckt, att vissa faktiska omständigheter inte är för handen, är det omöjligt att bedöma någons vetskap eller uppfattning om en sådan, icke existerande, omständighet.

En prövning av huruvida en svensk domstol har jurisdiktion är även den beroende av en straffbestämmels objektiva rekvisit. Gärningsmannens identitet och den plats där den kriminaliserade handlingen företogs är avgörande för prövningen.²⁷² Av analysen ovan framgår att vare sig någon specifik gärningsman eller någon specifik handling vilken konstituerat brott kunnat identifieras. En jurisdiktionsprövning framstår därför alltför långsökt. Det kan dock nämnas att vad gäller bestickning är rekvisiten så utformade att bestämmelsen kriminaliserar ett förfarande på ett tidigt stadium och därmed omfattar förfaranden som i jämförelse med andra brott skulle kunna betecknas som försök eller förberedelse till brott. Sannolikheten för att ett bestickningsbrott, till någon del, anses begånget i Sverige är därför stor om något led av förfarandet har anknytning till Sverige. Endast om samtliga led har ägt rum utanför Sverige kan brottet anses begånget utomlands och frågan om dubbel straffbarhet aktualiseras.²⁷³

En prövning avseende preskription, slutligen, är även den beroende av det aktuella brottets objektiva och subjektiva rekvisit. Preskriptionstiden inträder en viss tid efter det att ett brott har begåtts. Är det då inte klarlagt att en handling företagits som konstituerar brott kan man endast genom spekulation pröva om ett eventuellt brott är preskriberat eller ej. Ett grovt bestickningsbrott har en längre preskriptionstid²⁷⁴ än ett

²⁷² Se avsnitt 9.1.3.

²⁷³ Se avsnitt 9.1.3.

²⁷⁴ Tio år.

bestickningsbrott av normalgraden.²⁷⁵ För att avgöra om ett brott är grovt, sker en prövning av omständigheterna i det aktuella fallet så som exempelvis förmånens värde eller mottagarens ställning. De omständigheter som ligger till grund för bedömningen att brottet är grovt ska vidare vara täckta av uppsåt. Det är alltså inte möjligt att pröva om de aktuella händelserna eventuellt är preskriberade, eftersom det konstaterats att de objektiva rekvisiten för bestickningsbrott, såvitt framkommit, inte är uppfyllda och någon subjektiv prövning inte företagits.

12.6 Konklusion ifråga om bestickning

Sammantaget har det inte genom utredningen kunnat fastställas att de personer som har mottagit eventuella förmåner också har haft sådana anställningar eller uppdrag som har givit dem formell möjlighet att, direkt eller indirekt, påverka utfärdandet av licenser, frekvenser eller nummerserier i Uzbekistan. Med nuvarande information har något bestickningsbrott således inte kunnat påvisas inom ramen för utredningen. Utgångspunkten inom TeliaSonera har dock sedan år 2007 varit, och är alltjämt, att det bakom Takilant finns ytterligare intressenter utöver Gayane Avakyan i form av en grupp lokala affärsmän. Om sådan(a) person(er) formellt skulle kunna påverka tilldelningen av t.ex. frekvenser och nummerserier i Uzbekistan, skulle en förmån som tillförs dem kunna utgöra en muta om den är otillbörlig. Det har dock inte hittills kunnat konstateras vilka denna grupp lokala affärsmän i så fall skulle vara.

12.7 Något om Takilants option att sälja återstående aktieinnehav i JV-bolaget

TeliaSonera UTA Holding B.V. och Takilant överenskom i samband med transaktionerna år 2007 att Takilant skulle ges en option att vid framtida tillfälle sälja sitt aktieinnehav i JV-bolaget till TeliaSonera UTA Holding B.V. Takilant garanterades därmed en viss ersättning vid en sådan försäljning. Överenskommelsen formaliserades initialt genom Aktieägaravtalet år 2007, vilket sedermera omförhandlades genom Tilläggsavtalet i maj 2010. Däremellan har 20 procent av Takilants aktieinnehav i JV-bolaget överlåtits till TeliaSonera UTA Holding B.V. genom Återköpsavtalet i januari 2010. Enligt Tilläggsavtalet är Takilant garanterat USD 75 miljoner för återstående 6 procent av aktierna i JV-bolaget och kan tidigast den 15 februari 2013 utnyttja en rätt att begära att TeliaSonera UTA Holding B.V. förvärvar dessa aktier.

Aktieägaravtalet, TeliaSoneras förvärv av 20 procent av aktierna enligt Återköpsavtalet och Tilläggsavtalet varmed optionen avseende de återstående 6 procenten av aktierna i JV-bolaget reviderades har analyserats ur ett straffrättsligt perspektiv ovan. En transaktion varigenom TeliaSonera UTA Holding B.V. skulle förvärva återstående 6 procent av aktierna i JV-bolaget från Takilant har emellertid en del ytterligare potentiella aspekter. Eftersom transaktionen ännu inte ägt rum och kanske aldrig kommer att äga rum, kan här endast några principiella frågor lyftas fram.

²⁷⁵ Fem år.

Om Takilants innehav av de resterande 6 procenten i JV-bolaget skulle anses vara resultatet av eller ett led i ett tidigare korruptionsbrott, kan giltigheten av innehavet som sådant liksom optionen eventuellt komma att ifrågasättas.²⁷⁶ En annan fråga av potentiell betydelse är om ett förvärv kan anses utgöra en ny, separat händelse eller om det vore att betrakta som en fullgörelse av de redan ingångna Aktieägaravtalet och Tilläggsavtalet. Frågan hänger bl.a. samman med hur Aktieägaravtalet och Tilläggsavtalet bedöms straffrättsligt. Ansvar kan inte utkrävas för såväl utlovande av en otillbörlig förmån som lämnande av samma otillbörliga förmån. Sedan Aktieägaravtalet och Tilläggsavtalet ingicks har korruptionsbestämmelserna reviderats.²⁷⁷ Av legalitetsprincipen²⁷⁸ följer att tidigare straffria gärningar inte kan straffbeläggas med retroaktiv verkan.

Om ett eventuellt utnyttjande av optionen skulle vara att ses som en ny händelse är, liksom beträffande Aktieägaravtalet och Tilläggsavtalet, en första fråga om det överhuvudtaget finns en förmån och sedan om den i så fall är otillbörlig. Svaret på denna fråga blir bl.a. beroende på huruvida det finns en diskrepans mellan ett marknadsvärde och en erlagd köpeskilling. Det ska därtill vara ställt utom allt rimligt tvivel att samtliga övriga objektiva och subjektiva rekvisit är uppfyllda för att ett straffbart brott ska föreligga.

Nu gällande korruptionsbestämmelser innebär vidare en utvidgning av det kriminaliserade området jämfört med vad som gällde dessförinnan. Så gör t.ex. den nya straffbestämmelsen vårdslös finansiering av mutbrott det straffbart att av grov oaktsamhet skapa förutsättningar för korruptionsbrott. En näringsidkare kan under vissa förutsättningar hållas ansvarig för korruptionsbrott begångna av dess representanter. Sammantaget ställs betydligt större krav på korruptionsförebyggande åtgärder och medvetenhet numera jämfört med vad som tidigare gällt och hur TeliaSonera hanterat den initiala etableringen i Uzbekistan.²⁷⁹

13. Har någon företrädare för TeliaSonera gjort sig skyldig till penningtvätt?

13.1 Penningtvättilagen

Penningtvättilagen²⁸⁰ ålägger vissa juridiska personer administrativa skyldigheter i avsikt att förhindra penningtvätt. Normalt utgörs dessa av banker och andra aktörer inom den finansiella sektorn samt andra som riskerar att utnyttjas för att tvätta svarta pengar. Enligt uppgift från TeliaSonera har inget av de två bolag inom koncernen som omfattas av de administrativa reglerna om penningtvätt hanterat frågor relaterade till

²⁷⁶ Typiskt sett godtar inte rättsordningen avtal i strid med lag eller goda seder, s.k. pactum turpe. Tillämplig lag enligt Överlåtelseavtalet och Aktieägaravtalet är holländsk rätt som därför in första hand är aktuell.

²⁷⁷ Se avsnitt 14 om de förändringar som införts.

²⁷⁸ Se avsnitt 9.1.1.1.

²⁷⁹ Jmf. avsnitt 14.2.

²⁸⁰ Se avsnitt 9.3.

verksamheten i Uzbekistan. Penningtvättlagen omfattar enbart den juridiska person som bedriver sådan verksamhet som anges i penningtvättlagen och den del av verksamheten som är riktad mot företagets kunder. Andra delar av en koncern som inte bedriver sådan verksamhet, omfattas alltså inte av penningtvättlagens bestämmelser. Den delen av TeliaSoneras verksamhet som här är föremål för utredning omfattar varken sådana juridiska personer som omfattas av penningtvättlagen eller bedriver verksamhet mot kunder i den bemärkelse som avses i penningtvättlagen. TeliaSonera har därför inte några administrativa skyldigheter enligt penningtvättlagen beträffande de för denna utredning relevanta transaktionerna.

13.2 Penninghäleri och penninghäleriförseelse

Endast fysiska personer kan begå brott.²⁸¹ Bestämmelserna om penninghäleri²⁸² syftar till att omfatta sådana gärningar som normalt är att anse som penningtvätt. Det är omsättningen av pengar som bestämmelserna i första hand tar sikte på. Omsättningen av annan egendom som förvärvats genom brott omfattas istället normalt av brottsbalkens regler om häleri. För att någon företrädare för TeliaSonera ska ha gjort sig skyldig till penninghäleri förutsättes att denne antingen

1. otillbörligen främjat möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom som härrör från brottsligt förvärv eller värdet av sådan egendom; eller
2. med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv; eller
3. i annat fall otillbörligen medverkat till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom, om åtgärden är ägnad att dölja att annan har berikat sig genom brottslig gärning.

I alla fall krävs ett förbrott. Utgångspunkten för bedömningen är i det förevarande fallet att en eventuell brottslig gärning skulle vara korruption eller möjligen att Takilant genom sina företrädare skulle ha skaffat frekvenser och andra rättigheter genom brott i Uzbekistan. Mutor och sådana rättigheter skulle då kunna anses vara egendom som härrör från brottsligt förvärv. De skulle då principiellt omfattas av (1) och (2). Bestämmelsen i (3) tar sikte på ett förbrott som inte innebär att egendom tillkommit någon genom brottslig handling. Förfarandet ska syfta till att dölja en förmögenhetsökning t.ex. resultatet av att inte betala en skatt. Bestämmelsen framstår inte som tillämplig.

En första objektiv förutsättning för att någon företrädare för TeliaSonera ska ha gjort sig skyldig till penninghäleri enligt (1) är att det finns ett otillbörligt främjande. Detta otillbörliga främjande ska i detta fall avse möjligheterna för annan att tillgodogöra sig en muta som någon företrädare för Takilant skulle ha tillskansat sig eller frekvenser eller andra rättigheter som Takilant genom sina företrädare skulle ha skaffat genom

²⁸¹ Se avsnitt 9.1.5.

²⁸² Se avsnitt 9.3.3.

brott. Det måste vara styrkt att det finns en muta eller att Takilant/Teleson brottsligt åtkommit rättigheterna och att det även finns ett otillbörligt främjande som omfattar denna muta eller rättigheterna. Utredningen har inte kunnat konstatera att företrädare för TeliaSonera har bestuckit någon. Den uzbekiska Licensmyndigheten har bekräftat att tilldelningen av frekvenser m.m. skett i enlighet med de regulatoriska krav som föreskrivs i Uzbekistan och att någon korruption inte förekommit. Några andra uppgifter har inte framkommit i utredningen. Någon annan grund för att hävda att de medel eller rättigheter som bolag inom TeliaSonera-koncernen förfogat över genom de granskade transaktionerna skulle härröra från brottsligt förfarande finns såvitt känt inte. Det saknas då anledning att pröva om de subjektiva förutsättningen för ansvar föreligger, dvs. i detta fall om företrädaren för TeliaSonera insåg att egendomen härrörde från brott och var medveten om att sådana omständigheter förelåg att handlingen vid en objektiv bedömning kan anses som otillbörlig.

De objektiva förutsättningarna för att någon företrädare för TeliaSonera ska ha gjort sig skyldig till penninghäleri enligt (2) är att denne med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverkat till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv. Egendomen skulle även i detta fall vara sådan muta som någon företrädare för Takilant skulle ha tillskansat sig eller frekvenser eller andra rättigheter som Takilant genom sina företrädare skulle ha skaffat genom brott. På samma sätt som tidigare måste det vara styrkt att det finns en muta eller att Takilant/Teleson brottsligt åtkommit rättigheterna. Någon otillbörlighet krävs inte i detta fall. Utredningen har inte kunnat konstatera att företrädare för TeliaSonera har bestuckit någon. Den uzbekiska Licensmyndigheten har bekräftat att tilldelningen av frekvenser m.m. skett i enlighet med de regulatoriska krav som föreskrivs i Uzbekistan och att någon korruption inte förekommit. Några andra uppgifter har inte framkommit i utredningen. Någon annan grund för att hävda att de medel eller rättigheter som bolag inom TeliaSonera-koncernen förfogat över genom de granskade transaktionerna skulle härröra från brottsligt förfarande finns såvitt känt inte. Det saknas då även i detta fall anledning att pröva om de subjektiva förutsättningen för ansvar föreligger, dvs. om företrädaren för TeliaSonera haft uppsåt att dölja egendomens ursprung.

Om penninghäleri inte föreligger, återstår frågan om penninghäleriförseelse kan föreligga. För penninghäleriförseelse kan den som av oaktsamhet begår de handlingar som kriminaliseras genom penninghäleribestämmelsen dömas. Vid bedömningen av huruvida oaktsamhet förelegat, kan hänsyn tas till under vilka förhållanden handlingen företogs, vad man kände till om den person som man mottog egendomen av och vad för slags transaktion det var fråga om. Fall där en motpart uppträder anonymt eller under oklar identitet bör ge skäl till misstankar. Hanteras inte dessa kan oaktsamhet anses föreligga. För att ett ansvar ska föreligga för penninghäleriförseelse krävs emellertid också att de objektiva rekvisiten som redovisas ovan är uppfyllda. Det har inte kunnat konstateras att så är fallet.

13.3 Konklusion ifråga om penninghäleri och penninghäleriförseelse

Om det inte finns ett konstaterat förbrott är det första rekvisitet för penninghäleri liksom penninghäleriförseelse inte heller uppfyllt. Sammantaget är det av den information som utredningen förfogar över inte fastslaget att bestickning har förekommit. Någon annan

grund för att hävda att de medel eller rättigheter som bolag inom TeliaSonera-koncernen förfogat över genom de granskade transaktionerna skulle härröra från brottsligt förfarande finns såvitt känt heller inte. Det finns då inte någon egendom som härrör från ett förbrott att tillgodogöra sig. Slutsatsen är att utredningen då inte heller har funnit stöd för att penninghäleri eller penninghäleriförseelse har begåtts.

14. Den nya korruptionslagstiftningen från den 1 juli 2012

14.1 Nya förändrade korruptionsregler

14.1.1 Inledning

I mars år 2009 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att se över den svenska korruptionslagstiftningen. Då gällande korruptionslagstiftning hade kritiserats för att vara omodern och svårtillämpad. Utredningen fick i uppdrag att utvärdera gällande rätt, analysera lämpligheten i att straffbelägga så kallad handel med inflytande samt att föreslå en näringsrättslig kod för beslutspåverkan inom näringslivet.²⁸³ Vid denna tidpunkt pågick även en omfattande reform av den brittiska korruptionslagstiftningen, till följd av såväl nationella som internationella påtryckningar. Den reformen resulterade i en helt ny samlad lagstiftning mot korruption, *UK Bribery Act 2010*, med en långtgående extraterritoriell verkan.²⁸⁴ Den nya svenska lagstiftningen har likheter med den nya brittiska lagstiftningen, främst vad gäller den svenska straffbestämmelsen vårdslös finansiering av mutbrott.

Den svenska utredningens arbete resulterade i en reviderad lagstiftning mot korruption som trädde i kraft den 1 juli 2012. Denna kan inte tillämpas retroaktivt. Den nya lagen innehåller både systematiska och materiella skillnader jämfört med tidigare lagstiftning. Samtliga korruptionsbestämmelser har sammanförts i kap. 10 i brottsbalken rubricerat ”Om förskingring, annan trolöshet och mutbrott”. Mutbrott och bestickning benämns numera tagande och givande av muta och en ny bestämmelse avseende grovt brott har tillkommit. Två helt nya straffbestämmelser har introducerats, handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott, vilka båda utvidgar det kriminaliserade området.

14.1.2 Tagande och givande av muta

i. Förenklad tillämpning och utvidgad personkrets

I jämförelse med tidigare straffbestämmelser om mutbrott och bestickning är den personkrets som kan göra sig skyldig till tagande av muta enligt nuvarande lagstiftning enkelt angiven och definieras som ”den som är arbetstagare eller utövar uppdrag”. Konsekvensen av formuleringen är att korruptionsbestämmelserna nu omfattar en vidare krets uppdragstagare än vad som var fallet enligt tidigare lydelse av mutbrottsbestämmelsen²⁸⁵ med dess uttömmande uppräknings av uppdragstagare. Den

²⁸³ Dir. 2009:15 s. 1.

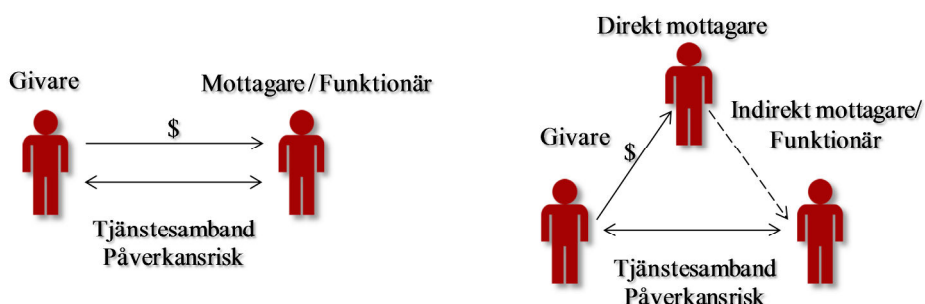
²⁸⁴ Jmf. Joint Committee on the Draft Bribery Bill, First Report Session 2008-2009 Vol 1.

²⁸⁵ Jmf. då gällande 20 kap. 2 § 2 st. brottsbalken.

tidigare konstruktionen visade sig bidra till tillämpningssvårigheter och i vissa fall framstod avgränsningen av personkretsen som godtycklig.²⁸⁶ Nuvarande formulering utvidgar den personkrets som kan straffas för tagande av muta.²⁸⁷

I övrigt innebär de nya bestämmelserna om tagande och givande av muta²⁸⁸ inga materiella förändringar i förhållande till mutbrottets och bestickningsbrottets objektiva och subjektiva rekvisit.²⁸⁹

Figur 12 – Tagande och givande av muta kan sammanfattas schematiskt på följande sätt.

ii. Grovt tagande och givande av muta

I bestämmelsen om grovt tagande och givande av muta²⁹⁰ anges uttryckligen vad som särskilt ska beaktas vid bedömning av om något av nämnda brott ska vara att betrakta som grovt. Straffskalan för grovt tagande och grovt givande av muta är identisk med den som gällde för grovt mutbrott och grov bestickning. Vid bedömning av om ett brott är att betrakta som grovt ska hänsyn tas till om gärningen innefattat missbruk av eller angrepp på särskilt ansvarsfull ställning. Vidare ska det beaktas huruvida gärningen avsett betydande värde eller ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning eller annars varit av särskild farlig art. Uppräkningen i lagtexten är dock inte uttömmande.²⁹¹

Bestickning och mutbrott²⁹² var enligt vad som gällde före den 1 juli 2012 inte kriminaliserade på förberedelse- eller stämplingsstadium. Förberedelse till grovt tagande och givande av muta enligt nu gällande regler är däremot kriminaliserat vilket innebär att den som, med uppsåt att utföra eller främja brott, tagit befattning med hjälpmedel, pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för

²⁸⁶ Jmf. RH 2010:5.

²⁸⁷ Prop. 2011/12:79 s. 27 f.

²⁸⁸ 10 kap. 5 a, b §§ brottsbalken.

²⁸⁹ Se avsnitt 9.2.2.2.

²⁹⁰ 10 kap. 5 c § brottsbalken.

²⁹¹ SOU 2010:38 s. 238 f.

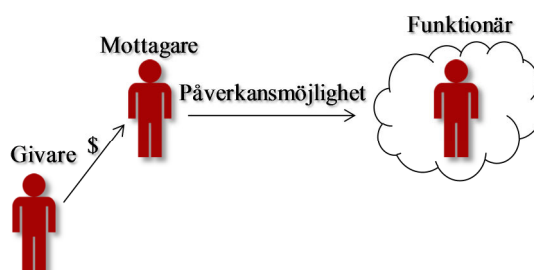
²⁹² Enligt då gällande 17 kap. 7 § och 20 kap. 2 § brottsbalken.

ett brott kan dömas till ansvar för förberedelse till grovt tagande eller givande av muta.²⁹³

14.1.3 Handel med inflytande

Frågan om så kallad handel med inflytande bör kriminaliseras i svensk rätt har tidigare aktualiserats bl.a. med anledning av Sveriges tillträde till Europarådets straffrättsliga konvention om korruption och Förenta nationernas konvention mot korruption.²⁹⁴ Efter internationella påtryckningar väcktes frågan på nytt. I samband med 2012 års reform av korruptionsbestämmelserna har det nya brottet handel med inflytande²⁹⁵ introducerats.²⁹⁶

Figur 13 – Handel med inflytande kan sammanfattas schematiskt på följande sätt.

Kriminaliseringen tar sikte på handlingar som inte omfattas av bestämmelserna om givande och tagande av muta, men då avsikten är att utöva påverkan över beslut och åtgärder som rör myndighetsutövning och offentlig upphandling. Vissa typer av handel med inflytande är kriminaliserat redan som tagande eller givande av muta. Ett exempel kan vara att en föredragande vid en domstol tar emot en muta i utbyte mot att försöka påverka utgången i ett mål i vilket vederbörande är involverad. För att denne ska kunna fällas till ansvar för tagande av muta krävs dock ett tjänstesamband, dvs. att mottagaren har en sådan befattning att han har en praktisk möjlighet att inom ramen för sina arbetsuppgifter utöva påverkan eller inflytande över beslutsprocessen. Saknas ett sådant tjänstesamband är rekvisiten för tagande av muta inte uppfyllda.

Straffbestämmelsen handel med inflytande uppställer, till skillnad från tidigare bestämmelser om bestickning och muta, inte något krav på att den som, direkt eller indirekt, mottar en otillbörlig förmån har möjlighet att påverka eller utöva inflytande på visst beslut eller viss åtgärd inom ramen för sin tjänst. Något samband mellan förmånen och mottagarens tjänsteövning uppställs längre inte. Handel med inflytande omfattar därmed scenarion där den som mottar en otillbörlig förmån inte själv inom ramen för sin egen tjänst har möjlighet att påverka visst beslut eller viss åtgärd, men då vederbörande har möjlighet att påverka annans tjänsteutövning. Bestämmelsen uppställer dock krav på att handeln med inflytande sker för att söka påverka

²⁹³ 23 kap. 2 § och 10 kap 9 § brottsbalken.

²⁹⁴ Prop. 2003:04:70 s. 31 och Prop. 2006/07 s. 25.

²⁹⁵ 10 kap. 5 d § brottsbalken.

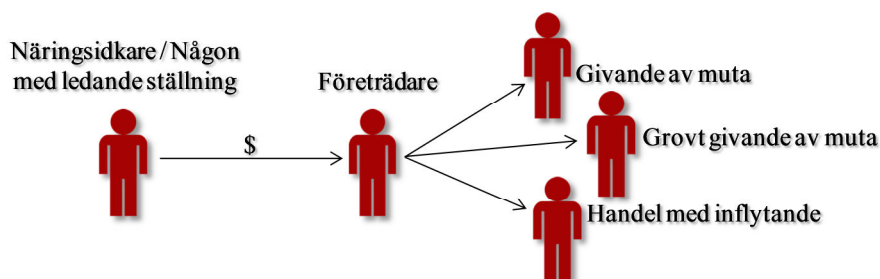
²⁹⁶ SOU 2010:38 s. 173.

myndighetsutövning eller offentlig upphandling samt att den som handlar med sitt inflytande, dvs. den som mottar förmånen, har praktisk möjlighet till påverkan i beslut eller åtgärd som rör sådan tjänsteutövning. Det allmännas intresse för riktig och oberoende myndighetsutövning, även i scenarion där någon med informell makt eller påverkansmöjlighet utövar inflytande över annans myndighetsutövning, har således befästs i de nya svenska korruptionsbestämmelserna mottagare av nämnda förmån inte kan pekas ut. Krav på att handel med inflytande sker för att söka påverka myndighetsutövning eller beslut vid offentlig upphandling utesluter sedvanligt politiskt arbete och lobbying från det straffbara området. Likt bestämmelserna om givande och tagande om muta måste det vara fråga om en otillbörlig förmån och de objektiva rekvisiten ska vara täckta av uppsåt.²⁹⁷

14.1.4 Vårdslös finansiering av mutbrott

Straffbestämmelsen vårdslös finansiering av muta²⁹⁸ gör det straffbart att av grov oaktsamhet skapa förutsättningar för mutbrott. Lagstiftaren har velat främja framväxten av korruptionsförebyggande åtgärder hos näringsidkare.²⁹⁹ Den svenska straffbestämmelsen är lik den brittiska straffbestämmelsen *failure of commercial organisations to prevent bribery* där företag och organisationer på motsvarande sätt ställs till ansvar för mutbrott begångna av dess företrädare.³⁰⁰

Figur 14 – Vårdslös finansiering av mutbrott kan sammanfattas schematiskt på följande sätt.

Det som kriminaliseras är att en näringsidkare tillhandahåller pengar eller andra tillgångar åt någon som företräder näringsidkaren i en viss angelägenhet och därigenom främjar korruptionsbrott. Med näringsidkare avses fysiska personer och företrädare för juridiska personer som ingår i en formellt avgränsad verkställande ledning, exempelvis en styrelseledamot eller verkställande direktör, eller den som genom delegation givits beslutanderätt. Att tillhandahålla pengar eller andra tillgångar är att ställa en förmögenhetsmassa till någons förfogande exempelvis i form av en kassa eller ett konto. Företrädaren, till vem pengarna eller medlen tillhandahålls, ska vara en fysisk eller juridisk person som inom eller utom Sveriges gränser företräder näringsidkaren i viss

²⁹⁷ Prop. 2011/12:79 s. 31 ff.

²⁹⁸ 10 kap. 5 e § brottsbalken.

²⁹⁹ Prop. 2011/12:79 s. 36.

³⁰⁰ Jmf. Bribery Act, 7 §.

angelägenhet. Företrädaren kan exempelvis vara en anställd, ett dotterbolag, en agent eller en konsult.³⁰¹

Den av näringsidkaren företagna åtgärden (att förse företrädaren med pengar eller andra tillgångar) måste ha främjat givande av muta, grovt givande av muta eller handel med inflytande. Det innebär att den som företräder näringsidkaren, objektivt sett, ska ha gjort sig skyldig till något av de nämnda korruptionsbrotten. I likhet med vad som råder för medverkansansvar så krävs det inte att vederbörande faktiskt kan ställas till ansvar för brottet.³⁰² Det befrämjade mutbrottet kan exempelvis vara begånget utomlands och av den anledningen inte vara föremål för svensk domsrätt, vilket alltså inte påverkar bedömningen av om brottet vårdslös finansiering av mutbrott har begåtts. Likt vad som gäller för givande och tagande av muta kan lokal praxis påverka otillbörlighetsbedömningen då det befrämjade mutbrottet begåtts utomlands.³⁰³

För straffansvar räcker att finansiering av mutbrottet sker av grov oaktsamhet. Tillskillnad från övriga korruptionsbestämmelser uppställs alltså inte något krav på att brottets objektiva rekvisit ska vara täckta av uppsåt. Vad som är att anse som grovt oaktsamt varierar från fall till fall och är beroende av de förutsättningar och omständigheter som förelåg vid tiden då handlingen företogs. Det får vidare anses som ett i grunden straffvärt beteende att organisera en näringsverksamhet på ett sådant sätt att tillräcklig kontroll av dem som företräder verksamheten inte möjliggörs. Vidare anges att en näringsidkare (bortsett från fall där företrädarskapet är rutinmässigt och de tillhandahållna tillgångarna obetydliga) måste ha eller bilda sig en god uppfattning om företrädaren, de motparter som denne kan antas komma i kontakt med och hur rättigheterna är avsedda att användas. En näringsidkare förväntas vidare implementera tillräckliga och lämpliga rutiner och instruktioner för att tillse att dess anställda inte begår korruptionsbrott.³⁰⁴

14.2 De nya reglerna medför högre krav för att undgå brott

Det har tidigare konstaterats att en betydligt större försiktighet bort råda i projektet och att olika åtgärder borde ha vidtagits för att så långt möjligt hindra handlingar som stred mot TeliaSoneras antagna etiska riktlinjer eller i vart fall inte utgjorde olagliga handlingar. De brister som förelegat när det gäller att utröna vem den egentliga motparten var och hur denne anskaffat de rättigheter som skulle överföras, liksom hur en sådan överföring lagligen kunde ske i Uzbekistan framstår som anmärkningsvärda redan baserat på de regler som gällde år 2007. Efter lagändringen den 1 juli 2012 räcker det som framgått med grov vårdslöshet för att riskera bli indragen i eventuell bakomliggande korruption även när man inte själv gör sig skyldig till korruptionsbrott i det första ledet. Detta innebär att än högre krav ställs när det gäller att undersöka dessa förhållanden. Motsvarande brister skulle därför betecknas som än mindre acceptabla idag.

³⁰¹ Prop. 2011/12:79 s. 49.

³⁰² Se 23 kap. 4 § brottsbalken.

³⁰³ Prop. 2011/12:79 s. 46, 49.

³⁰⁴ Prop. 2011/12:79 s. 49 f.

I och med kriminaliseringen av vårdslös finansiering av mutbrott har lagstiftaren skapat incitament för företagsledningar att implementera mera omfattande system och rutiner för att förhindra korruption inom organisationen. Ett antikorrupsionsprogram bör omfatta av ledningen antagna riktlinjer om korruption, mutor och otillbörliga belöningar, interna rapporteringssystem, kontraktsmässiga skyldigheter för avtalsparter att följa bolagets riktlinjer mot korruption, system för uppföljning av existerande avtal och organisatoriska krav på att avtal ska godkännas av ledningen, och inte den person som förhandlat fram avtalet. I detta ingår också ett krav på att företag måste bilda sig en god uppfattning om företagets företrädare och motparter liksom hur de transaktioner som företaget avser att ingå är strukturerade. De system och rutiner som implementeras ska vara anpassade efter det specifika företagets förutsättningar och riskprofil. Verksamhet i särskilt riskfyllda regioner, länder eller branscher där korruptionshandlingar anses vara en vanlig företeelse ska i allmänhet påkalla en högre nivå av kontroll.

Företag bör, som en del av det övergripande antikorrupsionsystemet, implementera särskilda program för kontinuerlig kontroll av potentiella affärspartners.³⁰⁵ Sådana program bör finnas nedskrivna och tillgängliga för organisationen. De kontroller som genomförs bör noggrant dokumenteras och det aktuella programmet bör vara utformat för att underlätta att så sker. Som ett första steg, kan direkta frågor ställas till potentiella affärspartners med avseende på eget arbete mot korruption, förekomsten av särskilda riktlinjer angående korruption, rapporteringssystem för personal och system för att kontrollera egna affärspartners. Det finns även anledning att bilda sig en allmän uppfattning om den region och den bransch inom vilket den potentiella affärspartnern är verksam. Även kontroll i offentliga register, som t.ex. bolagsregister och andra myndighetsregister, såväl som enkla google-sökningar bör ske i syfte att skaffa sig en god uppfattning om den potentiella affärspartnern. Kontroller bör vidare omfatta att identifiera affärspartners företrädare och ägare liksom andra förmånstagare. Särskilda bakgrundskontroller bör genomföras av dessa med särskild fokus på om någon innehar positioner inom den offentliga förvaltningen i landet eller på annat sätt kan anses inneha en ställning som kan innebära inflytande över offentlig förvaltning, myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Lokala ambassader och handelsorganisationer liksom banker och affärskontakter som man sedan tidigare har relationer med bör konsulteras. Med stöd av den utredning som gjorts kan sedan ett välgrundat beslut med avseende på den potentiella affärspartnern fattas. För de fall det senare skulle visa sig att korruption, trots genomförda kontroller, förekommit kan företaget visa vilka kontroller och åtgärder som vidtagits för att förhindra detta. Ordentliga kontroller talar mot att grov oaktsamhet skulle ha förekommit.

Stockholm den 31 januari 2013

MANNHEIMER SWARTLING

³⁰⁵ Affärspartners innefattar t.ex. agenter, återförsäljare, JV-partners, samarbetspartners, representanter och andra företrädare.

Bilaga 1 - Dokumentation

Utredningen har gått igenom ett omfattande skriftligt material. En del av underlaget har tillhandahållits av TeliaSonera. TeliaSonera har bekräftat att såvitt de kan bedöma i nuläget har utredningen tillställts allt material av relevans som TeliaSonera har för etableringen i Uzbekistan och de transaktioner som har hanterats med den lokala partnern och genomförts med Takilant mellan åren 2007 – 2010. Skriftligt material har även tillställts utredningen från andra håll. I huvudsak kan dokumentationen hänföras till följande dokumentationskategorier:

1. Intern beslutsdokumentation från styrelsen och verkställande direktör i TeliaSonera från åren 2007 – 2012 tillsammans med besluts- och informationsunderlag.
2. Intern beslutsdokumentation från styrelsen i Fintur från år 2007 med besluts- och informationsunderlag.
3. Avtalsdokumentation, inklusive bilagor, samt utkast och arbetsmaterial och viss korrespondens avseende följande transaktioner:
 - a) *Samarbetsavtal med lokal partner, juli år 2007*
 - b) *Förvärvet av MCT, juli år 2007*
 - c) *Förvärv av frekvenser, försäljning av aktier i JV-bolaget till Takilant, inklusive aktieägaravtal, december år 2007*
 - d) *Förvärv av nummerserie och nätverkskod, augusti år 2008*
 - e) *Återköp av aktier inklusive ändring av aktieägaravtal, januari år 2010*
 - f) *Förvärv av frekvenser genom flerpartsuppgörelse, inklusive ändring av aktieägaravtal, maj/juni år 2010*
 - g) *Förvärv av ytterligare frekvenser och investering i fiber, november år 2010*
4. Dokumentation från Licensmyndigheten i Uzbekistan avseende samtliga beslut som fattas i förhållande till Coscom med avseende på transaktionerna med den lokala partnern. Licensmyndigheten har därutöver tillställt utredningen skriftliga redogörelser för myndighetsbehandlingen och besluten i förhållande till Coscom. Ytterligare korrespondens mellan Licensmyndigheten och Coscom har genomgått.
5. Information från offentliga register i Gibraltar och Holland.
6. TeliaSoneras och Finturs etiska riktlinjer och policys, CSR-kod avseende åren 2007 – 2012 samt leverantörskod och särskild kod för etik och uppförande för högre befattningshavare.
7. Protokoll, besluts- och informationsunderlag från TeliaSoneras revisionsutskott.
8. Arbetsordningar och VD-instruktioner avseende åren 2007 – 2011.
9. Årsredovisningar och CSR-rapporter från TeliaSonera avseende åren 2007 – 2011.
10. Ca 40.000 e-postmeddelanden.

Bilaga 2 - Personer som intervjuats

1.	Agneta Ahlström	25.	Timo Peltola
2.	Jan Henrik Ahrnell	26.	Kennet Pettersson
3.	Mohamed Amersi	27.	Roman Pinhasov
4.	Hande Apaydin	28.	Lars Renström
5.	Gayane Avakyan -
skriftligen	29.	Jon Risfelt
6.	Per-Arne Blomquist	30.	Esko Rytönen
7.	Magnus Brattström	31.	Nurlan Sargaskaev
8.	Stefan Carlsson	32.	Caroline Sundewall
9.	Ravshan Colibri	33.	Olli Tuohimaa
10.	Serkan Elden	34.	Berith Westman
11.	Maija-Liisa Friman	35.	Tom von Weymarn
12.	Anders Igel	36.	Serdar Yilmaz
13.	Kim Ignatius		
14.	Tolga Ismen		
15.	Ingrid Jonasson Blank		
16.	Pietari Kivikko		
17.	Tero Kivisaari		
18.	Arja Kivin		
19.	Helena Krook Kilander		
20.	John Melly		
21.	Anders Narvinger		
22.	Lars G Nordström		
23.	Lars Nyberg		
24.	Jonas Olsson		

Bilaga 3 - Styrelsens sammansättning 2007 - 2012

2007

Tom von Weymarn, invaldes 2002
(ordförande)

Maija-Liisa Friman, invaldes 2007

Conny Karlsson¹, invaldes 2007

Lars G Nordström, invaldes 2007

Timo Peltola, invaldes 2004

Jon Risfelt, invaldes 2007

Caroline Sundewall, invaldes 2001

Agneta Ahlström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2007

Elof Isaksson, arbetstagarrepresentant
utnämnd till styrelseledamot 2000

Berith Westman,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 1993

2008

Tom von Weymarn, invaldes 2002
(ordförande)

Maija-Liisa Friman, invaldes 2007

Conny Karlsson, invaldes 2007

Lars G Nordström, invaldes 2007

Timo Peltola, invaldes 2004

Jon Risfelt, invaldes 2007

Caroline Sundewall, invaldes 2001

Agneta Ahlström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2007

Elof Isaksson, arbetstagarrepresentant
utnämnd till styrelseledamot 2000

Berith Westman,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 1993

2009

Tom von Weymarn, invaldes 2002
(ordförande)

Maija-Liisa Friman, invaldes 2007

Lars G Nordström, invaldes 2007

Lars Renström, invaldes 2009

Conny Karlsson, invaldes 2007

Timo Peltola, invaldes 2004

Jon Risfelt, invaldes 2007

Caroline Sundewall, invaldes 2001

Magnus Brattström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2009

Agneta Ahlström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2007

Stefan Carlsson, arbetstagarrepresentant
utnämnd till styrelseledamot 2009

2010

Anders Narvinger, invaldes 2010
(ordförande)

Maija-Liisa Friman, invaldes 2007

Conny Karlsson, invaldes 2007

Lars Renström, invaldes 2009

Ingrid Jonasson Blank, invaldes 2010

¹ Conny Karlsson har avböjt att medverka i utredningen.

Timo Peltola, invaldes 2004
Jon Risfelt, invaldes 2007
Per-Arne Sandström, invaldes 2010
Magnus Brattström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2009
Agneta Ahlström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2007
Stefan Carlsson, arbetstagarrepresentant
utnämnd till styrelseledamot 2009

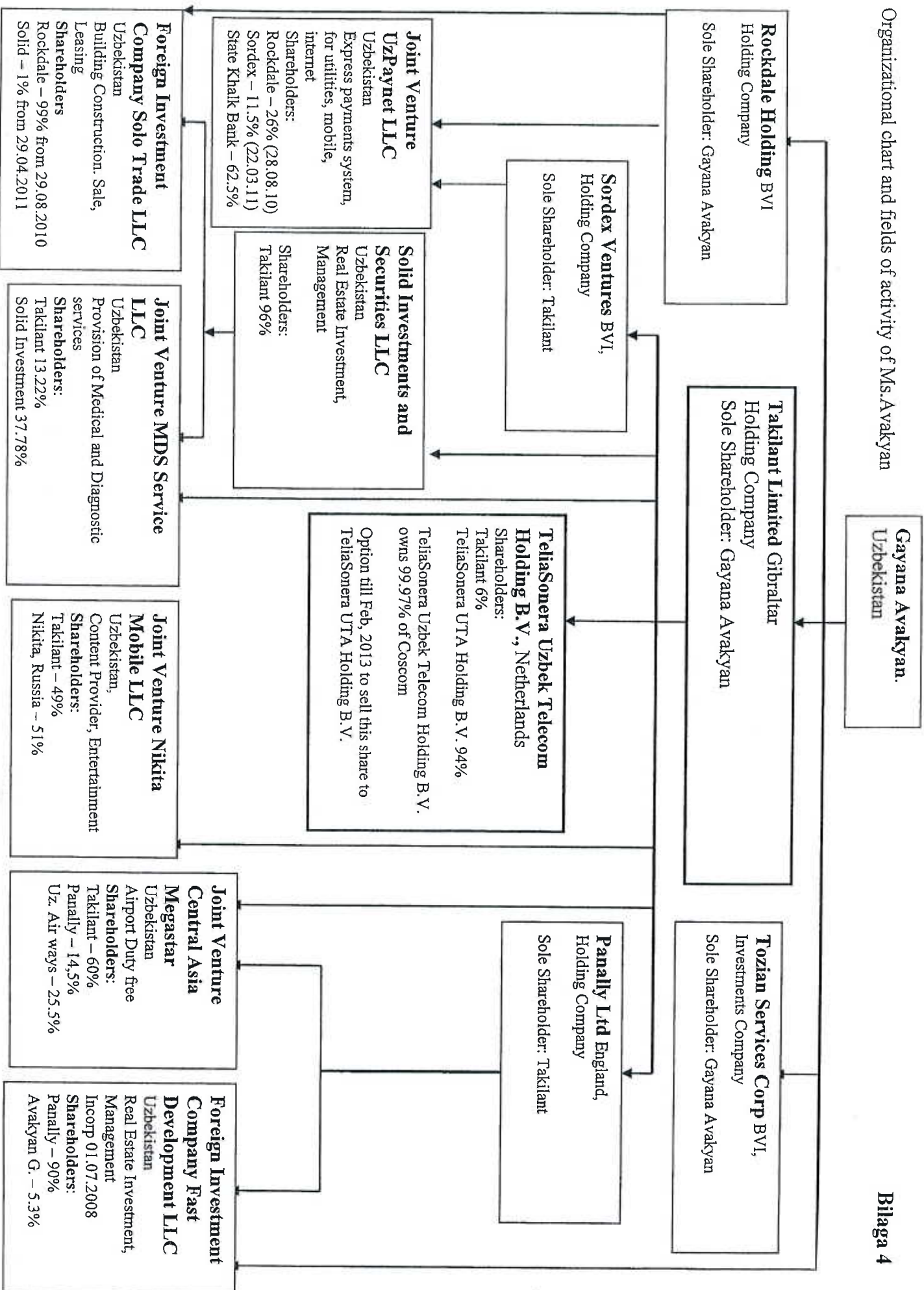
2011

Anders Narvinger, invaldes 2010
(ordförande)
Timo Peltola, invaldes 2004
Maija-Liisa Friman, invaldes 2007
Ingrid Jonasson Blank, invaldes 2010
Conny Karlsson, invaldes 2007
Lars Renström, invaldes 2009
Jon Risfelt, invaldes 2007
Per-Arne Sandström, invaldes 2010
Magnus Brattström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2009
Agneta Ahlström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2007
Stefan Carlsson, arbetstagarrepresentant
utnämnd till styrelseledamot 2009

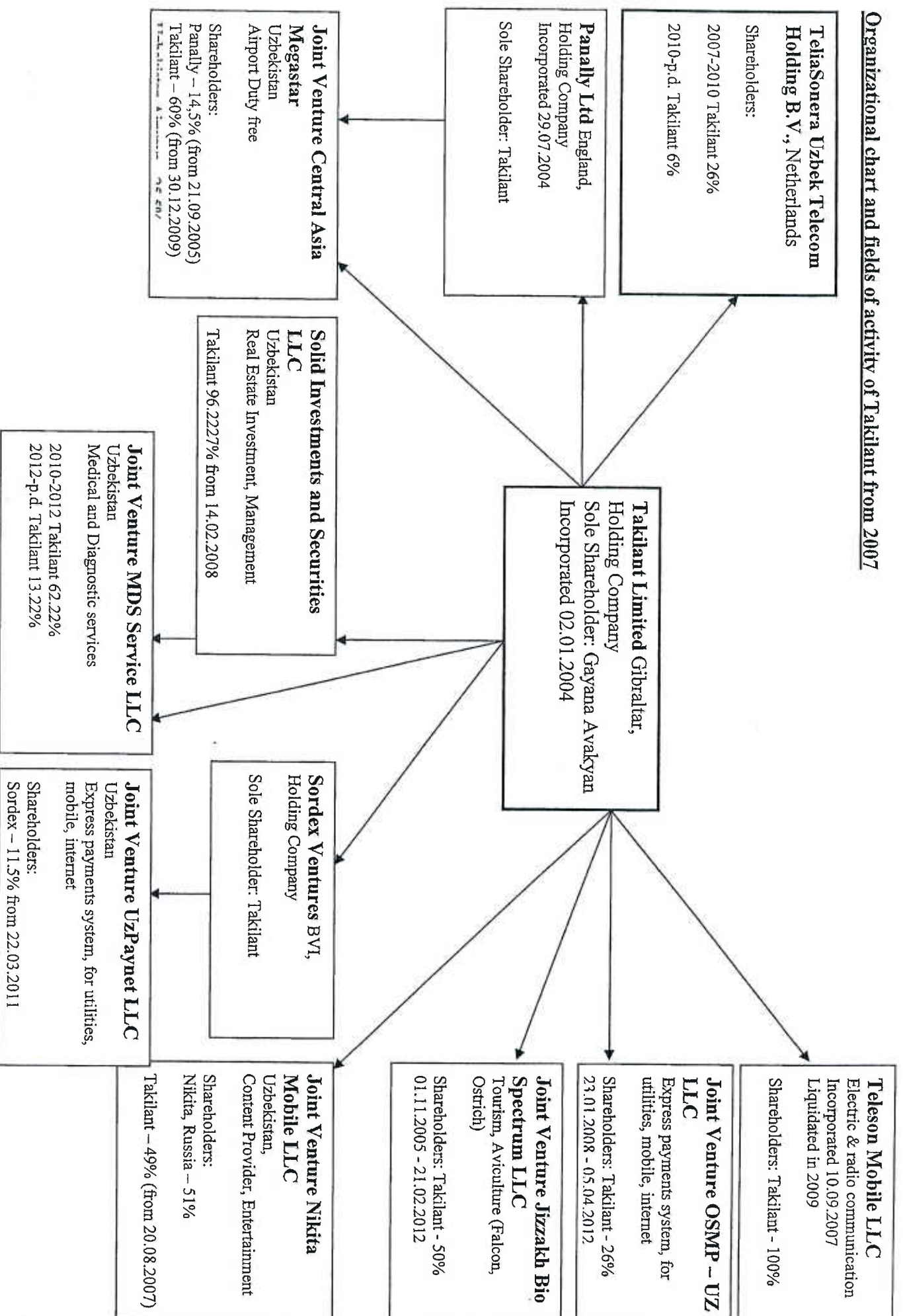
2012

Anders Narvinger, invaldes 2010
(ordförande)
Timo Peltola, invaldes 2004
Maija-Liisa Friman, invaldes 2007
Ingrid Jonasson Blank, invaldes 2010

Olli-Pekka Kallasvuo, invaldes 2012
Lars Renström, invaldes 2009
Jon Risfelt, invaldes 2007
Per-Arne Sandström, invaldes 2010
Magnus Brattström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2009
Agneta Ahlström,
arbetstagarrepresentant utnämnd till
styrelseledamot 2007
Stefan Carlsson, arbetstagarrepresentant
utnämnd till styrelseledamot 2009

Organizational chart and fields of activity of Takilant from 2007

Summary

The investigation includes an assessment according to Swedish law on whether representatives of TeliaSonera have committed a corruption offence or money laundering. This investigation does not address the matter of whether it is proper or not to conduct business in a country with a corrupt system; it also does not address the matter of whether or not TeliaSonera should have established operations in Uzbekistan.

There is no uniform definition of the concept of corruption. According to Transparency International, "corruption is the abuse of power for private gain". Generally speaking, corruption often refers to bribes, but the concept is wider than this. Even if the report comments on other criminal corruption, the investigation focuses on the active party in a bribery offence, i.e. on what was, according to the legislation applicable in Sweden at the time, designated as bribery (in Swedish: *bestickning*).

Unless otherwise apparent from the context, this report will hereinafter use the terms criminal corruption, corruption legislation, etc. as a collective term for the criminal provisions on active and passive bribery offences (*bestickning* and *mutbrott*) in force in Sweden prior to 1 July 2012 as well as the provisions on active and passive bribery (*givande och tagande av muta*), influence peddling (*handel med inflytande*) and negligent financing of bribery (*vårdslös finansiering av mutbrott*) in force as of 1 July 2012. The investigation has focused on the active party in a bribery offence, i.e. on what was, according to the legislation applicable in Sweden at the time, designated as bribery (in Swedish: *bestickning*). The investigation also includes an assessment of whether TeliaSonera can be considered to have complied with their own ethical guidelines in force at each point in time.

According to an index established by Transparency International, Uzbekistan is considered one of the most corrupt countries in the world. It is described as a country with a corrupt system where, in principle, corporate establishments and international investments cannot be carried out without interference from the government.

A number of remarkable conditions and ambiguities have been noted in connection with TeliaSonera's investment in Uzbekistan, both in the report and in media. This investigation has not managed to resolve every issue. Regardless of one's opinion on these conditions, they do not necessarily in themselves mean that active or passive bribery has transpired, nor that they are punishable or unlawful in any other way in Sweden or Uzbekistan.

Even if it is difficult to give a brief summary of the information addressed in the second half of the report, in Sections 2–7, the following comprehensive impression can be conveyed.

In 2007, TeliaSonera conducted operations in Central Asia through Fintur Holdings, jointly owned with Turkcell. These operations were initiated before Telia and Sonera merged into a joint corporate group. While other operators had invested in various countries in the region for some time, neither TeliaSonera nor Fintur had done this.

When an opportunity arose to acquire MCT, which had operations in Uzbekistan, Tajikistan and Afghanistan, this therefore appeared to be of great interest, perhaps even as the final opportunity, for Fintur within the region. Uzbekistan was considered to have the greatest potential. In 2007, the mobile phone penetration was very low in Uzbekistan. Since then, the market has grown considerably. After TeliaSonera's acquisition, Coscom's operations in Uzbekistan have grown from approximately 500,000 to approximately 7 million mobile phone subscriptions. Today, the Russian operators MTS, through Uzdurobita, Vimpelcom, through Unitel, and TeliaSonera, through Coscom/Ucell, control 95 percent of the Uzbekistani market for mobile telephony.

Uzbekistan has comprehensive legislation in the area of mobile telecommunications, but the picture of what constitutes applicable rules and regulations on licences, frequencies and number series, and how these are applied in practice, is not entirely clear. The perception locally is that the rules and regulations are ambiguous in some respects, and that some matters are unregulated with discretionary elements in the decision making process. The licensing authority has, in various ways, including to the investigation, asserted that decisions on licences, frequencies and number series were made in accordance with applicable legislation and that no corruption has taken place. Uzbekistan has on various occasions made official statements to the same effect.

The establishment of TeliaSonera in Uzbekistan was carried out in 2007, in two mutually independent steps. First, the acquisition of MCT was carried out, which company already conducted telecommunications operations in Uzbekistan, as well as in Tajikistan and Afghanistan. Thereafter, a joint venture was established with a local partner, which in 2007 encompassed the acquisition of frequencies and number series, as well as local assistance in Uzbekistan, in connection with licence extensions, other contacts with the authorities, etc. The acquisition of MCT, according to a resolution by the board of TeliaSonera, was conditional upon an agreement being concluded with the local partner at the same time.

TeliaSonera's acquisition of MCT was preceded by extensive due diligence and planning on how to structure it the best way. The acquisition involved a large number of people from Fintur's and TeliaSonera's own organisations, as well as a considerable number of external consultants. Initially, the acquisition was to be made through Fintur, which led the acquisition project at the time. TeliaSonera's role was to contribute with a proportionate part of the investment cost. When Turkcell, the other owner in Fintur, decided not to take part, TeliaSonera assumed responsibility for the entire project. All in all, the acquisition of the shares in MCT was viewed as a fairly ordinary corporate acquisition, albeit with a somewhat complex structure involving complicated countries.

In connection with the establishment in Uzbekistan, the political and commercial risks were addressed. At the time, focus was not placed on the historic conditions surrounding the local partner, which might be risky from several perspectives. The discussions concerned the risks of conducting operations in the future.

In the summer of 2007, for the establishment of the joint venture with the local partner, a partnership agreement was concluded with the person who consistently represented the local partner in relation to TeliaSonera: Bekhzod Akhmedov. In the autumn of 2007,

the company Takilant was introduced, which formally became the local partner. Takilant is represented by Gayane Avakyan, who is also its sole registered shareholder. The objectives established in the partnership agreement with the local partner were realised by the agreements that were later concluded with Takilant, in December 2007. Through these agreements, frequencies and a number series were acquired, and a co-ownership was established in the Dutch company formed by TeliaSonera for the purpose of owning the operations in Uzbekistan, Uzbek Telcom Holding B.V. (hereinafter the "JV Company"). The JV Company was thereafter owned by TeliaSonera UTA Holding B.V. (74 percent) and Takilant (26 percent). The contents of the agreements concluded by these two TeliaSonera companies and Takilant in 2007 do not appear remarkable *per se*. In principle, these agreements regulate such matters as might be expected and include anti-corruption guarantees from Takilant.

The comprehensive resolution to invest was passed in a meeting in June 2007 by the board of TeliaSonera, supplemented by a resolution to carry out the transactions independently, without Fintur, in July 2007. In some respects, the supporting materials for the board decision were detailed, including regarding the rather difficult-to-navigate political system in Uzbekistan, where it was considered critical to have a local partner with good political contacts within the business community.

An internal project memo composed in May 2007 includes a status report of discussions with potential local partners in which Bekhzod Akhmedov is described as "Chief Executive for Goulmara Karimova's investment group". A subsequent memo to Fintur's board in May 2007 states that there is an agreement in principle ("preliminary handshake") for a potential partnership with Goulmara Karimova's investment team. Such information also appeared in internal email correspondence. This information, however, was not taken up by the TeliaSonera board. In addition, there has been information in the media regarding Gayane Avakyan's close relations to Goulmara Karimova, and that Bekhzod Akhmedov has conducted several negotiations on behalf of Goulmara Karimova.

An official letter from Uzbekistan rejects the claim that Goulmara Karimova has any connection to or interest in Takilant. Gayane Avakyan has stated to the investigation that Takilant has no beneficial owners, and that no one besides herself receives distributions from the company. TeliaSonera has expressed that there were various rumours regarding the local partner in 2007, and that the information received by the company during the negotiations was that a group of local businessmen were behind the local partner, but no one but Gayane Avakyan could ever be verified. The supporting materials provided to the TeliaSonera board prior to the first investment decision stated that a local partner had been identified. No further description or documentation regarding this was provided, except that the local partner consisted of a strong local group that owned the Uzbekistani bank Bank Credit Standard and had interests in various industries within the country. Accordingly, the board had no knowledge of the identity of the local partner. The persons within TeliaSonera who concluded the negotiations with Bekhzod Akhmedov also had very limited knowledge as to the identity of the local partner.

As the relationship was considered ambiguous, Bekhzod Akhmedov was supposedly queried regarding the members of the local group in Uzbekistan, but no clarification

was received. At no point during the early stage was the express question posed whether there was any connection to Goulmara Karimova or any other representative of the government. Neither was it posed by the board of TeliaSonera when it dealt with the matter of the investment in Uzbekistan and the other countries. The question of who *de facto* constituted and constitutes the local partner remains unclear today.

Even if there was an intention to enter an agreement with Goulmara Karimova's investment group, the investigation has not been able to confirm that there is a legal or financial connection between Takilant and Goulmara Karimova.

By analysing the information in our possession, we are able to state the following in summary:

- The ambition level when it came to obtaining knowledge about the local partner has been very low. It was apparent early on that a local partner would have to be found in Uzbekistan. This was even made a formal condition for the acquisition of MCT and thereby establishment of a company in the country. From the starting point that there was information regarding an initial intention within the project to enter into an agreement with Goulmara Karimova's investment group, and that the establishment took place in a country such as Uzbekistan where some type of involvement from someone in the ruling regime cannot be excluded, this should have led to a more thorough discussion and a strategic choice for TeliaSonera, whether operations should be conducted in the country or not, and if they were to take place, which measures and steps should be taken to minimize the risk of involvement in activities that violate adopted internal and/or external rules and laws. No such discussions were conducted at the time of establishment nor thereafter.
- When the various agreements on acquisitions of frequencies and number series were entered into, it was unknown to TeliaSonera how the local partner, and later Takilant and its subsidiary Teleson Mobile, acquired them. Even with TeliaSonera's standpoint that the method worked out by Takilant's representative Bekhzod Akhmedov was an efficient, fully practical and legal method for transferring the rights to Coscom, further inquiries should have been made regarding this – particularly in light of the unclear circumstances regarding who the local partner was and the circumstances in general in Uzbekistan.
- Continuity in the project has been weak and certain parts have been characterised by unclear or insufficient communication, without anyone calling attention to this deficiency. This has led to a misleading idea being established within the board of the circumstances surrounding the local partner, and thereby the ownership structure of Takilant. This perception was not later adjusted when additional information was available. This should have taken place. The board was first informed in January 2010, through materials furnished to them, that Takilant was the company that formally had become the local partner, but was not given any information at that time about its ownership structure. The transactions undertaken sum up to considerable amounts. The valuations of the acquired rights have not always been concretely documented.

Further investigations regarding the local partner and its stakeholders, as well as the rights that would be due to Coscom, should have taken place to straighten out these relationships.

Has TeliaSonera violated any of its ethical rules that were applicable at the time?

If one doesn't know who a counterparty is, nor how a counterparty has obtained the assets being acquired, it would seem difficult to ensure that corruption has not occurred at some step along the way.

Even if there were no concrete internal guidelines for investigation and risk assessments regarding business partners at the time of the Takilant deal in 2007, it must be considered remarkable – given TeliaSonera's ethical guidelines and CSR work – that a more thorough analysis was not conducted of the local partner in Uzbekistan as such, nor of how the local partner could hold the rights which were later transferred. The conclusion is that the internal ethical guidelines were not followed completely.

In light of everything that has been revealed within the scope of this investigation, our assessment is that serious criticism regarding the inadequate preparatory work behind the transactions – first regarding the local partner in Uzbekistan and later the execution of these and subsequent transactions with Takilant – can be directed at the project management as well as the CEO and board at the times in question.

- The reasons for levelling criticism at project management are the deficiencies uncovered regarding information about the local partner's identity and about Takilant with its ownership structure, as well as the deficiencies of information regarding the circumstances of its disposition of frequencies and number series from 2007 and forward.
- The reason for levelling criticism at the CEO at the time of the first establishment phase in 2007 is the uncritical attitude shown to the information presented by project management, which in turn resulted in deficiencies in the report to the board.
- The reason for levelling criticism at the current CEO is the uncritical attitude that has been maintained, despite the presence of continued unclear circumstances in connection with transactions in 2007, as well as subsequent events.
- The reason for levelling criticism at the TeliaSonera board in place at the respective times in question is the deficient handling of the establishment in Uzbekistan in 2007, primarily as far as this concerns the local partner, as well as the re-purchasing of shares from Takilant in 2010.

Has any representative of TeliaSonera committed bribery or money laundering?

The matter of whether a crime has been committed should be tried with regard to the legislation in force at such time and it should be proven beyond reasonable doubt that

the relevant conditions are met. As regard the criminal assessment, the investigation has made the following findings.

The provision regarding passive and active bribery (*mutbrott* and *bestickning*, respectively) governs two sides of the same act, where passive bribery refers to the recipient side and active bribery refers to the offering side of the criminal act. Both provisions are constructed by the central objective conditions (i) advantage, (ii) the category of people, (iii) performance of work duties, and (iv) the impropriety of the advantage. The way the conditions are stipulated, the provision on active bribery must be read in conjunction with the provision on passive bribery, as only those who expressly fall within the scope of the provision on passive bribery constitute bribable persons. All objective conditions must be covered by intent for the act to constitute a crime. In an analysis, it is first assessed whether the objective conditions are met and, if this is the case, whether they are covered by intent.

As regards the first objective condition, advantage, it cannot be established that the transactions that have taken place contained an element of advantage according to the applicable legislation on active and passive bribery. An element of advantage therefore can also not be excluded. The amounts have been significant, and the market value of the rights and services received in return are not easy to estimate. Accordingly, there is reason to analyse the second and third objective conditions – the category of people and performance of work duties – and thereby try whether any potential advantages were given, promised or offered to anyone included in the scope of the provision on passive bribery and, if the answer is positive, whether such advantage can be considered to have been provided in return for the recipient's work duties.

The investigation has only been able to establish two persons who, directly or indirectly, may have received potential advantages. One of those persons, Gayane Avakyan, is the person who is connected with certainty to the direct recipient of any potential advantages offered to Takilant. In her capacity of board member (*sole director*) in Takilant, Gayane Avakyan is included in the category of people who are bribable, but any potential advantage offered to her cannot be considered to be connected to her work duties as a legal representative of Takilant; accordingly, the condition for a connection to her work duties has not been met. The other person who may have received a potential advantage, Bekhzod Akhmedov was the CEO of the operator Uzdurobita at the time in question, and as such he belongs to the category of persons who are bribable, but any advantage offered to him cannot be connected to his work duties as a CEO; accordingly, the condition on a connection with his work duties has not been met. The investigation has not uncovered any information that indicates that Gayane Avakyan or Bekhzod Akhmedov, at the relevant points in time, had any formal connection to the Uzbekistani licensing authority, or were able to, in the course of their employments or assignments, within the scope of their work duties, directly or indirectly affect the issuance of licences, frequencies and number series in Uzbekistan.

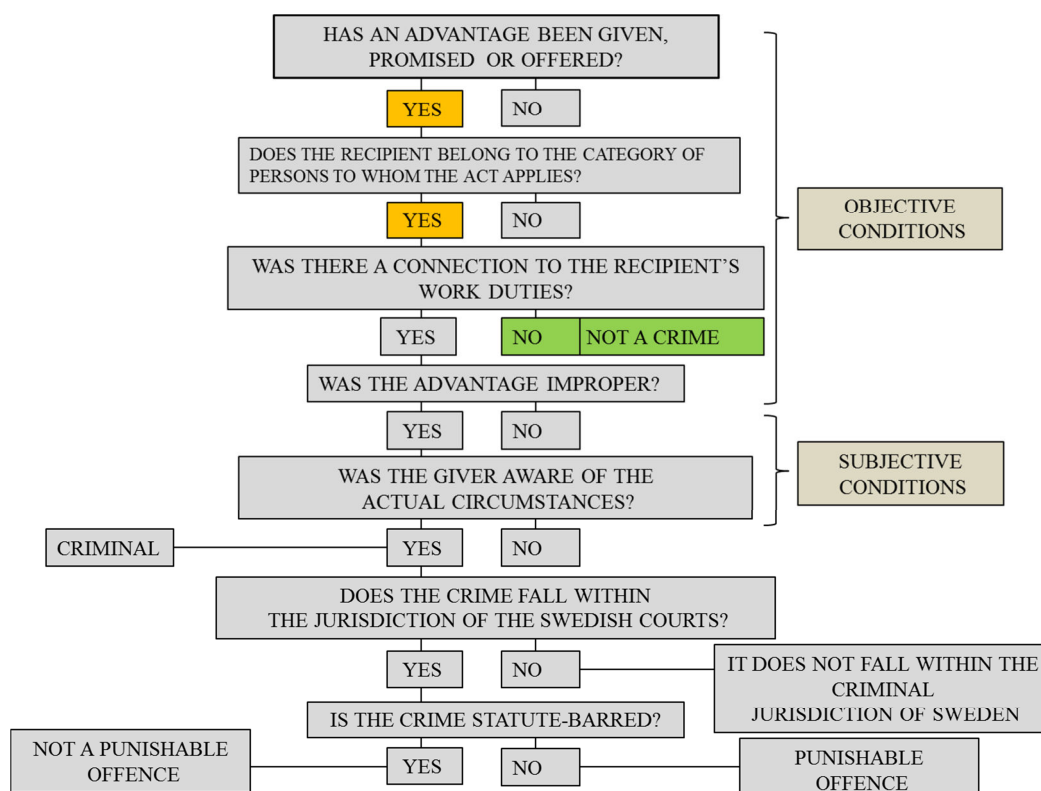
Even if there was, as mentioned above, the intention to enter into an agreement with Goulmara Karimova's investment group, this investigation has not been able to establish any legal or financial connection between Takilant and Goulmara Karimova. However, the investigation has still, for the sake of completeness, elucidated the matter of whether Goulmara Karimova, in case she would after all be considered to be a recipient of a

potential advantage, could fall within the scope of the active bribery provision. In this respect, and in the scope of this investigation, it has not been established that she holds such employment or assignment that may meet the condition of a connection to her work duties. This applies to all other persons who have appeared in the investigation. Either they do not belong to the category of people who are technically bribable, or it has not been possible to establish that they have received any potential advantage in connection with their work duties. In such a case, it is not possible to try the following condition (impropriety). It can also not be tried whether any potential perpetrator(s) have had intent that covers the objective conditions.

The investigation has also not found any information that demonstrates that the local partner or any of its representatives has given, promised or offered anyone any advantages in connection with, or in contemplation of, the translations in question, which could otherwise have raised the matter of complicity among the TeliaSonera representatives.

A determination of whether active bribery has been committed in connection with the investigation in Uzbekistan can be summarised in the following schematic form.

Figure 1 – Has there been any active bribery in connection with the investment in Uzbekistan?

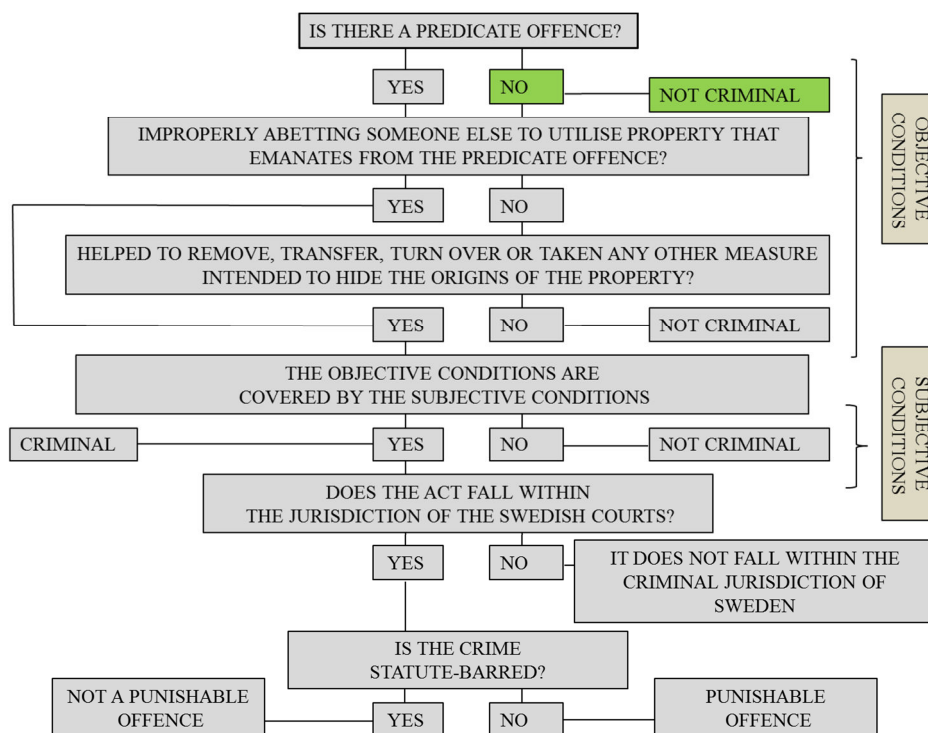
All in all, the investigation has not been able to establish that any persons who have received potential advantages also have held such employments or assignments that have given them a formal opportunity to, directly or indirectly, affect the issuance of licences, frequencies or number series in Uzbekistan. Based on the present information,

it has not been possible to demonstrate any active bribery offence within the scope of the investigation. However, the view held within TeliaSonera, from 2007 and to the present day, is that there are additional stakeholders behind Takilant, in addition to Gayane Avakyan, in the form of a group of local businessmen. If any such person(s) could formally affect the allocation of frequencies, number series, etc. in Uzbekistan, any such advantage given to them could constitute a bribe, if it were improper. It has, however, not been possible thus far to establish which such group of businessmen it would be in that case.

If there is no predicate offence affirmed, the first condition for the offence of receiving stolen money, as well as the misdemeanour of receiving stolen money, is not met either. In summary, based on the information available to the investigation, it has not been established that any active bribery has taken place. As far as is known, there are no other grounds for the claim that the funds or rights that were at the disposition of the companies within TeliaSonera Group as a result of the reviewed transactions should constitute proceeds of crime. In such a case, there is no property from a predicate offence to utilise. The conclusion is then that the investigation has also not been able to find support for the offence of receiving stolen money or the misdemeanour of receiving stolen money.

A determination of whether receiving stolen money has been committed in connection with the investigation in Uzbekistan can be summarised in the following schematic form.

Figure 2 – Has there been any receipt of stolen money in connection with the investment in Uzbekistan?

In summary, based on the information available to the investigation, it has not been established that any active bribery or money laundering has taken place.

The deficiencies present with regard to the information about the identity of the local partner and the stakeholders behind Takilant, as well as concerning the more detailed circumstances regarding the disposition of frequencies and number series – which this investigation has criticised – indicate, however, that the suspicions of crime expressed in the media and by the Swedish Prosecution Authority cannot be dismissed by this investigation.